

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 15 Ιανουαρίου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 749

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

Μάχη στήθος με στήθος για τη δεύτερη θέση

Δεύτερος ο Μαυρογιάννης με οριακή διαφορά από τον Νεοφύτου

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης διατηρεί την πρώτη θέση καθώς η εκλογική επιρροή του είναι 32,4%. Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης βρίσκεται στη δεύτερη θέση με 21,1% και οριακή διαφορά 0,6 από τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο κα-

ταγράφει αύξηση μιας μονάδας. Η υποψηφιότητα Νεοφύτου καταγράφει αύξηση 1,5 μονάδων, από 19% σε 20,5%. Η στατιστικά ασήμαντη διαφορά των δύο μονομάχων παραπέμπει σ' ένα εκλογικό θρίλερ. Η τάση σήμερα ευνοεί τον Μαυρο-

γιάννη που συσπειρώνει ικανοποιητικά το ΑΚΕΛ και εισπράττει εισροές από άλλους κομματικούς χώρους. Ο Νεοφύτου εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στην προσπάθεια συσπείρωσης ψηφοφόρων του ΔΗΣΥ. **Σελ. 6**

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Ο Πρόεδρος μου μίλησε για δύο κράτη

Του απάντησα πως είναι γελοιότητες

Ο ένας μιλούσε για μπλόφα και ο άλλος για πυροτέχνημα την ώρα που εγώ προειδοποιούσα για την Αιμώχαστο, λέει για τους ανθυποψηφίους του ο Ανδρέας Μαυρογιάννης και εξηγεί πως ο ίδιος δεν σιώπησε, αλλά, ενάντια στην άποψη του τότε υπουργού Εξωτερικών Νίκου Χριστοδουλίδη, προσέφυγε στο Συμβούλιο Ασφαλείας. Επιβεβαιώνει ότι ο Πρόεδρος

του μίλησε για τα δύο κράτη όπως και σε πολλούς άλλους εμπιστευτικά. Του απάντησε, όπως υποστηρίζει, πως πρόκειται για γελοιότητες, όμως διερωτάται τι έκαναν οι ανθυποψήφιοί του όταν άκουσαν για τα δύο κράτη. Ξεκαθαρίζει πως θα διεκδικήσει απόδοση ευθυνών και για πολιτικά πρόσωπα, αν χρειαστεί, όσο ψηλά κι αν βρίσκονται. **Σελ. 4, 5**

ΟΙ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΕΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ

Επενδύουν στα social οι υποψήφιοι

Τη μερίδα του λέοντος στην πίτα της διαφήμισης στον προεκλογικό παίρνουν τα social media, ενώ συρρικνώνονται οι καταχωρήσεις σε έντυπα και τηλεόραση. Είδαμε πα-

ρουσία του Α. Νεοφύτου σε podcast, του Ν. Χριστοδουλίδη στο TikTok, και τη σημασία της επιλογής της διαφήμισης του Α. Μαυρογιάννη στα billboards. **Οικονομική, σελ. 3**

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Τι φοβίζει τον Νίκο Χριστοδουλίδη

Ο Ν.Χριστοδουλίδης αντιλαμβάνεται πως θα αυξηθούν οι πιέσεις από τον κομματικό μηχανισμό ώστε οι ψηφοφόροι που τον στηρίζουν να επιστρέψουν στη στέγη

τους. Ήδη τίθεται θέμα λεπτών ισορροπιών για να μη χάσει την πολυσυλλεκτικότητα του. **Σελ. 7**
✓ Το μετεκλογικό τοπίο για την Αριστερά. **Σελ. 16**

ΕΠΙΤΡΟΠΗ PEGA

Στοπ στη Europol για το Pegasus

Από επιστολή της Europol προς την Επιτροπή PEGA (20/12/2022), την οποία εξασφάλισε η «Κ», ο ευρωπαϊκός οργανισμός επικοινωνίας με 5 κράτη-μέλη, αλλά κανένα δεν ζήτησε την εμπλοκή του στην υπόθεση των παράνομων παρακολουθήσεων και του λογισμικού Pegasus. **Σελ. 10**

ΕΛΛΗΝΟΤΟΥΡΚΙΚΑ

Τουρκικά παίγνια στα νερά του Αιγαίου

Μια σειρά κινήσεων στη θάλασσα γεννάει υποψίες στην ελληνική πλευρά ότι η Αγκυρα μεθοδεύει τον υπολογισμό των χωρικών της υδάτων με γραμμή βάσης το κλείσιμο των κόλπων της στο Αιγαίο. **Σελ. 18**

ΕΛΛΑΔΑ

Το εκλογικό εγχείρημα της Ν.Δ.

Τρεις μήνες πριν στηθούν οι πρώτες κάλπες, η Ν.Δ. βρίσκεται στην τελική ευθεία της συγκρότησης του οργανογράμματος, που αποτελεί τον εκλογικό μπούσουλα για το ποιος κάνει τι ενόψει των εκλογών. **Σελ. 17**

Ο ιός του τραμπισμού εξαπλώνεται

Όπως φάνηκε από την απόπειρα πραξικοπήματος στη Γερμανία που ήλθε στο φως στις αρχές Δεκεμβρίου και τα επεισόδια στη Βραζιλία την περασμένη Κυριακή, ο Τραμπ και οι παλαβές θεωρίες συνωμοσίας που τον περιβάλλουν έχουν εμπνεύσει τους εχθρούς της δημοκρατίας και σε άλλες χώρες. Παρότι αποδυναμωμένος, ο Τραμπ παραμένει ιδιαίτερα δημοφιλής στις τάξεις των Ρεπουμπλικανών - και εξακολουθεί να ηγείται σε δημοσκοπήσεις για τις προτιμήσεις τους στις προκριματικές εκλογές για το χρίσμα το 2024. Στη φωτογραφία αστυνομικός της ομοσπονδιακής αστυνομίας επιθεωρεί τις ζημιές που προκάλεσαν οι οπαδοί του Ζαΐρ Μπολσονάρο στο Ανώτατο Δικαστήριο της χώρας. **Σελ. 22, 23**

ΝΙΚΟΛΑΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Υπέρ κυβέρνησης ευρείας αποδοχής

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος, σε συνέντευξή του στην «Κ», σχολιάζει το κατά πόσο τον ανησυχεί το ενδεχόμενο ίδρυσης από πλευράς Χριστοδουλίδη μιας πολιτικής πλατφόρμας. Εξηγεί τι τον ενώνει με τον τέως υπουργό Εξωτερικών και κατηγορεί τον Αβέρωφ Νεοφύτου ότι επιδίδεται σε μια διαρκή επίθεση εναντίον κομμάτων που μέχρι πρότινος παρακαλούσε να συνεργαστούν μαζί του. **Σελ. 8**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η δημοκρατία

Λίγο πριν από την τελική ευθεία των προεδρικών εκλογών οι υποψήφιοι για την προεδρία θα ήταν ωφέλιμο να παρουσιάζονται στο εκλογικό σώμα με ευπρέπεια, έχοντας επίγνωση της θέσης που φιλοδοξούν να κερδίσουν. Η εικόνα που εξέπεμψαν στο διακαναλικό ντιμπέτ της περασμένης Τετάρτης ήταν απογοητευτική. Έμοιαζαν αποκομμένοι από τον παλμό της κοινωνίας και τα πραγματικά προβλήματα του τόπου. Μικροκομματικές αντεγκλήσεις και επί προσωπικού επιθέσεις απομακρύνουν τους εκλογείς από την κάλπη και θέτουν σε κίνδυνο την ίδια τη δημοκρατία.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Τι έγινε στα πολιτιστικά πράγματα το 2022

Κάνουμε ανασκόπηση για το 2022 και ως πιο σημαντικό κρίνουμε τη δημιουργία υφυπουργείου Πολιτισμού. Σε γενικές γραμμές, τα πράγματα κινήθηκαν ήσυχα, με το ζήτημα της συμμετοχής του ΘΟΚ στην Επίδαυρο να ταράζει λίγο τα νερά, όπως και οι απειλές για κλείσιμο θεάτρων. **Τέχνες, σελ. 4, 5**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ραπάρω για όλα όσα μου έχουν συμβεί

Ο Xatar, ο Κούρδος μετανάστης, πρώην γκάνγκστερ, ράπερ, που ενέπνευσε τη νέα ταινία του Φατίχ Ακίν, μιλάει στην «Κ» και λέει: «Θέλω να δημιουργήσω πράγματα για την επόμενη γενιά». **Τέχνες, σελ. 1**

ΑΦΗΓΗΣΕΙΣ

Οι παιδικές μνήμες του Αριστείδη Α. Κουδουνάρη

Ο Αριστείδης Κουδουνάρης δεν πρόλαβε να δει το βιβλίο του «Νεανικές Σχολικές Περιδιαβάσεις Λεμεσιανών Αναμνήσεων» τυπωμένο, είχε όμως βρει τον τίτλο. **Τέχνες, σελ. 3**

«Τράπεζα της Χρονιάς 2022» στην Κύπρο από το διεθνές έγκυρο οικονομικό περιοδικό The Banker

Τράπεζα Κύπρου

HUBLOT

BIG BANG INTEGRAL TIME ONLY YELLOW GOLD

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τι σου 'καναν και πίνεις

«**Τι σου** 'καναν και πίνεις;» έθεσε το ακανθώδες ερώτημα η ψυχολόγος Νεοφύτα Νεοφύτου Φρίντενσμπουργκ. «Επιστημονικά ομιλούντες;» ψέλλισε η Καλαμαρού. «Επιστημονικότατα, καλή μου». «Είτε είναι μάτι, είτε ο Άλλος αποφάσισε να μετατρέψει την ιστορική παράταξή μας σε ΑΑ». «Τουτέστιν;». «Ανώνυμους Αλκοολικούς».

Για τον προβεβλημένο υπουργό της κυβέρνησης που το έχει ρίξει στο ποτό τα έχουμε ξαναπεί. Δεν μιλάμε για ένα ποτηράκι παραπάνω, αλλά για περφόρμανς επιπέδου «πίνω και μεθώ, ωχ σμάν»... «Το χειρότερο απ' όλα είναι τα ξεσπάσματα του, γιατρέ. Έχει βουίξει η Λευκωσία για το μπούλινγκ σε υποστηρικτές της υποψηφιότητας του Άλλου». «Του τύπου;». «Του τύπου, εγώ σ' έχτισα φρούνε μου κι εγώ θα σε γκρεμίσω».

Το σύνδρομο «τι σου 'καναν και πίνεις» κτύπησε κι άλλο στέλεχος της κυβερνητικής παράταξης. «Υψηλόβαθμο μέλος του Επιτελείου Αβέρωφ» ενημέρωσε την ψυχολόγο της η Ευγενία. «Ο οποίος προ ημερών έγινε ντίρλα σε μπαράκι του Κέντρου και προέβη σε απείρου κάλλους ρεζιλίκια». «Του τύπου;». «Του τύπου πεζοδρομιακές συμπεριφορές, αλλά δεν θέλω να επεκταθώ, καθώς αρκούν τον Αβέρωφ τα προβλήματα που έχει». «Αφού σας καλά το ποτό, γιατί πίνετε;» έθεσε το βαθύ φιλοσοφικό ερώτημα η Νεοφύτα Νεοφύτου Φρίντενσμπουργκ. «Γιατί ο Άλλος έχει κάνει τα νεύρα μας τσατάλια» απάντησε με αφοπλιστική ειλικρίνεια η Ευγενία η Καλαμαρού. Κι αφού πλήρωσε τα 60 ευρώ, συνέχισε την ψυχοθεραπεία στο καρέ τσάμπα.

«**Το τελευταίο** debate αποτελεί ένα εξαιρετικά διδακτικό παράδειγμα» τους εξήγησε η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον. «Ενώ γινόταν το σύστηγγλο, ο Άλλος παρέμεινε σε

Η Ευγενία η Καλαμαρού το έριξε στο ποτό. «Με τόσα που γίνονται, είναι κι αυτό μια κάποια λύση» εκμυστηρεύτηκε στην ψυχολόγο Νεοφύτα Νεοφύτου Φρίντενσμπουργκ.

κατάσταση ζεν». «Ο Νίκος της Σιωπής» σχολίασε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Ο Φούλης όμως; Όχι μόνο ήταν λολίστατος, αλλά είχε και στιλιστικές ανησυχίες!» είπε η Καλαμαρού και παρήγγειλε ένα gin and tonic για να πানে τα φαρμάκια κάτω. Οι κυρίες δεν χρειάστηκε φυσικά να ζητήσουν διευκρινήσεις. Το σχόλιο του Αβέρωφ για το γαλανόλευκο styling της Πέτρας και της Αιμιλίας είχε κάνει ήδη τον γύρο της αστικής Λευκωσίας με αμφίβολα -φρευ-πολιτικά αποτελέσματα.

«**Αν μιλάμε** πάντως για στιλιστική υπερπαραγωγή, τη μάχη των εντυ-

πώσεων έκλεψε η υποψήφια Πρόεδρος Ιουλία Χόρβινα Κομνηνού» ενημέρωσε το κοινό της η χήρα. Με μπλε (επίσης) παλτό, μαργαριτάρια και μεταξωτό μαντίλι δεμένο στο κεφάλι της, εμφανίστηκε σε επικό βίντεο κρατώντας μια εικόνα αγίου». «Η Άννα Καρένινα του Limpasolgrand!» ψιθύρισε με θαυμασμό η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου κι έβαλε το βίντεο να παίζει. Οι κυρίες ανατρίχιασαν. Ο μονόλογος ήταν συ-γκλο-νι-στι-κός. Η Ιουλία Χόρβινα Κομνηνού, με σλαβική προφορά, λέει επί λέξει σκορπώντας ρίγη συγκίνησης: «Στέκομαι μπροστά του μουσείου της ΕΟΚΑΣ Ένα. Οι

συμπατριώτες μας πολέμησαν ηρωικά κατά τη διάρκεια του βήτα παγκόσμιου πόλεμου αλλά η Βρετανία δεν έδωσε ανεξαρτησία για την Κύπρο όπως υποσχέθηκε πριν. Έτσι πέτυχε η ΕΟΚΑ Ένα και έβαλε τέλος αποικισμού». «Ναζιτάρόβιε!» ευχήθηκε η Ανδριάνα και κατέβασε το ποτό της άσπρο πάτο.

Όσο εξαιρετική κι αν είναι η Ιουλία Χόρβινα Κομνηνού δεν μπορεί να κλέψει από τον Φούλη τον τίτλο του Ρόλου της Βδομάδας. Στο καθιερωμένο κυπριώτικο σκετς, που απολαύσαμε σε βίντεο στο διαδίκτυο, ο εκφραστικός Αβέρωφ λέει: «Υπάρχουν πολιτικές που μπορούν να

απαμβλύνουν πολλά προβλήματα». «Γιατί τούτα ούλλα για 10 χρόνια εν εκάμετε τίποτε;» ρωτά ο δημοσιογράφος. «Γιατί για 10 χρόνια εξιπατίσαμεν σας» απάντησε ο υπέρτατος Φούλης, προκαλώντας νέα εγκεφαλικά στον άμαχο πληθυσμό της Πινδάρου. «Μετά απ' αυτό πίνεις ή δεν πίνεις;» ρώτησε η απελοπισμένη Καλαμαρού. «Πίνεις για να ξεχάσεις;» κατένευσε το καρέ.

«**Στο PIK** τι ακριβώς τους μέθυσε και οργάνωσαν την ανεκδιήγητη φιέστα;» έθεσε το ρητορικό ερώτημα η Ιουλία. Η χήρα αναφερόταν φυσικά στην κοπή της πίτας, όπου το... BBC της Κύπρου το τερμάτισε.

«Είναι θλιβερό να υποβάλλεις τόσο δουλικά τα σέβη του στην εξουσία» σχολίασε η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. Κι ήταν μία από τις σπάνιες περιπτώσεις που συμφώνησε μαζί της η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάνα Ζιβάνα Βλαδιμήρου: «Το... BBC της Κύπρου ανήγαγε το γλείψιμο στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας σε επιστήμη» σχολίασε και οι κυρίες κούνησαν τα κεφάλια τους συμφωνώντας σιωπηλά με την πικρή αλήθεια.

Είχε περάσει η ώρα και ακόμα δεν είχαν διατρέξει την ατζέντα της τρέχουσας επικαιρότητας. Όπως το tweet του Νικόλα π.χ. «προς τους φίλους της δεξιάς» με το οποίο έθετε το δίλημμα «ή ΑΚΕΛ ή Νίκος Χριστοδουλίδης». «Μετά βεβαίως ακολούθησε μια μνημειώδης κωλοτούμπα» σχολίασε χολωμένη η κόκκινη Κουλλίτσα. «Η πολιτική εμβριθεία δεν ήταν ποτέ το δυνατό σημείο του Νικόλα» αποφάνθηκε ομόφωνα το καρέ.

Λέχθηκαν κι άλλα βεβαίως, αρκούντως πικάντικα. Όπως το viral video με τον Χρίστο Χριστόφια να ροκάρει on stage («η καλλιτεχνική φλέβα και ο βήχας δεν κρύβονται» είπε η Κουλλίτσα), οι διαγραφές στην ΕΔΕΚ («Εμείς δεν είμαστε καρέ διαγραφών» τις καθοπούχασε η Ιουλία) ή το σχολικό σύγγραμμα που συνδέει τα σεξουαλικώς μεταδιδόμενα νοσήματα με το προγαμιαίο σεξ («Με επιμονή τα καταφέρνει η Ελληνής Επιφανί να παραμένει πάντα παρθένος και γυμνή» τραγούδησε η Ανδριάνα). Το καλύτερο, πάντως, ήταν το δώρο που πρόσφερε η πριγκίπισσα Άννα στον Πρόεδρο Αναστασιάδη: Ένα πορτρέτο της! «Τι πίνει και δεν μας δίνει η γαλαζοσίμψη;» αναρωτήθηκε η Ευγενία η Καλαμαρού και ζήτησε ένα ακόμα gin and tonic.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

15.1.1933

ΤΡΟΜΟΣ: Ο Χίτλερ μετά την συνάντησή του μετά του φον Πάπεν και των Ρενοβεστραλών μεσιτών της βιομηχανίας, αναπτύσσει μεγάλην δραστηριότητα εις τα παρασκήνια, η οποία ημπορεί να εξηγηθή εκ του τρόμου που του εμπνέει το ενδεχόμενον νέων εκλογών,

αίτινες πιθανόν να έχουν διά το κόμμα του καταστροφικάς συνεπειάς. Ο δημαγωγός έγινε μετριοπαθής από τότε που άδειασαν τα ταμεία του κόμματος, οι δε δημόσιοι έρανοι δεν αποδίδουν, διότι οι μεγιστάνες προσποιούνται ότι δεν ακούουν, είτε διότι φρονούν ότι η περιπέτεια τους εστοίχισε πολύ ακριβά, είτε διότι η

συνέχις της κρίσεως τους καθιστά φειδωλούς. [...] Οι βιομήχανοι και οι χρηματιστάι οι οποίοι επικροτούν τους εθνικοσοσιαλιστάς αναγκάζουν τον κίνδυνον. [...] Εκάλεσαν τον Χίτλερ εις την Κολωνίαν διά να του συστήσουν να μην παρσύρεται εις ανοασίς.

ΝΕΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ: Η εκραγείσα διά της εν τη Βουλή ανατροπής της κυβερνήσεως Τσαλδάρη πολιτική κρίσις δύναται να θεωρηθή ουσιαστικώς τερματισθείσα διά του σχηματισμού κυβερνήσεως εκ των κομμάτων τα οποία ανέτρεψαν την παραιτηθείσαν, υπό την προεδρίαν του Αρχηγού των Προοδευτικών κ. Καφαντάρη.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΥΖΥΓΩΝ: Το Πανεπιστήμιον Μπάτλερ της Ινδιανάπολεως απεφάσισε να προσφέρει μίαν μεγάλην υπηρεσίαν εις την ανθρωπότητα, με μίαν σειράν μαθημάτων, τα οποία θα αρχίσουν προσεχώς. Μετά την δοκιμήν της «ευγονίας» και του πειραματικού γάμου, οι αμερικανοί προσπαθούν τώρα να εφαρμόσουν την εκ των προτέρων εκπαίδευσιν των τελείων συζύγων. Είναι φανερόν ότι αι συμβιώσεις των ανδρικών παρουσιάζουν τελευταίως πολλάς ανωμαλίας εις τας Ηνωμένας Πολιτείας και διά τούτο κρίνεται εκάστοτε αναγκαία η προσφυγή εις νέας μεθόδους βελτιώσεως της καταστάσεως. Εις την νέαν σειράν των μαθημάτων του αναφερομένου Πανεπιστημίου θα περιλαμβάνωνται διαλέξεις επί διαφόρων όψεων της συζυγικής ζωής, καθώς και πρακτικά διδασκαλία επί ζητημάτων βιολογικών, οικονομικών και κοινωνικών.

Με άριστα το 10

1 Στην ελπίδα. Αυτή φτερούγισε ελεύθερη στον ουρανό και πέταξε πάνω από την Κύπρο μας. Μετά το ντιμπέιτ νιώσαμε όλοι μια σιγουριά, με περηφάνεια για το επίπεδο της πολιτικής μας και προσμένουμε σ' ένα λαμπερό μέλλον, όποιος και να εκλεγεί.

2 Στην ατζέντα. Η γόνιμη συζήτηση για τις συγκεκριμένες προτάσεις των υποψηφίων για την οικονομία, τη βιώσιμη ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό της παιδείας, την ψηφιοποίηση της χώρας. Όλα τέθηκαν επί τάπητος! Για όλα έδωσαν συγκεκριμένες προτάσεις.

3 Στα χρώματα. Πιο πολύ όμως εμάς των ΜΜΕ μας έκαναν περήφανους οι δημοσιογράφοι του ντιμπέιτ. Οξυδερκείς, δεισιδουτικοί, αμερόληπτοι, διαβασμένοι.

4 Στο επίπεδο. Στα δικά τους ντιμπέιτ Κληρίδης, Βασιλείου, Κυπριανού, Λουσαρίδης λέγαμε πως είναι «χαμηλό» το επίπεδο. Στα ντιμπέιτ Κληρίδη - Τάσου λέγαμε για την «προχωρημένη» ηλικία τους. Στα ντιμπέιτ Κασουλίδη - Χριστόφια - Τάσου, λέγαμε πως «όποιοι και να βγει το ίδιο θα είναι».

5 Στα σουτσάιντερ. Ένα ντιμπέιτ με Σελεστίνια Ντι Πέτρο, Ιουλία Χαβρίνα - Κομνηνού, Ανδρέα Ευ-

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ / Γράφει Ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ

Μερικές φορές αναρωτιέμαι αν τον κόσμο κυβερνούν κάποιοι έξυπνοι που μας δουλεύουν ή κάποιοι πλιθιοι που μιλάνε σοβαρά. Laurence J. Peter

στρατίου και Χαράλαμπο Αριστοτέλους θα είχε σίγουρα περισσότερη επί της ουσίας συζήτηση.

6 Στο πουλέν. Αντιγράφω από το βιογραφικό σημείωμα της Ιουλίας Χαβρίνα - Κομνηνού: Γεννήθηκε στη Σοβιετική Ένωση (σ.σ. δεν αναφέρει ημερομηνία) και από το 1994 ζει μόνιμα στη Λεμεσό... Γνωρίζει άριστα οκτώ γλώσσες... Πιστή της οικογενειακής αξίες (sic), και τη φιλανθρωπία, η Ιουλία μοιράζεται τις γνώσεις της μέσω εκδόσεων όπως «Βυζάντιο: Η πτώση και η ανάσταση», «Βιολογική και τεχνητή νοημοσύνη: Καθορισμένη αποστολή», «Κρυπτο - νόμισμα: παρόν και μέλ-

λον». Από το 2021 είναι ηγέτης και Πρόεδρος του Ενωμένου Ρεπουμπλικανικού κόμματος Κύπρου (ΕΡΚΚ). Ένα βιβλίο για την βυζαντινοσύνη στην τεχνητή νοημοσύνη μέσω των κρυπτο-νομισμάτων;

7 Στο ατύχημα. Η αστυνομία ένα βράδυ στον αυτοκινητόδρομο σταμάτησε ένα «ύποπτο» αυτοκίνητο. Στη θέση του συνοδηγού ήταν σημαίον (φιλόδοξο) πολιτικό πρόσωπο. Οι αστυνομικοί, όταν είδαν τον οδηγό, με φωνή τρεμάμενη, είπαν απολογητικά να συνεχίσουν την πορεία τους.

8 Στο overplay. Εντάξει, Sugar μου, στις εκλογές είπαμε να

πούμε και μια λέξη παραπάνω. Όχι όμως και «Λιζ» ο πολύ - σκληρός - για - να - πεθάνει Πετρίδης; Σε λίγο θα μας πεις τον Χαρίλαο Σταυράκη «Πωλ Κρούγκμαν».

9 Στα οικονομικά. Μαθαίνω πως αγκομαχεί ο κυβερνητικός ΔΗΣΥ για να βγάλει οικονομικά τον προεκλογικό του Αβέρωφ. Δάσκαλε που δίδασκες, Φούλη μου. Ή καλύτερα, «φροβού την εκδίκηση των υπό σου ευεργετηθέντων».

10 Στον αγαπούλα. Το χωνέψαμε πως δεν ήθελες τρίτη θητεία. Το σεβαστήκαμε. Ίσως να σκεφτείς την προεδρία του κόμματος;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Wi-Fi
onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή. Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi, για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

ΑΝΔΡΕΑΣ ΜΑΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ο Πρόεδρος μου μίλησε για δύο κράτη

Ποινικές ευθύνες και για πολιτικά πρόσωπα όσο ψηλά κι αν βρίσκονται

Συνέντευξη στις
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
και **ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

«**Ο ένας** μιλούσε για μπλόφα και ο άλλος για πυροτέκνημα την ώρα που εγώ προειδοποιούσα για την Αμμόχωστο», λέει για τους ανθυποψηφίους του σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Ανδρέας Μαυρογιάννης και εξηγεί πως ο ίδιος δεν σιώπησε, αλλά ενάντια στην άποψη του τότε υπουργού Εξωτερικών Νίκου Χριστοδουλίδη προσέφυγε στο Συμβούλιο Ασφαλείας το 2019. Επιβεβαιώνει πως ο Πρόεδρος του μίλησε για τα δύο κράτη όπως και σε πολλούς άλλους εμπιστευτικά, με τον ίδιο να του ανταπαντά πως τα περί δύο κρατών είναι γελοιότητες. Σε-καθαρίζει, ωστόσο, πως ουδέποτε του είπε να συζητήσει για δύο κράτη ενόσω ήταν διαπραγματευτής. Κληθείς να σχολιάσει για ποιον λόγο δυσκολεύονταν να επικρίνει τον Νίκο Αναστασιάδη μέχρι σήμερα, σημειώνει πως τον κρίνει εκεί και όπου χρειάζεται. «Ο Αναστασιάδης ήταν ο Πρόεδρος, όταν ξεκινούσε η διαδικασία με τον κ. Ακιντζί που μας οδήγησε στο Κραν Μοντανά, μία ανάσα από τη λύση. Από την άλλη ήταν και ο Πρόεδρος που ερωτοτροπούσε με τη λύση δύο κρατών», λέει χαρακτηριστικά. Κληθείς να σχολιάσει πώς θα χειριστεί το μεγάλο κεφάλαιο της διαφθοράς εξηγεί πως θα διεκδικήσει απόδοση ευθυνών και σε σχέση με το παρελθόν, αγγίζοντας πολιτικά πρόσωπα, ακόμα και τον Πρόεδρο αν χρειαστεί.

—**Δηλώσατε παλαιότερα ότι αν δεν εκλεγείτε πρόεδρος θα πάτε σπíti σας και ξένισε, μιας και, αν ξγνοια σας είναι ο τόπος, μπορείτε να εργαστείτε για αυτόν και από άλλο πόστο.**

—Μήπως το ενδιαφέρον μου για τα κοινά έχει ξεκινήσει από την ημέρα που είμαι υποψήφιος; Είμαι ενεργός πολίτης σε όλη μου τη ζωή. Ενδιαφέρομαι για τα κοινά. Ποτέ

δεν ήμουν πολιτικός αλλά παρα-μένω ενεργός πολίτης. —**Πώς ορίζετε το «ενεργός πολίτης» την επόμενη μέρα των εκλογών;**

—Όπως έκανα σε όλη μου τη ζωή. Εγώ πάντα έπαιρνα θέσεις σε πολύ σημαντικά ζητήματα. Δεν πέρασε χρόνος που να μη μιλήσω για θέματα πέρα από αυτά της αρμοδιότητας του διαπραγματευτή. Εγώ έτσι αντιλαμβάνομαι τον ενεργό πολίτη. Επιπλέον έχω εκλεγεί μέλος της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου για τα επόμενα πέντε χρόνια. Έχω πάρα πολλή δουλειά να κάνω για τον τόπο μου και δεν μπορώ κάποιος να με αμφισβητεί.

—**Γιατί δεν θέσατε την υποψηφιότητά σας αφού παρουσιάζεστε ως ανεξάρτητος και περιμένετε τη στήριξη του ΑΚΕΛ για να το κάνετε;**

—Είχα πει σε ανύποπτο χρόνο, ότι για να μπορέσεις να περάσεις από το φανταστικό στο εφικτό, στο πραγματικό σε αυτόν τον τόπο πρέπει να υπάρχει μια στήριξη, τουλάχιστον από ένα μεγάλο πολιτικό κόμμα.

—**Αυτό σε συνδυασμό με κάποιες τοποθετήσεις σας ότι ο αγώνας είναι δύσκολος για εσάς δίνει την αίσθηση ότι δεν θέλετε και τόσο να κυβερνήσετε τον τόπο.**

—Είμαι αλήθεια. Εγώ είμαι της κατηγορίας παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο. Εγώ δεν γεννήθηκα για να γίνω πρόεδρος, αλλά το έφεραν οι περιστάσεις και νιώθω ότι έχω χρέος στο τόπο μου. Να είστε σίγουροι ότι θα κάνω πολλά παραπάνω από ό,τι πρέπει. Το ότι εγώ δεν έχω τη φιλοδοξία δεν σημαίνει ότι θα κάνω και λιγότερα. —**Είχατε ενοχληθεί στο debate όταν ο Αβέρωφ Νεοφύτου σας είχε χαρακτηρίσει προσαρμοστικό...**

—Το είχε γραμμένο στην κόλλα, κάποιος του το είπε και το έλεγε συνεχώς...

—**Για κάποιους προκύπτει η προ-**

Εγώ δεν γεννήθηκα για να γίνω πρόεδρος, αλλά το έφεραν οι περιστάσεις και νιώθω ότι έχω χρέος στον τόπο μου λέει στην «Κ» ο Ανδρέας Μαυρογιάννης, σημειώνοντας ότι «το ότι εγώ δεν έχω τη φιλοδοξία δεν σημαίνει ότι θα κάνω και λιγότερα».

“

Λένε πως σιωπούσα, όμως εγώ προσέφυγα στο Συμβούλιο Ασφαλείας ενάντια στην άποψη του τότε ΥΠΕΞ Ν. Χριστοδουλίδη.

σαρμωστικότητα δεδομένου ότι υπηρετήσατε πολλούς και διαφορετικούς Προέδρους ως διπλωμάτης. Δεν προέκυψε συνειδησιακό θέμα με κάποιον ούτως ώστε να σας αναγκάσει να διαχωρίσετε τη θέση σας;

—Δεν τη διαχώρισα;

—**Διαχωρισμός σημαίνει για παράδειγμα να παραιτηθείτε από τη θέση του διαπραγματευτή...**

—Σας είχα ξαναπει πόσο δύσκολο είναι να παραιτηθείς από τη θέση

του διαπραγματευτή, καθώς δεν μπορείς να φύγεις από το πρόβλημα του τόπου σου. Εγώ είμαι αναμεμιγμένος με το Κυπριακό από το 1988. Δεν μπορώ λόγω πολιτικών συγκυριών να παραιτούμαι και να φεύγω, όταν ο τόπος μου έχει πρόβλημα. Να σας θυμίσω όμως ότι παραιτήθηκα τρεις φορές...

—**Από τη μια λέτε δεν μπορείτε να παραιτηθείτε και από την άλλη ότι το επιχειρήσατε τρεις φορές. Δεν αντικρούει το ένα το άλλο;**

—Όχι, γιατί εγώ κάθε φορά έλεγα πως είμαι πάντα έτοιμος και πάντα παρών να συνεισφέρω. Το φεύγω από την εν λόγω θέση είναι άλλο πράγμα. Δεν μπορείς να φύγεις από το πρόβλημα, ώσπου να το λύσεις. Γι' αυτό ανακάλεσα. Αυτό επιβάλλει η υπευθυνότητα και δεν μπορεί κανένας να πει ότι βρέθηκα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδρομής μου ανακόλουθος. Θεωρώ ύψιστη ύβριν, συνεπώς, να μου καταλογίζει προσαρμοστικότητα ο Αβέρωφ Νεοφύτου. —**Δέχεστε όμως ότι υπηρετήσατε πολλούς προέδρους όπως ο Τάσ-**

σος Παπαδόπουλος, ο Δημήτρης Χριστόφιας και ο Νίκος Αναστασιάδης οι οποίοι είχαν πολύ διαφορετικό τρόπο διαχείρισης του Κυπριακού...

—Διαφορετικό τρόπο.

—**Και αποτέλεσμα...**

—Συnergάστκκα και με τον Κληρίδη και ήμουν παρών στη διαπραγματευτική ομάδα του Σχεδίου Ανάν. Δείτε αν θέλετε τι έλεγα τότε σε σχέση με το Σχέδιο Ανάν. Τα περί προσαρμοστικότητας να τα πούνε αλλού, γιατί εγώ είχα διαχρονικά το θάρρος της γνώμης μου, ουδέποτε είχα αρνηθεί να προσφέρω τις υπηρεσίες μου στον τόπο. Όταν είχα συγκεκριμένη θέση, την έλεγα με παρηγοσία. Και με το Σχέδιο Ανάν διαφώνησα όμως δεν σημαίνει ότι δεν έκανα ό,τι μπορούσα για να φέρουμε κάτι αποδεκτό. Τι μπορεί λοιπόν να μου προσάψει κάποιος. Την προσπάθειά μου; Το πάθος μου για τον τόπο;

—**Σε αυτή τη διαδρομή μετανιώσατε για κάτι;**

—Όχι. Είμαι απόλυτα συνεπής με τον εαυτό μου.

Απόδοση ευθυνών και σε σχέση με το παρελθόν

—**Έχετε θέσει ψηλά το κεφάλαιο της διαφθοράς με πρώτη κίνηση να αποταθείτε στην Αρχή Πάταξης της Διαφθοράς, ζητώντας να διερευνήσει τα βιβλία του Μακάριου Δρουσιώτη. Πού βρίσκεται η υπόθεση;**

—Δεν ξέρω, πρόθεσή μου είναι να ζητήσω εκ νέου ενημέρωση. Δεν έχουμε κάνει καταγγελία, η διερεύνηση για την οποία γίνεται λόγος είναι αυτεπάγγελτη. Εμείς πρόξαμε το αυτονόητο. —**Αυτό ωστόσο που αναμένει η κοινωνία είναι η απονομή δικαιοσύνης και η λογοδοσία. Τι προτίθεστε να κάνετε γι' αυτό;**

—Διαφάνεια, λογοδοσία, απόδοση ευθυνών. Από την πρώτη μέρα θα στείλουμε ισχυρότατο μήνυμα ότι αυτά τα φαινόμενα δεν μπορούν και δεν πρέπει να συνεχίσουν. —**Με ποιο τρόπο;**

—Θα διεκδικήσουμε απόδοση ευθυνών και σε σχέση με το παρελθόν και θα κάνουμε ό,τι είναι εφικτό και ό,τι πρέπει για να αποδοθούν ευθύνες για όσα έγιναν.

—**Αυτές οι ευθύνες θα αγγίζουν και πολιτικά πρόσωπα;**

—Βεβαίως.

—**Ακόμα και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, αν χρειαστεί;**

—Μηδενός εξαιρουμένου όσο ψηλά και αν βρίσκεται. Το ποινικό σύστημα δεν γνωρίζει εξαιρέσεις, καθώς οι πολίτες πρέπει να είναι ίσοι. Εμείς θέλουμε να υπάρξει απόλυτη λογοδοσία από όλους.

—**Κάποιοι θέτουν και το ζήτημα της Γενικής Εισαγγελίας δεδομένου ότι ήταν μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, όταν λαμβάνονταν οι αποφάσεις για τα διαβητήρια. Τι προτίθεστε να κάνετε;**

—Θα απαιτήσω, ωστόσο πρέπει να σεβαστούμε το Σύνταγμα και τους ανεξάρτητους θεσμούς, διασφαλίζοντας με κάθε νόμιμο τρόπο την αμεροληψία τους. —**Συνεπώς;**

—Θα απαιτήσω να υπάρξει πλήρης διερεύνηση και χρηστή διοίκηση. Αν δεν γίνει, θα δράσουμε αναλόγως. Δεν μπορούμε όμως να προδικάζουμε ότι δεν θα γίνει.

Ο Αναστασιάδης μίλησε σε χίλιους ανθρώπους εμπιστευτικά

—**Χαρακτηρίζατε γελοιότητες τα δύο κράτη. Σας μίλησε ο Πρόεδρος για δύο κράτη;**

—Ο Πρόεδρος μίλησε σε χίλιους ανθρώπους εμπιστευτικά. Βγήκε και το αποκάλυψε ο αρχιεπίσκοπος και το είπαν πολλοί άλλοι. Τότε εγώ, αντιλαμβανόμενος τι γινόταν, έδωσα αμέσως συνέντευξη στον «Πολίτη» και χαρακτηρίσα γελοιότητες τα περί δύο κρατών. —**Είχατε όμως μιλήσει οι δυο σας και σας ανέφερε σκέψεις για άλλες μορφές λύσης;**

—Ναι, και του είπα ότι είναι γελοιότητες τα δύο κράτη. —**Δεν είναι ένας καλός λόγος να αποχωρήσετε από τη διαπραγμάτευση; Δεν αποτελεί την ύψιστη προδοσία να μιλάει ένας Πρόεδρος για άλλες μορφές λύσης;**

—Θα ήταν αυτό που λέτε, αν μου ζητούσε να θέσω στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων την ιδέα των δύο κρατών. Δεν έγινε ποτέ κάτι τέτοιο. Μου είπε ότι πρέπει να κάνει άλλες σκέψεις και εγώ του είπα αυτά τα πράγματα είναι γελοιότητες. Δεν μου είπε ποτέ να συζητήσω δύο κράτη. Ουδέποτε.

—**Προκαλέσατε ωστόσο τους ανθυποψηφίους σας να πουν πώς αντέδρασαν στα περί δύο κρατών. Γνώριζαν και εκείνοι και δεν τοποθετούνταν;**

—Και να μη γνώριζαν, όταν διά-

βαζαν τα δημοσιεύματα στις εφημερίδες τι έκαναν; Έλαψαν διά της σιωπής τους. Βγήκα και στην «Καθημερινή» στη συνέχεια και προειδοποίησα για την Αμμόχωστο. Πείτε μου τι έκαναν αυτοί. Έρχονται να πουν σε μένα ότι σιωπούσα. Πότε σιωπούσα; Ενώ ο ένας μιλούσε για μπλόφα και ο άλλος για πυροτέκνημα.

—**Τι κάνατε όμως στο παρασκήνιο για να αποφευχθούν όλα αυτά;**

—Το 2019 προσέφυγα στο Συμβούλιο Ασφαλείας ενάντια στην άποψη του τότε υπουργού Εξωτερικών κ. Νίκου Χριστοδουλίδη.

—**Το ότι υπερθεματίζετε και σήμερα για τη διαφωνία σας με το Σχέδιο Ανάν έκανε αρκετούς να σας συγκρίνουν με τον Τάσσο Παπαδόπουλο.**

—Δικαιώμά τους.

—**Πώς σχολιάζετε όμως το γεγονός ότι ένα από τα κύρια ζητήματα των διαρροών προοδευτικών ψήφων είναι η φερόμενη σκληρή γραμμή σας στο Κυπριακό.**

—Δεν είμαι ούτε σκληρός ούτε μαλακός, υπερασπιζομαι τα συμφέροντα του τόπου μου.

—**Θεωρείτε για μία μερίδα συνειδητών του Τάσσου Παπαδόπουλου.**

—Σε καμία περίπτωση. Για να ξέρετε, τη μέρα που ο Τάσος έκανε το διάγγελμά του, τον πήρα τηλε-

“

Από τη πρώτη μέρα, θα μιλήσω με τον Αντόνιο Γκουτέρες, θα τον καλέσω να έρθει στην Κύπρο και να αναλάβει πρωτοβουλίες.

φωνο και του είπα συμφωνούμε στο συμπέρασμα, αλλά εγώ δεν είμαι περήφανος που είμαι υποχρεωμένος να πω όχι σε ένα σχέδιο. Είναι αποτυχία μας.

—**Αποτυχία του Τάσσου;**

—Όλων μας. Ο Τάσος ήταν αρκετά συνεπής, ήξερε πολύ καλά ότι η υποχρέωσή του ήταν να στείλει σε δημοψήφισμα το αποτέλεσμα της επιδιαιτησίας και το έκανε. Δεν δικαιούται να πει την άποψή του από τη στιγμή που διαφωνούσε; Το τελικό σχέδιο ήταν αποτέλεσμα επιδιαιτησίας και όχι της δικής του διαπραγματεύσεως. Δεν είμαι απορριπτικός, δεν θεωρώσα ότι με αυτό το σχέδιο φτάναμε στο τέλος του δρόμου. Θεώρησα σωστό να συνεχίσω την προσπάθεια που είχε ως αποτέλεσμα να φτάσουμε στο Κραν Μοντανά, το οποίο ήταν προ-

ϊόν ελεύθερης διαπραγμάτευσης. Είχαμε ένα γ.γ. που παρουσίασε έξι σημεία, τα οποία εγώ είχα δεχτεί. Δεν είναι λοιπόν αλήθεια το κάθε πέρσι και καλύτερα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση καταφέραμε κάτι καλύτερο.

—**Η αίσθηση περί συνέχειας της πολιτικής Τάσσου, σε συνδυασμό με την προσωπική επίθεση προς τον Αχιλλέα Δημητριάδη, ότι βάζει το προσωπικό του συμφέρον με τις περιουσίες των προσφώνων ήγειρε ερωτήματα για το αν μπορείτε να φέρετε κοντά σας την προοδευτική ψήφο που τον στηρίζει...**

—Το αντίθετο πιστεύω πως έχει γίνει. Εγώ δεν είμαι πολιτικός. Εμένα είναι να μη μου θίξεις την αξιοπρέπεια μου. Δεν πρόκειται να αφήνω τα πράγματα να περνούν, επειδή με βλεπεί πολιτικά.

—**Αύριο όμως θα ζητήσετε τη στήριξή του, αν θα πάτε στον β' γύρο...**

—Ασφαλώς και θα ζητήσω τη στήριξη όλων όσοι πιστεύουν στην ανάγκη για αλλαγή. —**Ήταν όμως ξένο στο ήπιο προφίλ που προβάλλετε τα όσα είπατε τις προάλλες.**

—Όντως. Είπαμε όμως ότι το ήπιο δεν σημαίνει έλλειψη δυναμισμού.

—**Παρακολουθώντας τις τοποθετήσεις σας κάποιος διαπιστώνει πως έχετε μεγάλη δυ-**

στοκία να επικρίνετε τον Νίκο Αναστασιάδη.

—Πού το βλέπετε; Τον κρίνω εκεί και όπου χρειάζεται. Ο Αναστασιάδης ήταν ο Πρόεδρος, όταν ξεκινούσε η διαδικασία με τον κ. Ακιντζί που μας οδήγησε στο Κραν Μοντανά, μία ανάσα από τη λύση. Από την άλλη ήταν και ο Πρόεδρος που ερωτοτροπούσε με τη λύση δύο κρατών. —**Όμως με τέτοιες τοποθετήσεις του δίδετε την ευκαιρία να παρουσιάσει ότι μπορεί να σας χειραγωγήσει...**

—Αντέδρασα αμέσως μόλις άφησε μία τέτοια υπόνοια. Από την άλλη δεν μπορώ να διαγράψω την ιστορία ότι εγώ συνεργάστηκα μαζί του για το Κυπριακό.

—**Τι θα κάνετε στο σενάριο εκλογής σας για να ανακινήθούν οι διαδικασίες;**

—Από τη πρώτη μέρα, θα μιλήσω με τον Αντόνιο Γκουτέρες, θα τον καλέσω να έρθει στην Κύπρο και να αναλάβει πρωτοβουλίες.

—**Γιατί δεν το κάνατε ως διαπραγματευτής;**

—Δεν ήμουν Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Θεωρείτε πως ο διαπραγματευτής καλεί τον γ.γ. του ΟΗΕ; Υπάρχουν συντεταγμένα όργανα της Πολιτείας. Μην ξεχνάτε όμως ότι πήραμε το Κυπριακό στο Βερολίνο που ήταν μια εξαιρετική συνάντηση, πήραμε το Κυπριακό στη Γενεύη. Αυτά δεν έγιναν διά θαύματος.

Ο Πετρίδης δεν ξέρει προφανώς τι σημαίνει Συνεργατισμός

«Αντί σε κόμματα, θα απευθυνθώ στους πολίτες. Είμαι ανεξάρτητος υποψήφιος, με στηρίζει το μεγάλο κόμμα της αντιπολίτευσης, το ΑΚΕΛ. Έχω πρόγραμμα, με στηρίζουν προσωπικότητες και έτσι θα πορευτώ, με όλους όσοι θα στηρίξουν τη μεγάλη προοδευτική αλλαγή», λέει στη συνέντευξή του στην «Κ» ο Ανδρέας Μαυρογιάννης. Αποκαλύπτει ότι στο ενδεχόμενο εκλογής του θα ξανακάνουν μικρούς συνεταιρισμούς σε όλη την Κύπρο. Δεν ανοίγει τα χαρτιά του για το ποιους θα αξιοποιήσει στο υπουργικό του συμβούλιο αν εκλεγεί, και σημειώνει ότι δεν πρόκειται να αλλάξουν τα πράγματα με το να παίρνουμε τους επικεφαλής των κομμάτων να τους κάνουμε υπουργούς. **—Ο υπουργός Οικονομικών σας έχει κατηγορήσει ότι υπόσχεστε αφειδώλευτα αυξήσεις επιδομάτων, επιδοτήσεων και μείωση φόρων χωρίς καμία κοστολόγηση. Τελικά από πού θα βρεθούν αυτά τα λεφτά;**

—Δεν έχω υποσχεθεί ποτέ οτιδήποτε που να εκτροχιάζει τον κρατικό προϋπολογισμό. Εκεί και όπου έχω κάνει συγκεκριμένες προτάσεις, είναι απόλυτα σαφείς και κοστολογημένες. Σε καμία περίπτωση δεν δεχόμαστε μαθήματα από την απερχόμενη κυβέρνηση. Τα μαθήματα δημοσιονομικής πειθαρχίας και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας να τα κάνουν άλλοι. Έχω μιλήσει για ορθολογική διαχείριση των δημοσίων πόρων. Δεν έχω μπει ποτέ σε καμία παροχολογία. Διερωτώμαι αν μπορούν να πουν το ίδιο οι ανθυποψήφιοί μου.

—Οι προτάσεις που έχετε παρουσιάσει μέχρι τώρα για στήριξη της οικονομίας είναι κοστολογημένες;

—Βεβαίως. Σας εγγυώμαι ότι δεν πρόκειται να παραβιάσουμε τους κανόνες της δημοσιονομικής πειθαρχίας. Από την άλλη, ναι, έχουμε πρόβλημα με το γεγονός ότι η παρούσα διακυβέρνηση δημιουργεί μαξιλαράκι, το οποίο αποκαλεί δημοσιονομικό πλεόνασμα σε βάρος του κόσμου. Την ώρα που υπάρχουν απροσδόκτα έσοδα που υπερβαίνουν το 1 δις., όπως για παράδειγμα λόγω του φόρου 19% στα καύσιμα, δεν θα ήταν πρόβλημα αν μέρος του επιστρεφόταν στους πολίτες μέσα από στοχευμένες πολιτικές. Δεν γίνεται όταν καίγεται το σπίτι σου εσύ να σφυρίζεις κλέφτικα. **—Υπάρχουν ωστόσο αντιπράσεις από τη μία να δηλώνετε ότι δίνετε επιδόματα και από την άλλη να κάνετε λόγο για ιδιαίτερα σκληρή πολιτική της κυβέρνησης Αναστασιάδη στην οικονομία...**

—Διότι η παροχολογία δεν λύνει τα προβλήματα. Αν για παράδειγμα μειώναμε τον ΦΠΑ στο ρεύμα από

Δεν θα πω δημοσίως ποιον θα στηρίξω στο ενδεχόμενο αποκλεισμού μου από τον β΄ γύρο, λέει στη συνέντευξή του στην «Κ» ο Ανδρέας Μαυρογιάννης.

“

Θα ξανακάνουμε μικρούς συνεταιρισμούς σε όλη την Κύπρο για να αντιμετωπίσουμε τρία θεμελιώδη ζητήματα. Την συλλογική προμήθεια φυτοφαρμάκων, την αντιμετώπιση της εμπορίας και στοιχειώδεις τραπεζικές εργασίες.

το 19% στο 9% θα ανακουφίζαμε τον κόσμο χωρίς να χρειάζεται να ερχόμαστε εκ των υστέρων και να δίνουμε στήριξη. Είναι εντελώς διαφορετικό πράγμα το να κάνεις τις σωστές μεταρρυθμίσεις και να θωρακίζεις τον τόπο σου και άλλο να μετατρέπεις τον άνθρωπο σε επαίτη και να του προσφέρεις στη συνέχεια ψιχουλά. Το ένα είναι πολιτική, το άλλο είναι παροχολογία. Εξάλλου με βάση δημοσιευμένα στατιστικά στοιχεία, η Κύπρος κατατάσσεται τέταρτη από το τέλος

Δεν αποκλείουμε κανέναν για το υπουργείο Οικονομικών

—Στην ομάδα των τεχνοκρατών και των συμβούλων που παρουσιάσατε για θέματα οικονομίας δεν είδαμε την Άννα Θεολόγου και τον Στέλιο Πλατού. Υπάρχει κάποιος λόγος;
—Υπάρχει συγκεκριμένος λόγος. Άννα Θεολόγου και Στέλιος Πλατύς είναι καθημερινοί συνεργάτες, ανήκουν στο πολιτικό επιτελείο. Εκεί παρουσιάσαμε καταξιωμένους τεχνοκράτες και ακαδημαϊκούς που τους θεωρούμε συμβούλους για θέματα οικονομίας.
—Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι κάποιος εξ αυτών σε περίπτωση εκλογής σας θα είναι στο υπουργείο Οικονομικών;
—Είναι μέρος μιας ευρύτερης ομάδας. Δεν αποκλείουμε κανένα.
—Ενδεχομένως η Άννα Θεολόγου ή ο Στέλιος Πλατής να βρεθούν στα ννία του συγκεκριμένου υπουργείου;
—Δεν θα αποκαλύψω τις προθέσεις μου.
—Σε περίπτωση ανάδειξή σας στην προεδρία θα προσεγγίσετε άλλα κόμματα για τον σχηματισμό κυβέρνησης;
—Αντί σε κόμματα, θα απευθυνθώ στους πολίτες. Είμαι ανεξάρτητος υποψήφιος, με στηρίζει το μεγάλο κόμμα της αντιπολίτευσης, το ΑΚΕΛ. Έχω πρόγραμμα, με στηρίζουν προσωπικότητες και έτσι θα πορευτώ, με όλους όσοι θα στηρίξουν τη μεγάλη προοδευτική αλλαγή.

όσον αφορά τα κονδύλια στήριξης για αντιμετώπιση της ακρίβειας. **—Και η πρότασή σας για επανασύσταση του Συνεργατισμού πόσο υλοποιήσιμη είναι και από πού θα εξευρεθούν τα χρήματα που χρειάζονται για τα κεφάλαια όπως αναρωτήθηκε και ο υπουργός Οικονομικών;**

—Εγώ προσπαθώ να καταλάβω γιατί ο υπουργός Οικονομικών τοποθετείται για τον Συνεργατισμό από τη στιγμή που δεν μιλάμε για κρατική επεξεργασία. Ο Συνεργατισμός δημιουργήθηκε από τον κόσμο και ανήκει στα μέλη του. Εμείς λέμε να ξανακάνουμε μικρούς συνεταιρισμούς σε όλη την Κύπρο για να

αντιμετωπίσουμε τρία θεμελιώδη ζητήματα. Τη συλλογική προμήθεια φυτοφαρμάκων, την αντιμετώπιση της εμπορίας για να μην είναι έρμαιο των μεσιτών και των υπεραγορών και τρίτον στοιχειώδεις τραπεζικές εργασίες που να επιτρέπουν στον κόσμο της υπαίθρου να έχει πρόσβαση, να μπορεί να καταθέτει μια επιταγή. Αυτό το πράγμα δεν έχει σχέση με όσα ανέφερε ο Κωνσταντίνος Πετρίδης για το πού θα βρεθούν τα χρήματα. Προφανώς δεν καταλαβαίνει τι σημαίνει Συνεργατισμός. Ο Συνεργατισμός ήταν κρατικός μόνο όταν τον κρατικοποίησε η παρούσα κυβέρνηση για να τον ξεπουλάσει, χάνοντας και 5 δις.

—Η θέση σας για την αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή, ποια είναι;

—Βεβαίως είμαι υπέρ. Είναι το μόνο εργαλείο που μένει στα χέρια των εργαζόμενων σε περίοδο κρίσης για να υπάρξει προσαρμογή στον πληθωρισμό και στην αύξηση των τιμών. Δεν πρέπει να λέμε πως στις άλλες χώρες δεν υπάρχει, γιατί σε άλλες χώρες υπάρχουν άλλοι μηχανισμοί που έχουν να κάνουν είτε με συλλογικές συμβάσεις είτε με διαφορετικούς τρόπους αναπροσαρμογής των μισθών. Μέχρι και σε ευρωπαϊκό επίπεδο αρχίζουν να βρίσκονται οι μηχανισμοί ανα-

προσαρμογής. Στην Κύπρο παραδοσιακά περνούσαν μέσα από την ΑΤΑ. Πρέπει σε αυτή τη φάση η ΑΤΑ όχι μόνο να δοθεί συνολικά αλλά και να γενικευτεί, μιας και είναι ο μηχανισμός που έχουμε συνηθίσει. Εξάλλου έχω κάνει και συγκεκριμένη πρόταση για τη μεταρρύθμιση της ΑΤΑ που μετατρέπει την αύξηση του τιμαριθμού με τρόπο ώστε όσο πιο κάτω μισθολογικά είσαι, τόσο πιο υψηλό ποσοστό παίρνεις. Είναι κοινωνικά δίκαιο και στοιχίζει πολύ λιγότερο. Πρόθεσή μας είναι να τη συζητήσουμε με τους κοινωνικούς εταίρους.

—Ο κατώτατος μισθός θα είναι από τα ζητήματα που θα σας απασχολήσουν;

—Στο θέμα αυτό είμαστε ουραγοί. Άλλωστε για το συγκεκριμένο θέμα αναμένεται σύντομα κοινοτική οδηγία. Με ενδιαφέρουν κυρίως οι συντελεστές που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όπως και το ότι πρέπει να καθοριστεί το ποσό επί ωριαίας βάσης. Το συνολικό ποσό φαίνεται να είναι ανεπαρκές, γι' αυτό θα αναλάβουμε πρωτοβουλία για αναθεώρηση. Εξάλλου στην ευρωπαϊκή Οδηγία προβλέπεται ότι τουλάχιστον κάθε διετία πρέπει να αναπροσαρμόζεται και θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη και τον τιμαριθμό.

Δεν αλλάζουν τα πράγματα κάνοντας υπουργούς τους επικεφαλής των κομμάτων

—Αν εκλεγείτε Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν θα θέλατε περαιτέρω συνεργασία με άλλα κόμματα;

—Ναι. Αλλά αν συνεργασία εννοούμε την κυβέρνηση ευρείας αποδοχής τότε λέω όχι. Δεν θεωρώ ότι είναι δυνατόν ν' αλλάξουμε τα πράγματα με το να παίρνουμε τους επικεφαλής των κομμάτων να τους κάνουμε υπουργούς. Προτιμώ να πάω σπίτι μου, δεν είναι αυτή η αντίληψη που έχω για το καλό του τόπου. Θέλω συνεργασίες όχι ανατολίτικο παζάρι.

—Θα κτυπήσετε την πόρτα είτε του Αβέρωφ Νεοφύτου είτε του Νικόλα Παπαδόπουλου;

—Θα κτυπήσω όλες τις πόρτες. Για να μπορέσει ο τόπος να πάει μπροστά χρειάζεται η συνεργασία όλων, αλλά μια συνεργασία με βάση, οράματα, θέσεις και ιδέες. Όχι με όρους πολιτικών ανταλλαγμάτων **—Ο Αβέρωφ Νεοφύτου θέτει το ζήτημα αδυναμίας κυβερνησιμότητας, παραπέμποντας στη διακυβέρνηση Χριστόφια...**

—Τι σχέση έχω εγώ; Εξάλλου το ΑΚΕΛ συμμετείχε και στις κυβερνήσεις Γιώργου Βασιλείου και Τάσου Παπαδόπουλου.

—Υποστηρίζετε από το ΑΚΕΛ. Δεν θα συμμετέχουν στελέχη του σε μία ενδεχόμενη κυβέρνηση...

“

Θεωρώ και τους δύο [σ.σ. βασικούς ανθυποψήφιους] αναξιόπιστους. Φέρουν πολλά άλλα πράγματα μαζί τους. Τη συνέχιση της διακυβέρνησης ΔΗΣΥ και μια κυβέρνηση που κουβαλά διαπλοκή.

—Όχι δεν το αποκλείω μπορεί να έχω. Μήπως είναι μίσημα το ΑΚΕΛ; Η κυβέρνηση όμως θα είναι δική μου. Αυτές τις εξυπνάδες να τις λένε άλλοι. Εγώ διαχειρίστηκα το πολυετές δημοσιονομικό πλάισιο της Ε.Ε., συμπληρωματικούς προϋπολογισμούς της Ε.Ε., τον προϋπολογισμό του 2013 των Ηνωμένων Εθνών με τον γ.γ. του ΟΗΕ να μου εκφράζει δημοσίως ευγνωμοσύνη. Ας σταματήσουν λοιπόν να επικρίνουν για θέματα οικονομίας. **—Πώς θα σχηματιστεί το υπουργικό σας;**

—Βασικό μου κριτήριο για το

Θέλω συνεργασίες όχι ανατολίτικο παζάρι, λέει ο Ανδρέας Μαυρογιάννης.

Υπουργικό Συμβούλιο και την ομάδα διακυβέρνησης είναι να μπουν άνθρωποι που κατά την κρίση μου είναι οι καταλληλότεροι για να εκπληρώσουν το όραμά μας και όχι να κάνουμε διαμοιρασμό της εξουσίας. Εμένα δεν με ενδιαφέρει η εξουσία.

—Δεν είναι λίγο οξύμωρο να το λέτε, από τη στιγμή που είστε ο υποψήφιος για την προεδρία;

—Όχι, γιατί η εξουσία και η διακυβέρνηση είναι το απαραίτητο εργαλείο για την εκπλήρωση του οράματός μου. Αν είχα άλλους τρόπους θα το έκανα.

—Ναι, αλλά η φιλοδοξία σας να είστε πρόεδρος της Δημοκρατίας έρχεται σε αντίθεση με τα όσα δηλώνετε;

—Δεν φιλοδοξώ να γίνω πρόεδρος. Φιλοδοξώ να πετύχω συγκεκριμένους στόχους για τον τόπο. Για μένα η εξουσία είναι εργαλείο όχι αυτοσκοπός.

—Σε περίπτωση μη εκλογής σας στον δεύτερο γύρο θα πείτε δημόσια ποιον θα στηρίζετε;

—Δεν θα χρειαστεί να το πω. Δεν θεωρώ ότι έχω υπηκόους για να τους δώσω εντολή ποιον θα ψηφίσουν. Ως πολίτης βεβαίως θα ψηφίσω, αλλά θεωρώ τους ανθρώπους που είναι μαζί μου επαρκώς καθαρούς, ώριμους για να μπορούν να πάρουν τις δικές τους αποφάσεις. Αν κρίνω υπό τις περιστάσεις ότι πρέπει να ανακοινώσω ποιον θα ψηφίσω δεν το αποκλείω. Προς το παρόν δεν είναι αυτή η πρόθεσή μου, διότι στόχος είναι η μεγάλη προοδευτική αλλαγή την οποία είμαστε πεπεισμένοι ότι θα επιτύχουμε.

—Παλαιότερα δηλώσατε ότι στο Κυπριακό είστε πιο κοντά στις απόψεις με τον Αβέρωφ Νεοφύτου αντί του Νίκου Χριστοδουλίδη. Αυτό θα επηρεάσει την απόφασή σας;

—Σε ό,τι αφορά την αξιοπιστία, τους θεωρώ και τους δύο αναξιό-

πιστους. Φέρουν πολλά άλλα πράγματα μαζί τους. Τη συνέχιση της διακυβέρνησης του Δημοκρατικού Συναγερμού, μια κυβέρνηση που κουβαλά διαπλοκή, διαφθορά και ό,τι άλλο κουβαλά.

—Θεωρείτε κόκκινη γραμμή το να συζητάτε για το ενδεχόμενο σύμπλευσης με τον ΔΗΣΥ. Από τη στιγμή που λέτε ότι θα κτυπήσετε πόρτες πώς θα απαλλάγείτε όπως διαμνύετε από την παρούσα κυβέρνηση;

—Θα μιλήσω με όλους. Καθένας από τον δημοκρατικό χώρο έχει δικαίωμα να συστρατευτεί μαζί μας και τώρα και μετά. Δεν θα κάνω αφορισμούς. Αν όμως για να το πετύχω πρέπει να αλλοιώσω θέσεις, τότε δεν θα το κάνω. Στόχος είναι η στήριξη χωρίς ανταλλάγματα, με τη γενναιοδωρία που κατέχει τον πολιτικό κόσμο της Κύπρου.

—Γιατί νιώσατε την ανάγκη να αποκαλέσετε τους δύο βασικούς ανθυποψηφίους σας αναξιόπιστους;

—Αυτή είναι η εντύπωση που έχω. Πιστεύω ότι είναι αναξιόπιστοι πρώτα από όλα εξ' ορισμού, γιατί είναι μέρος μιας αναξιόπιστης διακυβέρνησης. Είναι αυτονόητο για μένα ότι δεν έχουν καμία αξιοπιστία. Και μάλιστα διεκδικούν να είναι συνεκιστές της, την ώρα που εμείς παλεύουμε να την αλλάξουμε.

Θρίλερ που θα κριθεί στην κάλπη η 2η θέση

Διατηρεί το προβάδισμα ο Χριστοδουλίδης, ενώ ο Μαυρογιάννης είναι δεύτερος με 21,1% και οριακή διαφορά 0,6 από τον Νεοφύτου

Του ΜΙΧΑΗΛ ΒΡΥΩΝΙΔΗ

Η κλεψύδρα της προεκλογικής περιόδου τελειώνει σε τρεις εβδομάδες και το εκλογικό τοπίο, ως προς τη διεκδίκηση της πολυπόθητης δεύτερης θέσης, παραμένει ακατογράφητο ναρκοπέδιο για τους κύριους Μαυρογιάννη και Νεοφύτου. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, παρά τις επιθέσεις που δέχεται από τα εκλογικά επιτελεία των αντιπάλων του, κρατά την πρώτη θέση με διαφορά έντεκα μονάδων από τον δεύτερο. Καταγράφει ασφαλώς απώλειες σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο, ωστόσο δεν είναι αρκετές ώστε να απειλήσουν, τουλάχιστον με τα σημερινά δεδομένα, την πρωτοπορία του.

Η μάχη για τη δεύτερη θέση κινείται σε μια ευμετάβλητη πλατφόρμα με απρόσμενες μεταστροφές στις τάσεις, καθιστώντας επισφαλείς οποιεσδήποτε προβλέψεις για το τελικό αποτέλεσμα. Η στατιστικά ασήμαντη διαφορά των δύο μονομάχων παραπέμπει σ' ένα εκλογικό θρίλερ που θα κριθεί στην κάλπη. Η τάση σήμερα ευνοεί τον Μαυρογιάννη, που συσπειρώνει σε ικανοποιητικό βαθμό το ΑΚΕΛ και εισπράττει αξιολογες εισροές από άλλους κομματικούς χώρους. Ο Νεοφύτου εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα στην προσπάθεια συσπείρωσης των ψηφοφόρων του ΔΗΣΥ, που κινείται με πολύ αργούς ρυθμούς, ενώ ταυτόχρονα τα χρονικά αποθέματα

Η «Καθημερινή» με την Symmetron, μέσω της κυλιόμενης δημοσκοπήσης, θα συνεχίσουν τις επόμενες δεκαπέντε μέρες να μετρούν καθημερινά τις τάσεις του εκλογικού σώματος και την πορεία των υποψηφίων προς το Προεδρικό.

εξαντλούνται. Επιπλέον, οι εισροές από άλλους χώρους είναι ελάχιστες και δεν προσθέτουν αξία στην εκλογική επιρροή του.

Ο Χριστοδουλίδης παγώνει μια απόσταση ασφάλειας από τους αντιπάλους και πρόσθετα η εικόνα του εξακολουθεί να κατακλύζεται από θετικό πρόσημο, τόσο στη δημοτικότητα όσο και στα συναισθήματα. Η βάση στήριξης του στον ΔΗΣΥ δεν φαίνεται να υποχωρεί παρά τις πιέσεις της ηγεσίας, ενώ εξακολουθεί να κερδίζει ευμεγέθεις εισροές απ' όλους τους κομματικούς χώρους. Η τελική εκλογική του επιρροή θα κριθεί στις ανοχές των επιτελείου του από την επίθεση των αντιπάλων μηχανισμών στα τελευταία μέτρα της προεκλογικής.

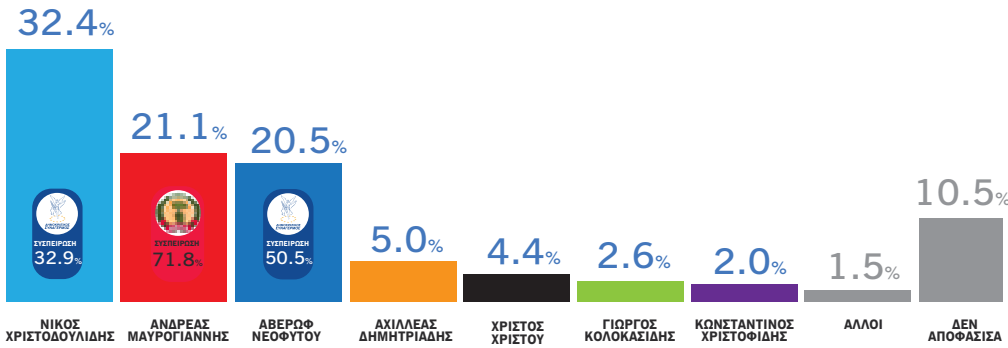
Εκλογικό περιβάλλον

Η εικόνα για την πορεία της χώρας παραμένει άκρως απαισιόδοξη με τον δείκτη δυσάρεσκειας να ανέρχεται στο 81%, στα όρια της καθολικής απόγνωσης. Η ευθύνη ασφαλώς ανήκει στους πολιτικούς ηγέτες που αντιδρούν σπασμωδικά στα προβλήματα με υποσχέσεις και μεγαλεπήβολα οράματα που δεν μπορούν να υλοποιηθούν και παραπέμπονται στις ελληνικές καλές.

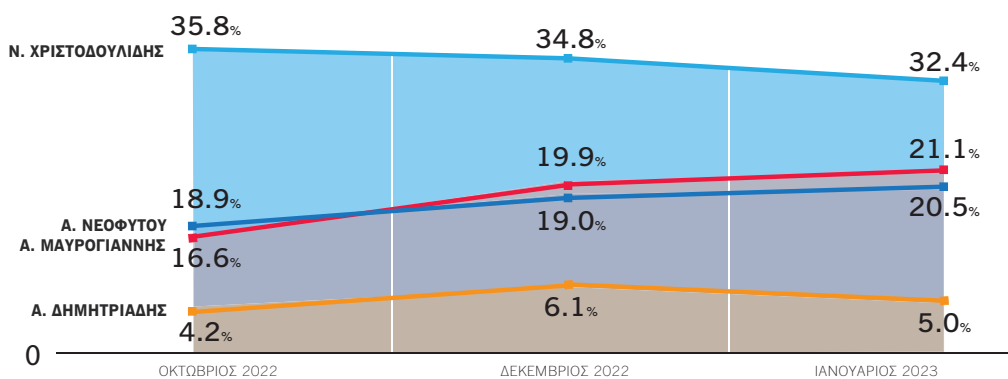
Το αποτύπωμα της οικονομικής πορείας της χώρας είναι τραυματικό, αφού σχεδόν μονοπωλεί τις ανησυχίες των πολιτών στο εκκωφαντικό ποσοστό του 80%. Το κόστος ζωής, η ανεργία, οι χαμηλοί μισθοί και το απρόσδοτο κόστος στέγης πιέζουν ασφυκτικά ειδικά τη μεσαία τάξη. Το Κυπριακό είναι το δεύτερο μείζον θέμα με 46% και σημαντική άνοδο δεκαπέντε μονάδων από τη δημοσκοπήση Δεκεμβρίου. Ακολουθεί με 32% η ανεξέλεγκτη είσοδος παράτυπων μεταναστών (συν 18 μονάδες σε σύγκριση με Δεκέμβριο) και η διαφθορά με 29%.

Η εκτίμηση για την αποχή κυμαίνεται δημοσκοπικά στο 20%, και με βάση τα ιστορικά δεδομένα

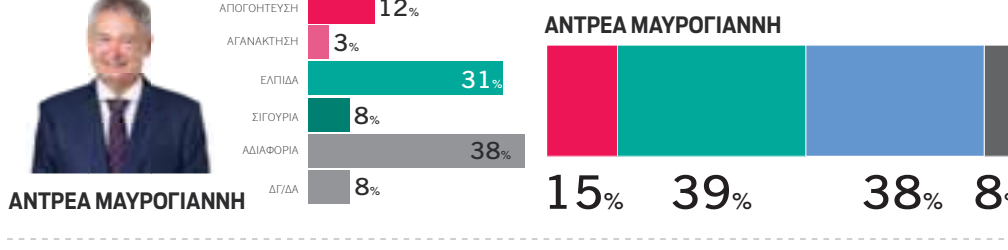
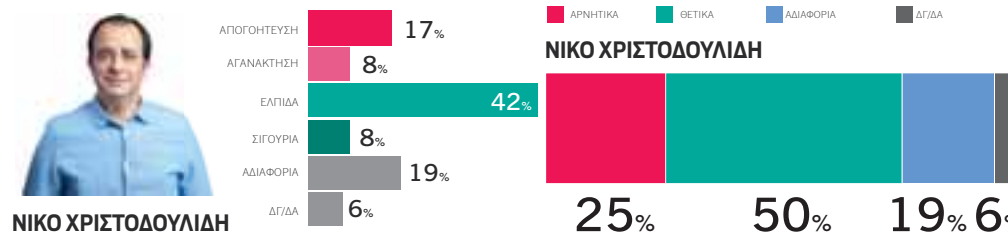
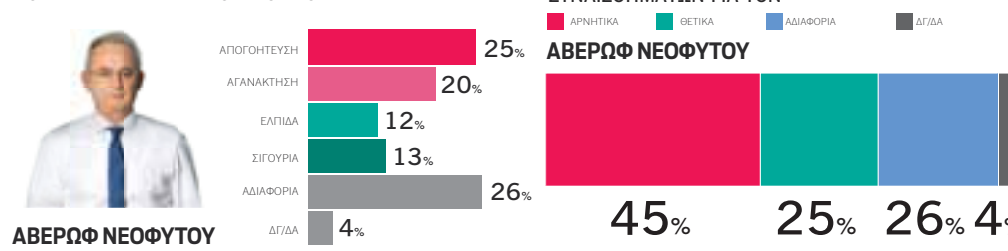
ΠΟΙΟΝ ΘΑ ΨΗΦΙΖΑΤΕ ΓΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ:

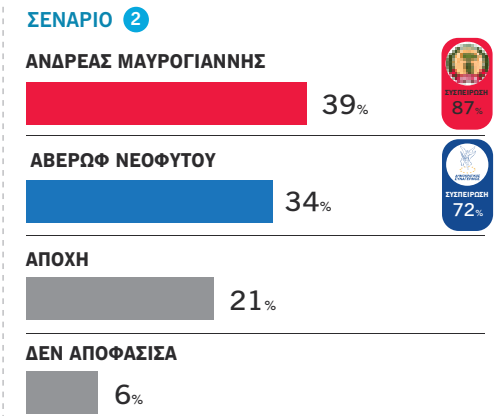
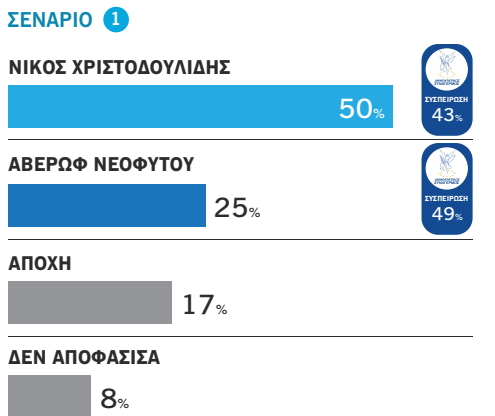
ΠΡΟΘΕΣΗ ΨΗΦΟΥ- ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΤΑ ΕΓΚΥΡΑ

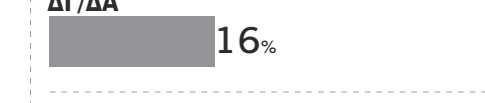
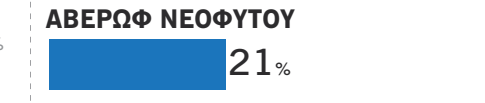
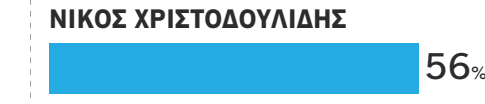
ΑΠΟ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ ΠΟΥ ΘΑ ΣΑΣ ΔΙΑΒΑΣΩ ΠΟΙΑ ΤΑΙΡΙΑΖΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΣΤΟΝ

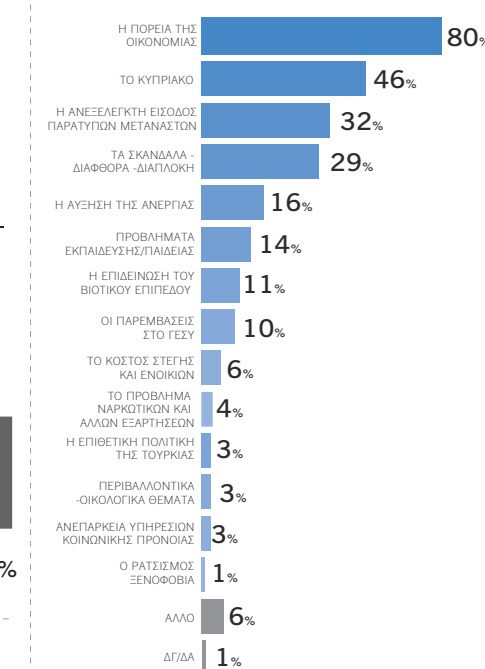
ΣΕΝΑΡΙΑ ΥΠΟΨΗΦΙΟΤΗΤΩΝ
ΠΟΙΟΝ ΘΑ ΨΗΦΙΖΑΤΕ ΓΙΑ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΓΥΡΟ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ:

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΙΟΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΖΕΤΕ, ΠΟΙΟΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΘΑ ΕΚΛΕΓΕΙ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ;

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ ΣΑΣ;

καταγράφει η αδιαφορία με 38%. Στο ΑΚΕΛ κερδίζει 82% θετικά (65% η ελπίδα) και μόλις 6% αρνητικά. Για τον Νεοφύτου υπερσχύουν τα αρνητικά συναισθήματα σε ποσοστό 45% έναντι 25% για τα θετικά. Το βασικό αρνητικό συναισθήμα είναι η απογοήτευση με 25% και το βασικό θετικό η σιγουριά με 13%. Στον ΔΗΣΥ τα θετικά συναισθήματα αναλογούν σε 51% (σιγουριά 29%) και τα αρνητικά σε 33% (απογοήτευση 20%).

Πρώτος γύρος

Τρεις εβδομάδες πριν από τις εκλογές εξετάζουμε μόνο την πρόθεση ψήφου στα έγκυρα ψηφοδέλτια, αφού προσεγγίζει περισσότερο το τελικό αποτέλεσμα, χωρίς να σημαίνει ότι επιχειρείται εκτίμηση του αποτελέσματος. Η δημοσκοπήση καταγράφει τις τάσεις της περιόδου 9 με 12 Ιανουαρίου.

Η εκλογική επιρροή του Χριστοδουλίδη είναι 32,4% και εξασφαλίζει ένα προβάδισμα 11 μονάδων. Σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο καταγράφει μείωση δύο μονάδων που οφείλεται κυρίως στη μείωση των εισροών από το ΑΚΕΛ και την ΕΔΕΚ. Οι εισροές από τον ΔΗΣΥ παραμένουν περίπου σταθερές στο 33% με μόλις 0,7 απώλεια σε σχέση με τον Δεκέμβριο. Εμφανέστατα, η προσπάθεια αποδύμησης της υποψηφιότητας Χριστοδουλίδη από την ηγεσία του ΔΗΣΥ δεν είχε απτά αποτελέσματα, τουλάχιστον στο

Η βάση στήριξης του Χριστοδουλίδη στον ΔΗΣΥ δεν φαίνεται να υποχωρεί παρά τις πιέσεις της ηγεσίας, ενώ εξακολουθεί να κερδίζει ευμεγέθεις εισροές απ' όλους τους κομματικούς χώρους.

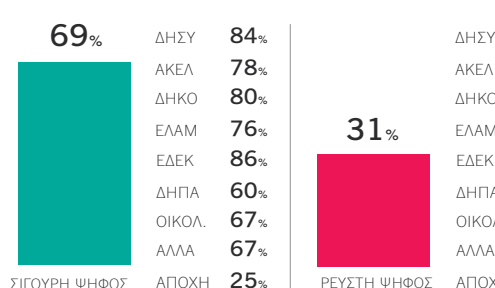
παρόν στάδιο της προεκλογικής περιόδου. Αντίθετα το ΑΚΕΛ περιορίσε τις εκροές προς τον Χριστοδουλίδη στο 11% σε σύγκριση με 16% τον Δεκέμβριο. Στο ΔΗΚΟ κερδίζει 71% (συν 2 από Δεκέμβριο), ενώ στην ΕΔΕΚ καταγράφει απώλειες από 75% τον Δεκέμβριο σε 55%. Η εκλογική επιρροή στη ΔΗΠΑ παραμένει σταθερή στο 56%.

Ο Μαυρογιάννης βρίσκεται στη δεύτερη θέση με 21,1% και οριακή διαφορά 0,6 από τον Νεοφύτου. Σε σύγκριση με τον Δεκέμβριο καταγράφει αύξηση μιας μονάδας. Η συσπείρωση στο ΑΚΕΛ έχει αυξηθεί στο 72% σε σύγκριση με 68% τον Δεκέμβριο. Επιπλέον, κερδίζει 10% από το ΔΗΚΟ (14% τον Δεκέμβριο), 18% από την ΕΔΕΚ, 19% από τους Οικολόγους και 16% από όσους επέλεξαν την αποχή στις εκλογές του 2021.

Η υποψηφιότητα Νεοφύτου καταγράφει αύξηση 1,5 μονάδας, από 19% σε 20,5%. Η συσπείρωση στον ΔΗΣΥ κυμαίνεται στο 51% όπως και τον Δεκέμβριο. Το μείζον πρόβλημα του Νεοφύτου δεν είναι μόνο η βραδυσμένη και περιορισμένη συσπείρωση στον ΔΗΣΥ, αλλά και οι μικρές εισροές από άλλους χώρους. Ο Νεοφύτου εισπράττει μόλις 2% από το ΔΗΚΟ, 14% από το ΕΛΑΜ, 19% από τη ΔΗΠΑ και 10% από τους ανένταχτους.

Ο Χριστοδουλίδης διατηρεί την πρώτη θέση, μια σημαντική απόσταση από τους αντιπάλους και εισροές από όλους τους ιδεολογικούς χώρους. Σημαντικότερο εύρημα της δημοσκοπήσης είναι η απομάκρυνση των πολιτών από τα κομματικά στεγανά και η απειθαρχία προς τις υποδείξεις των κομματικών ηγεσιών. Περίπου ένας στους τρεις πολίτες δεν υπακούει στις αποφάσεις του κόμματός του. Αυτή η εξέλιξη αποσυντονίζει τα εκλογικά επιτελεία, αφού αντιλαμβάνονται ότι έχουν απωλέσει τον έλεγχο και επιρροή που είχαν παραδοσιακά στους ψηφοφόρους. Ο κομματικός χάρτης σήμερα δεν έχει την ίδια συνοχή και ομοιογένεια που είχε προηγουμένως, με απρόβλεπτες συνέπειες για τις κομματικές ηγεσίες.

ΠΟΣΟ ΣΙΓΟΥΡΟΙ ΕΙΣΤΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΙΛΟΓΗ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΟΥ 2023.

Ταυτότητα έρευνας

Ανάθεση: Καθημερινή Κυπριακή Πολιτική & Οικονομική Επιμερίδα Α.Τ.Δ. **Γραφείο:** Symmetron Market Research, μέλος ESOMAR. **Ημερομηνία διεξαγωγής:** 9-12/1/2023. **Κάλυψη:** Παγκύπρια αστικές και αγροτικές περιοχές, άνδρες και γυναίκες 18 ετών και άνω με δικαίωμα ψήφου. **Μέγεθος δείγματος:** 800 άτομα. **Μέθοδος δειγματοληψίας:** Τυχαία στρωματοποιημένη δειγματοληψία. **Συλλογή δεδομένων:** Τηλεφωνικές συνεντεύξεις με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου. **Τυπικό Περιθώριο Απόκλισης:** 95% βαθμός εμπιστοσύνης, περιθώριο απόκλισης +/- 3,5.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ / Symmetron Market Research

των δημοσκοπήσεων της «Καθημερινής», εκτιμούμε ότι η αποχή θα προσεγγίσει το 30%.

Δημοφιλία υποψηφίων

Η δημοφιλία είναι ένας σημαντικός δείκτης στη διαδικασία επιλογής υποψηφίου. Ο Χριστοδουλίδης είναι ο δημοφιλέστερος υποψήφιος με 51% θετικές κρίσεις και 36% αρνητικές. Η δημοφιλία του στον ΔΗΣΥ ανέρχεται στο 50%,

ενώ στο ΔΗΚΟ κυμαίνεται στο 82% και στην ΕΔΕΚ στο 72%. Η δημοφιλία του Μαυρογιάννη αυξήθηκε σε 44% σε σύγκριση με 40% τον Δεκέμβριο. Εισπράττει 81% θετικές κρίσεις από το ΑΚΕΛ και περίπου 45% στα κόμματα ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ, ενώ στους Οικολόγους κυμαίνεται στο 64%. Η δημοφιλία του Νεοφύτου κυμαίνεται στο 30%, στο ίδιο περίπου επίπεδο με τον Δεκέμβριο. Κερδίζει 55% στον ΔΗΣΥ, αλλά δεν

λαμβάνει σημαντικά ποσοστά από άλλους χώρους.

Συναισθήματα...

Εκτός από τις πολιτικές προτάσεις και τη δημοφιλία, η συναισθηματική επίδραση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην έγκριση ή απόρριψη υποψηφίων. Τα θετικά συναισθήματα για τον Χριστοδουλίδη κυμαίνονται στο 50% με πιο βασικό την ελπίδα σε ποσοστό 42%.

Τα αρνητικά είναι 25% με την απογοήτευση να καταγράφει 17%. Στους ψηφοφόρους του ΔΗΣΥ τα θετικά συναισθήματα αγγίζουν το 52% (ελπίδα 41%) και τα αρνητικά το 31%. Στο ΔΗΚΟ η θετική επίδραση ανέρχεται στο 83% και στην ΕΔΕΚ στο 64%.

Για τον Μαυρογιάννη τα θετικά συναισθήματα κυμαίνονται στο 39% (31% η ελπίδα) και τα αρνητικά στο 15%, ενώ σημαντικό ποσοστό

Πίσω από τους φόβους του Χριστοδουλίδη

Η μετακίνηση στο δεξιότερο ακροατήριο και η προσπάθεια συγκράτησης των συναγερμικών ψήφων στη δύσκολη τελική ευθεία

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η δήλωση του Νίκου Χριστοδουλίδη στην «Κ», ότι μιλάει με συναγερμικά στελέχη που δεν τον στηρίζουν σήμερα, αλλά που βλέπουν θετικά τα περί συγκυβέρνησης στο σενάριο εκλογής του, ανάγκασε ολόκληρο το Υπουργικό Συμβούλιο και τους αξιωματούχους του ΔΗΣΥ να υπογράψουν δήλωση πίστωσης και προσήλωσης στον Αβέρωφ Νεοφύτου. Η δήλωση είχε όμως παράλληλα στείλει το μήνυμα πως η πραγματική ανησυχία, που περιβάλλει το επιτελείο του Νίκου Χριστοδουλίδη δεν είναι άλλη από τη διαρροή της συναγερμικής ψήφου στην τελική ευθεία. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης αντιλαμβάνεται πως αν κάτι τον διαφοροποιεί από τις προηγούμενες υποψηφιότητες, που υποστηρίχθηκαν από τον ενδιάμεσο χώρο και απέτυχαν τελικώς, δεν είναι άλλο από το σημαντικό έρεισμα που έχει στον συναγερμικό κόσμο. Το ερώτημα βεβαίως είναι αν η άτσαλη παρέμβαση στα εσωκομματικά, σε συνδυασμό με την ανάρτηση του Νικόλα Παπαδόπουλου που ακολούθησε, όταν απευθυνόταν στους δεξιούς ψηφοφόρους και υποστήριζε πως το δίλημμα ήταν μεταξύ ΑΚΕΛ και Χριστοδουλίδη, έπληξε την υποψηφιότητα του τέως υπουργού Εξωτερικών. Επί του παρόντος, αν ληφθεί υπόψη και η δημοσκοπήση που παρουσιάζει για λογαριασμό της «Κ» ο Symmetron Market Research, ο

Στην τελική ευθεία ο Νίκος Χριστοδουλίδης θέλει να κρατήσει κοντά του τη συναγερμική ψήφο, την οποία θεωρεί αναγκαία για τη μετάβασή του στον β' γύρο.

Νίκος Χριστοδουλίδης διατηρεί το σημαντικό προβάδισμά του από τους άλλους δύο υποψηφίους, ωστόσο υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία που φοβίζουν το επιτελείο του στην τελική ευθεία.

• **Η επιστροφή** των Συναγερμικών στο σπίτι τους στηρίζοντας τελικά τον Αβέρωφ Νεοφύτου.

• **Η χαλαρή** ψήφος, δεδομένου ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει μία σημαντική ειρορή από ψηφοφόρους που απείχαν στο παρελθόν και ενδεχομένως να απέχουν και τώρα παρά τη δεδηλωμένη επιθυμία τους να τον στηρίξουν.

Ο τέως υπουργός Εξωτερικών δυσφόρησε με την τοποθέτηση του Νικόλα Παπαδόπουλου και έστειλε το μήνυμα πως από δω και πέρα θα κινείται μόνος του.

• **Η κακή** εικόνα προσώπων που προέρχονται από τον ενδιάμεσο χώρο ενδεχομένως να πλήξει το προφίλ του.

• **Η αποδόμηση** του αφηγήματος ότι είναι πολυσυλλεκτική υποψηφιότητα.

• **Ολισθήματα** αλλά και όπλα των ανθυποψηφίων εναντίον του που ενδεχομένως να ανατρέψουν τη μέχρι τώρα κατάσταση.

Πρόβλημα του Ενδιάμεσου

Η υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, βάσει και των δημοσκοπικών ευρημάτων, συσπει-

ρώνει το ΔΗΚΟ, έχει απώλειες από την ΕΔΕΚ, ενώ σημαντικά στη Δημοκρατική Παράταξη φαίνεται πως η Αθηνά Κυριακίδου έχει προκαλέσει διαρροές προς τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Ιστορικά, διαφάνηκε πως τα εν λόγω κόμματα δυσκολεύονται να συσπειρωθούν στην κάλπη. Λίγο οι οργανωτικές ανεπάρκειες και συνήθως οι διαφορετικές προσωπικές ατζέντες αποτελούν το κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο εκάστοτε υποψήφιος που στηρίζεται αποκλειστικά από τον ενδιάμεσο χώρο. Πέρα όμως από τα οργανωτικά προβλή-

ματα που είχαν ανέκαθεν οι εν λόγω πολιτικοί χώροι και οι ίδιες οι ηγεσίες τους αντιμετωπίζονται με ιδιαίτερη καχυποψία από την κοινωνία των πολιτών. Καθόλου τυχαίο το γεγονός ότι ο ΔΗΣΥ είχε επικεντρώσει τη στρατηγική αποδόμησης Χριστοδουλίδη στο επιχείρημα ότι θα κυβερνάει με τον Νικόλα Παπαδόπουλο, τον Μαρίνο Σιζόπουλο και τον Μάριο Καρογιάν, ανεξαρτήτως του ότι και ο ίδιος ο Αβέρωφ Νεοφύτου διεκδικούσε τη στήριξή τους. Καθόλου τυχαίο και σε αυτό το πλαίσιο η εμφανής προσπάθεια του Νίκου Χριστο-

Μία δεξιότερη μετατόπιση

Ο **Νίκος** Χριστοδουλίδης έχει ξεκαθαρίσει μέσω της συνέντευξής του στην «Κ» πως το κοινό που τον ενδιαφέρει είναι κυρίως το Συναγερμικό. Στο συναγερμικό του ακροατήριο θέλει να στείλει τη διαβεβαίωση πως πρόκειται να κυβερνά με συναγερμικά στελέχη και κατ' επέκταση θα συνεχίσει την παρούσα κατάσταση πραγμάτων. Με αυτό τον τρόπο απενεχοποιεί τη συναγερμική ψήφο υπέρ του και τη διατηρεί κοντά του. Η κίνησή του άλλωστε να ξεκαθαρίσει πως ο ΔΗΣΥ πρέπει να βρίσκεται στη διακυβέρνηση του τόπου σε συνδυασμό με τη δηλωμένη πρόθεσή του να συζητήσει με τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ, έστειλε το μήνυμα πως το ακροατήριο που κυρίως τον ενδιαφέρει είναι το δεξιότερο. Δεν έκανε παρόμοιο άνοιγμα με το ΑΚΕΛ και τον γ.γ. του κόμματος για την επόμενη μέρα των εκλογών. Αναμφίβολα –βάσει και των δημοσκοπήσεων– η κύρια δεξαμενή του προέρχεται από τη Δεξιά. Αυτό ωστόσο ενέχει τον κίνδυνο να εμπεδωθεί σε μία μερίδα των ψηφοφόρων του που βλέπει αρνητικά την κυβέρνηση Αναστασιάδη - ΔΗΣΥ ότι θα κυβερνήσει με τους ίδιους. Παράλληλα, ενέχει τον κίνδυνο να πληγώσει τον εγωισμό των συνεργαζόμενων μερών, τα οποία παρακολουθούν τη συνεχή παραγκώνισή τους. Βάσει και των δημοσκοπήσεων, ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει μία σημαντική μερίδα ψηφοφόρων από την Αριστερά (10,7% των ΑΚΕΛικών ψηφοφόρων που τον στηρίζουν). Αντιλαμβάνονται συνεπώς πως οι ισορροπίες είναι λεπτές σε ό,τι αφορά το αφηγημα για να μην οδηγήσουν την ΑΚΕΛική ψήφο πίσω στον Ανδρέα Μαυρογιάννη. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο υπήρξε η διορθωτική κίνηση του Νικόλα Παπαδόπουλου, απευθυνόμενος και στους αριστερούς ψηφοφόρους, αλλά και η αναφορά του Νίκου Χριστοδουλίδη κατά τη διακαναλική τηλεμαχία, ότι θα κτυπήσει την πόρτα και του Στέφανου Στεφάνου.

δουλίδη να κρατήσει σε απόσταση ασφαλείας τα στελέχη του χώρου. Ήδη ξεκαθάρισε στην «Κ» πως δεν έχουν καμία συμφωνία μεταξύ τους και εν πολλοίς οι ηγεσίες τους έχουν δώσει λευκή επιταγή στήριξης.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει βεβαίως επαφή με τους ηγέτες των τριών κομμάτων, καθώς κάθε βδομάδα κάνουν μία συνάντηση συντονισμού και ενημέρωσης, ωστόσο μέχρι σήμερα, οι τοποθετήσεις τους και η εμπλοκή τους στον προεκλογικό ήταν μετρημένες. Πέραν της δήλωσης στήριξης κατά την επίσημη υποβολή υποψηφιοτήτων όμως, κανείς εκ των πολιτικών αρχηγών δεν υπέγραψε τη λίστα υποστηρικτών του Νίκου Χριστοδουλίδη και αυτό σίγουρα σημαίνει κάτι. Σε ό,τι αφορά τον Νικόλα Παπαδόπουλο και τον Μαρίνο Σιζόπουλο, διαφάνηκε ότι θέλουν να έχουν λόγο και ρόλο στον προεκλογικό τον οποίο ρόλο αποφεύγει να δώσει ο Νίκος Χριστοδουλίδης. Ήδη άλλωστε θεωρήθηκε πολιτικό Βατερλό η εμφάνιση του Νικόλα Παπαδόπουλου στο SIGMA, όταν έκανε κάλεσμα στους δεξιούς ψηφοφόρους να στηρίξουν την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη για ν' ανακόψουν την αναρχίκηση του ΑΚΕΛ στην εξουσία. Μία πολιτική τοποθέτηση που φρόντισε να αξιοποιηθεί πλήρως από τα δύο μεγάλα κόμματα καθώς:

• **Έστειλε** το μήνυμα πως η υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη δεν είναι πολυσυλλεκτική, αλλά απευθύνεται καθαρά στο δεξιό ακροατήριο, δίδοντας έτσι επιχείρημα στο επιτελείο Μαυρογιάννη ν' απαντήσει πως ο τελευταίος αποτελεί την μόνη υποψηφιότητα αλλαγής.

• **Εκλήφθηκε** ως παρέμβαση στο εσωτερικό του Δημοκρατικού Συναγερμού, εξοργίζοντας το συναγερμικό ακροατήριο που θεωρεί ούτως ή άλλως κόκκινο πανί τον πρόεδρο του ΔΗΚΟ.

Η παρέμβαση Νικόλα προκάλεσε τη δυσφορία του Νίκου Χριστοδουλίδη με αποτέλεσμα να διαμηνύσει στο επιτελείο του πως από τώρα και στο εξής θα κινείται μόνος του. Δεν ήταν τυχαία και η ευκολία με την οποία άφησε εκτεθειμένα τα συνεργαζόμενα με τον ίδιο κόμματα για την κρατική χορηγία που λαμβάνουν στο τελευταίο ντιμπέιτ, ξεκαθαρίζοντας αφενός πως ο ίδιος δεν έλαβε κάτι και αφετέρου συμφωνώντας με τον Αβέρωφ Νεοφύτου πως θα πρέπει να δώσουν πίσω οτιδήποτε επιπλέον έχουν λάβει. Μία κίνηση που ανάγκασε το ΔΗΚΟ να προχωρήσει σε εξηγήσεις.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥ ΠΡΟΥΝΤΖΟΥ**

Γιατί στηρίζω Ανδρέα Μαυρογιάννη

Προτείνω τον Ανδρέα Μαυρογιάννη ως υποψήφιο για την Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας γιατί πιστεύω ότι είναι αποδεδειγμένα ικανός, προσωπικά και πολιτικά έντιμος και γνήσια προοδευτικός. Είναι ο καταλληλότερος για να κρατήσει το τιμόνι της χώρας στο εξαιρετικά δύσκολο σημείο στο οποίο βρισκόμαστε. Είναι απαλλαγμένος από πολιτικά ή προσωπικά βαρίδια, κομματικές εξαρτήσεις και ιδεολογικές αγκυλώσεις. Διαθέτει μεγάλη αξιοπιστία στη διεθνή και ευρωπαϊκή πολιτική σκηνή λόγω της ουσιαστικής εμπειρίας του στον ΟΗΕ και της επιτυχούς οργάνωσης και διεκπεραίωσης της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. από την Κύπρο. Είναι πραγματικά ανεξάρτητος, με σαφείς θέσεις στα θεμελιώδη ζητήματα.

- **Στην οικονομία** ο Ανδρέας Μαυρογιάννης προσβύει ένα σύγχρονο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης. Παρά τις θετικές επιδόσεις συγκεκριμένων δεικτών όπως η ανεργία και η υψηλή ανάπτυξη σε σχέση με τον μέσο όρο της Ε.Ε., 25% περίπου των συμπολιτών μας βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας σύμφωνα με επίσημα στοιχεία.

Η συντριπτική πλειοψηφία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού αδυνατεί ν' αποκτήσει στέγη, ιδιόκτητη ή με νοίκιο. Ο υψηλός πληθωρισμός, σε συνάρτηση με τα αυξανόμενα δανειακά επιτόκια, διαβρώνουν την οικονομική κατάσταση νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

- **Το οικονομικό** μοντέλο της χώρας δεν μπορεί να βασίζεται στον ευκαιριακό πλουτισμό, είτε λόγω αστάθειας σε άλλες χώρες είτε λόγω σθερών προγραμμάτων, όπως αυτό των πολιτογραφήσεων. Ούτε μπορεί να εδράζεται σε μη επαναλαμβανόμενα έσοδα, όπως αυτά που προκύπτουν από τον τομέα των κατασκευών και της ακίνητης ιδιοκτησίας σε περιόδους υπερθέρμανσης της κατασκευαστικής βιομηχανίας ή σε απρόσμενα επιτυχημένες τουριστικές σεζόν.

- **Ο μηδενισμός** επιτυχημένων πολιτικών δεν είναι χαρακτηριστικό του Ανδρέα Μαυρογιάννη. Όμως, η ρεαλιστική απεικόνιση της υφιστάμενης κατάστασης δείχνει ότι η οικονομική και κοινωνική μας ανεπάρκεια απαιτεί πολιτικές που θα διευρύνουν την παραγωγική βάση της χώρας και θα ωφελήσουν το σύνολο του πληθυσμού.

- **Ο Ανδρέας** Μαυρογιάννης πι-

στεύει βαθιά στις δημοκρατικές και οικονομικές αξίες της Ε.Ε. Πιστεύει στην ανάγκη ενός σύγχρονου, αποτελεσματικού κράτους. Αναγνωρίζει τις παθογένειες και την αναποτελεσματικότητα των υπηρεσιών που οδηγούν σε εστίες διαπλοκής και αδυναμία εξυπηρέτησης πολιτών και επιχειρήσεων. Πιστεύει στην ανάγκη δημοσιονομικής πειθαρχίας και ορθολογιστικής διενέργειας δαπανών προκειμένου το κράτος να είναι σε θέση να επιτελέσει το απαραίτητο έργο στήριξης των χαμηλών εισοδηματικών στρωμάτων αποτελεσματικά. Χωρίς πρόσθετες φορολογικές ή άλλες επιβαρύνσεις. Βλέπει την υγιή επιχειρηματικότητα ως σύμμαχο στην προσπάθεια για ένα νέο, καινοτόμο και περιβαλλοντικά υπεύθυνο οικονομικό μοντέλο.

- **Το εργατικό** δυναμικό της Κύπρου έχει επίσης καίριο ρόλο στο οικονομικό όραμα του Ανδρέα Μαυρογιάννη. Όχι ανταγωνιστικά με την επιχειρηματικότητα, συνεργατικά. Μία από τις αποτυχίες του υφιστάμενου οικονομικού μοντέλου είναι η συνεχής κατάληξη σε ένα ψεύτικο δίλημμα όπου η αύξηση της κερδοφορίας διασφαλίζεται μόνο μέσα από τη συγκράτηση των

μισθών σε επίπεδα που πλάττουν την ίδια την οικονομική δραστηριότητα.

- **Σε συνθήκες** πρωτόγνωρων πληθωριστικών πιέσεων και αύξησας επιτοκίων, η μείωση των μισθών το μόνο που επιτυγχάνει είναι τη μείωση της κατανάλωσης λόγω μείωσης της αγοραστικής δύναμης και αύξηση των επισφαλών δανείων. Αυτό το ψεύτικο δίλημμα ήρθε η ώρα ν' απαντηθεί αποτελεσματικά. Αν δεν απαντηθεί, η κοινωνική συνοχή στην Κύπρο θα καταστραφεί, δημιουργώντας πρόσφορο έδαφος για κοινωνική, πολιτική και οικονομική αστάθεια. Τέτοια φαινόμενα θα επιφέρουν βαρύ πλήγμα στις ίδιες τις επιχειρήσεις, αφού η κοινωνική και πολιτική σταθερότητα αποτελούν την καλύτερη συνταγή προσέλκυσης ξένων και εγκώριων επενδύσεων.

Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης έχει σαφείς θέσεις για την πάταξη της διαφθοράς και της διαπλοκής, την πράσινη μετάβαση, την ενεργειακή ασφάλεια και την αειφορία.

- **Ο πρότερός** του βίος καταδεικνύει την υψηλή ηθική και εντιμότητά του. Δεν τον απασχολεί ο προσωπικός του πλουτισμός ή το όφελος οποιουδήποτε. Η διαφθορά

και η διαπλοκή είναι βόμβες στα θεμέλια ενός σύγχρονου κράτους. Διαβρώνουν τους θεσμούς και την αξιοπιστία της χώρας. Πληγώνουν τον πολίτη, υποτιμούν την αξιοπρέπεία του, κλέβουν από την τσέπη και την προοπτική του. Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης είναι ο μόνος υποψήφιος που έθεσε το ζήτημα της διαπλοκής και της διαφθοράς κατά τρόπο συγκεκριμένο και χειροπαστό, απευθυνόμενος και προς τη νεοσύστατη Αρχή κατά της Διαφθοράς.

- **Ο Ανδρέας** Μαυρογιάννης κατέθεσε συγκεκριμένη εισήγηση για το φλέγον ζήτημα της ενεργειακής ασφάλειας και του υψηλού ενεργειακού κόστους. Η πρότασή του συνάδει πλήρως με τις υποχρεώσεις μας ως κράτος μέλος της Ε.Ε. για την πράσινη μετάβαση και την αειφορία. Αντιλαμβανόμενος τη διασύνδεση του Κυπριακού με την ενέργεια, κατέθεσε ρεαλιστικές αλλά καινοτόμες προτάσεις για την αξιοποίηση, επιτέλους, των κοιτασμάτων που εντοπίστηκαν στην κυπριακή ΑΟΖ. Οι προτάσεις αυτές έχουν, πολλαπλά, άμεσα οφέλη. Μείωση του ενεργειακού κόστους για όλους τους Κύπριους, μείωση των ρύπων, μείωση της εξάρτησης

των Τ/κ από την Τουρκία, κίνητρο στην Τουρκία για επίλυση του κυπριακού προβλήματος.

Το Κυπριακό αποτελεί για εμένα το ύψιστο κριτήριο επιλογής στις προεδρικές εκλογές. Η κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει Ε/κ και Τ/κ είναι τραγική. Η χειρότερη από το 1974 για να είμαστε ακριβείς.

- **Ο Ανδρέας** Μαυρογιάννης έφερε το Κυπριακό σε ακτίνα συμφωνίας, επιτυγχάνοντας ως διαπραγματευτής συγκλίσεις που έφεραν για πρώτη φορά βελτίωση όλων των πτυχών της προτεινόμενης λύσης. Αυτή η αδιαμφισβήτητη πραγματικότητα πιστοποιεί την ικανότητα, άμεση ετοιμότητα και κυρίως την αξιοπιστία του Ανδρέα Μαυρογιάννη για διαχείριση του Κυπριακού.

- **Η πρόταση** του Ανδρέα Μαυρογιάννη για το Κυπριακό μπορεί να δημιουργήσει δυναμική εξέδου από την παρούσα πορεία καταστροφικής διολίσθησης.

Προτείνω τον Ανδρέα Μαυρογιάννη με αίσθημα ευθύνης και σεβασμού προς τους συμπολίτες μας, στηρίζοντας το όραμά του για μία καλύτερη Κύπρο.

Ο κ. Χαράλαμπος Προύντζος είναι νομικός.

Επιβεβλημένη ανάγκη η κυβέρνηση ευρείας αποδοχής

Μας συνδέει το πλήρες πρόγραμμά του και όχι η όποια συζήτηση υπουργείων, αναφέρει ο Πρόεδρος του ΔΗΚΟ, Ν. Παπαδόπουλος

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«**Οχι, δεν γνωρίζω** αν υπάρχουν ονόματα στις πίσω σελίδες της ατζέντας του Νίκου Χριστοδουλίδη που είναι υποψήφια για το νέο Υπουργικό, δεν έχουμε συζητήσει οτιδήποτε τέτοιο», λέει σε συνέντευξη του στην «Κ» ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος. Εξηγεί ότι θέτουν ως προτεραιότητα την ενότητα, τη συλλογικότητα και το μέλλον, όχι το παρελθόν του τόπου, γι' αυτό και δεν ενοχλεί η δήλωση Νίκου Χριστοδουλίδη πως ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να είναι απών από τη διακυβέρνηση του τόπου, αν και οι ίδιοι έκαναν λόγο για τη διεφθαρμένη κυβέρνηση Αναστασιάδη και ΔΗΣΥ. Προσθέτει ότι «από τη στιγμή που επιδιώκουμε μια διακυβέρνηση ευρείας αποδοχής και συνεργασίας, με στόχο τη μέγιστη εθνική ενότητα, δεν αποκλείεται και ούτε πρέπει να αποκλείεται η Αριστερά».

–**Εμμένετε και εσείς στη θέση ότι δεν έχετε λάβει καμία δέσμευση ώστε να στηρίξετε την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη;**

–Μα είναι η αλήθεια και η πραγματικότητα. Το Δημοκρατικό Κόμμα επέλεξε να στηρίξει την ανεξάρτητη υποψηφιότητα του κ. Χριστοδουλίδη, κρίνοντας ότι διαθέτει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που τον καθιστούν ως τον καταλληλότερο να κυβερνήσει και να πετύχει την ενότητα και τη συλλογικότητα που χρειάζεται ο τόπος. Και μας συνδέει μαζί του το πλήρες και αναλυτικό προεκλογικό πρόγραμμά του, το οποίο έχει εκπαινώσει με τη σύμφωνη γνώμη μας και το οποίο περιέχει και πολλές θέσεις και προτάσεις του Δημοκρατικού Κόμματος, όπως ασφαλώς και του ίδιου προσώπου, καθώς και των άλλων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων που τον στηρίζουν.

–**Έχετε καταλήξει σε συμφωνία σε ό,τι αφορά τα υπουργεία που θα αναλάβουν προσκείμενα προς το ΔΗΚΟ πρόσωπα σε περίπτωση ανάδειξης του κ. Χριστοδουλίδη στην προεδρία;**

–Δεν έχουμε συζητήσει οτιδήποτε τέτοιο.

–**Γνωρίζετε τα ονόματα στις πίσω σελίδες της ατζέντας του Νίκου Χριστοδουλίδη που είναι υποψήφια για το νέο Υπουργικό;**

–Οχι, δεν γνωρίζω αν υπάρχουν τέτοια ονόματα και επαναλαμβάνω δεν έχουμε συζητήσει οτιδήποτε τέτοιο. Αφήστε δε που θα ήταν και ασέβεια προς τους πολίτες εάν κά-

ναμε τέτοιες συζητήσεις πριν από τις εκλογές και πριν από την ετυμηγορία τους. Με σεμνότητα και ταπεινότητα εργαζόμαστε, μακριά από πρακτικές του παρελθόντος.

–**Έχει ζητηθεί η άποψή σας για συγκεκριμένα στελέχη του ΔΗΚΟ κατά πόσον είναι κατάλληλα να στελεχώσουν τη νέα κυβέρνηση;**
–Οχι.

–**Τελικά ποιο ρόλο θα έχει το ΔΗΚΟ στη διακυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη;**

–Εάν ο λαός τιμήσει με την ψήφο του τον κ. Χριστοδουλίδη και τον αναδείξει στην Προεδρία της Δημοκρατίας, θα σχηματιστεί μια διακυβέρνηση ευρείας αποδοχής με στόχο τη μέγιστη εθνική ενότητα. Σε αυτή τη διακυβέρνηση, το Δημοκρατικό Κόμμα θα έχει τον ρόλο που αναμένουν οι πολίτες από ένα κόμμα, το μεγαλύτερο στον κεντρικό χώρο, με αποδεδειγμένη υπεύθυνη, εποικοδομητική και αποτελεσματική στάση, σε όλα τα μεγάλα και μικρότερα θέματα.

–**Συμμερίζετε την άποψη του υποψηφίου που στηρίζετε για σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας αποδοχής;**

–Ασφαλώς. Και καιρόμαστε καθώς, με αυτή την άποψη και πρόθεση του Νίκου Χριστοδουλίδη, ανταποκρινόμαστε στη σύγχρονη απαίτηση της κυπριακής κοινωνίας για τέτοιου είδους διακυβερνήσεις, σε ένα πλαίσιο ενότητας και συλλογικότητας. Οι πολίτες αντιλαμβάνονται πολύ καλά τις προκλήσεις και τους κινδύνους που έχουμε ενώπιόν μας, ως Κύπρος, μέσα στο τόσο ρευστό και δύσκολο ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον και ζητούν ενότητα, συλλογικότητα, συνεργασία. Επομένως, όχι απλώς συμφωνούμε με την άποψη του κυρίου Χριστοδουλίδη αλλά τη θεωρούμε και ως μια επιβεβλημένη ανάγκη. Και κρίνουμε ότι ο ίδιος έχει συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά και είναι ο πιο κατάλληλος να ηγηθεί μιας τέτοιας προσπάθειας. Επαναλαμβάνω, οφείλουμε ν' ανταποκριθούμε στην απαίτηση της κοινωνίας και να βελτισώσουμε το πολιτικό περιβάλλον της πατρίδας μας.

–**Το ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης δηλώνει ότι ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να είναι απών από τη διακυβέρνηση του τόπου δεν σας ενοχλεί; Πρώτοι μιλήσατε για τη διεφθαρμένη κυβέρνηση Αναστασιάδη και ΔΗΣΥ.**

–Δεν μας ενοχλεί, ακριβώς γιατί θέτουμε ως προτεραιότητα την

ενότητα, τη συλλογικότητα και το μέλλον, όχι το παρελθόν. Αλήθεια, αυτοί που δυσκολεύονται να το αντιληφθούν αυτό, ή που προσποιούνται ότι δυσκολεύονται να το αντιληφθούν, πώς ακριβώς θεωρούν ότι θα φτάσουμε σε συνθήκες ενότητας και συλλογικότητας; Πώς θα πορευτούμε στο μέλλον; Χωρίς υπερβάσεις; Υπακούοντας σε ένα και μόνο κόμμα ή αρχηγό; Επαναλαμβάνω ότι είναι προς πίστη του κ. Χριστοδουλίδη το γεγονός ότι δεν αρκείται στο να κυβερνήσει με κάποιους αλλά επιδιώκει να κυβερνήσει με όλους. Και η κοινωνία ανταποκρίνεται θετικά σε αυτή του την καθόλα θεμιτή, σύγχρονη και αναγκαία επιδιώξη του.

–**Ποια αλλαγή μπορεί να επιτευχθεί από τη στιγμή που θα υπάρξει ενεργός συμμετοχή του ΔΗΣΥ στη νέα διακυβέρνηση;**
–Μα η αλλαγή επιτυγχάνεται με το περιεχόμενο, το ύφος, το

“
Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, επιδιδεται σε μια διαρκή και απαξιωτική επίθεση εναντίον κομμάτων και προσώπων, που μέχρι πρότινος παρακαλούσε να συνεργαστούν μαζί του, ενώ χαρακτηρίζει τον εαυτό του και ως έναν κατ' εξοχήν μονοκομματικό υποψήφιο.

ήθος, τις προτεραιότητες, τις προτάσεις και, ασφαλώς, και με τα πρόσωπα. Και σίγουρα επιτυγχάνεται αν και όταν, από μια μονοκομματική κυβέρνηση, περάσουμε σε μια κυβέρνηση ευρείας αποδοχής, που θα έχει κυρίαρχη επιδιώξη της την ενότητα και τη συλλογικότητα. Και αν και όταν έχουμε ένα Πρόεδρο, ο οποίος κρίνεται από την κοινωνία ως ο πιο κατάλληλος να κυβερνήσει με αυτές τις επιδιώξεις. Από κει και πέρα και επειδή αναφερθήκατε σε ένα άλλο κόμμα, δεν θα ήθελα να προκαταλάβω την απόφαση οποιοδήποτε άλλου κόμματος στο κάλεσμα του Νίκου Χριστοδουλίδη – σε περίπτωση εκλογής του – για συμμετοχή όλων σε μια κυβέρνηση ευρείας αποδοχής, μπορώ όμως να χαιρετώσω αυτό το κάλεσμα, καθώς

Σε περίπτωση που επιβεβαιωθεί το σενάριο Χριστοδουλίδη – Μαυρογιάννης στον β' γύρο, η μία επιλογή θα είναι η διακυβέρνηση ευρείας αποδοχής και η άλλη θα είναι η μονοκομματική διακυβέρνηση ΑΚΕΛ. Να θυμίσω ότι ο κ. Μαυρογιάννης δεν είχε πρόθεση να είναι υποψήφιος, αν δεν τον στηρίζε το ΑΚΕΛ».

δεν έχουμε, ως χώρα και ως πολιτικό σύστημα, την πολυτέλεια αποκλεισμών.

–**Αν επιδιώκατε συνεργασία με τη Δεξιά γιατί δεν επιλέξατε τον πρόεδρο του κόμματος Αβέρωφ Νεοφύτου; Μήπως τελικά είναι προσωπικό το θέμα;**

–Είναι θέμα επιλογής προσώπου. Μιλάμε για προεδρικές εκλογές. Μέσα στο παραβάν, πρόσωπο καλούνται να επιλέξουν οι πολίτες στις 5 Φεβρουαρίου. Πρόσωπο, το οποίο διαθέτει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και την εξωθεν καλή μαρτυρία να ηγηθεί μιας προσπάθειας ενότητας και συλλογικότητας. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης διαθέτει αυτά τα χαρακτηριστικά. Ο κ. Νεοφύτου, ειδικά τον τελευταίο καιρό, επιδιδεται σε μια διαρκή και απαξιωτική επίθεση εναντίον κομμάτων και προσώπων, που μέχρι πρότινος παρακαλούσε να συνεργαστούν μαζί του, ενώ χαρακτηρίζει τον εαυτό του και ως έναν κατ' εξοχήν μονοκομματικό υποψήφιο.

–**Γυρνώντας πίσω τον χρόνο θα μπορούσε το ΔΗΚΟ να διαδραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο σε αυτές τις εκλογές; Πιστεύετε ότι έγιναν λάθη;**

–Διαδραματίζει τον πρωταγωνιστικό ρόλο που ένα σύγχρονο, δημοκρατικό και κεντρικό κόμμα οφείλει να διαδραματίσει σε προεδρικές εκλογές, μέσα στο διεθνές και τοπικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκεται η πατρίδα μας εν έτει 2023. Αφουγκραζόμενο την κοινωνία, καταθέτει προτάσεις, στηρίζει έναν ανεξάρτητο υποψήφιο με αδιαμφισβήτητη ποιοτικά χαρα-

κτηριστικά και εργάζεται σεμνά και ταπεινά για επίτευξη ενότητας και συλλογικότητας για το καλό του τόπου. Ένας τέτοιος ρόλος είναι πρωταγωνιστικός.

–**Ποιο πιστεύετε ότι είναι το πρώτο θέμα που θα πρέπει να απασχολήσει τη νέα κυβέρνηση;**

–Δυστυχώς, δεν μπορεί να είναι μόνο ένα το πρώτο θέμα, που θα πρέπει να απασχολήσει τη νέα κυβέρνηση. Κατά την άποψή μας, υπάρχουν τρία θέματα, τα οποία χρήζουν άμεσης ανασκόπησης, αξιολόγησης και, κυρίως, δράσης: Το πρώτο είναι, ασφαλώς, το Κυπριακό και, κυρίως, το πώς θα αλλάξει η αντιληψη των Ηνωμένων Εθνών σε σχέση με το υφιστάμενο αδιέξοδο και τις πραγματικές και τεράστιες ευθύνες, που βαρύνουν την τουρκική πλευρά, αλλά και το πώς θα αντιμετωπιστεί η τουρκική στάση, η οποία πλέον έχει αλλάξει εντελώς και κινείται πέρα και έξω από τα όσα συζητούνταν τα τελευταία 48 χρόνια, πέρα και έξω από όσα ορίζονται στα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών, στους όρους εντολής του γενικού γραμματέα και στις συμφωνίες ανάμεσα στους ηγέτες των δύο κοινοτήτων. Το δεύτερο θέμα είναι το Μεταναστευτικό, το οποίο, δυστυχώς, είναι απότοκο του άλυτου Κυπριακού, καθώς πέραν του 90% των ροών αιτητών ασύλου στις ελεύθερες περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας προέρχεται από τα Κατεχόμενα. Επ' αυτού του θέματος, επιβάλλεται να υπάρξει, ουσιαστικά, έντονη, παράλληλη και αποτελεσματική δράση και στις τρεις πτυχές του:

να περιοριστούν οι εισροές των αιτητών, να τύχουν εξετάσεις και διαχείρισης οι αιτήσεις που ήδη βρίσκονται στις ελεύθερες περιοχές και να επαναπατρίζονται οι αιτητές των οποίων οι αιτήσεις απορρίπτονται. Είναι προφανές ότι ένα μικρό και ημικατεχόμενο κράτος, όπως η Κύπρος, δεν μπορεί να φροντίζει και να διαχειρίζεται εσαεί αιτητές ασύλου, που σε πλάθος ξεπερνούν το 6% του ντόπιου πληθυσμού. Το τρίτο θέμα είναι το Ενεργειακό. Όλες του οι πτυχές. Δηλαδή, τόσο η πτυχή του κόστους της κατανάλωσης ενέργειας, που επιδρά σε ολόκληρη την Οικονομία και ολόκληρη την κοινωνία, όσο και η πτυχή της συνολικής στρατηγικής του κράτους, που πρέπει να εκπληρωθεί, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, σε ό,τι αφορά τα θέματα της ενέργειας. Αυτή τη στιγμή βρίσκονται σε παράλληλη εξέλιξη διαφορετικοι σχεδιασμοί που θα πρέπει να αξιολογηθούν ρεαλιστικά από το κράτος, να ιεραρχηθούν με βάση αντικειμενικά και ορθολογιστικά κριτήρια και να στηριχτούν, αναλόγως σημασίας, ώστε να οδηγήσουν σε θετικά, βιώσιμα και φιλικά προς το περιβάλλον, αλλά και την οικονομία, αποτελέσματα.

–**Στο εκλογικό συνέδριο του κόμματός σας που θα ακολουθήσει των προεδρικών εκλογών θα επαναδιαδικάσετε την προεδρία του ΔΗΚΟ;**

–Πρόθεσή μου είναι ως πρόεδρος του ΔΗΚΟ να στηρίξω τη διακυβέρνηση του Νίκου Χριστοδουλίδη με όποιο τρόπο μπορώ. Όμως για αυτά θα μιλήσουμε μετά τις εκλογές. Κάθε πράγμα στην ώρα του.

Η κυβέρνηση Μαυρογιάννη θα είναι μονοκομματική διακυβέρνηση του ΑΚΕΛ

–**Δεν θεωρείτε ότι προκαλείτε, όταν απευθυνόμενος προς τους ψηφοφόρους της δεξιάς, αναφέρετε ότι οι επιλογές είναι Χριστοδουλίδης ή ΑΚΕΛ;**

–Απαγορεύεται να απευθυνόμαστε στους ψηφοφόρους; Αυτό δεν κάνει καθημερινώς κάθε υποψήφιος και κάθε πολιτικό πρόσωπο; Σχολίασα, στο πλαίσιο μιας εκπομπής, το επικρατέστερο –με βάση πάντα τις δημοσκοπήσεις– σενάριο και αναφέρθηκα σε ένα υπαρκτό και πραγματικό δίλημμα: Σε περίπτωση που επιβεβαιωθεί το σενάριο Χριστοδουλίδης – Μαυρογιάννης στον β' γύρο, η μία επιλογή θα είναι ο Νίκος Χριστοδουλίδης και η διακυβέρνηση ευρείας αποδοχής και εθνικής ενότητας και η άλλη επιλογή θα είναι ο Ανδρέας Μαυρογιάννης και η μονοκομματική δια-

κυβέρνηση ΑΚΕΛ. Να θυμίσω ότι ο κ. Μαυρογιάννης δεν είχε πρόθεση να είναι υποψήφιος, αν δεν τον στηρίζε το ΑΚΕΛ και αυτό το έχει δηλώσει ο ίδιος.

–**Σε περίπτωση που ο υποψήφιος που στηρίζει το ΑΚΕΛ μείνει εκτός δεύτερου γύρου θα συναινέσατε σε μία συνεργασία του Νίκου Χριστοδουλίδη και με το κόμμα της Αριστεράς;**

–Ασφαλώς. Από τη στιγμή που επιδιώκουμε μια διακυβέρνηση ευρείας αποδοχής και συνεργασίας, με στόχο τη μέγιστη εθνική ενότητα, δεν αποκλείεται και ούτε πρέπει να αποκλείεται η Αριστερά. Ακριβώς, η συμπερίληψη όλων είναι θεμέλιο μιας κυβέρνησης ευρείας αποδοχής. Η διαφωνία μας είναι με τις μονοκομματικές διακυβερνήσεις, οι οποί-

“
Η διαφωνία μας είναι με τις μονοκομματικές διακυβερνήσεις, οι οποίες δεν συνάδουν με τη σύγχρονη απαίτηση της κοινωνίας,

ες δεν συνάδουν με τη σύγχρονη απαίτηση της κοινωνίας.

–**Η πολιτική συνύπαρξη με τον Καρογιάν σας δημιουργεί δυσκολίες, αν αναλογιστεί κανείς τον τρόπο που έφυγε από το ΔΗΚΟ;**

–Οχι, δεν δημιουργεί οποιαδήποτε δυσκολία. Αλίμονο, αν στην προσπάθεια για ενότητα και συλλογικότητα παραμένναμε αγκιστρωμένοι στις διαφωνίες. Άλλωστε, η συνεργασία πολλών κομμάτων σε προεδρικές εκλογές δεν αναιρεί την ύπαρξη, την αυτονομία ή τη λειτουργία των συνεργαζόμενων κομμάτων. Επαναλαμβάνω, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι προεδρικές είναι οι εκλογές, όχι βουλευτικές.

–**Το ενδεχόμενο μιας πολιτικής πλατφόρμας από μέρους του Νίκου Χριστοδουλίδη μετά τις εκλογές, που θα βρεθεί ως σφήνα στον κεντροδεξιό χώρο εκεί όπου ανήκει και το ΔΗΚΟ, δεν σας ανησυχεί;**

–Δεν έχουμε τέτοιου είδους ανασφάλεια ως Δημοκρατικό Κόμμα,

ούτε μπαίνουμε σε τέτοιες συζητήσεις. Επαναλαμβάνω ότι έχουμε προεδρικές εκλογές και η όποια συσχέτιση με βουλευτικές εκλογές ή κοιμματικούς σχεδιασμούς γίνεται εκ του πονηρού, μπας και πληγεί ο κ. Χριστοδουλίδης, ο οποίος χαιρεί σημαντικές στήριξης από όλους, ανεξαιρέτως, τους πολιτικούς και κομματικούς χώρους.

–**Από τη στιγμή που ο υποψήφιος που στηρίζει το ΔΗΚΟ δηλώνει ότι δεν έλαβε χρήματα από την κρατική χρηματοδότηση που παίρνει το κόμμα σας, θα ήταν ηθικά ορθό είτε να του παραχωρήσετε ένα ποσό είτε να επιστρέψετε ένα ποσό στο κράτος;**

–Επιβεβαιώνουμε πως το Δημοκρατικό Κόμμα δεν έχει δώσει οποιαδήποτε χρήματα στον ανε-

ξάρτητο υποψήφιο Νίκο Χριστοδουλίδη. Το Δημοκρατικό Κόμμα, όπως και όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα, δεν έλαβε οποιαδήποτε έκτακτη ή πρόσθετη κρατική χορηγία σε σχέση με τις προεδρικές εκλογές. Από το 2021, που ήταν οι βουλευτικές εκλογές και για τα έτη μέχρι και το 2026, που είναι οι επόμενες βουλευτικές εκλογές, το Δημοκρατικό Κόμμα όπως και όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα, θα λαμβάνουμε την ίδια ετήσια χορηγία, κάθε χρονιά, ανεξαρτήτως αν γίνονται εκλογές κάποια χρονιά ή όχι. Επομένως δεν τίθεται ζήτημα «επιστροφής» χρημάτων ή χορηγίας που δόθηκε για τις προεδρικές, γιατί απλώς ποτέ δεν δόθηκε τέτοια χορηγία. Οτιδήποτε άλλο λέγεται απλά συνιστά άγνοια της σχετικής νομοθεσίας.

Αργά ξεπαγώνει το μεταναστευτικό

Σιγά σιγά μόνο και σε τεχνικό επίπεδο οι εξελίξεις για κοινή πολιτική για μετανάστευση και άσυλο κατά τη Σουηδική Προεδρία

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Στο κέντρο της Στοκχόλμς την Τετάρτη, σε μία από πολλές αίθουσες Τύπου της σουηδικής κυβέρνησης, ο Σουηδός πρωθυπουργός και η υπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων παρουσίαζαν με λεπτομέρεια τις προτεραιότητες της Σουηδικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ομάδα ανταποκριτών στις Βρυξέλλες, μεταξύ τους και της «Κ». Από τον κατάλογο των προτεραιοτήτων έλειπαν λεπτομέρειες για το πώς θα προχωρήσει η συμφωνία για διαχείριση της μετανάστευσης, έναν χρόνο μετά την υιοθέτηση της σταδιακής προσέγγισης από τη Γαλλική Προεδρία, πάνω από δύο χρόνια μετά την παρουσίαση της πρότασης από την Κομισιόν τον Σεπτέμβριο του 2020, και εν μέσω σημαντικής αύξησης των ροών. Σε μια χρονική συγκυρία κατά την οποία η σουηδική συγκυβέρνηση εξαρτάται από την ψήφο εμπιστοσύνης των ακροδεξιών Σουηδών Δημοκρατών, εν μέσω μιας έξαρσης εγκληματικότητας συμμοριών στη Στοκχόλμη που προσφέρεται για εύκολους παρλληλισμούς.

Στις δηλώσεις τους, ο Ουλφ Κρίστερσον και η Τζέσικα Ρόσβαλ μίλησαν φυσικά για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία. Όμως έβαλαν στο κάδρο της Σουηδικής Προεδρίας και τις επιπτώσεις που έχει η αμερικανική νομοθεσία για μείωση του πληθωρισμού στην ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, και τις διασυνδέσεις με την τεχνολογία, την πράσινη ανάπτυξη, την κοινή αγορά και θέματα ασφάλειας, παραπέμποντας στην έκτακτη συ-

Μια συμφωνία για τα θέματα διαχείρισης εξωτερικών συνόρων μπορεί να ξεκλειδώσει και τη συμφωνία στα θέματα αλληλεγγύης και ανακατανομής μεταναστών.

νάντηση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 9 με 10 Φεβρουαρίου.

Ανάπτυξη και αμνηστία

Οι πιο πάνω θεματικές ήρθαν και έδωσαν επικοινωνιακά σε εκδηλώσεις και ενημερώσεις με επίκεντρο την πόλη της Κίρουνα, 145 χιλιόμετρα πέρα από τον Αρκτικό Κύκλο. Η Σουηδία επενδύει αρκετό επικοινωνιακό και κυριολεκτικό κεφάλαιο στην ανάπτυξη της περιοχής, ως Φαρ Ουέστ του Βορρά (ή Κλόνταϊκ της Ευρώπης όπως ανέφερε στους δημοσιογράφους εκπρόσωπος της τοπικής επιχειρηματικής κοινότητας). Στην προσπάθεια συνέβαλαν με την άφιξη τους και η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και όλα σχεδόν η Επιτροπή, ενώ την Πέμπτη η Σουηδία ανακοίνωσε τεράστια ανακάλυψη σπάνιων γαιών που δύσκολα θα μπορούσαν να μειώσουν την εξάρτηση της Ευρώπης από την Κίνα για πρώτες ύλες.

Ανεξαρτήτως όμως των πιο πάνω, τα οποία φυσικά δεν πέρασαν απαρατήρητα, το πακέτο για τη μετανάστευση έγινε αφορμή για σειρά ερωτήσεων προς την κ. Ρόσβαλ στην επόμενη της συνέντευξη Τύπου με τους δημοσιογράφους από τις Βρυξέλλες, παρά το γεγονός πως δεν βρισκόταν στην ατζέντα.

Η Σουηδική Προεδρία θα πρέπει να κινηθεί προσεκτικά για το μεταναστευτικό, ώστε να μη χρειαστεί να κάνει δύσκολες συζητήσεις με το ακροδεξιό κόμμα που διατηρεί την κυβέρνηση στη θέση της. (Στη φωτογραφία ο Σουηδός πρωθυπουργός Ουλφ Κρίστερσον, η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα Φον ντερ Λάιεν και ο βασιλιάς της Σουηδίας Κάρολος ΙΣΤ΄ Γουσταύος).

Αναπόφευκτα, τα ερωτήματα για το μεταναστευτικό επκεντρώθηκαν στον ρόλο του ακροδεξιού κόμματος των Σουηδών Δημοκρατών, το οποίο μπορεί να μη συμμετέχει στην κυβέρνηση, όμως έδωσε ψήφο εμπιστοσύνης στον κεντροδεξιό συνασπισμό των Μετριοπαθών, των Χριστιανοδημοκρατών και των Φιλελευθέρων. Ερωτήσεις που έφεραν σε αμνηστία την κ. Ρόσβαλ, η οποία τόνισε πως η στάση της Σουηδίας παραμένει εποικοδομητική

και πως οι αποφάσεις θα ληφθούν με συναίνεση.

Προσδοκίες - Κοινοβούλιο

Σουηδικές κυβερνητικές πηγές τονίζουν πάντως πως εξ αρχής δεν αναμενόταν αυτό το πρώτο εξάμηνο του έτους να υπάρξει αποτέλεσμα στις διαβουλεύσεις για το πακέτο για τη μετανάστευση και για τον μηχανισμό αλληλεγγύης (που προβλέπει επανεγκατάσταση από τις χώρες άφιξης ή αντί αυτής χρημα-

τική και τεχνική στήριξη). Η συζήτηση αυτή, σύμφωνα με την ίδια πηγή, συνεχίζεται σε τεχνικό επίπεδο, ώστε η Ισπανική Προεδρία που ακολουθεί τον Ιούλιο να δρομολογήσει τελικές συμφωνίες και ψήφιση του πακέτου πριν από το 2024 και τις ευρωεκλογές.

Οι ίδιες πηγές τονίζουν μάλιστα με νόημα πως το πραγματικό εμπόδιο αυτή τη στιγμή όσον αφορά την ανάπτυξη μιας κοινής πολιτικής για τη μετανάστευση είναι το Κοινοβούλιο. Όπως επισημαίνουν, τον Ιούνιο οι 27 αρμόδιοι υπουργοί συμφώνησαν στο Συμβούλιο της Ε.Ε. τη θέση τους για τον κανονισμό Eurodac και τον κανονισμό για τους ελέγχους διαλογής στα εξωτερικά σύνορα, τους δύο κανονισμούς που αφορούν την ασφάλεια των εξωτερικών συνόρων που η Γαλλική Προεδρία είχε ορίσει ως το πρώτο στάδιο της διαδικασίας διαμόρφωσης του τελικού πακέτου. Μια συμφωνία για τα θέματα διαχείρισης εξωτερικών συνόρων μπορεί να ξεκλειδώσει και τη συμφωνία στα θέματα αλληλεγγύης και ανακατανομής μεταναστών, σύμφωνα πάντα με τις ίδιες πηγές. Πρώτα όμως, προσθέτουν, πρέπει διαδικαστικά να συμφωνηθεί η θέση του Κοινοβουλίου, έτσι ώστε να προχωρήσουν Συμβούλιο και Κοινοβούλιο στις μεταξύ τους διαβουλεύσεις για τελική διαμόρφωση των δύο κανονισμών. Η καθυστέρηση όσον αφορά αυτές τις δύο νομοθεσίες δεν αναιρεί πάντως το γεγονός πως και η συζήτηση για τον μηχανισμό αλληλεγγύης προχωρά με αργούς ρυθμούς, με την πρόταση της προηγούμενης Τσεχικής Προεδρίας για ευελιξία όχι μόνο στην αλληλεγγύη (για τις δυτικές χώρες) αλλά και στις υποχρε-

ώσεις (για τις χώρες της «πρώτης γραμμής») να προσθέτει νέα στοιχεία στη συζήτηση.

Παράγοντας ακροδεξιά

Η Σουηδική Προεδρία θα πρέπει να κινηθεί προσεκτικά στα επόμενα βήματα για το μεταναστευτικό ώστε να μη χρειαστεί να κάνει δύσκολες συζητήσεις με το ακροδεξιό κόμμα που διατηρεί την κυβέρνηση στη θέση της. Σε αυτό το πλαίσιο είναι ίσως βολικό και για την κυβέρνηση και για την Ακροδεξιά ότι δεν μπορούν να υπάρξουν εύκολα ραγδαίες εξελίξεις. Ερωτηθείσα σχετικά, η κ. Ρόσβαλ επικαλέστηκε το χρονοδιάγραμμα στο οποίο κατέληξαν το Κοινοβούλιο και οι πέντε εμπλεκόμενες Προεδρίες του Συμβουλίου (Γαλλική και Τσεχική από το 2022, Σουηδική και Ισπανική για το 2023 και Βελγική από το 2024) για κατάνηξη πριν από τις ευρωεκλογές της άνοιξης του 2024. Ένα στοίχημα πανευρωπαϊκό λόγω και του ότι την Προεδρία αναλαμβάνει τον Ιούλιο του 2024 η Ουγγαρία. Την ίδια στιγμή, η Σουηδία αντιμετωπίζει έξαρση βίας στα προάστια της Στοκχόλμς, από συμμορίες στις οποίες εμπλέκονται νεαροί με μεταναστευτική βιογραφία, κάτι που Σουηδοί πολιτικοί της Κεντροδεξιάς θεωρούν ένδειξη της αποτυχίας της πολιτικής ένταξης. Σε αυτό το περιβάλλον, η επεκέντρωση στην τεχνική διαβούλευση για το μεταναστευτικό μέχρι το καλοκαίρι είναι μάλλον η πιο ανώδυνη για τη σουηδική κυβέρνηση, αν και όχι απαραίτητα για τις χώρες της πρώτης γραμμής ή για τους μετανάστες και αιτητές ασύλου που είναι εγκλωβισμένοι σε χώρους όπως το Πουρνάρα λόγω της αποτυχίας εθνικών πολιτικών αποφάσεων.

Απολαμβάνετε

ΠΟΛΥ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ

Στην Οικονομική Θέση της Emirates

FLY BETTER

Όταν πετάτε με Emirates προς το Ντουμπάι και όχι μόνο, αναμένετε ότι τα πάντα για το ταξίδι σας θα είναι καλύτερα. Απολαύστε την καλύτερη ψυχαγωγία εν πτήξει στον κόσμο, γευτείτε γκουρμέ εδέσματα. Ειδικά παιδικά γεύματα και ταινίες που ικανοποιούν ακόμα και τους πιο απαιτητικούς μικρούς εξερευνητές. Με την Emirates περισσότερα σημαίνει πραγματικά περισσότερα.

Emirates

«Πόρτα» στη Europol για το Pegasus

Τα κράτη-μέλη δεν θέλουν εμπλοκή του οργανισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Ούτε η Κύπρος ζήτησε «συνδρομή»

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΑ

«Πόρτα» στη Europol δείχνουν κράτη-μέλη της Ε.Ε., τα οποία αν και συνδέονται ως «ενδιαφερόμενα» με το ζήτημα των παράνομων παρακολουθήσεων και του λογισμικού Pegasus, δεν επιδιώκουν ούτε την εμπλοκή, αλλά ούτε και τη συντονιστική συνδρομή του ευρωπαϊκού οργανισμού, που κατά τα λοιπά έχει συσταθεί «για την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών του σοβαρού διεθνούς και οργανωμένου εγκλήματος, του κυβερνοεγκλήματος και της τρομοκρατίας» και χρηματοδοτείται από τον ευρωπαϊκό φορολογούμενο πολίτη. Όπως προκύπτει από επιστολή της Europol προς την Επιτροπή PEGA του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ημερομηνίας 20 Δεκεμβρίου 2022, την οποία εξασφάλισε η «Κ», ο ευρωπαϊκός οργανισμός επικοινωνήσε επανειλημμένα με πέντε κράτη-μέλη, αλλά κανένα από αυτά

Πρέπει να θεωρείται δεδομένο, ότι εάν η Δευκωσία είχε ζητήσει την εμπλοκή της Europol, τότε ο οργανισμός θα ανταποκρινόταν θετικά.

δεν ζήτησε την εμπλοκή του στην υπόθεση των παράνομων παρακολουθήσεων και του λογισμικού Pegasus. Η επιστολή σημειώνει μάλιστα ότι «κανένα (σ.σ. από τα πέντε κράτη-μέλη) δεν έχει σχετικές πληροφορίες, οι οποίες να είναι διαθέσιμες για τη Europol», γεγονός που καταδεικνύει ότι τα εν λόγω πέντε κράτη-μέλη, που δεν κατονομάζονται, έχουν σαφή πρότιμηση να διατηρούν τη Europol στο σκοτάδι, αποφεύγοντας να της διαθέσουν στοιχεία και δεδομένα, τα οποία θα μπορούσαν ν' αξιοποιηθούν από τον διεθνή οργανισμό για να λειτουργήσει συντονιστικά και να «δέσει» το παζλ των παράνομων παρακολουθήσεων. Με απώτερο στόχο να καταστεί δυνατή η απόδοση ενδεχόμενων ευθυνών, ποινικών ή/και πολιτικών, εκεί όπου ανήκουν.

Σημειώνεται ακόμη ότι, όπως συνάγεται από την επιστολή της Europol, κανένα κράτος-μέλος δεν επεδίωξε την εμπλοκή της στην υπόθεση Pegasus. Και άρα ούτε και η Κύπρος, η οποία θα είχε λογικά, κάθε λόγο, να ζητήσει τη «συνδρομή» του ευρωπαϊκού οργανισμού. Πιγρή στην έδρα της Ε.Ε., η οποία μίλησε στην «Κ», ανέφερε ότι «αυτό που μπορεί να λεχθεί με βεβαιότητα, είναι ότι κανένα κράτος-μέλος, άρα

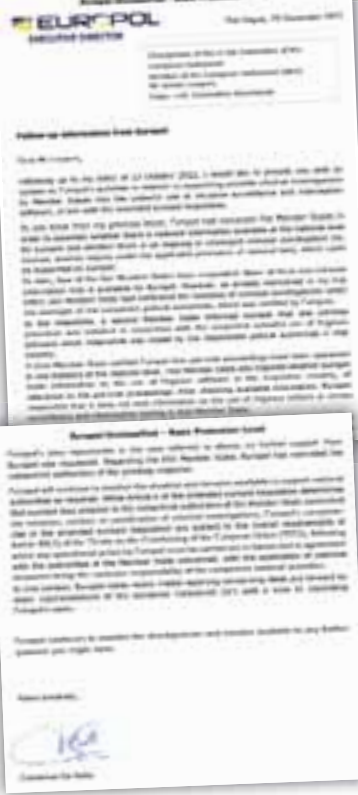
Ο ευρωπαϊκός οργανισμός επικοινωνήσε επανειλημμένα με πέντε κράτη-μέλη, αλλά κανένα από αυτά δεν ζήτησε την εμπλοκή του στην υπόθεση των παράνομων παρακολουθήσεων και του λογισμικού Pegasus.

ούτε και η Κύπρος, έχει διαθέσει στοιχεία προς τη Europol για το παράνομο λογισμικό, ούτε έχει ζητήσει τη συνδρομή του ευρωπαϊκού οργανισμού». Άλλωστε, πρέπει να θεωρείται δεδομένο, ότι εάν η Δευκωσία είχε ζητήσει την εμπλοκή της Europol, τότε ο οργανισμός θα ανταποκρινόταν θετικά.

Σε κάθε περίπτωση, η Europol, η οποία χρηματοδοτείται από τον ευρωπαϊκό φορολογούμενο πολίτη, θα έπρεπε να είχε ήδη κληθεί από όλα τα κράτη-μέλη να συνδράμει τις προσπάθειες διαλεύκανσης της υπόθεσης των παράνομων παρακολουθήσεων, δεδομένου ότι διαθέτει την τεχνογνωσία, έχει 1.400

άτομα προσωπικό και οι όροι εντολής της, από την ημερομηνία σύστασής της, το 2010, καλύπτουν και παράνομα λογισμικά (spywares) και παρακολουθήσεις.

Ωστόσο, σύμφωνα με την επιστολή, το μοναδικό αίτημα που υποβλήθηκε προς τη Europol – από ένα από πέντε κράτη-μέλη – είχε

Πέντε κράτη-μέλη, που δεν κατονομάζονται από τη Europol, αποφεύγουν να της διαθέσουν στοιχεία και δεδομένα, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τον διεθνή οργανισμό για να λειτουργήσει συντονιστικά και να «δέσει» το παζλ των παράνομων παρακολουθήσεων.

αντίστροφη φορά. Ζητούσε λοιπόν από τον ευρωπαϊκό οργανισμό, εάν ο ίδιος έχει στοιχεία για τα λογισμικά και τις παράνομες παρακολουθήσεις, να τα διαθέσει στο εν λόγω κράτος-μέλος. Η απάντηση της Europol ήταν αρνητική, κάτι που καταδεικνύει ότι ο μοναδικός ευρωπαϊκός οργανισμός που θα μπο-

ρούσε να εμπλακεί στο ζήτημα των παράνομων παρακολουθήσεων δεν διαθέτει κανένα στοιχείο, υπό το φως της ίδιας της συσκότισης που έχουν επιβάλει τα κράτη-μέλη.

Στην επιστολή της Europol, καθίσταται σαφές ότι τα χέρια του ευρωπαϊκού οργανισμού είναι δεμένα και ότι εάν τα κράτη-μέλη δεν ζητήσουν την εμπλοκή του στο ζήτημα των παρακολουθήσεων, τότε θα εξακολουθεί να παραμένει στο σκοτάδι και να μην είναι σε θέση να φέρει εις πέρας ένα σημαντικό μέρος της αποστολής και των όρων εντολής του. Επί του προκειμένου, η επιστολή της Europol επισημαίνει χαρακτηριστικά: «Ενώ το άρθρο 6 του τροποποιημένου κανονισμού της Europol ορίζει ότι η Europol μπορεί να προτείνει στις αρμόδιες αρχές του οικείου κράτους-μέλους την έναρξη, διεξαγωγή ή συντονισμό ποινικών ερευνών, οι αρμοδιότητες της Europol στον τροποποιημένο κανονισμό Europol, υποκεινται στις γενικές απαιτήσεις του άρθρου 88(3) της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΔΕΕ), μετά την οποία κάθε επιχειρησιακή δράση της Europol πρέπει να πραγματοποιείται σε συνεργασία και σε συμφωνία με τις αρχές του ενδιαφερόμενου κράτους-μέλους, με την εφαρμογή μέτρων καταναγκασμού (coercive measures), να ανήκει στην αποκλειστική ευθύνη των αρμόδιων εθνικών αρχών».

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η Επιτροπή PEGA του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου είχε ζητήσει από τη Europol «ευγενικά να υποβάλει μια πρόταση για έρευνα στα ενδιαφερόμενα κράτη-μέλη», στα οποία περιλαμβάνεται και η Κύπρος. Ωστόσο, η Europol, με προηγούμενη επιστολή της ημερομηνίας 13 Οκτωβρίου 2022, την οποία είχαμε δημοσιεύσει, κατέστησε σαφές, αφενός ότι η Συνθήκη της Ε.Ε. δεν αφήνει τέτοια περιθώρια και αφετέρου ότι ο ρόλος του ίδιου του οργανισμού για την επιβολή του νόμου στην ευρωπαϊκή επικράτεια, είναι υποστηρικτικός προς τα κράτη-μέλη. Στην εν λόγω επιστολή του περασμένου Οκτωβρίου, η Europol είχε αναφέρει χαρακτηριστικά ότι «η εθνική ασφάλεια παραμένει αποκλειστική ευθύνη των κρατών μελών, σύμφωνα με το άρθρο 4 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ)», με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Υπενθυμίζεται ότι ένα κράτος-μέλος, με το οποίο επικοινωνήσε η Europol, είχε απαντήσει ότι ενεργοποίησε ποινική διαδικασία για το ζήτημα των παράνομων παρακολουθήσεων. Πρόκειται πιθανότατα για το Βέλγιο, το οποίο απέστειλε και επιστολή προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Σε 14 κράτη-μέλη το λογισμικό παρακολουθήσεων

Σύμφωνα με σημείωμα/παρουσίαση (presentation) που ετοιμάστηκε για λογαριασμό του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής PEGA, το λογισμικό Pegasus διατέθηκε από τον όμιλο επιχειρήσεων NSO σε 40 χώρες, περιλαμβανομένων 14 κρατών-μελών της Ε.Ε. (στο προσχέδιο της έκθεσης PEGA γίνεται αναφορά σε 17 κράτη-μέλη). Ωστόσο, κανένα κράτος-μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας δεν δείχνει να έχει την πολιτική βούληση για διεξαγωγή μιας πανευρωπαϊκής έρευνας, συντονισμένης από αρμόδιο ευρωπαϊκό όργανο, όπως η Europol, προκειμένου να αποδοθούν ευθύνες σε όσους έκαναν χρήση του λογισμικού και επιδόθηκαν σε παρά-

Κανένα κράτος-μέλος της ευρωπαϊκής οικογένειας δεν δείχνει να έχει την πολιτική βούληση για διεξαγωγή μιας πανευρωπαϊκής έρευνας, συντονισμένης από αρμόδιο ευρωπαϊκό όργανο, όπως η Europol.

νομες παρακολουθήσεις. Οι οποίες στόχευσαν, μεταξύ άλλων, σε 600 και πλέον πολιτικούς και επισήμους κρατών, σε 200 και πλέον δημοσιογράφους, ενώ έχουν δια-

ρεύσει δεκάδες χιλιάδες τηλεφωνικοί αριθμοί. Με την ενεργοποίηση της Επιτροπής PEGA του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο, εκ μέρους των 27 κρατών-μελών, φρόντισε ν' αμφισβητήσει πλήρως τον ρόλο και την αρμοδιότητα της Ευρωβουλής και των επιτροπών της. Σε επιστολή επεσήμανε ότι «[...] θα θέλαμε να επιστήσουμε την προσοχή σας στο γεγονός ότι με βάση τις Συνθήκες, είναι ευθύνη της Κομισιόν να παρακολουθεί και να αξιολογεί την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας από τα κράτη-μέλη, όπως καθορίζεται στο άρθρο 17 της Συνθήκης της Ε.Ε.». Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι όλα σχεδόν τα κράτη-μέλη είναι ενοχλημένα από

τις ενέργειες της PEGA, θεωρώντας ότι ενδεχόμενη ουσιαστική εμπλοκή της Ευρωβουλής στο συγκεκριμένο ζήτημα του κακόβουλου λογισμικού, «θα δημιουργήσει προηγούμενο», το οποίο οι 27 θέλουν ν' αποφύγουν με κάθε τρόπο. Αυτός φέρεται να είναι ο βασικός λόγος που προβλήθηκε και ως αποτέλεσμα τα κράτη-μέλη εξουσιοδότησαν το Συμβούλιο να υποδείξει προς την Επιτροπή PEGA της Ευρωβουλής ότι είναι αναρμόδια ν' ασκεί έλεγχο και ν' αξιολογεί το ζήτημα των παρακολουθήσεων. Η Επιτροπή PEGA συνεχίζει πάντως την προσπάθεια τόσο για έγκριση έκθεσης, όσο και χωριστού ψηφίσματος αναφορικά με τις παράνομες παρακολουθήσεις.

ΑΡΘΡΟ / Του ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΣΙΑΝΗ

Τα 383 είναι περισσότερα από τα 406

Το υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής θα στοικίσει στον Κύπριο φορολογούμενο περισσότερα από 237 εκατ. ευρώ από σήμερα μέχρι το 2025. Για την πενταετία 2020-2025, θα στοικίσει κάτι παραπάνω από 406 εκατ. ευρώ, με μέσο όρο περίπου 81 εκατ. ευρώ τον χρόνο. Πρόκειται για 400 από τα πιο καλοεξεχρησμένα χρήματα του φορολογούμενου, ενώ τα αποτελέσματα είναι ήδη ορατά και η δουλειά που έγινε μέχρι σήμερα πείθει πως ο προγραμματισμός θα συνεχίσει να υλοποιείται χωρίς τις συνήθεις δικαιολογίες και καθυστερήσεις. Μέχρι σήμερα, αποτελεί ένα σημαντικό –και πραγματικό– «success story» με πειστικές υποσχέσεις πως θα συνεχίσει.

Και, κατά πάσα πιθανότητα, θα αποτύχει. Το πρόβλημα με το υφυπουργείο Καινοτομίας δεν έχει να κάνει με τα παραδοτέα του ή τη δική του απόδοση. Μέσα στο 2023, το Δημόσιο θα δαπανήσει 67 εκατ. ευρώ για έξοδα γραφείου και αναλώσιμα, χωρίς να υπολογίζονται οι

εξοπλισμοί (π.χ. εκτυπωτές), οι συντηρήσεις και το κόστος αποστολής εγγράφων και ταχυδρομικών τελών. Την πενταετία 2020-2025, το συγκεκριμένο κόστος θα ξεπεράσει τα 383 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων σχεδόν 60 εκατ. θα αφορούν σε αναλώσιμα. Εν όψει του Προϋπολογισμού για το 2023, το Δημοσιονομικό Συμβούλιο εισηγήθηκε τις αρχές Οκτωβρίου, τόσο στην εκτελεστική, όσο και στη νομοθετική εξουσία, να εξετάσουν το ενδεχόμενο οριστικής μείωσης σε ορισμένες κατηγορίες δαπανών (π.χ. την αγορά χαρτού, τα εκτυπωτικά, τα ταχυδρομικά τέλη, τα φωτοτυπικά κ.ά.). Μια δειγματοληπτική ανάλυση κατέδειξε πως, ενώ τα μεγάλα κυβερνητικά τμήματα και οι κεντρικές διευθύνσεις ήταν συγκρατημένες στα συγκεκριμένα κόστη, μικρότερα τμήματα καταγράφουν μεγάλες αυξήσεις, που πολύ συχνά ξεπερνούν το 100% (και κάποτε το 200%) για το 2023 σε σχέση με το 2022, χωρίς ανάλογες αλλαγές στον όγκο εργασίας, που να τις δικαιολογούν.

Το ζήτημα που προκύπτει είναι

διττό. Αφενός, παρατηρείται το φαινόμενο «φουσκώματος» συγκεκριμένων κατηγοριών του προϋπολογισμού με σκοπό να δημιουργηθεί το απαιτούμενο λίπος στις δαπάνες «μήπως τα χρειαστούμε» γι' άλλους σκοπούς. Αυτή είναι μια καλά γνωστή πρακτική, η οποία, όμως, συντηρεί τη σπατάλη και μάλιστα με τρόπο που δίνει την παραπλανητική εντύπωση συνεντών προϋπολογισμών.

Αφετέρου, όμως, η χαλαρότητα στις συγκεκριμένες κατηγορίες δαπανών αφαιρεί κάθε πίεση γι' αναζήτηση καλύτερων τρόπων λειτουργίας. Η εξήγηση που δίνεται για τις αυξήσεις στις συγκεκριμένες δαπάνες, είναι πως αυτές βασίζονται στις εκτιμώμενες ανάγκες. Οι εκτιμώμενες ανάγκες, όμως, με τη σειρά τους βασίζονται σε μοντέλα λειτουργίας που είναι, επεικώς, απηχαιωμένα. Αυτή η δικαιολογία αφαιρεί την κάθε πίεση που μπορεί να προκύψει για τα διευθυντικά στελέχη των τμημάτων και υπηρεσιών, για να αναθεωρήσουν τον τρόπο συνήθους λειτουργίας τους και το

διοικητικό τους ύψος. Αν δεν έχουν στη διάθεσή τους τα κονδύλια που χρειάζονται, π.χ. για αναλώσιμα και αγορά χαρτί, θα αναγκαστούν να υιοθετήσουν πιο ευρέως, και να αξιοποιήσουν πιο πλήρως, τις ευκαιρίες που δημιουργεί το υφυπουργείο Καινοτομίας.

Τα ποσά που προκύπτουν δεν είναι, δημοσιονομικά μιλώντας, σημαντικά και δεν θα αλλάξουν την ευρύτερη δημοσιονομική εικόνα της χώρας, εκ πρώτης όψεως. Το ζητούμενο όμως, δεν είναι απλώς να μειωθούν οι δαπάνες, αλλά να αυξηθεί η παραγωγικότητα της δημόσιας μηχανής. Έτσι, υφίσταται το παράδοξο, ότι μια σοβαρή μεταρρύθμιση – αναθεώρηση εσωτερικών διαδικασιών – μπορεί να γίνει, όχι με νέες δαπάνες, αλλά με μείωση των υφιστάμενων.

Αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία ενός ισχυρού κινήτρου για απλοποίηση των διαδικασιών, όχι από κάποια κεντρική αρχή αλλά από τα ίδια τα επί μέρους τμήματα και υπηρεσίες, που σήμερα δεν έχουν κανένα λόγο να αναζητήσουν τη

σημαντική αλλά άβολη αναθεώρηση του διοικητικού τους μοντέλου.

Αντίθετα, μια μείωση στις συγκεκριμένες δαπάνες (αγορά εκτυπωτών, αναλώσιμα εκτυπωτή, αγορά χαρτού, ταχυδρομικά τέλη κ.λπ.) κατά 10%, όπως εισηγήθηκε το Δημοσιονομικό Συμβούλιο για το 2023 παρά τα υφιστάμενα επίπεδα του πληθωρισμού, θα αποτελούσε μια κίνηση που ως προς το αποτέλεσμα της, ισοδυναμεί με μεταρρύθμιση καθώς διευθυντικά στελέχη θα αναγκάζονταν να υποβάλουν προτάσεις για αλλαγές στις διαδικασίες τους με στόχο την αποκεντρωμένη μείωση της σπάταλης συνήθειας για αλόγιστο τύπωμα και πολλαπλές αποστολές εγγράφων.

Η σπάταλη αυτή συνήθεια τροφοδοτεί, πάνω απ' όλα, την περιπλοκότητα των διαδικασιών, την καθυστέρηση στην ολοκλήρωσή τους, τη φτωχότερη εξυπηρέτηση του πολίτη και την απασχόληση υπαλλήλων του δημοσίου με εργασίες χωρίς ουσία ή απτό σκοπό, πέρα από τη διαχείριση «της κόλλας» που διακινείται σε μεγάλους όγκους

μέσα στην κρατική μηχανή. Η κάθε εκτύπωση συνεπάγεται φύλαξη, έλεγχο, σφραγίδα, αποστολή, μεταφορά και γενικά διαχείριση.

Σημειώνεται, μάλιστα, πως το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο προβλέπει αύξηση των δαπανών για αναλώσιμα γραφείου κατά 51,4% στην πενταετία 2020-2025, με τις συνολικές λειτουργικές δαπάνες γραφείων ν' αυξάνονται την ίδια περίοδο κατά 46,6%. Οι αυξήσεις αυτές συνεπάγονται, και αυτό είναι το χειρότερο, επιδείνωση της γραφειοκρατίας με αρνητικό αντίκτυπο στον έλεγχο, τη διαφάνεια και την ταχύτητα εξυπηρέτησης των αναγκών της κοινωνίας. Αποτελεί, επίσης, τροχοπέδη για την επιτυχή υιοθέτηση των παραδοτέων του υφυπουργείου Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής, ενώ περιβαλλοντικά είναι επίσης μια ανεύθυνη πρακτική, η οποία έρχεται σε αντίθεση με τις άλλες προσπάθειες που καταβάλλονται.

Ο κ. Μιχάλης Περισιάνης είναι πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου.

20 ώρες στην μπριγάνδα της κουζίνας

Το Noma κλείνει. Οι Ελληνίδες που δούλεψαν στο φημισμένο εστιατόριο διηγούνται τη σκοτεινή όψη της υψηλής γαστρονομίας

Της **ΛΙΝΑΣ ΓΙΑΝΝΑΡΟΥ**

Είχε ξημερώσει μια όμορφη καλοκαιρινή μέρα του 2017 στην Κοπεγχάγη και η Ιάνθη Μιχαλάκη θα ξεκινούσε την πρακτική της στο καλύτερο εστιατόριο του κόσμου, στο Noma. «Θυμάμαι ότι είπα στη συγκάτοικό μου να με περιμένει για να φάμε μαζί το βράδυ». Με ένα ποτήρι κρασί θα της διηγούνταν τις εμπειρίες από την πρώτη βάρδια στη δουλειά των ονείρων της – ονείρων που μοιραζόταν με όλους τους νέους σεφ ανά την υφήλιο. Τελικά δεν έφαγαν παρέα. «Από τις 8 το πρωί γύρισα σπίτι στη 1.30 μετά τα μεσάνυχτα», θυμάται. Ήταν η πρώτη, αλλά σίγουρα δεν ήταν η τελευταία φορά. «Στο 108 όπου είχα περισσότερες ευθύνες (σ.σ. την αστεράτη, αλλά πιο προσεχτική εκδοχή του Noma που είχε ανοίξει ο σεφ Ρενέ Ρετζέπι, στο οποίο μετά χαράς η Μιχαλάκη μετακινήθηκε γιατί «θα μιλεκόμουν με την παραγωγή αντί να μαδάω μυρωδικά επί 14 ώρες)» άνοιγα το μαγαζί στις 4 το πρωί και υπήρχαν φορές που έμενα έως τη μία. Το άλλο πρωί. Γύρναγα, ξάπλωνα λίγο, σπικωνόμουν και επέστρεφα στο εστιατόριο».

Πριν από λίγες ημέρες ο Ρετζέπι ανακοίνωσε ότι το Noma, το εστιατόριο που μεταμόρφωσε το fine dining έχοντας βραβευτεί με τρία αστέρια Michelin, θα κλείσει οριστικά τις πόρτες του στο τέλος του 2024, για να μετατραπεί σε καινотόμο εργαστήριο τροφίμων. «Για να συνεχίσουμε να είμαστε το Noma πρέπει να αλλάξουμε», δήλωσε χαρακτηριστικά. Η είδηση μεταδόθηκε αστραπιαία σε όλα τα διεθνή πρακτορεία, σκαρφάλωσε στα δημοφιλέστερα θέματα σχεδόν σε κάθε σάιτ του κόσμου. Η Ιάνθη έμαθε τα νέα ενώ βρισκόταν στο Κορα, το αρτοποιείο της στο Κολωνάκι. Το κινητό της δεν είχε σταματήσει να χτυπάει από φίλους και συναδέλφους που είχαν διαβάσει την είδηση – ακόμα και η μαμά της τής έγραψε: «Κλείνει το Noma!». Δεν τaráχτηκε, και όχι διότι η εμπλοκή με τα ζυμαρία σε κάνει πιο ζεν. «Πάνω - κάτω το περίμενα. Στην πανδημία μιλούσα με φίλους που εργάζονταν εκεί και που μετέφεραν το κλίμα (σ.σ. στην πανδημία το Noma είχε ξεκινήσει ένα μπέργκερ πρότζεκτ, για να διατηρήσει κάποια έσοδα). Ήξερα και τα νούμερα, τα πολύ υψηλά κόστη, ότι δεν υπήρχαν κέρδη. Φαινόταν

«Σκέφτηκα ότι το να σκοτώνω τον εαυτό μου δουλεύοντας στα άκρα δεν σημαίνει ότι είμαι καλύτερη επαγγελματίας», λέει η Ιάνθη Μιχαλάκη για την απόφασή της να επιστρέψει στην Ελλάδα και να ανοίξει το δικό της αρτοποιείο.

ότι πήγαινε προς τα εκεί. Με έναν τρόπο ήταν ταιριαστό. Ο άνθρωπος αυτός και ο όμιλος ήταν πάντα ένα βήμα πιο μπροστά. Έκανε πρώτος αυτό που σίγουρα θα κάνουν κι άλλοι. Αυτή η κατηγορία fine dining είναι μη βιώσιμη. Μη βιώσιμη κυρίως για τον εργαζόμενο».

Όπως λέει, μια τέτοια κουζίνα σε θαμπώνει και ίσως δεν βλέπεις ότι η δουλειά δεν πηγαίνει τη δημιουργικότητα ή τις ικανότητές σου παραπέρα. «Ήταν συγκλοντικό ότι ήμασταν κομμάτι αυτής της διαδικασίας. Ήταν πολύ ωραία η αίσθηση να είσαι μέρος μιας τέτοιας ομάδας, η αίσθηση της συντροφικότητας που αναπτύσσεται. Δεν είναι τυχαίο ότι κρατάς επαφή με όλους, ακόμα και τρεις μήνες να δουλέψεις εκεί. Είναι σαν να έχετε πάει μαζί στον πόλεμο».

«Σχεδόν το χτίσαμε»

Στα ίδια χαρακώματα, αλλά από την άλλη πλευρά του πάσου, στο σέρβις, είχε βρεθεί και η Φοίβη Τσιγκίνη. Ταξίδεψε στην Κοπεγχάγη τον Ιανουάριο του 2018 για να εργαστεί στην ομάδα που θα άνοιγε το Noma 2.0. «Υπήρχε τρομερός ενθουσιασμός. Όλοι κάναμε όλα προκειμένου να ανοίξουμε στην ώρα μας, σχεδόν χτίζαμε το νέο εστιατόριο μαζί με τους εργάτες. Ήταν μια απίστευτη εμπειρία, μια ενωμένη ομάδα να παλεύει για τον ίδιο σκοπό». Κοντά τους και ο Ρετζέπι, ο οποίος εργαζόταν νυχθημερόν. «Είναι ένας άνθρωπος που θέλει να ελέγχει τα πάντα. Δεν θα ξεχάσω πόσο χρόνο κά-

ναμε για να διαλέξουμε τις φιάλες που θα έμπαινε το σαπούνι στις τουαλέτες. Δεν φαντάζεσαι πόσα μηνύματα ανταλλάξαμε γι' αυτό το θέμα. Όλα περνούν από αυτόν».

Τόσο η Ιάνθη όσο και η Φοίβη είχαν την ευτυχία να ζήσουν τη 2.0 βερσιόν του ιδιοφυούς σεφ, που δεν περιελάμβανε τις γνωστές εκρήξεις θυμού. Όπως έχει ο ίδιος δηλώσει, χρειάστηκε πολλές ώρες ψυχοθεραπείας για να σταματήσει να λειτουργεί σαν τραμπούκος στην κουζίνα. «Είχα ακούσει για πολύ άσχημα περιστατικά, αλλά η ίδια δεν είχα τέτοια εμπειρία», λέει η κ. Μιχαλάκη. «Όταν εργαζόμουν στη Γαλλία, αντίθετα, σε μια κακή στιγμή του σέρβις μου κόλλησαν το κεφάλι κάτω στην κουζίνα. Μπούλινγκ πάντως θα υπάρχει πάντα στις κουζίνες, η πίεση από όλους αυτούς τους ανθρώπους που δουλεύουν τόσες ώρες μαζί είναι τεράστια και δεν διοχετεύεται πουθενά».

Είναι με έναν τρόπο μέρος της «εργασιακής κουλτούρας» (occupational culture), όπως λέει στην «Κ» ο δρ Χαρλάμπος Γιουσμπάσoglου, αναπληρωτής καθηγητής Διοίκησης Ανθρώπινων Πόρων του Πανεπιστημίου του Μπόρνμουθ, που τα τελευταία χρόνια μελετάει τις συνθήκες εργασίας στον χώρο του fine dining. «Υπάρχει η παλιά σχολή των σεφ που θεωρούν ότι για να μπει κάποιος στην μπριγάνδα τους πρέπει να υποστεί στρατιωτικού τύπου καψόνια. Αν αντέξεις, κάποιος στιγμή θα γίνεις μέλος της ομάδας και θα

«Όλα περνούν από αυτόν», λέει για τον σεφ Ρετζέπι η Φοίβη Τσιγκίνη (αριστερά) που εργάστηκε ως σερβιτόρα στο Noma 2.0.

μπεις στην παραγωγή». Δεν είναι τυχαίο ότι στις κουζίνες χρησιμοποιείται ο όρος «μπριγάνδα» που παρπέμπει σε στρατιωτικό σώμα. «Καθώς η γενιά αυτή σιγά σιγά φεύγει, τα καψόνια σταδιακά εξαλείφονται. Εξάλλου, στις αλυσίδες ξενοδοχείων δεν υπάρχει ανοχή σε τέτοιες πρακτικές από τα τμήματα Ανθρώπινου Δυναμικού. Το μπουλινγκ συνεχίζεται, δηλαδή έχεις κάποιον πάνω από το κεφάλι σου να σε βρίζει, απλώς δεν τρως πια τηγάνι στο κεφάλι. Απαιτείται πάντα στρατιωτική πειθαρχία γιατί τα στάνταρτ είναι πάρα πολύ υψηλά. Το να δουλεύεις σε ένα εστιατόριο επιπέδου Noma είναι σαν να παίζεις στο Champions League».

Σε έρευνά του που δημοσιεύθηκε στο International Journal of Hospitality Management το 2018 κατέγραψε την εκτεταμένη χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών ανάμεσα σε εργαζόμενους σε εστιατόρια με αστέρι Michelin στη Βρετανία και την Ιρλανδία. Όπως είναι οι μάγειρες, το αλκοόλ –αλλά και η κάνναβη– τους βοηθάει να αντέξουν την πίεση της δουλειάς ή να ξαναβρούν την ισορροπία τους μετά την τρέλα του σέρβις. Στην πραγματικότητα φάνηκε ότι η υγεία και η ευημερία των μαγείρων θυσιάζονται για χάρη του εστιατορίου. «Φυσικά, σε αυτού του επιπέδου τα εστιατόρια οι εργαζόμενοι έχουν ένα συγκεκριμένο προφίλ, είναι πολύ παθιασμένοι, ξέρουν πού μπαίνουν», σχολιάζει ο κ. Γιουσμπάσoglου. «Αν δεν

ήθελαν αυτή την πίεση, θα μπορούσαν να πιάσουν δουλειά σε ένα κάζουαλ εστιατόριο, όπου θα είχαν ένα λογικό ωράριο. Είναι επιλογή».

Η απλήρωτη εργασία

Τα τελευταία χρόνια η κριτική γύρω από το Noma –αλλά και γενικά γύρω από εστιατόρια αυτού του βεληνεκούς– είχε μετατοπιστεί από το μπουλινγκ στους χαμηλούς ή ανύπαρκτους μισθούς. Όπως ήταν γνωστό σε όλους εδώ και χρόνια, τα εστιατόρια της ελίτ στηρίζονταν σε πολύ μεγάλο βαθμό στην απλήρωτη εργασία ενθουσιωδών νέων μαγείρων που έρχονταν να μαθητεύσουν πλάι στους μεγάλους σεφ. «Εχουμε το οξύμωρο οι leading chefs να μιλούν για βιωσιμότητα, για επαφή με τη φύση, για zero waste –λες και ανακάλυψαν την Αμερική, όταν η γιαγιά μου έριχνε τις φακές που περίσσεψαν στα λαζάνια που τηγανίζε στο λαρδί– και να εκμεταλλεύονται τη φιλοδοξία νέων παιδιών που υπομένουν τα πάνδεινα για να έχουν την πιθανότητα να δουν τον εαυτό τους σε μια αντίστοιχη θέση», σχολιάζει στην «Κ» η γνωστή Ελληνίδα σεφ Σταυριανή Ζερβακάκου. «Έχω φίλο που είχε πάει με 800 ευρώ ενοίκιο χωρίς να πληρώνεται για να βγαίνει στο δάσος να μαζεύει ένα συγκεκριμένο χορτό. Αυτή ήταν η δουλειά του».

Η Φοίβη Τσιγκίνη, εκτός από το Noma, είχε εργαστεί και στο διάσημο Eleven Madison Park της Νέας Υόρκης με τρία αστέρια Michelin. Ούτε

το ένα ούτε το άλλο ήταν κερδοφόρα. «Αυτά τα εστιατόρια όσο και να χρεώνουν το μενού (σ.σ. στο Noma το μενού γευσινγσίας με wine pairing ξεπερνούσε τα 500 δολάρια το άτομο) δεν βγαίνουν. Ακόμα και όταν στο Noma είχαμε 80-90 άτομα το βράδυ, με τόσο ψηλά λειτουργικά έξοδα και 150 άτομα προσωπικό (σ.σ. δεν πληρώνονταν όλοι), δεν ήταν βιώσιμο. Αυτό το μοντέλο δεν μπορούσε να λειτουργήσει μακροπρόθεσμα».

Το παντζάρι... χελιδόνι

Η Σταυριανή έφυγε από την Αθήνα για να ανοίξει το δικό της εστιατόριο στη Μάνη. «Πότε δεν εργάστηκα σε fine dining εστιατόριο, γιατί αυτό είναι ένας πολύ ανταγωνιστικός μαραθώνιος και για μένα η γαστρονομία είναι κάτι βαθιά συναισθηματικό. Έχω δουλέψει πολύ σκληρά, αλλά δεν μπορώ να φανταστώ το άγχος να προσπαθείς να κάνεις ένα παντζάρι να μοιάζει με χελιδόνι. Λατρεύω το παντζάρι για το σχήμα και την υφή που έχει. Δεν νιώθω την ανάγκη να ταλαιπωρήσω τόσο τον εαυτό μου και το υλικό για να αποδείξω ότι οδηγώ τις τάσεις. Στη Μάνη πάω γιατί δεν αντέχω αυτό το άγχος και γιατί θέλω την επαφή με τη φύση. Αισθάνομαι ότι θα είμαι μακριά από όλον αυτόν τον ανταγωνισμό που δεν αντέχω. Μακριά από τον ψυχαναγκασμό της μαγειρικής υπεροχής. Χωρίς συναισθηματική ασφάλεια δεν μπορώ να μαγειρέψω για πολύ».

Η Φοίβη λέει ότι το Noma θα το κουβαλάει πάντα μέσα της, αλλά επέστρεψε στην Κύπρο όπου τον Σεπτέμβριο άνοιξε το wine bar Volta. «Ήθελα ένα χώρο να έρχονται σταθεροί πελάτες, να δημιουργώ σχέσεις. Δεν ήθελα το άγχος της τελειότητας, που στο τέλος της ημέρας δεν υπάρχει. Είναι άπιαστη». Και η Ιάνθη όταν γύρισε από τη Δανία, βαθιά κουρασμένη, κυρίως πνευματικά, επαναπροσδιόρισε τη σχέση με τη δουλειά της. «Σκέφτηκα ότι το να σκοτώνω τον εαυτό μου δουλεύοντας στα άκρα δεν σημαίνει ότι είμαι καλύτερη επαγγελματίας. Σέβομαι απερίσπαστη τη δουλειά που γίνεται εκεί, αλλά έκρινα ότι δεν είναι για μένα». Ούτε η ζωή του φούρναρη είναι εύκολη. «Αλλά το ότι δουλεύεις όταν όλοι κοιμούνται έχει μια γαλήνη. Δεν έχει τόσο γνωστό η αρτοποιία όσο η σκηνή του fine dining. Υπηρετεί το προϊόν, όχι το προϊόν εσένα».

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Να γελάς ή να κλαις;

Με τούτα και με εκείνα προχωράμε προς την D Day της 5ης Φεβρουαρίου, εκείνης της πρώτης Κυριακής των προεδρικών εκλογών, που θα αλλάξει ο Μανωλιός και θα βάλει τα ρούχα του αλλιώς... Πάντως, όσα είδαμε στο ντιμπίετ της περασμένης Τετάρτης ήταν τόσο στενάχωρα. Επτά υποτίθεται ώριμοι διεκδικητές της προεδρίας της Δημοκρατίας συμπεριφέρονταν τουλάχιστον ως κακομαθημένοι έφηβοι σε συνοικιακό πάρκο. Η συζήτηση ήταν όχι καφενειακού επιπέδου, αλλά λυπηρή. Μωροφιλοδοξίες, βερμπαλισμοί, κενολογίες και όλα αυτά όταν σύμφωνα και με τη δημοσκοπηση της «Κ» η εκτίμηση για την αποχή κυμαίνεται δημοσκοπικά στο 20%, και με βάση τα ιστορικά δεδομένα των δημοσκοπήσεων της «Καθημερινής», εκτιμούμε ότι η αποχή θα προσεγγίσει το 30%. Είναι κρίμα να μην μπορούν να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων, αυτοί που θέλουν να μας κυβερνήσουν.

Κυπριακό, τι εν τούτο;

Αυτό που εγώ θα επαναλάβω για πολλοστή φορά ότι ούτε η θάλασσα της Κερύνηας φταίει σε τίποτε, ούτε ο Πενταδάκτυλος μπορεί να κάνει κάτι για να δούμε την Κύπρο ενωμένη, χωρίς στρατό κατοχής. Αυτό που θα πρέπει να καταλάβουν οι τρεις βασικοί μνηστήρες της προεδρικής καρέκλας είναι ότι οι ευθύνες τους για την τροπή που έχουν πάρει τα πράγματα είναι εκεί, ευθύνονται είτε διά πράξεων και παραλείψεων, είτε διότι σιώπησαν... Και τώρα το Βαρώσι είναι ανοικτό, όχι όλο ακόμα, και τα γεωτρήματα υπάρχουν και οι Τούρκοι αξιωμα-

Επτά υποτίθεται ώριμοι διεκδικητές της προεδρίας της Δημοκρατίας συμπεριφέρονταν τουλάχιστον ως κακομαθημένοι έφηβοι σε συνοικιακό πάρκο. Και τσακώνονται με τον Ονήσιλο να απορεί!

τούχοι εν είδει πραιτόρων επισκέπτονται την επαρχία τους, εν τη παρουσία των υπάτων τους... για εγκαίνια. Κι οι βασικοί υποψήφιοι για τον προεδρικό θώκο κάνουν πως δεν καταλαβαίνουν, σχεδόν σαν να μη συνέβη ό,τι συνέβη. Ωσάν να ήταν όλα θέμα μοίρας και περί άλλων άδουν και διαρρηγνύουν τα ιμάτιά τους!

Για τον Πολιτισμό ποιος/α; πάντως, ενδιαφέρον έχει η ονοματολογία για τα υπουργικά συμβούλια από ορι-

σμένους υποψήφιους, με ονόματα που έχουν αντίκτυπο σε συγκεκριμένα ακροατήρια. Εμένα με ενδιαφέρει αυτό του υφυπουργού Πολιτισμού, γιατί κάτι πήγαμε να κάνουμε με τον κ. Γιάννη Τσιμαζή, και εγώ θα έλεγα να του έδινε η οποία νέα κυβέρνηση, αν το επιθυμεί και ο ίδιος, λίγο ακόμα χρόνο, γιατί επτά μήνες είναι λίγοι και δεν μπορούν να γίνουν πολλά. Πάντως, για τα ονόματα που ακούγονται ότι θα προταθούν για να αναλάβουν το υφυπουργείο με τη νέα κυβέρνηση, για μερικά δεν είμαι βέβαιος

ότι μπορούν να διευθύνουν αποτελεσματικά την πολιτιστική μηχανή της χώρας. Δεν ακούσαμε βέβαια και πολλά για το πολιτιστικό όραμα των υποψηφίων, αλλά θα μου πείτε τι έχουν να μας πουν τα θέατρα και οι μουσικές; Τώρα ασχολούμαστε με κυβερνήσεις εθνικής ενότητας...

Κρατικό Αρχείο και κτήριο...

Κάτι άλλο που άκουσα πριν από μερικές ημέρες ήταν ότι κόπηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο κονδύλι που είχε εγκρίνει το υπουργείο Οικονομικών για την ανέ-

γερση κτηρίου για το Κρατικό Αρχείο και αυτό πήγε στην ανέγερση πυροσβεστικού σταθμού στην Αγία Νάπα. Χάθηκε μία ευκαιρία για να έχουμε ένα σύγχρονο κτήριο με αρχαιοστάσια και να μην ψάχνουμε κάθε τόσο κατάλληλους χώρους, που θα τα ενοικιάζει η κυβέρνηση, οι οποίοι δεν θα είναι πάντοτε κατάλληλοι. Η αρμόδια υπουργός Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, απ' ό,τι μου είπαν, δεν έφερε αντιρρήσεις, άλλωστε σιγά τώρα τους θησαυρούς του κράτους, που χρειάζονται και δικό τους κτήριο... ενώ αν πάρει φωτιά ένα γιοτ, κάποιου δις-κατομιურიούκου, στη Μαρίνα Αγίας Νάπας θα είναι απώλεια... Πώς και μπερδεύτηκαν τα δύο έργα πάντως δεν το καταλαβαίνω... Θα μας κάνουν να αναπολούμε την κα Έριλυ Γιολιτή, εκεί μας καταντήσανε!

Συνοικισμοί SOS

Μετά το φοβερό και αδιανότο έγκλημα στον προσφυγικό συνοικισμό Αγίου Ελευθερίου στα Λατσιά θα πρέπει όλες οι εμπλεκόμενες υπηρεσίες του κράτους, να εγκώψουν στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι συνοικισμοί, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις μοιάζουν να είναι αφημένοι στην τύχη τους... με τη μικροεγκληματικότητα να ανθεί και τα κοινωνικά προβλήματα να είναι πολλά. Οι κάτοικοί τους δεν είναι πολίτες τρίτης κατηγορίας, οφείλει η Πολιτεία να μην αφήσει αυτές τις περιοχές στο έλεός τους, οφείλουν οι κατά τόπους δήμοι, οι επαρχιακές διοικήσεις, το υπουργείο Εσωτερικών να δουν σοβαρά τα προβλήματά τους, διότι τα γκέτο δεν θέλουν και πολύ για να δημιουργηθούν...

Εμείς όντως θέλουμε αλλαγή;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Μας άφησε σοφότερους το προχθεσινό ντιμπίτ; Σαφώς και δεν μας άφησε. Ήταν ωστόσο χρήσιμο για να θέσουμε ερωτήματα στον εαυτό μας. Όχι εκείνα που έθεταν οι δημοσιογράφοι και τα οποία εξυπηρετούσαν την τηλεοπτική ουσία και όχι την πραγματική, αλλά βαθύτερα ερωτήματα που απορρέαν από τη συνολική εικόνα των επιτά υποψηφίων. Και ίσως το πρώτο ερώτημα για το οποίο επιβάλλεται προβληματισμός είναι εκείνο που προκύπτει από την καταληκτική δήλωση του κ. Χριστοφίδη. «Χρειάζονται νέες ηγεσίες και νέοι άνθρωποι», είπε «διότι οι παλιοί σε μια προσπάθεια υπαρξιακής δικαίωσης επιμένουν στα παλιά και κάθε τι νέο τους δείχνει τη δική τους ιστορική ανεπάρκεια να λύσουν τα προβλήματα του τόπου». Σε αυτή τη διαπίστωση έρχεται να προστεθεί και η αναφορά του κ. Κολκοσιδίν: «Στην κομματοκρατία που διαλύει τον τόπο καθώς και στην ανάγκη να αποστασιοποιηθεί ο πολίτης από τον κομματικό πατριωτισμό και να ακολουθήσει τη συνείδησή του». «Να αποβάλουμε επιτέλους τα πτημένα μυαλά», είπε ο κ. Δημητριάδης «για να μπορέσουμε να δημιουργήσουμε ένα τίμιο κράτος». Έχουμε φτάσει αλήθεια σ’ αυτή τη συνειδησιακή ωριμότητα; Είμαστε σε θέση να διακρίνουμε ποιος μπορεί να κάνει αυτή την υπέρβαση και ποιος παριστάνει ότι μπορεί να την κάνει; Δεν επιλέγω τυχαία τις καταληκτικές δηλώσεις των τριών μικρότερων σε ποσοστά υποψηφίων. Ο λόγος είναι γιατί η παρουσία τους (πλην του κ. Χρίστου που ήταν μια θλιβερή προσθήκη) κατέδειξε την απουσία πολιτικού ρομαντισμού από τους τρεις δημοσκοπικά επικρατέστερους, συστατικό απαραίτητο αν όντως προσδοκούμε την ανατροπή της συστημικής φθοράς και διαφθώρας.

Οι τρεις πρώτοι δεν ενέπνεαν κάτι τέτοιο, αντιθέτως περπατούσαν στα ανέπνευστα τριγωνικά μιας φθαρμένης πολιτικής σκέψης. Ο κ. Νεοφύτου με την εμμονή του να μας υπενθυμίζει το ατόπημα της «αποστασίας» του κ. Χριστοδουλίδη για να μας ντοπάρει με δόσεις κομματικού πατριωτισμού το μόνο που κατέφερε είναι να αποδείξει πόσο απέχει από τη συνειδητοποίηση ότι οι κομματικοί πατριωτισμοί ανήκουν πλέον στις παθογένειές μας και ότι καθήκον ενός πραγματικού ηγέτη είναι να τους υπερβεί και όχι να τους χρησιμοποιεί ψιφροθηρικά. Ο δε κ. Μαυρογιάννης, παρότι πιο πειστικός από τους τρεις, δύσκολα έπεισε ότι θα σπάσει τα δεσμά του κατεστημένου και αυτό όχι γιατί ο ίδιος ως άτομο δεν έχει την ικανότητα αλλά επειδή η αποφασιστικότητα του για προοδευτική αλλαγή θα ήταν σαφώς πιο καθαρή αν κατέβαινε μόνος του και χωρίς να θέτει ως προϋπόθεση την υποστήριξη του ΑΚΕΛ, ενός κόμματος που παραμένει εγκλωβισμένο στον παρωχημένο του εαυτό εις βάρος της χώρας και της όποιας προοδευτικής αλλαγής. Και σε ό, τι αφορά τον κ. Χριστοδουλίδη από ένα σημείο και μετά είναι κουραστικό να ακούμε σε επανάληψη πόσο αφουγκράστηκε την κοινωνία των πολιτών και τα μνυμάτά της και πόσο επιδιόκη μια κυβέρνηση ευρείας αποδοχής, χωρίς την ίδια ώρα να έχει ποτέ διαχωρίσει ξεκάθαρα τη θέση του από το κατεστημένο, από τα σάπια της διακυβέρνησης Αναστασιάδη, από το βαθύ κράτος του Συναγερμού αλλά και από το «ήθος» των κομμάτων που τον στηρίζουν. Αυτό το μήνυμα, ότι δηλαδή ο αυριανός μας ηγέτης δεν οφείλει να διαχωρίσει τη θέση του από ό, τι συνθέτει την πολιτική μας μπόκα εμείς ως κοινωνία γιατί το εκπέμπουμε; Μήπως επειδή τελικά δεν είμαστε έτοιμοι να διεκδικήσουμε ένα νέο πολιτικό ήθος; Μήπως δεν μας συμφέρει ν’ απεγκλωβιστούμε από τις παθογένειές μας; Και μήπως δεν είμαστε σε θέση να κάνουμε αυτού του είδους τις υπερβάσεις; Αυτό είναι το χρήσιμο ερώτημα που προκύπτει από το ντιμπίτ; Είμαστε στ’ αλήθεια έτοιμοι για μία επί της ουσίας αλλαγή; Αυτό που μαρτυρούν οι δημοσκοπήσεις είναι πως δεν διαθέτουμε εκείνον τον πολιτικό ρομαντισμό που θα μας ωθούσε να αναμετρηθούμε με τη συνείδησή μας ώστε να κατανοήσουμε βαθύτερα ποιο θα έπρεπε να είναι σήμερα το καθήκον μας απέναντι στον τόπο. Και ποιο θα έπρεπε να είναι το καθήκον όσων διεκδικούν την ψήφο μας.

elenixenou11@gmail.com

H Altharis Threatt στέκεται στη βεράντα του κατεστραμμένου από τον ανεμοστρόβιλο τρέιλερ της νύφης της στο Mount Vernon της Αλαμπάμα των ΗΠΑ στις 12 Ιανουαρίου 2023.

Το χαρτί της αξιοπιστίας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Τον **Φεβρουάριο** του 2022 ο Νικόλας Παπαδόπουλος διαβεβαίωνε μέσω συνέντευξής του στον «Φιλελεύθερο» ότι το ΔΗΚΟ θα είναι είτε κυβέρνηση είτε συγκυβέρνηση τον επόμενο χρόνο. Ήταν μία δήλωση που προκαλούσε αίσθηση, γιατί οι διαδεχόμενες ήττες από την ημέρα που ανέλαβε την ηγεσία του κόμματος δεν δικαιολογούσαν τη σιγουριά που ενέπνεε. Ήταν όμως και μία δήλωση που έστειλε το μήνυμα πως στόχος ήταν πλέον η αναρχίωση στην εξουσία ανεξαρτήτως με ποιον και πώς.

Σε εκείνη τη συνέντευξη, λοιπόν, κάποιοι διερωτήθηκαν αν το καρογιανικό πνεύμα, εκείνο που ο Νικόλας Παπαδόπουλος υποσχόταν πως θα αποβάλει από το ΔΗΚΟϊκό DNA, τον κατέλαβε. Και υποσχόταν να αποβάλει τη φιλοσοφία Καρογιάν από το κόμμα, καθώς αμέσως μετά την εκλογή του αποχώρησε από τη συγκυβέρνηση και διαβεβαίωνε πως για τη νέα ΔΗΚΟϊκή ηγεσία, η εξουσία δεν θα ήταν δέλεαρ, όπως για τους προκατόχους του. Συχνές ήταν οι αναφορές για το καταστροφικό «ΔΗΣΑΚΕΛ» που θα διαλύσει την οικονομία και την Κυπριακή Δημοκρατία. Την Κυπριακή Δημοκρατία που μόνο ο ίδιος με τη συνεργασία των κομμάτων του ενδιάμεσου χώρου θα μπορούσαν να διασώσουν.

Τότες ήταν οι προσβολές, τέτοιοι ήταν οι χαρακτηρισμοί προς τα δύο μεγάλα κόμματα και τα στελέχη τους σε εκείνη την ομολογούμενως έντονη προεκλογική μάχη του 2018, που πολλοί διερωτούνταν πόσο μπορεί να ταυτιστεί η χώρα με τις συνεργασίες των κομμάτων του ενδιάμεσου χώρου θα μπορούσαν να διασώσουν.

Σε εκείνη την κρίσιμη για τον ίδιο πολιτική καμπή, διαπίστωσε πως αν θέλει κάποτε να καθίσει στον προεδρικό θάκο, τότε θα πρέπει να συμπλεύσει με ένα από τα δύο μεγάλα κόμματα. Εκείνα που κατάγγελλε κάποτε για διάλυση της οικονομίας και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Και τότε ακριβώς ξεκίνησαν δειλά-δειλά οι συναντήσεις με τον Άντρο Κυπριανού και οι κοινές διαπιστώσεις, ότι κινδυνεύει η διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία ως πλαίσιο λύσης.

Ο εχθρός τότε ήταν ένας και ονομαζόταν κυβέρνηση Αναστασιάδη. Και όσο κι αν πολλοί συμφωνούσαν για τις επικρίσεις που έκανε στο θέμα της διαφθοράς και των χρυσών διαβατηρίων, δεν ήταν λίγοι –κυρίως οι οικονομικοί

κύκλοι– που σάστισαν, όταν επέλεξε να καταψηφίσει τον προϋπολογισμό της «πιο διεφθαρμένης κυβέρνησης». Και σάστισαν, καθώς το προφίλ που είχε ομολογούμενως κτίσει με κόπο τα προηγούμενα χρόνια, αυτό του σοβαρού πολιτικού στην οικονομία, καταρρίφθηκε μέσα σε λίγες μέρες. Όχι μόνο γιατί καταψήφισε τον προϋπολογισμό, αλλά και γιατί αυτό συνέβαινε μετά την κρίση της πανδημίας. Για να στείλει μήθημα «στην πιο διεφθαρμένη κυβέρνηση».

Όλοι αντιλαμβάνομαστε ποιος έλαβε τελικά το μήθημα απ’ όλη αυτή την ιστορία. Τα υπόλοιπα λοιπόν είναι ιστορία για να θυμόμαστε. Αν κάτι όμως κρατούμε από αυτό το πολυτάραχο πολιτικό ταξίδι του Νικόλα Παπαδόπουλου, είναι τη ροπή του προς την αυτοκαταστροφή και κυρίως την ευκολία με την οποία άλλαζε στρατόπεδο. Μία τακτική για την οποία κατάγγελλε κάποτε τον Γιώργο Λιλλήκα, έτσι; Μόνο που στη δική του περίπτωση οι μεταλλάξεις ήταν τόσο πικρές και τόσο άγαραμπες που τον εξέθεσαν ανεπανόρθωτα.

Θα διερωτηθώ κάποιοι: η πολιτική δεν απαιτεί συμβιβασμούς; Όλοι αλλάζουμε καθώς μεγαλώνουμε, εγκαταλείπουμε θέσεις και ιδέες. Όμως η πολιτική απαιτεί θέσεις αρχών που προϋποθέτουν κόκκινες γραμμές. Αν βεβαίως δεν θέλουν να εξευτελίζονται και οι πολιτικοί αρχηγοί και τα κόμματα των οποίων ηγούνται. Η συγκυβέρνηση με πολιτικές ομάδες που κάποτε χαρακτηρίζονταν επικίνδυνες και διεφθαρμένες μόνο αριθμισμός μπορεί να εκληφθεί και όχι ευελιξία.

Δεν γνωρίζω ποια θα είναι η εμπλοκή του ΔΗΚΟ στο ενδεχόμενο που ο Νίκος Χριστοδουλίδης εκλεγεί. Όμως, αν κάτι μάθαμε όλοι από το πολιτικό κεφάλαιο που λέγεται Νικόλας Παπαδόπουλος είναι ότι όταν καίγονται με ευκολία οι γέφυρες, η αναδίπλωση είναι ιδιαίτερα οδυνηρή. Οι πολίτες δεν έχουν μνήμη χρυσόψαρου, ούτε και το ΑΚΕΛ θα ξεκάσει εύκολα προφανώς, ότι ενώ πριν από ένα χρόνο επιδίωκε να στηρίξουν από κοινού τη δική του υποψηφιότητα, ενώ το 2018 τους καλούσε στον β’ γύρο να σταθούν απέναντι από τον Νίκο Αναστασιάδη, σήμερα μιλά εκ μέρους της Δεξιάς, καλώντας τους ψηφοφόρους να σταθούν ανάχωμα στο ΑΚΕΛ. Κάποιοι θα πουν «είμαστε και οι συμβιβασμοί μας». Μόνο που ο Νικόλας Παπαδόπουλος μετατρέπεται σιγά-σιγά μόνο σε αυτό.

economidoum@kathimerini.com.cy

Ο υπερβάλλον υπουργικός ζήλος

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Με ενδιαφέρον ακαδημαϊκό background και προϋπηρεσία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο Κωνσταντίνος Πετρίδης είχε δώσει από νωρίς ποιοτικά δείγματα γραφής ως ανερχόμενο στέλεχος της παράταξής του. Όταν ανέλαβε το υπουργείο Εσωτερικών είχα την ευκαιρία να τον συναντήσω δύο φορές με αφορμή την προσπάθεια που κατέβαλλε για τον εκσυγχρονισμό της δημόσιας υπηρεσίας. Παρακολουθώντας τη δουλειά του, λοιπόν, την πρώτη πενταετία Αναστασιάδη, η εικόνα που δημιουργήσα αφορούσε ένα νέο τεχνοκράτη, με σύγχρονα πολιτικά χαρακτηριστικά, ο οποίος δεν κουβαλούσε παλαιοκομματικά βαρίδια.

Τον τελευταίο καιρό ομολογώ πως αναρωτήθηκα, με διάφορες αφορμές, τι ακριβώς μεσολάβησε ώστε ο πάλαι ποτέ τεχνοκράτης να σγκώσει τόσο ψηλά τον πολιτικό αμανέ. «Ως μέλος της Κυβέρνησης, ως πολιτικό πρόσωπο και ως υπουργός Οικονομικών αποτελεί υποχρέωσή μου να τοποθετούμαι πολιτικά» δήλωσε πρόσφατα, εκθέτοντας με γλαφυρό τρόπο ένα υπερτροφικό εγώ. Από πού αντλεί –αλήθεια– ένας νέος άνθρωπος όλη αυτή την οίηση; Από την εξουσία, είναι η αποκαρδιωτική απάντηση, γεγονός που το έχουμe δει να επιβεβαιώνεται πολλές φορές στο παρελθόν. Από τότε που ο Πετρίδης έκαστο στην καρέκλα του υπουργού Οικονομικών λειτουργεί με υπερβάλλοντα κομματικό ζήλο, ως βασιλικότερος του Βασιλέως. Είναι εντυπωσιακό ότι δεν έχει την ψυχραιμία να διακτεί ούτε από τον προκάτοχό του, ο οποίος μετά τις φωνάρες περί success story προσγειώθηκε ανώμαλα. Ο Χάρης Γεωργιάδης, με το αλαζονικό ύφος του σωτήρα της κυπριακής οικονομίας, έπειτα από μερικά χαστούκια αναγκάστηκε να κατεβάσει τους τόνους. Ενδεχομένως, επειδή όταν σκάσει στα χέρια σου μια βόμβα, όπως ο Συναγερτισμός, γίνεσαι –αν όχι σοφότερος– σίγουρα πιο πραγματιστής.

Ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, πάλι, δεν φαίνεται να πτοείται από στιδήποτε. Ο κομματικός πατριωτισμός του υπερβαίνει τον ορθολογισμό του με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε προπαγανδιστή της υποψηφιότητας του Αβέρωφ Νεοφύτου. Η απόκλισή του δε από την πραγματικότητα είναι τόσο εμφανής, σε σημείο που εύλογα αναρωτιέται κανείς αν με τον υπουργό Οικονομικών ζούμε στην ίδια χώρα. Προσωπικά δεν μπενίζω τη δουλειά της κυβέρνησης. Κάτι τέτοιο άλλωστε θα ήταν, το λιγότερο, κοντόφθαλμο. Ισχυρίζομαι όμως δύο πράγματα: Πρώτον, ότι η διακυβέρνηση της τελευταίας πενταετίας χαρακτηρίζεται από ένα τεράστιο πθικό έλλειμμα. Και δεύτερον, ότι η πραγματικότητα έχει έξω πόρρω απέχει από τις προεκλογικές διακηρύξεις του κυβερνητικού υποψηφίου.

Για το πθικό έλλειμμα τα έχουμε πει ξανά. Είναι σημαντικό όμως να επαναλάβουμε ότι συνδέεται με μια τυχοδιωκτική οικονομική πολιτική που μετέτρεψε την Κύπρο σε μια χώρα με σημαία ευκαιρίας. Το εμπόριο χρυσών διαβατηρίων δεν είναι απλώς ένας λεκές στο πέτο του Νίκου Αναστασιάδη. Συμβολίζει και εμπεριέχει τη φιλοσοφία μιας διακυβέρνησης που έκλεισε τα μάτια σε καραμπινάτες υποθέσεις διαφθοράς για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα των ημετέρων. Με μια λογιστική λογική μάλιστα που δεν συνάδει με ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος.

Αν κρίνω από τις δημόσιες τοποθετήσεις του υπουργού Οικονομικών τα πιο πάνω είναι φιλά γράμματα. Υπεράνω όλων η αγορά είναι η μόνιμη επιωδής μιας μάλλον παρωχημένης φιλελεύθερης ρητορικής που αποθεώνει τους δείκτες, υποβαθμίζοντας την πραγματικότητα επί του εδάφους. Άσπου έρχεται μια ανεξάρτητη έρευνα, όπως το τελευταίο ευρωβαρόμετρο, για να θυμίσει σε όλους μας σε ποια χώρα ζούμε. Ιδού τι αποκαλύπτεται με τη γλώσσα των αριθμών: Η κυπριακή κοινωνία στο σύνολό της (99%) ανησυχεί για το ολόενα αυξανόμενο κόστος ζωής, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (94%). Το 71% των συμπατριωτών μας δηλώνει ότι ζει με δυσκολίες, εκφράζοντας δυσφορία για τους κυβερνητικούς χειρισμούς. Το ποσοστό αυτών μάλιστα που δηλώνουν δυσανεκτήσιμοι για τα μέτρα της κυβέρνησης σε σχέση με το αυξανόμενο κόστος διαβίωσης ανεβαίνει στο 79%. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι ότι το 18% των Κυπρίων δηλώνει ότι δυσκολεύεται να πληρώσει τους λογαριασμούς του στο τέλος του μήνα και το 41% ότι δυσκολεύεται κατά καιρούς. Μιλάμε δηλαδή για έξι στους δέκα ανθρώπους που κυκλοφορούν ανάμεσά μας, οι οποίοι έχουν πρακτικό πρόβλημα επιβίωσης.

As ελπίζουμε ο Κωνσταντίνος Πετρίδης, «ως μέλος της Κυβέρνησης, ως πολιτικό πρόσωπο και ως υπουργός Οικονομικών», την επόμενη φορά που θα παραδώσει αφ’ υψηλού μαθήματα οικονομικής πολιτικής να θυμάται και αυτούς τους αριθμούς.

stavros.christodoulou@gmail.com

Υποψήφιοι και ολισθηρότητα των προεδρικών εκλογών

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Οι βροχές των τελευταίων ημερών δεν ευθύνονται για τα ολισθήματα των τριών βασικών διεκδικητών της προεδρίας της Κυπριακής Δημοκρατίας. Έχουν αποδείξει ότι τα καταφέρνουν πολύ καλά και μόνοι τους.

• **Ο Νίκος** Χριστοδουλίδης, σε συνέντευξη στην «Κ», δήλωσε ότι συζητά με συναγερμικά στελέχη, τα οποία «ασπάζονται την ανάγκη την επόμενη των εκλογών να κληθούν στο πλαίσιο μίας κυβέρνησης ευρείας αποδοχής με τη συμμετοχή και του ΔΗΣΥ». Μία τοποθέτηση, η οποία μόνο ως πολιτικό ολισθήμα θα μπορούσε να εκληφθεί. Γιατί με τον αέρα της παράστασης νίκης και των ποσοστών που τον φέρουν μπροστά με διαφορά ασφαλείας, στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών, θα ανέμενε κανείς ότι ο κ. Χριστοδουλίδης δεν θα έμπαινε στη διαδικασία να ρισκάρει, «τσιγκλώντας» και άρα προκαλώντας τον συναγερμικό χώρο. Εκτός κι αν θεωρήσουμε ότι ο κ. Χριστοδουλίδης εκτιμά ότι η δημοσιοποίηση της

θέσης περί συζήτησης με στελέχη του ΔΗΣΥ και για συμμετοχή του κόμματος σε μια ενδεχόμενη υπό τον ίδιο κυβέρνηση, θα μπορούσε να αποτελέσει το τελειωτικό κτύπημα για τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Αλλά, ακόμη κι αν αυτή είναι η εκτίμηση, η εκτέλεση της προσπάθειας δεν παύει να είναι πολιτικά άκοιμη, χρονικά άτοπη, ως επίσης και ενδεχομένως αχρείαστη δεδομένου και του ρίσκου που ενέχει. Τα πράγματα έγιναν ακόμη πιο δύσκολα, όταν ο Νικόλας Παπαδόπουλος, που σε πολιτικό επίπεδο, αποτελεί κόκκινο πανί για τους συναγερμικούς, προέβη σε έκκληση (Σίγμα) προς τους «φίλους της Δεξιάς» να ψηφίσουν Χριστοδουλίδη, λανθάνοντας το δίλημμα «Χριστοδουλίδης ή ΑΚΕΛ». Μία τοποθέτηση που σίγουρα δεν προσθέτει αλλά μάλλον αφαιρεί από τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Ακόμη και εάν αυτή έγινε στοχευμένα, στο πλαίσιο μιας υπόθεσης, ότι Νίκος και Νικόλας προτιμούν να τελειώνουν με τον Αβέρωφ από τον πρώτο γύρο και να έχουν απέναντι τον Μαυρογιάννη, στον δεύτερο γύρο.

• **Σε ό,τι αφορά** στον Αβέρωφ Νεοφύτου, η δήλωση-αντίδραση 37 υπουργών, ευρωβουλευτών, βουλευτών και στελεχών, οι οποίοι απορρίπτουν κάθε συζήτηση για συμμετοχή σε κυβέρνηση υπό τον κ. Χριστοδουλίδη, ήταν ενδεχομένως αναγκαία, αλλά αμφιβόλου αποτελεσματικότητας. Αν και οι «37» αποτελούν αναμφισβήτητη την πρώτη γραμμή του κόμματος, ο ΔΗΣΥ δεν εξαντλείται στα στελέχη αυτά και έχουμε άλλωστε δει αρκετούς, γνωστούς συναγερμικούς, να στηρίζουν την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη. Η δήλωση των «37» πάντως, έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς επιχειρεί για πρώτη φορά να δημιουργήσει εικόνα συσπείρωσης όλων των υπουργών της κυβέρνησης γύρω από την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου. Κάτι που θα είχε προστιθέμενη αξία, εάν το πρώτο όνομα στη δήλωση ήταν αυτό του Προέδρου Αναστασιάδη. Και κυρίως, εάν η εν λόγω δήλωση είχε πέσει στο τραπέζι του προεκλογικού, αρκετούς μήνες νωρίτερα, ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες συσπείρωσης όλου του συναγερμικού κό-

σμου και όχι μόνο των 37 στελεχών που την υπέγραψαν, 25 μέρες πριν από τις εκλογές. Όπως πάντως είναι προφανές, ο Αβέρωφ Νεοφύτου παίζει τα ρέστα του, ανασύροντας το χαρτί του κομματικού πατριωτισμού, στον οποίο (κομματικό πατριωτισμό) αποδίδονται και οι πρόσφατες διαγραφές, αν και ο ίδιος, δήλωνε ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν είναι κόμμα διαγραφών. Το πρόβλημα δεν είναι τόσο ότι ο κ. Νεοφύτου έχει καταστήσει τον ΔΗΣΥ κόμμα διαγραφών. Είναι βεβαίως κι αυτό. Αλλά κατά κύριο λόγο, είναι το γεγονός ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου μπορεί με άνεση να παίρνει πίσω τις δημόσιες του τοποθετήσεις/δεσμεύσεις, θεωρώντας ότι όλοι έχουν μνήμη χρυσόψαρου (και όχι καρχαρία). Κάτι που δεν αντανακλά το πορτρέτο αξιοπιστίας, το οποίο επιθυμεί να αποδίδει στον εαυτό του.

• **Στο ΑΚΕΛ** δηλώνουν ότι ο Ανδρέας Μαυρογιάννης περνάει στον δεύτερο γύρο, ως αυτό να είναι το διακύβευμα των δικών τους εκλογών. Και εμφανίζονται επί του παρόντος να διατηρούν την ψυχραιμία

τους, σε αντίθεση με τον κ. Μαυρογιάννη, ο οποίος στην τελική ευθεία των προεδρικών, την απώλεσε, άλλαξε χρώμα και έκανε μια πρωτοφανή (για κάποιους) έκρηξη στο ντιμπίτ κατά του Αχιλλέα Δημητριάδη, στον οποίο απέδωσε «προσωπικό συμφέρον στην επιτροπή περιουσιών των Κατεχομένων». Έδειξε και αδυναμία να απαντήσει (Κανάλι 6) πώς προσαρμόζεται τόσο εύκολα, υπηρετώντας εντελώς διαφορετικές φιλοσοφίες στο Κυπριακό, τριών διαφορετικών προέδρων, περιλαμβανομένου και του Προέδρου Αναστασιάδη, που σύμφωνα με βιβλίο του Μακάριου Δρουσιώτη, θεωρούσε τον κ. Μαυρογιάννη «υποτακτικό». Ψυχραιμία λοιπόν. Άλλωστε, ο κ. Μαυρογιάννης δείχνει να μην έχει ανάγκη τις ψήφους του Αχιλλέα Δημητριάδη στον δεύτερο γύρο. Επενδύει στο Ακελικό στρατόπεδο να τον ψηφίσει και να τον εκλέξει, αν και ο ίδιος ξεκαθάρισε (Αλφα) ότι δεν ψήφισε ποτέ ΑΚΕΛ.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Πορεία συμφιλίωσης με την Ιστορία μας

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Είμαστε έτοιμοι να αντικρίσουμε την Ιστορία μας χωρίς φόβο και χωρίς πάθος; Μπορούμε να δεχθούμε ότι, ναι, υπάρχει λεωφόρος Βασιλίσσης Σοφίας ή ότι το Τατόι πρέπει να διασωθεί ως κομμάτι της συλλογικής ιστορικής μας μνήμης; Μπορούμε, τέλος, να είμαστε αμείλικτοι σε ό,τι αφορά την ιστορική αλήθεια αλλά παράλληλα να σεβόμαστε τα μνημεία, τους θεσμούς, τους πρωταγωνιστές της;

Αν ναι, σημαίνει ότι έχουμε επιτέλους ωριμάσει σαν κοινωνία.

Μπορούμε να είμαστε αμείλικτοι σε ό,τι αφορά την ιστορική αλήθεια αλλά παράλληλα να σεβόμαστε τα μνημεία, τους θεσμούς, τους πρωταγωνιστές της;

Περάσαμε μερικές δεκαετίες κατά τις οποίες θεωρείτο ανάθεμα να ακουστεί η «άλλη άποψη». Θυμάμαι το σχετικό μπουλινγκ όταν πήρα την πρώτη συνέντευξη από τον Κωνσταντίνο, από τον Παττάκο ή την πρώτη φορά που μίλησε ανοικτά για τα γεγονότα του 1965 ο Κωνσταντίνος Μπιστοτάκης σε μια τηλεοπτική συνέντευξη. Οι αντιδράσεις έμοιαζαν με αυτές των ιεροεξεταστών όταν έβλεπαν κάποιο βιβλίο που τους ενοχλούσε ή δεν βόλευε τη δική τους «αλήθεια». Δεν είχε νόημα να εξηγήσεις καν ότι σκοπός δεν είναι αυτοί οι άνθρωποι να κάνουν προπαγάνδα για τις θέσεις τους, αλλά να καταθέσουν, υπό πίεση, τη δική τους

ιστορική μαρτυρία. Ούτε επίσης είχε νόημα να εξηγήσεις ότι εξίσου σημαντικό ήταν δημοσιογραφικά να μιλήσεις με τον Μάρκο Βαφειάδη, γιατί η Ιστορία είναι απλώς... Ιστορία. Το εκκρεμές είχε διανύσει μια τεράστια απόσταση και –προφανώς– έπρεπε να περάσει ικανό χρονικό διάστημα έως ότου ισοροπήσει. Εχουμε πάντως φτάσει πια σε καλό σημείο. Υπάρχουν ακόμη πάθη και είναι λογικό. Οι υστερίες, οι υπερβολές και η «καφρίλα» γίνονται όμως αντιληπτές σαν κάτι εξαιρετικά γραφικό και ξεπερασμένο.

Αυτό δεν σημαίνει ότι ξέρουμε την Ιστορία μας. Κάθε άλλο. Το χειρότερο που παθαίνουμε άλλωστε σε αυτό τον τόπο είναι ότι παθαίζομαστε με αυτήν αλλά σε μεγάλο βαθμό την αγνοούμε. Να είναι τυχαίο ότι είναι ελάχιστες οι στιβαρές βιογραφίες των μεγάλων Ελλήνων ηγετών; Ή ότι μερικά από τα πιο ψυχραίμα και αντικειμενικά βιβλία για τα πιο αμφιλεγόμενα επεισόδια της σύγχρονης ιστορίας μας έχουν γραφτεί από ξένους συγγραφείς; Εχουμε κάνει πρόοδο ασφαλώς. Οι δύο επέτειοι, για το 1821 και το 1922, οδήγησαν σε πληθώρα εκδόσεων και αφιερωμάτων. Σκοτεινές πτυχές της Ιστορίας μας φωτίστηκαν και σημαντικά βιβλία μάς έδωσαν πολλές και στέρεες απαντήσεις. Εχουμε όμως ακόμη δρόμο να διανύσουμε.

Προς το παρόν, πάντως, μοιάζει να φοβόμαστε λιγότερο την Ιστορία μας. Ίσως μάλιστα φτάσουμε στο σημείο που όλοι μας –ανεξαρτήτως πεποιθήσεων– θα πηγαίνουμε τα παιδιά ή τα εγγόνια μας και θα τους δείχνουμε τους βασιλικούς τάφους σαν ένα κομμάτι της Ιστορίας μας, χωρίς να φοβόμαστε ότι από μέσα θα ξεπηδήσουν βρικόλακες και δαίμονες του παρελθόντος.

Ο τελευταίος βασιλιάς

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ο **βασιλεύς** Κωνσταντίνος, πρώην των Ελλήνων, άφησε την τελευταία του πνοή την Τετάρτη και θα ταφεί αύριο ως «ιδιώτης» στο Τατόι, όπου και οι τάφοι των προγόνων του. Ο τελευταίος βασιλιάς μιας δυναστείας 100 ετών, άμεσα συνδεδεμένος με την Ιστορία της Ελλάδος, δεν αξιώθηκε κηδείας με τιμές πρώην αρχηγού κράτους.

Η στήλη δεν θα ασχοληθεί με τους προβληματισμούς που οδήγησαν τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη να καταλήξει στην απόφαση αυτή. Ούτε θα διερευνήσει τι αναμένει εντέλει να κερδίσει η αντιπολίτευση και οι πολιτικοί σχηματισμοί της άκρας Δεξιάς. Ψήφους μετρούν οι ηγέτες των κομμάτων ενόψει των εκλογών και καταφεύγουν σε αλγόριθμους, υπολογίζοντας τα υπέρ και τα κατά. Ακόμη και νεκρός ο βασιλεύς Κωνσταντίνος αναστατώνει κάποιους από τους πολιτικούς της χώρας μας.

Και αυτά συμβαίνουν ενώ ο Κωνσταντίνος, όχι μόνον δεν αμφισβήτησε το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος του 1974, αλλά απέρριψε άνευ συζητήσεως προτάσεις διαφόρων αυτοκλήτων «Ηρακλειδών» του Στέμματος, που του εισηγούνταν να προχωρήσει στην ίδρυση «φιλοβασιλικού» κόμματος.

Η σκέψη ότι ήταν δυνατόν να είναι πρόξενος ενός νέου δικασμού τού ήταν αποτρόπαιη. Και αυτός ήταν ο λόγος ακριβώς που όταν διαπίστωσε ότι το κίνημα της 13ης Δεκεμβρίου 1967 είχε αποτύχει πλέον, έφυγε από την Ελλάδα και εγκαταστάθηκε στη Ρώμη με την οικογένειά του.

Δεν ήταν απόφαση Δουλίας. Δεν εστερείτο τόλμης ο Κωνσταντίνος ούτε ως βασιλεύς ούτε ως άνθρωπος. Δεν ήθελε μετά την αποτυχία του κινήματος να γίνει

αφορμή για έναν εμφύλιο πόλεμο, αφού οι Ενοπλες Δυνάμεις της Ελλάδος είχαν διασπασθεί σε αξιωματικούς που στηρίζαν τη νομιμότητα και σε υποστηρικτές του καθεστώτος των συνταγματάρχων.

Ο ισχυρισμός των πραξικοπηματιών ότι η «επανάσταση» δημιουργήσε δίκαιο» δεν υιοθετήθηκε ποτέ από τον βασιλέα Κωνσταντίνο, τους Έλληνες πολιτικούς κάθε παρατάξεως –εκτός μιας και μόνης θλιβερής εξαιρέσεως–, αλλά κυρίως από τον ελληνικό λαό.

Ήταν εκείνη η περίοδος των μέσων της δεκαετίας του '60 από τις θλιβρότερες της πρόσφατης Ιστορίας μας, διότι ενώ κανείς δεν επεδίωκε εκτροπή από μια σπείρα επιόρκων αξιωματικών –παρά τα όσα λέγονται και γράφονται–, μία καταστροφική φρενίτις κυριάρχησε και τελικώς οι πραξικοπηματίες επικράτησαν μέχρι να οδηγηθούμε στη συμφορά της Κύπρου.

Μόνος υπεύθυνος του δράματος εκείνου θεωρήθηκε ο βασιλιάς Κωνσταντίνος. Η αποστοφή του ελληνικού λαού προς τη δικτατορία λειτούργησε εξιλαστήρια για τους πολιτικούς, που άθελά τους είχαν συμβάλει –καθénas με τον τρόπο του– στην αποσύνθεση του παλαιού συστήματος, στο χάος που δημιουργήθηκε από την αφροσύνη όλων εκείνων που υποστήριζαν πως ενεργούσαν για το συμφέρον της Ελλάδος.

Για μία φορά ακόμη στις μέρες μας τείνει να δημιουργηθεί μια άκρως επικίνδυνη κατάσταση. Σήμερα βέβαια δεν υπάρχει βασιλεύς να κρεωθεί τις συνέπειες της πολιτικής αφροσύνης. Και είναι οι πολιτικοί ηγέτες, δίχως εξαίρεση, οι μόνοι υπεύθυνοι για ό,τι συμβαίνει ή για ό,τι ανησυχούμε όλοι πως είναι δυνατόν να μας συμβεί.

Ο **τίτλος** είναι παράφραση του περίφημου κειμένου του Ιωάννου Συκουτρή «Ημείς και οι Αρχαίοι». Δηλοί δε τη μάλλον προβληματική σχέση της ταυτότητάς μας όχι μόνο με την αρχαιότητα μας, αλλά και με την παρουσία της στη σύγχρονη ζωή. Κοινώς με τη συνείδηση της κοινότητάς μας. Την κοινότητα τη συνθέτουν οι νεοκροί, οι ζώντες και όσοι δεν έχουν ακόμη γεννηθεί. Η αρχαιότητα για τους πολλούς είναι μια αφηρημένη έννοια που έχει θαμπώσει από την απόσταση των αιώνων που μας χωρίζουν απ' αυτήν, απόσταση που η ασθμαίνουσα παιδεία μας αδυνατεί να καλύψει. Οι αρχαιότητες μας, όμως, είναι παρούσες.

Βαυκαλιζόμαστε μ' εκείνο το επεισόδιο από τα «Απομνημονεύματα» του Μακρυγιάννη. Αν και αγράμματος ο στρατηγός, όταν είδε ότι κάποιοι χωρικοί ήθελαν να πουλήσουν ένα άγαλμα σε κάτι «φραντζέζους», τους αποπήρε. Αυτά δεν τα πουλάμε, γιατί γι' αυτά κύσαμε το αίμα μας. Ήταν τόσο ωραίο το άγαλμα, συμπληρώνει, που φαινονταν ως και οι φλέβες του.

Για φαντασθείτε, να θέλετε να χτίσετε τη μεζονέτα των ονείρων

σας, να την έχετε ήδη υποθηκεύσει στην τράπεζα, κι εκεί που σκάβετε για την πολυπόθητη πισίνα, να σας βγει κανάς κουλοχέρης έφηβος που τον ξέχασαν οι αιώνες στην ιδιοκτησία σας. Αν είστε καπάτσοι θα τον στείλετε από εκεί που ήρθε. Αν όχι, θα πρέπει να καλέσετε την αρχαιολογική υπηρεσία, κοινώς να εμπλακείτε στον σισύφειο αγώνα με τη γραφειοκρατία του ελληνικού Δημοσίου. Πάει η πισίνα, πάει και η μεζονέτα. Η ιδιοκτησία σου πέφτει στα χέρια των αρχαιολόγων δημοσίων υπαλλήλων. Πώς να μη μισήσεις την αρχαιότητα και τα κειμήλιά της;

Η υπόθεση μου ήρθε στο μυαλό με αφορμή την ανακοίνωση για την ανάπλαση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Αναρωτιέμαι πόσο συμπατριώτες μου το έχουν επισκεφθεί. Και πόσοι ξένοι είδε ότι κάποιοι χωρικοί ήθελαν να πουλήσουν ένα άγαλμα σε κάτι «φραντζέζους», τους αποπήρε. Σε αυτό το υπέροχο κτίριο του 19ου αιώνα στεγάζεται η πλουσιότερη συλλογή αρχαιοτήτων στον κόσμο. Οχι στην Ευρώπη, στον κόσμο. Εκτίθενται έργα από την προϊστορική εποχή έως την ύστερη ρωμαϊκή. Ο,τι σώθηκε από τη λαίλαπα τούτων αιώνων Ιστορίας. Πριν

μπουν οι Γερμανοί στην Αθήνα κάποιοι φρόντισαν να τα θάψουν για να τα σώσουν. Ο Σεφέρης, στις «Μέρες» του, περιγράφει την εκταφή τους μετά την απελευθέρωση. Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, για την παγκόσμια πολιτισμική κληρονομιά, είναι εφάμιλλο της Ακρόπολης.

Όταν η ελληνική πολιτεία αποφάσισε να ασχοληθεί με την περιήλωσή του, έπειτα από δεκαετίες αδιαφορίας, προκήρυξε μια δώλωψη ενδιαφέροντος για αρχιτεκτονικά γραφεία που θα πρότειναν μελέτες για την επέκτασή του. Παρότι τα χρήματα για τη συμμετοχή ήταν ελληνικών προδιαγραφών, κοινώς αρκετά για τις φωτοτυπίες, μεγάλα γραφεία συμμετείχαν. Είναι προφανές ότι αν εμείς δεν καταλαβαίνουμε ότι το Εθνικό Αρχαιολογικό δεν ανήκει στους αρχαιολόγους που ελέγχουν την πισίνα της μεζονέτας, υπάρχουν στον κόσμο τούτο άλλο που αντιλαμβάνονται τη σημασία του. Η πρόσκληση για κατάθεση ιδεών ήταν «κλειστή». Μπορούσαν να συμμετάσχουν μόνοι όλοι είχαν κάποιο διεθνές βραβείο και μάλιστα είχαν βραβευθεί για το έργο τους σε κάποιο μουσείο. Η μόνη τους υποχρέωση ήταν να

συνεργασθούν με κάποιο ελληνικό αρχιτεκτονικό γραφείο. Επελέγη μεταξύ άλλων και ο Τοϊπερφλιντ, υπεύθυνος για την ενοποίηση των Μουσείων του Βερολίνου, σε συνεργασία με το γραφείο του Τομπάχ. Με «κλειστές» προσκλήσεις χτίστηκε και το Ίδρυμα Νιάρχου, αλλά εντέλει και το νέο Μουσείο της Ακρόπολης.

Ήδη έχουν ξεσπάσει οι αντιδράσεις. Γιατί αποκλείονται τόσοι Έλληνες από ένα τόσο σημαντικό έργο για τους Έλληνες, το οποίο το ανακάλυψαν προσφάτως, αλλά κάλλιο αργά παρά ποτέ. Εχω μία απορία: Αφού θεωρούν τόσο σημαντικό το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο οι αρχαιολόγοι μας, τι έκαναν τόσες δεκαετίες για να αναδείξουν τη σημασία του;

Και για να σοβαρευτούμε. Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο είναι μνημείο του παγκόσμιου πολιτισμού. Και αυτό σηματοδοτεί η ανάθεση της ανάπλασής του σε αρχιτέκτονες διεθνούς κύρους, οι οποίοι θα συνεργαστούν με Έλληνες συναδέλφους τους. Τα υπόλοιπα είναι σπασμοί μιας μικρόψυχης Αριστεράς που φοβάται ότι χάνει τον κόσμο. Τι να κάνουμε; Ο κόσμος προχωράει χωρίς αυτήν.

ΣΚΙΤΖΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗΣ. imakris@kathimerini.gr

Δίκοπη η αρχοντιά

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

«**Τ**απεινά φρονώ», έλεγαν οι Έλληνες σοφοί (όταν και όσο υπήρχαν), προκειμένου να εκφράσουν γνώμη, άποψη, εμπειρική βεβαιότητα. Οποιοι αποφαινόταν εκφέροντας τη γνώμη του σαν ισχυρισμό, δεν τον εμπιστεύονταν –λογάριαζαν επιπόλαιη και πιθανόν εσφαλμένη κάθε ατομική βεβαιότητα. Γίνεται έγκυρη γνώση η ατομική βεβαιότητα, μόνο όταν «κοινωνείται» – όταν «πάντες ομοδοξούσι (έχουν ομού την δόξαν - γνώμη - εμπειρική πιστοποίηση) και έκαστος επιμαρτυρεί». Η «α-λήθεια» (η μη λήθη - απόκριση, η λογική φανέρωση - εμφάνιση) προϋποθέτει κοινωνούμενη τη σημασιόμενη εμπειρία.

Μια τέτοια γνωσιοθεωρία (διάκριση της έγκυρης - ορθής γνώσης από την πλάνη ή το ψεύδος) βρίσκεται στους αντιπόδες του τρόπου οργάνωσης και πραγμάτωσης του συλλογικού βίου, αλλά και της ατομικής ανθρώπινης ύπαρξης σήμερα. Σήμερα, στον παγκοσμιοποιημένο τρόπο του βίου ή πολιτισμό, αλήθεια είναι η γνώση, που την εγκυροποιούν τις την εγγυάται μια υπέρτατη, αλάνητη αυθεντία ή μια κοινή των ανθρώπων συμφωνία - σύμβαση. Μπορούμε να συν-εννοηθούμε, σήμερα, όχι με

Χαμένη, αλλά όχι ξεχασμένη των Ελλήνων η αρχοντιά.

βάση την εμπειρία της άμεσης σχέσης με την πραγματικότητα, αλλά μόνο με μια βουλητική, ατομική συγκατάθεση ή άρνηση - απόρριψη της κοινής σύμβασης που αφορά στη σημασιόμενη από τις λέξεις εμπειρία.

Η σχετικοποίηση της γνώσης - αλήθειας έχει φτάσει σήμερα σε τέτοιο σημείο, ώστε η γνώση πια (και ειδικότερα η πληροφόρηση) να έχει τελείως καταργηθεί. Με τις εικόνες και τις δημοσιογραφικές ανταποκρίσεις από το Κίεβο, στους πρώτους έναν ή δύο μήνες του εκεί πολέμου, είχαμε και οι πιο δύσπιστοι πεισθεί ότι αυτή η παννέμορφη πόλη έχει οριστικά καταστραφεί, και μόνο χαλάσματα υπάρχουν πια, ακατοίκητα, εξαιτίας του τερατώδους μίσους των Ρώσων για τους ομόδοξους αδελφούς τους Ουκρανούς. Οι άπειρες φωτογραφίες και ταινίες των ειδησεογραφικών πρακτορείων μάς είχαν πείσει, ότι ο πληθυσμός της Ουκρανίας έχει φύγει πανικόβλη-

τος στους όμορους παραδείσους ειρήνης που εξασφαλίζει το ΝΑΤΟ. Ενας κωμικός ηθοποιός του θεάτρου έχει μετασχηματιστεί σε πολιτικό ανόστημα «Πρόεδρο Δημοκρατίας» και συνεγείρονται όλοι οι θεσμοί των κορυφαίων της εξουσίας στις ΗΠΑ για να τον τιμήσουν, παραβλέποντας την ανερχόμενη απειλή για τον και τη ακροδεξιά φασιστοειδή που τον περιστοιχίζουν.

Στα εφιαλτικά χρόνια του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού που καταδυνάστευε την Ανατολική Ευρώπη, η πληροφόρηση που είχαμε οι ελεύθεροι από τη μαρξιστική απανθρωπία κοινωνίες, ήταν, πραγματικά, κατάκτηση ελευθερίας και καύχημα κοινωνικού κατορθώματος. Σήμερα, οι άλλοτε ελεύθερες και δημοκρατικές αυτές κοινωνίες είναι στεγανά αποκλεισμένες, όχι μόνο από την πληροφόρηση για τα διεθνώς τεκταινόμενα, αλλά και από κάθε δυνατότητα διαμαρτυρίας για τον αποκλεισμό τους, στο θεωρείο του παρατηρητή.

Η οπισθοδρόμηση στον πρωτογονισμό του καταναλωτικού ατομοκεντρισμού είναι διεθνές σύνδρομο, με την ακαταμάχητη δυναμική της λοιμικής. Δεν είναι

μόνο οι άλογες ενστικτώδεις ορμές που λογαριάζονται σαν ελιξήριο ευζωίας και ηδονής. Είναι κυρίως η απουσία «νοήματος» (ατίας και σκοπού) της ύπαρξης – αυτή η απουσία ορφανεύει τον άνθρωπο από την εμπειρία της «όντως υπάρξεως».

Οι Έλληνες ήμασταν πάντοτε ένας λαός, όχι χωρίς ελαττώματα και λάθη, όμως πάντοτε εραστές της αλήθειας – που θα πει: αποτυπώναμε, στην τέχνη μας και στους θεσμούς μας, τον στόχο της αναζητήσής μας: τον τρόπο του αθανατίζειν. Οι Τέχνες μας απηχούσαν - αποκάλυπταν αυτόν τον τρόπο (τάξη - αρμονία - κοσμιότητα), ήταν μίμηση του «κόσμου» (κοσμήματος), ενεργός μετοχή στο αθανατίζειν. Και είχαν όνομα οι μισροστάρηδες του τρόπου της αλήθειας: Ικτίνοες και Καλλικράτες, Φειδίας, Ανθέμιος και Ισίδωρος, Ρωμανός ο Μελωδός, Ανδρέας Κρήτης, Διονύσιος Σολωμός, Κωνσταντίνος Καβάφης, Γιάννης Τσαρούχης, Μάνος Χατζιδάκις και πλήθος («νέφος») ανάλογων μαρτύρων του πάντοτε θαλερού ελληνικού τρόπου.

Δεν είναι ψευτοπαρηγορία. Είναι δίκοπη αρχοντιά. Χαμένη, αλλά όχι ξεχασμένη.

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ο ελέφαντας στο δωμάτιο μπορεί να είναι το κατ’ εξοχήν κλισέ στην κάλυψη των πολιτικών ζητημάτων στην Κύπρο, με κάποιους να τον αναζητούν, κάποιους να μην τον βλέπουν και κάποιους να επιλέγουν να τον αγνοούν, αποτελεί ωστόσο μια πολύ ενδιαφέρουσα ιστορία ως προς την προέλευση της ίδιας της φράσης. Κατ’ εξοχήν λογοτεχνικός όρος που ξεκίνησε από τους μεγάλους Ρώσους (τον μυθογράφο Κριλόβ και τον Ντοστογιέφσκι) για να γίνει η φράση που ξέρουμε σήμερα από τον σπουδαίο Μαρκ Τουέιν. Το κοινό όλων αυτών των σπουδαίων των Γραμμάτων ήταν ο ελέφαντας, ως ένα ογκώδες ζώο, που αγνοούνταν, ως βασικός πρωταγωνιστής σε νουβέλες ή διηγήματα.

Ο Κριλόβ διακωμωδεί τον επισκέπτη ενός μουσείου που δεν κατάφερε να παρατηρήσει έναν τεράστιο ελέφαντα σε ένα μουσείο. Ο Ντοστογιέφσκι στους «Δαιμονισμένους» περιγράφει τον Μπελίνσκι, έναν από τους χαρακτήρες του, ως τον πρωταγωνιστή του Κριλόβ ενώ ο Μαρκ Τουέιν σκαρώνει ένα σύντομο αστυνομικό, «τον κλεμμένο λευκό ελέφαντα», για να αποδώσει στη δουλειά των ντετέκτιβ υπερβάλλοντα ζήλο, ενώ ο ίδιος ο κλεμμένος ελέφαντας από το Σιάμ βρισκόταν, κυριολεκτικά, κάτω από τη μύτη τους. Ο ελέφαντας στο δωμάτιο των προεδρικών εκλογών στην Κύπρο δεν είναι μόνο η ίδια η υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, ο ρόλος Αναστασιάδη σε όλο αυτό και η όλη διαδικασία που περνάει ο Δημοκρατικός Συναγερμός. Είναι πολλά περισσότερα από αυτό που κάποιος είτε αγνοούν είτε κάνουν πως αγνοούν. Και που φυσικά δεν αφορούν μόνο το στρατόπεδο της Δεξιάς αλλά και το ΑΚΕΛ, καθώς και τους ανένταχτους ψηφοφόρους των προοδευτικών στρωμάτων. Συνδέεται επίσης με τα όρια της ιδεολογικής καθαρότητας, της ιδεολογικής «δυσlexίας» καθώς και της μετακινούμενης μάζας των εκάστοτε προνομιακών συνομιλητών της Δεξιάς ή της Αριστεράς που στην Κύπρο παραγοντίζουν προκειμένου να βρουν τον δρόμο για την προσκόλλησή τους στην εξουσία ή την αξιοποίησή τους με οφίτσια κάθε φορά που οι προεδρικές εκλογές αλλάζουν το παράδειγμα.

Ο τρόπος με τον οποίο διεξάγεται ο προεκλογικός μέχρι σήμερα ανέδειξε όχι έναν αλλά πολλούς ελέφαντες στο δωμάτιο. Έδειξε το πραγματικό πρόσωπο μεταξύ της κριτικής και της ανακολουθίας κομμάτων και στελεχών. Ανέδειξε τον οπορτουνισμό και την αντίστροφη σχέση μεταξύ ορισμένων προνομιακών συνομιλητών των κομμάτων και της εξουσίας και, δυστυχώς για μια μερίδα προοδευτικού κόσμου, την αποτυχία στρατηγικής δημιουργίας του νέου και καινοτόμου από την αρχή έναντι της φιλοδοξίας για ενεργό συμμετοχή σε μια mainstream διαδικασία, αλλά με mainstream και παλαιοκομματικό modus operandi. Ο πιο γιγαντώσιμος ελέφαντας, στο δωμάτιο, με τη μεγαλύτερη προσοκίδα και τους πιο αιχμηρούς καυλιδόντες είναι τελικά αυτός της προσωπικής φιλοδοξίας. Της φιλοδοξίας ωστόσο που δεν βασίζεται γύρω από ένα ρεύμα ή μια τάση αλλά που επιδιώκει να γίνεται ορατή, ακόμη και αν στην ίδια τη φράση αποδίδει το κυριολεκτικό της μήνυμα. Και που, πιθανόν, να «ζητεί και τα ρέστα» από αυτούς που, υγιώς, βλέπουν πάντα τον ελέφαντα. Είτε στο δωμάτιο, είτε στο σαλόνι, είτε στη γωνιά του τοίχου.

Στις 5 Φεβρουαρίου ο ελέφαντας στο δωμάτιο θα είναι πλέον ορατός απ’ όλους. Όχι μόνο γιατί θα έχουμε ξεκάθαρν πλέον την εικόνα του επόμενου Προέδρου της Δημοκρατίας αλλά γιατί ο τελευταίος θα μας δείξει και πώς θα κυβερνήσει αλλά και, σπουδαιότερα, με ποιους. Οι υπόλοιποι ελέφαντες ωστόσο στο δωμάτιο θα εξακολουθούν να είναι παρόντες και πρέπει, επιτέλους, να μπούμε στη διαδικασία να τους βλέπουμε εγκαίρως και κυριότερα να μην ξεχνάμε, όπως και οι ελέφαντες με τη γνωστή τους μνήμη, πώς και γιατί βρέθηκαν στη θέση των. Μόνο έτσι θα μπορούμε, πολιτικά, να είμαστε και πιο ειλικρινείς αλλά και να βελτιώσουμε το χαμηλό επίπεδο με το οποίο λαμβάνει χώρα η Πολιτική, με το «Π» κεφαλαίο, στη χώρα μας.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Το κάλεσμά για αντικυβερνητική πορεία διαμαρτυρίας στις 12 Ιανουαρίου στη Λίμα συγκέντρωσε εκατοντάδες διαδηλωτές από την Αριστερά και την ακραία Αριστερά, πολιτικά κόμματα, εργατικά συνδικάτα και ομάδες πολιτών που κινητοποιήθηκαν στις κύριες λεωφόρους του ιστορικού κέντρου.

Κυπριακό, διαφθορά «συμπαίκτες»

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Είναι ξεχωριστό κεφάλαιο το Κυπριακό από τη διαφθορά; Στις συζητήσεις για τις προεδρικές εκλογές της 5ης Φεβρουαρίου, εμφανίζονται ως δύο ξεχωριστά κεφάλαια. Είναι όμως έτσι; Η σύμπτωση του 2017 λέει σχεδόν τα πάντα. Ρεπορτάζ με τίτλο «Χρυσή χρονιά το 2017 για τα διαβτήρια» στον ιστότοπο stockwatch μάς ενημερώνει πως «όπως καταδεικνύουν τα στοιχεία, το 2017 ήταν το έτος με το μεγαλύτερο ενδιαφέρον για απόκτηση διαβητηρίου μέσω του σχεδίου επενδύσεων της κυβέρνησης, αφού οι συνολικές αιτήσεις που υποβλήθηκαν από τα διάφορα γραφεία, ανήλθαν στις 704». Οι αριθμοί μιλούν από μόνοι τους: Η χρονιά της διάλυσης του διαπραγματευτικού τοπίου στο Κραν Μοντάνα από τον Αναστασιάδη «συνέπεσε» με την απογείωση των 704 διαβητηρίων! Η επόμενη κίνηση συνδυάζεται με τα προηγούμενα: Η επιλογή Αναστασιάδη να διορίσει δύο υπουργούς του στις θέσεις του γενικού εισαγγελέα και του βοηθού γενικού εισαγγελέα συνδέεται με τη γενικότερη επιδίωξη Αναστασιάδη να διορίσει «συμπαίκτες» του, ώστε στο τέλος της ημέρας καμιά δίωξη να μην ασκηθεί. Ποιος θα τεκμηριώσει κατηγορίες; Οι εκδόσαντες χρυσά διαβτήρια στο Υπουργικό Συμβούλιο;

Κυπριακό: Η Επιτροπή κίνησε διαδικασίες επί παραβάσει κατά της Κύπρου στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, μία για τα χρυσά διαβτήρια, μία για το μειωμένο ΦΠΑ. Επί μακρόν χρονικό διάστημα απέσπελε επιστολές και έκανε επαφές με στόχο να πείσει την

κυβέρνηση να σταματήσει τη διαδικασία. Όπως η επιστολή του Επιτρόπου Δικαιοσύνης Ν. Ρένιτερς (21-10-20) στον τότε ΥΠΕΕ Ν. Χριστοδουλίδη ότι «τα μέτρα (της Κύπρου) δεν συνάδουν με το Δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως με το άρθρο 4 παράγραφος 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και το άρθρο 20 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ε.Ε.». Μία τέτοια ηγεσία με αυτή τη συμπεριφορά μπορούσε να κερδίσει την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη για το Κυπριακό; Όταν ηγέτης κράτους υπό κατοχή κατονομάζεται στα Pandora Papers, είναι σε θέση να κερδίσει αλληλεγγύη για τη χώρα του;

Κυπριακό-διαφθορά είναι «σιμαίια» μιας πολιτικής που διέλυσε τη βάση λύσης του Κυπριακού για να περάσει τα «χρυσά» άλλα. Άρα, ο διακοινοτικός διάλογος δεν ωφελούσε (τον εαυτό του), όμως, λέει πως για το ναυαγίο «φταίνε όλοι οι άλλοι». Αν η Ε.Ε. δεν κινούσε τις διαδικασίες, μέχρι τώρα αυτό θα ήταν η καθημερινή του απασχόληση –γι’ αυτό και στις συνομιλίες με Ακιντζί πήγαινε σταθερά απροετοίμαστος. Οι στενοί συνεργάτες Αναστασιάδη προφανώς δεν παρατήρησαν ότι όλοι οι παίκτες του Κυπριακού ένας-ένας εξαφανίστηκαν από τον χάρτη –Γκουτέρες, Γιούνκερ, Μπορέλ, Νούφελ, Αϊντε, Λουτ. Αν παρατηρούσαν, και αν είχαν τη στοιχειώδη αξιοπρέπεια να υποβάλουν, έστω μία παραίτηση, ίσως ν’ άλλαζαν τον ρου των πραγμάτων! Ο Αλέκος Μαρκίδης, μέλος της «μικρής» Διαπραγματευτικής Ομάδας, βλέποντας όλα τα πιο πάνω, πήρε το καπέλο του και αποχώρησε.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον όσοι

ευθύνονται για τα σημερινά τραγικά αδιέξοδα, καταφεύγουν στην ασάφεια και τις γενικολογίες. Όλοι μπορεί να διαβάσουν τις εν συντομία «Θέσεις και Πολιτικές» του υποψηφίου Ν. Χριστοδουλίδη, ένθετο στην εφημερίδα Καθημερινή την Κυριακή 8 Ιανουαρίου (σελ. 3, παρ. α’): «Στοχεύουμε στην επανέναρξη των διαπραγματεύσεων για την επίλυση του Κυπριακού στη συμφωνημένη βάση λύσης, αναλαμβάνοντας μια μεγάλη διπλωματική προσπάθεια για τη διασύνδεση της επίλυσης του Κυπριακού, των ευρωπαϊκών σχέσεων και της τουρκικής επιθετικότητας, μέσα από τη λήψη πολιτικής απόφασης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τον διορισμό μιας ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας με συγκεκριμένους όρους εντολής προς αυτή την κατεύθυνση». Αδιευκρίνιστη παραμένει στο κείμενο «η συμφωνημένη βάση», ούτε καν τα ψηφίσματα του ΟΗΕ ή οι τυποποιημένες αναφορές σε ομόφωνες του Εθνικού Συμβουλίου κ.λπ.! Τόση επιτήδεια ασάφεια! Η αναφορά σε «ισχυρή προσωπικότητα» έχει τη δική της μικρή ιστορία. Ο τότε πρόεδρος της Επιτροπής Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ ανακοίνωσε 3,2 δισ. ευρώ για τη λύση του Κυπριακού στη Γενεύη, 1/2017. Από το 2017 έως το 2022 θα μπορούσε ο Ν. Χριστοδουλίδης ως ΥΠΕΕ να ρωτήσει τον Γιούνκερ γιατί δεν ξαναπήγε ο ίδιος σε Συνόδους για την Κύπρο, έστειλε στις επόμενες, Μογκερίνι, Τίμμερμανς. Τι κάνει τον υποψήφιο Χριστοδουλίδη να πιστεύει ότι θα δεχθεί κάποια άλλη προσωπικότητα ρόλο εκεί που απέτυχε ο ίδιος ο Πρόεδρος της Επιτροπής με το κύρος και τα προγράμματα; Όταν ο ίδιος

αποφεύγει να μιλήσει για τη «βάση των διαπραγματεύσεων, τότε δεν χρειάζεται ισχυρή προσωπικότητα, ίσως χρειάζεται ισχυρός ταχυδακτυλουργός ευρείας αποδοχής!

Στο ίδιο ένθετο, παρ. β’, σημειώνεται η «αναβαθμισμένη, ενεργός συμμετοχή της χώρας μας μέσα στο πλαίσιο των τριμερών συνεργασιών, για μια εξωτερική πολιτική βασισμένη στη σωστή ανάλυση των γεωπολιτικών δεδομένων με γνώμονα τον διεκδικητικό ρεαλισμό». Ως ΥΠΕΕ είδαμε πώς εννοούσε τη «σωστή ανάλυση των γεωπολιτικών δεδομένων». Για παράδειγμα, διεκδίκησε κυρώσεις κατά Τουρκίας, ήταν βασικό του μοτίβο. Είναι οι κυρώσεις μέρος του «διεκδικητικού ρεαλισμού»; Δεν γράφει κάτι. Αυτές οι «Τριμερείς» σε συνδυασμό με τη διάλυση του διαπραγματευτικού τοπίου, προκάλεσαν τον τερματισμό του EASTMED, με πρωτοβουλία ΗΠΑ για να φέρουν κοντά Ισραήλ και Τουρκία.

Οι γενικολογίες, οι ασάφειες, οι αποσιωπήσεις δεν είναι σε θέση να φέρουν κάποιο αποτέλεσμα. Κανένας διεθνής παίκτης δεν θα πάρει πρωτοβουλία, έλλειμμα αξιοπιστίας που συνοδεύει την ε/κ ηγεσία, συν οι θέσεις Τατάρ. Η παρατεταμένη στασιμότητα σημαίνει εμβάθυνση της σημερινής κατάστασης πραγμάτων. Είναι σημαντικό κάθε πολίτης να μελετήσει τι προτείνουν οι υποψήφιοι για να βρούμε από το τέλμα στο οποίο μερικοί από τους σημερινούς υποψήφιους μάς βυθίσαν. Οι συζητήσεις ανάμεσα τους βυθίζουν!

www.larkoslarkou.org.cy

20 πράγματα που μπορεί να γίνουν μέχρι το 2030

Του **ΘΩΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Φανταστείτε να καθόταν ένας αρθρογράφος της «Καθημερινής» το 2013 για να γράψει ένα άρθρο με τίτλο «20 πράγματα που μπορεί να γίνουν μέχρι το 2020». Υπήρχε περίπτωση να είχε συμπεριλάβει στη λίστα το Brexit, το #metoo ή τον Τραμπ; Άλλα πράγματα θα έγραφε, σχετιζόμενα με ό,τι απασχολούσε τον κόσμο του 2013, εκτός τόπου και χρόνου σήμερα, για εμάς, που θα γίναγαμε και θα τον κοροϊδεύαμε. «Οι προβλέψεις είναι δύσκολο πράγμα, ειδικά όταν αφορούν το μέλλον», λέει ένα παλιό δανέζικο ρητό. Ειδικά στην εποχή μας είναι ανώφελο να προσπαθεί κανείς να προβλέψει τι θα γίνει στα σοβάρια. Πρόσφατα διάβασα μια έκθεση «forecasting» γραμμένη το 2005 που, ακολουθώντας τη μεθοδολογία του κλάδου, εξέταζε τις μεγάλες προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η ελληνική οικονομία μέχρι το 2020.

Ξέρετε ποια ήταν η μεγαλύτερη που επισήμανε η έκθεση; Η αλλαγή

της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής της Ε.Ε., που θα συνέβαινε το 2014. Αυτή ήταν η μεγαλύτερη πρόκληση που, λέει, θα αντιμετώπιζε η ελληνική οικονομία τη δεκαεπενταετία 2005-2020. Το να αποπειράται κανείς οποιασδήποτε μορφής προβλέψεις για το μέλλον είναι ένας ασφαλής τρόπος για να κλείσει προγραμματισμένο ραντεβού με τον εξευτελισμό, αλλά εγώ νομίζω ότι είναι και κάτι άλλο: ενδιαφέρον θέμα συζήτησης. Ασκησιμ. Παιχνίδι. Τροφή για σκέψη και για κουβέντα. Ένα πείραμα. Οπότε, ας το κάνουμε σήμερα εδώ. Παρακάτω θα σας παρουσιάσω 20 πράγματα που μπορεί, θεωρητικά, να συμβούν μέχρι το τέλος της δεκαετίας. Κάποια μοιάζουν κραυγαλέα. Κάποια είναι αυτονόητοι κοινοί μας εφιάλτες. Άλλα δεν τα σκέφτεται σχεδόν κανείς. Τα περισσότερα είναι αρνητικά σενάρια, επειδή κάποιες και κάποιοι έτσι είμαστε φτιαγμένοι: να περιμένουμε πάντα το χειρότερο. Η πιθανότητα να μη συμβούν καθόλου

τα 19 από τα 20 δεν είναι μικρή. Κάποια, βεβαίως, είναι πολύ πιο πιθανά (όπως το νούμερο 6) και ένα είναι σχεδόν βέβαιο (το 20). Ολα, βεβαίως, αποτελούν περισσότερο αποτυπώσεις τάσεων, φόβων, διακυβευμάτων κι εκκρεμοτήτων του σήμερα, του 2023, παρά «προβλέψεις» – και ως τέτοια πρέπει να διαβάζονται.

Οπότε αυτά είναι η μία χρησιμότητα αυτής της λίστας: να σκεφτούμε μαζί για λίγο τον κόσμο μας σήμερα και τις προκλήσεις που προδιαγράφονται για το μέλλον του, σαν άσκηση. Και η άλλη χρησιμότητα; Κι αυτή πολύ σημαντική: πάρτε ένα ψαλίδι, κόψτε αυτό το άρθρο και κρατήστε το για να το δείχνετε στους φίλους σας και να γελάτε μαζί μου σε επτά χρόνια από τώρα. Ας τα δούμε, λοιπόν. Πράγματα που μπορεί να συμβούν μέχρι το 2030:

1. Στο Ηνωμένο Βασίλειο η μοναρχία θα πέσει.
2. Θα υπάρξει σημαντική πρόοδος

στην προσπάθεια για την επίτευξη λειτουργικής πυρηνικής σύντηξης για την παραγωγή καθαrés ενέργειας (χωρίς να επιτευχθεί πλήρως ο στόχος μέχρι το 2030, ωστόσο).

3. Ο Ελον Μασκ θα κατέβει υποψήφιος για την Προεδρία των ΗΠΑ.

4. Θα γίνει ένας μεγάλος σεισμός κοντά στην Αθήνα.

5. Θα γίνει ένας μεγάλος σεισμός στην Καλιφόρνια.

6. Θα υπάρξει θεαματική πρόοδος στην καταπολέμηση κάποιων μορφών καρκίνου.

7. Η Ρωσική Συνομοσπονδία θα διαλυθεί.

8. Θα συμβεί ένα μεγάλο διαστημικό ατύχημα, είτε από ανεξέλεγκτη πτώση αντικειμένου που βρίσκεται σε τροχιά είτε σε διαστημική αποστολή.

9. Θα ζήσουμε στην Ελλάδα τουλάχιστον μία δασική πυρκαγιά μεγαλύτερη από της Εύβοιας το 2021.

10. Οι μηχανές αναζήτησης που ξέρουμε θα ξεπεραστούν από ΑΙ εργαλεία, τα οποία θα μας δίνουν

μεν όλες τις απαντήσεις που χρειαζόμαστε με αζεπέραστη ακρίβεια και αποτελεσματικότητα, αλλά ταυτόχρονα θα κατασκευάζουν και ό,τι άλλο τους ζητάμε (κείμενα, βίντεο, εικόνες, προγράμματα, videogames, ακόμη και προϊόντα). Δεν θα είναι δωρεάν.

11. Θα ξεκινήσει εμφύλια σύρραξη με τοπικές συγκρούσεις (τύπου Βόρειας Ιρλανδίας) στις ΗΠΑ.

12. Θα ξεσπάσει πολεμική σύρραξη ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία (δραματικά παρακινδυνευμένη και περιττή επέκταση προβλέψης: θα κρατήσει ελάχιστα, δεν θα «νικήσει» κανείς, αλλά κάπως πάλι εμείς θα βγούμε κερδισμένοι).

13. Ο ηθοποιός Τομ Κρουζ θα πέσει θύμα σοβαρού ατυχήματος στα γυρίσματα ταινίας.

14. Η Αλεξάνδρια Οκάσιο Κοντέζ θα εκλεγεί πρόεδρος των ΗΠΑ.

15. Η Σκωτία θα αποσχιστεί από το Ηνωμένο Βασίλειο.

16. Θα συμβαίνουν σοβαρά εγκλήματα (δολοφονίες, τρομοκρα-

τικές επιθέσεις) με drones.

17. Θα υπάρξει συμβάν ακραίων θερμοκρασιών υγρού βολβού σε χώρα των Τροπικών, με δεκάδες ή εκατοντάδες χιλιάδες νεκρούς.

18. Τουλάχιστον μια χώρα της Ε.Ε. θα αποχωρήσει από την Ένωση. Οχι εμείς. Θα είναι θετική εξέλιξη για τις υπόλοιπες.

19. Θα ξεκινήσει Παγκόσμιος Πόλεμος μετά την εισβολή της Κίνας στην Ταϊβάν.

20. Μέσα στις τραγωδίες (όσες και όποιες από αυτές γίνουν ή άλλες) θα διαβάσουμε άρθρα (κυρίως γραμμένα από ΑΙ, πια), θα πηγαίνουμε βόλτες με τις οικογένειές μας και –σχεδόν όλοι, σχεδόν σίγουρα, σχεδόν πάντα– θα καταφέρνουμε να βρίσκουμε χαρά και ευτυχία στην καθημερινότητα, καθώς ο κόσμος γύρω μας (όπως αποτυπώνεται στις ειδήσεις) μοιάζει να καταρρέει. Και όμως, δεν θα καταρρέει. Σαν από θαύμα θα συνεχίζει, θα αντέχει, θα προοδεύει και θα εξελίσσεται. Όπως πάντα.

Αριστεία στην υγεία και την παιδεία

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΙΣ

Στα σπάργα της Κυπριακής Δημοκρατίας, οι αγωνιστές και το «βαθύ κράτος» ανταγωνίζονταν με πάθος, ώστε να πάρουν όλες τις «δουλειές», μεγάλο μερίδιο στον πλούτο του τόπου. Ο Εθνάρχης Μακάριος, εφαρμόζοντας βυζαντινές «πονηρίες», προώθησε τα ολιγοπώλια, όπως έλεγαν άνθρωποι οι οποίοι γνώριζαν καλά τον Αρχιεπίσκοπο. Στόχος του ήταν πρώτα και κύρια να θεμελιώσει και ν’ αναπτύξει την οικονομία. Ικανοποιούσε τους αγωνιστές, οι οποίοι δικαιοματικά απαιτούσαν μερίδιο στον πλούτο και την ίδια ώρα ικανοποιούσε και τους παραδοσιακούς επιχειρηματίες, οι οποίοι διέθεταν την πείρα, τον τρόπο, τα «κόλπα», για να φέρουν πλούτο. Το μυστικό σε αυτή την εξίσωση ήταν ο ανταγωνισμός, ο οποίος έδινε ώθηση στην ανάπτυξη.

Την ίδια πολιτική ακολούθησε και στη δημόσια υπηρεσία, όπου οι διορισμοί προέρχονταν και από τους μορφωμένους, αλλά και από τους αγωνιστές, οι οποίοι τύχχαναν επιμώρφωσης. Και εδώ υπήρχε ανταγωνισμός και στο τέλος της ημέρας, η δημόσια υπηρεσία αποτελούσε την κινητήρια δύναμη της οικονομίας, με την ελάχιστη δυνατή γραφειοκρατία. Έτσι είχαμε ιδιωτικές τράπεζες (Κύπρου και ξένες τράπεζες), Τράπεζα της Εκκλησίας (Ελληνική) και Τράπεζα για τους αγρότες (Συνεργατισμός). Με την ίδια λογική παραχωρούνταν άδειες και στις μεγάλες επιχειρήσεις ξενόδοxia, βιομηχανίες, ακόμη και στις βιοτεχνίες. Με τον τρόπο αυτό προκλήθηκε ένα οικονομικό θαύμα και όλοι ήταν ευχαριστημένοι. Ωστόσο, σε επίπεδο εθνικών παθών, τα πράγματα δεν πήγαν και τόσο καλά και έτσι φθάσαμε στην καταστροφή του 1974. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι Επιτροπές Ανταγωνισμού είναι πανίσχυρα σώματα, πιο ισχυρά και από τις κυβερνήσεις. Έχουν την ευθύνη να αποτρέπουν φαινόμενα αθέμιτων ανταγωνισμών, με σκοπό την καταδολίευση των καταναλωτών. Επιβάλλουν πρόστιμα πολλών εκατομμυρίων ευρώ, διαχωρίζουν εταιρίες και ακόμη, αλλάζουν πορείες επιχειρηματικών ομίλων. Στην Κύπρο η Επιτροπή Ανταγωνισμού διαχρονικά ποτέ δεν κατέφερε να επιβάλει καθοριστικές ποινές, ενώ η εικόνα την οποία έχουν οι πολίτες, είναι ότι «βασιλεύουν τα μονοπώλια» στην Κύπρο.

Τα τελευταία χρόνια, εφαρμόστηκε επιτέλους και στην Κύπρο το μονοασφαλιστικό ΓεΣΥ, δηλαδή ένα σύστημα με «κομμουνιστικό άρωμα» και χωρίς ουσιαστικό ανταγωνισμό. Αποτέλεσμα είναι, πριν ακόμη τεθεί σε πλήρη εφαρμογή, να αρχίσουν οι γκρίνιες και οι ψιθυροί για ξεπούλημα των δημόσιων νοσοκομείων σε ιδιώτες. Το χειρότερο είναι ότι με την εισαγωγή του ΓεΣΥ, άλλαξε η νοοτροπία

των γιατρών και των άλλων εργαζομένων στον χώρο της υγείας. Από λειτουργοί, με αλτρουιστικές πολλές φορές συμπεριφορές, μετατράπηκαν σε απλούς καλοπληρωμένους επαγγελματίες, δεδομένου ότι όλοι πληρώνονται το ίδιο. Με άλλα λόγια «ισοπέδωση». Αποτέλεσμα είναι να «κλείνουν τα μαγαζιά» το απόγευμα, τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες, να μην απαντούν στα τηλέφωνα και να παραπέμπουν τους «πελάτες», όχι ασθενείς, στα καταταλαιπωρημένα Τμήματα Πρώτων Βοηθειών. Από την άλλη τα ιδιωτικά νοσηλευτήρια «διώχνουν» τα δύσκολα περισσότερα στα δημόσια νοσοκομεία και γίνεται το έλα να δεις. Στο τέλος της ημέρας, με τόσα χρήματα τα οποία δαπανούν οι πολίτες στο ΓεΣΥ, θα μπορούσαν να αγοράσουν τις καλύτερες ιδιωτικές ασφάλειες και να τυγχάνουν περιθαλψης στα καλύτερα νοσοκομεία του κόσμου, όπως είχαν πριν από μερικά χρόνια εργαζόμενοι σε ημικρατικούς οργανισμούς και τράπεζες. Το πρόβλημα είναι οι ηλικίες 70 και άνω, που δεν τις δέχονται οι ασφαλιστικές εταιρίες. Ωστόσο, θα μπορούσε το κράτος, να αναλάβει την ευθύνη γι’ αυτή την ομάδα. Με τη μονοπωλιακή πορεία του ΓεΣΥ, σύντομα θα οδηγηθεί σε κακοτράχαλα μονοπάτια, όπως τις Κυπριακές Αερογραμμές και τον Συνεργατισμό.

Τις τελευταίες μέρες ζούμε ακόμη μία ιστορία «τρέλας», αυτή τη φορά, με κοινοβουλευτική και συνεχειακή βούλα. Οι δάσκαλοι και οι νηπιαγωγοί επιμένουν ότι πρέπει να λειτουργούν μόνο δημόσια ή κοινοτικά νηπιαγωγεία και να απαγορευτεί η φοίτηση των παιδιών της προδημοτικής εκπαίδευσης σε ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Τα «κουπόνια» του υπουργού Παιδείας Πρόδρομου Προδρόμου μπορεί να μην ήταν και η καλύτερη επιλογή, αλλά και ο φόβος μήπως επεκταθούν τα «κουπόνια» στα Δημοτικά και τα Γυμνάσια, είναι και πάλι ένα δυσνόητο επκέλημμα.

Δύσκολα μπορεί να κατανοηθεί και η επιμονή για κατάργηση του θεσμού των τετραμήνων, δηλαδή της εξέτασης των μαθητών με κοινά διαγωνίσματα, τα οποία θα ετοιμάζει το υπουργείο Παιδείας και όχι ο εκάστοτε καθηγητής. Όλα αυτά συνέβησαν γιατί τα απολυτήρια του Λυκείου δεν γίνονται πλέον δεκτά από σοβαρά Πανεπιστήμια. Άραγε πώς θα αντεπεξέλθουν τα παιδιά, όταν αύριο βγουν στην κοινωνία και θα έχουν να ανταγωνιστούν χιλιάδες άλλους νέους; Το «μέσο» και ο «μπάρμπα» στην Κορώνη» ελέω ευρωπαϊκών κανονισμών, ουσιαστικά τίθενται πλέον στο περιθώριο. Αποτελεί «μονόδρομο» η αριστεία στην Παιδεία και την Υγεία, όσο πόλεμο ελέω μικροσυμφερόντων και αν δέχονται οι δύο βασικοί πυλώνες της κοινωνίας.

kaparispan@yahoo.gr

Παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία στο εκπαιδευτικό μας σύστημα

Του δρος ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΣΟΥΛΙΔΗ

Ας μιλήσουμε απλά, όπως θα έλεγε και ο μεγάλος μας Γιώργος Σεφέρης. Πώς υποδεχόμαστε σήμερα στην πράξη ένα παιδί που, για μια σειρά από λόγους, βρέθηκε σε μια αβούσα διδασκαλίας όπου κανένας, ή σχεδόν κανένας, δεν μπορεί να μιλήσει την ίδια γλώσσα μαζί του, όπου το μόνο κοινό που έχει με τα άλλα παιδιά είναι η ηλικία του και όπου, όλα γύρω του, ελάχιστα ή καθόλου κοινά δεν έχουν με τη δική του προσωπική ταυτότητα και κουλτούρα;

Βασικό κριτήριο για την επιλογή του σχολείου που θα φοιτήσει το πιο πάνω παιδί θα είναι ο χώρος διαμονής της οικογένειας, ενώ για την τάξη που θα φοιτήσει βασικό κριτήριο αποτελεί η ηλικία του, εάν υπάρχουν στοιχεία, διαφορετικά κατά προσέγγιση. Αν το σχολείο στηρίζεται από το πρόγραμμα «Δράσεις Σχολικής και Κοινωνικής Ένταξης – ΔΡΑΣΕ» καλώς. Αυτό σημαίνει ότι θα διατεθεί γι’ αυτό το παιδί κάποιος ξεχωριστός διδακτικός χρόνος για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Ο χρόνος αυτός θα εξαρτηθεί από πολλές παραμέτρους: τον αριθμό παιδιών που θα είναι στην ίδια τάξη μαζί του, τη μαθησιακή ετοιμότητα των παιδιών, το ενδιαφέρον τους, το πόσο υποστηρικτική (μπορεί να) είναι η οικογένεια σε αυτή την προσπάθεια. Οι προκλήσεις για τον/την εκπαιδευτικό που βρίσκεται σε μια τέτοια τάξη εμφανείς. Κάποια από αυτά τα παιδιά πραγματικά μας εντυπωσιάζουν με τη δίψα που έχουν για μάθηση και το πόσο γρήγορα εντάσσονται στο εκπαιδευτικό μας σύστημα – κάποια άλλα κινούνται με ιδιαίτερα αργούς ρυθμούς, ενώ υπάρχουν και εκείνα τα παιδιά που παραμένουν αδιάφορα, τα οποία και ανήκουν στην ομάδα όσων εγκαταλείπουν πρόωρα

Κάποια παιδιά πραγματικά μας εντυπωσιάζουν με τη δίψα που έχουν για μάθηση και το πόσο γρήγορα εντάσσονται στο εκπαιδευτικό μας σύστημα – κάποια άλλα κινούνται με ιδιαίτερα αργούς ρυθμούς, ενώ υπάρχουν και εκείνα τα παιδιά που παραμένουν αδιάφορα

τη σχολική εκπαίδευση. Σε μια προσπάθεια αποτελεσματικής διαχείρισης της σημαντικής αυτής πρόκλησης, ο ανεξάρτητος υποψήφιος για την προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης καταθέτει μια ολοκληρωμένη πολιτική πρόταση στο πλαίσιο της σύστασης υφυπουργείου Μετανάστευσης, Ασύλου και Ένταξης.

Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά την ένταξη, προτείνει όπως σε σχολεία με μεγάλο αριθμό παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία μειωθεί ο αριθμός μαθητών ανά τμήμα, έτσι ώστε να διευκολυνθεί η εκπαιδευτική διαδικασία και να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και υπάρξει καλύτερη κατανομή μαθητών με μεταναστευτική βιογραφία στα σχολεία, λαμβάνοντας ουσιαστικά μέτρα στήριξης τους και προωθώντας την υποχρεωτική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Η πρόταση για την υποχρεωτική εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας δεν περιορίζεται στα παιδιά, αλλά επεκτείνεται και στους ενήλικες

στο πλαίσιο επιμορφωτικών προγραμμάτων, σε συνεργασία με τους εργοδότες και λαμβάνοντας υπόψη τις ώρες εργασίας τους.

Μέσα από την υλοποίηση των πιο πάνω προτάσεων αναμένεται ότι οι εκπαιδευτικοί, σε ένα τμήμα με λιγότερα παιδιά, θα μπορούν να μεγιστοποιήσουν τον ωφέλιμο μαθησιακό χρόνο των παιδιών και να βελτιώσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Επιπρόσθετα, με το να καταστεί η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας υποχρεωτική –μέσα από ένα σωστά δομημένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα σε συνένχεια του πρωινού προγράμματος, αναμένεται ότι θα δοθεί τέλος στην απώλεια μαθημάτων από το πρωινό πρόγραμμα, στα οποία ενδεχομένως κάποια παιδιά να έχουν ιδιαίτερη αδυναμία και ταλέντα, ενώ θα υπάρξει μεγαλύτερη ευχέρεια για την κατάκτηση της ελληνικής γλώσσας.

Για να πετύχουμε σε αυτή μας την στόχευση θα πρέπει να διασφαλίσουμε, όπως μέσα από την πρόταση τονίζεται, «ουσιαστικά μέτρα στήριξης», μέτρα όπως είναι η αξιοποίηση τυπικών και άτυπων μεταφραστών, η διαμόρφωση του εκπαιδευτικού χώρου έτσι ώστε να είναι οικείος για τα παιδιά, η εφαρμογή της διαγλωσσικότητας με την ενθάρρυνση των παιδιών να χρησιμοποιούν τη γλώσσα προέλευσής τους, η αναδόμηση των σχολικών προγραμμάτων αλλά και η περαιτέρω αυτονόμηση και στήριξη των σχολικών μονάδων για την ανάπτυξη της δικής τους πολιτικής ένταξης. Ένα είναι βέβαιο. Μέσα από την επιτυχία αυτού του εγχειρήματος, μόνο θετικά μπορούν να προκύψουν τόσο για το ίδιο το σχολείο και την κοινωνία μας αλλά, πολύ περισσότερο, για τα ίδια τα παιδιά που το δικαιούνται.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΑΙΜ ΜΑΚΡΙΣ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Ουδέν νεώτερον από το ανατολικό μέτωπο

Στο κλασικό του έργου, «Ουδέν νώτερον από το δυτικό μέτωπο» (1929), ο Erich Maria Remarque παρουσιάζει τη ματαιώση που βιώνει μια παρέα φοιτητών όταν βρίσκεται, χωρίς καν να το συνειδητοποιήσει, από τα θρανία στα χαρακώματα. «Είμαι νέος. Είμαι είκοσι χρονών. Μα από τη ζωή μόναχα την απελπισία έχω γνωρίσει, αυτή την αγωνία, τον θάνατο και το πιο επιπόλαιο, το πιο παράλογο αλυσόδεμα της ζωής σε μια άβυσσο πόνου.

Βλέπω να σπρώχνονται οι λαοί, να χτυπούν ο ένας τον άλλον και να σκοτώνονται δίχως να λένε τίποτα, δίχως να ξέρουν τίποτα, με τρέλα, πειθήνια και αθώα» (εκδ. Μίνωας), εκμυστηρεύεται ο νεαρός Paul Bäumer. Οι νεαροί Γερμανοί δεν προορίζονταν από τα θρανία τους για τον πόλεμο. Οι δάσκαλοι τους προετοίμαζαν για «τον κόσμο της εργασίας, του καθήκοντος, του πολιτισμού και της προόδου», τους προετοίμαζαν για το «μέλλον». Το μέλλον τους όμως ήταν ζοφερό.

Όχι μόνο δεν ανταποκρινόταν στις κοινωνικές επιταγές της εποχής τους, αλλά έμοιαζε μάλλον με εφάλητη που κανένα λογικά σκεπτόμενο ον δεν θα μπορούσε να προβλέψει. Ο δρόμος από τον κόσμο της ειρήνης στον κόσμο του πολέμου αποδείχτηκε τότε όπως και σήμερα πολύ πιο σύντομος, ορθάνοικτος, στρωμένος με κάθε είδους προθέσεις, ελπίδες, οράματα. Άραγε πότε μια κοινωνία μετατρέπεται από ειρηνική σε πολεμική; Πότε οι γυναίκες, οι άνδρες και τα παιδιά σε έναν τόπο συνειδητοποιούν ότι το αύριο μπορεί να είναι εντελώς διαφορετικό από το σήμερα; Μήπως όταν ο πρόεδρος γειτονικής χώρας τους απειλεί ανοικτά με πόλεμο, αφού πρώτα έχει επιδοθεί για περισσότερο από μια δεκαεπενταετία σε ανθελληνική προπαγάνδα, προκειμένου να πείσει τον λαό του ότι κακάς η Ελλάδα κατέχει τα νησιά του Αιγαίου;

Μήπως όταν πρόεδρος χώρας του ανατολικού μετώπου μετά από παρόμοιες απειλές κατά της Ουκρανίας περνάει τελικά στην πράξη, χωρίς η Δύση να μπορεί ακόμη να

συνειδητοποιήσει αυτό που συνέβη; Ή μήπως απλώς όταν τα παιδιά, χωρίς καν να γνωρίζουν τι συμβαίνει γύρω τους, ρωτούν ανήσυχα τους γονείς τους αν θα ξεσπάσει πόλεμος;

Στο τελευταίο του βιβλίο, με τίτλο «Ο Τρίτος Παγκόσμιος Πόλεμος έχει ξεκινήσει», δημοσιευμένο στην Ιαπωνία το 2022, ο Γάλλος ανθρωπολόγος Emmanuel Todd εξηγεί ότι ο πόλεμος της Ουκρανίας είναι πλέον το χαράκωμα μιας υπαρξιακής πάλης ανάμεσα στην αυταρχική και αντιφιλελεύθερη Ρωσία και τις ΗΠΑ που προσπίπτουν στο δικό τους σύστημα αξιών. Ο Γάλλος στοχαστής υποστηρίζει σε συνέντευξή του στον Figaro Vox (12/01/2023) ότι ο πόλεμος αυτός θα τελειώσει μόνο με την εκμείνιση ενός από τους δύο αντιπάλους. Ο πόλεμος έχει ήδη φτάσει στο σημείο όπου κανείς δεν μπορεί να κάνει πίσω χωρίς να χάσει κάτι από τον πυρήνα της ταυτότητάς του. Εξίσου δεν μπορούμε να περιμένουμε μια γρήγορη έκβαση, όπου η στρατιωτική υπεροχή της Ρωσίας, συνεπικουρούμενη

από την Κίνα, θα συνέτριβε την υποβροθούμενη από τη Δύση ουκρανική αντίσταση ή όπου η αναμφισβήτητη οικονομική υπεροχή της Δύσης θα διέλυε τη ρωσική οικονομία. Αυτή η ισορροπία, ή μάλλον η αδυναμία ανατροπής της, φέρνει ξανά στις μνήμες της Ευρώπης τα χαρακώματα του Μεγάλου Πολέμου, όπου το «ουδέν νεώτερον» από το μέτωπο ήταν προάγγελος της πλέον τρομακτικής εξέλιξης: ότι το μέτωπο και το χαράκωμα ήταν εκεί για να μείνουν. Το πόσο εύκολο είναι το χαράκωμα αυτό να επεκταθεί από την Ουκρανία στο Αιγαίο καθίσταται φανερό από την ευκολία με την οποία ο Τούρκος Πρόεδρος και σύσσωμο το επτελείο του εξαπολύουν καθημερινά απειλές, υποθετώντας το δόγμα του «θα έρθουμε νύχτα». Γίνεται επίσης φανερό από τη φρενίδα εξοπλισμών των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων. Τέλος, φαίνεται και από το γεγονός ότι η μερομηνία διεξαγωγής εθνικών εκλογών εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον φόβο αιρηνδιαστικής επίθεσης από την ανατολή.

Το ανατολικό μέτωπο στην ουσία δεν κατέρρευσε ποτέ. Ούτε με την κατάρρευση και τον διαμελισμό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας μετά το τέλος του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, ούτε με τη διάλυση και τον κατακερματισμό της Σοβιετικής Ένωσης μετά τη λήξη του ψυχρού πολέμου. Αυτές ήταν μόνο δύο στιγμές αντεπίθεσης της Ευρώπης. Σήμερα έχουμε περάσει σε μια νέα φάση της σύγκρουσης, η οποία φαίνεται να έχει λάβει διαστάσεις παγκόσμιας σύρραξης. Ανατολή και Δύση έχουν εμπλακεί σε έναν υπαρξιακό πόλεμο αξιών από τον οποίο δεν μπορούν να ξεφύγουν χωρίς να χάσουν την ταυτότητά τους.

Στον πόλεμο αυτόν, όπως χαρακτηριστικά τονίζει ο Todd, δεν είναι μόνο η Ρωσία του Πούτιν που αισθάνεται διαρκώς να απειλείται από τη Δύση. Παρότι δύσκολα το παραδέχονται Ευρωπαίοι και Αμερικανοί, ο ανατολικός κίνδυνος είναι και για αυτούς μόνιμος εφιάλτης. Ιδίως σε μια συγκυρία της παγκόσμιας ιστορίας όπου καταρρέει η φενάκη της δάθεν «δυτικοποι-

σης» της Ρωσίας και των άλλων συντηρητικών και απολυταρχικών κρατών που τη στηρίζουν, η Δύση ανακαλύπτει ότι στην ουσία οι δημοκρατικές της αρχές και οι φιλελεύθερες αξίες της είναι μειοψηφικές στον χάρτη των εθνών του κόσμου. Έτσι ο πόλεμος της Ουκρανίας μετατρέπεται σε αγώνα επιβίωσης για τα ευρωπαϊκά έθνη, όπου η μικρότερη υποχώρηση σε αυτόν θα ισοδυναμούσε με στρατηγική ήττα. Στην ίδια μοίρα βρίσκονται η Ελλάδα και η Κύπρος σε σχέση με την Τουρκία, στο νότιο τμήμα του ανατολικού χαρακώματος. Η φιλοδυτική και φιλοευρωπαϊκή Τουρκία ήταν μάλλον ένα ιστορικό τέχνασμα το οποίο επέτρεψε στις αντιδραστικές και αναθεωρητικές δυνάμεις της Τουρκίας να ενισχύσουν στρατιωτικά και πολιτικά τη χώρα για ένα σχεδόν αιώνα πριν προχωρήσουν στην παλινόρθωση της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η Αριστερά την επομένη των προεδρικών

Πώς διαμορφώνονται στο μετεκλογικό τοπίο οι νέες τάσεις στον προοδευτικό χώρο

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Όταν ο Νικόλας Παπαδόπουλος διόρθωσε το αρχικό του tweet περί διλήμματος για τη Δεξιά μεταξύ ΑΚΕΛ και Χριστοδουλίδη, η συμπεριληπτική του υπόμνηση περί «πολιτικών του Χριστοδουλίδη που θα στήριζαν οι Ακελικοί», εκτός από ανακόλουθη, έρχεται να υπενθυμίσει πως εκτός της Δεξιάς και η Αριστερά τελεί υπό διαμόρφωση με πολλές και ενδιαφέρουσες τάσεις την επομένη των εκλογών. Προεδρικών που δείχνουν να αλλάζουν άρδην ορισμένες παραδοσιακές δυναμικές του ισχύοντος πολιτικού συστήματος στην Κύπρο. Δύο παραμένουν, ωστόσο, στον ευρύτερο προοδευτικό χώρο, την επομένη των προεδρικών: α) Αν η υποψηφιότητα Μαυρογιάννη μείνει εκτός δεύτερου γύρου, που εξ ορισμού θα καταστήσει τις εκλογές μια «δεξιά υπόθεση» μεταξύ ΔΗΣΥ και του στελέχους, για μία δεκαετία και μέλους του ΔΗΣΥ, των κυβερνήσεών του, που λαμβάνει την υποστήριξη του λεγόμενου ενδιάμεσου χώρου και β) η διαφαινόμενη αποτυχία του ΑΚΕΛ (δημοσκοπικά τουλάχιστον φαίνεται πως ο Μαυρογιάννης κερδίζει μόνο τον Νεοφύτου, αν είναι το ζευγάρι του β' γύρου) που σηματοδοτεί, έως το 2028, την απουσία του κόμματος της Αριστεράς από τον ορίζοντα εξουσίας για μια δεκαπενταετία. Κοιτώντας ωστόσο κανείς την κατανόμη του προοδευτικού χώρου στην Κύπρο μεταξύ ΑΚΕΛ, εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς, νέων κινημάτων και ακτιβιστών, καθώς και μιας μερίδας της κεντροαριστεράς που συσπειρώνεται γύρω από την λύση του Κυπριακού ή που υπάρχει εντός του ΔΗΚΟ και της ΕΔΕΚ χωρίς τον συνήθη απορριπτικό των εν λόγω χώρων, διακρίνει αμέσως πως η επόμενη πενταετία αλλάζει άρδην το τοπίο.

Δομικά θέματα του ΑΚΕΛ

Μπορεί η βελτίωση της δημοσκοπικής εικόνας του κ. Μαυρο-

γιάννη ν' αναπτερώσει το θηκό των υποστηρικτών του ΑΚΕΛ, ωστόσο, η πορεία κατάληξης στη στήριξη της υποψηφιότητάς του δεν πέρασε μόνο μέσα από τις διαπραγματεύσεις με τους (δεξιάς προέλευσης) κ.κ. Παπαδόπουλο, Παμπορίδη και Δημητριάδη αλλά κατέληξε, σε ένα πλήρη κύκλο, στο προφίλ ενός τεχνοκράτη διπλωμάτη που ξένισε λόγω της επίσης δεξιάς του προέλευσης και του ρόλου του στην κυβέρνηση Αναστασιάδη μια μερίδα του κόμματος. Σε αυτό εξάλλου εδράζονται και τα δομικά θέματα που προέκυψαν στο ΑΚΕΛ τα τελευταία χρόνια:

- **Η αδυναμία**, μετά από μία δεκαετία διακυβέρνηση ΔΗΣΥ, ανάδειξης ισχυρών προσωπικτήτων από τον χώρο της Αριστεράς ή του κόμματος που θα προέκυπταν ως πόλοι συσπείρωσης ή δυννητικοί δυνατοί προεδρικοί υποψήφιοι.

- **Η παντελής** απουσία των Νέων Δυνάμεων.

- **Η αστοχία** του ΑΚΕΛ να παράγει πολιτικές πέραν του κλασικού γραφειοκρατικού μοντέλου –παλαιού τύπου.

- **Η αναζήτηση** ταυτότητας μεταξύ ενός κόμματος που θα ανοικτεί στην κοινωνία με πιο σύγχρονες αριστερές απόψεις έναντι του στίγματος του μαρξιστικού-λενινιστικού κόμματος, τάση που βλέπουμε να επανέρχεται σε νεαρότερα στελέχη του ΑΚΕΛ που αναζητούν ιδεολογικό πουρισμό όμοιο του ΚΚΕ στην Ελλάδα.

Η σημειολογία της οικογένειας Χριστοφία να απουσιάζει από την στήριξη (100 υπογραφές) και την υποβολή της υποψηφιότητας Μαυρογιάννη, η δραστηριοποίηση, σύμφωνα με κομματικούς κύκλους, Κατούριδη στον προεκλογικό αλλά όχι υπέρ του ΑΚΕΛ, καθώς και η έλλειψη της δημοφιλούς, με όρους εκλεξιμότητας και πέραν αυτού, Ειρήνης Χαραλαμπίδου, από τον προεκλογικό δείχνουν πως στο κόμμα υπάρχουν πολλαπλές τάσεις και πως σε ένα σενάριο ήττας Μαυρογιάννη, ιδίως χωρίς να περάσει στον δεύτερο γύρο, το ΑΚΕΛ θα μπορούσε τα επόμενα χρόνια να αποδυναμωθεί, περαιτέρω, εκλογικά.

Η εκφρασθείσα πρόθεση τόσο του κ. Δημητριάδη όσο και του κ. Χριστοφίδη να παραμείνουν στην πολιτική μετά τις προεδρικές δείχνει και πώς το πολιτικό τοπίο αλλάζει, αλλά και πως υπάρχει περιθώριο για την Αριστερά να βρει δρόμους πέραν του ΑΚΕΛ ή προοδευτικών σχημάτων δεξιάτερης προέλευσης.

Κεντροαριστερά που...

Πέραν του ΑΚΕΛ μια άλλη ενδιαφέρουσα τάση που διαμορφώνεται με νέους όρους μετά το 2023 είναι μια μερίδα της Κεντροαριστεράς που το 2013 στήριξε λόγω Κυπριακού την υποψηφιότητα Αναστασιάδη που ωστόσο παραμένει εκτός κομματικής στέγης ή αποτελεί αντικείμενο ψήφου που μετατοπίζεται κατά το δοκούν. Ένα μέρος της που παραδοσιακά ενυπήρχε ως τάση εντός της ΕΔΕΚ («αριστερή τάση») δείχνει να έχει καταταμθεί μεταξύ του ΑΚΕΛ, της αποχής ή της απενεργοποίησης λόγω ηλικίας και έλλειψης ανανέωσης, καθώς και της επιστροφής σε εξωκοινοβουλευτικά σχήματα ενώ η πρόσφατη κρίση στην ΕΔΕΚ (διαγραφές, απόφαση Σιζόπουλου να στηρίξει Χρι-

Προοδευτικοί αλλά αριστεροί;

Τα τελευταία χρόνια, μια μερίδα πολιτών που παραμένουν, ιδεολογικά, υπέρ της λύσης του Κυπριακού και της επαναπροσέγγισης με την τουρκοκυπριακή κοινότητα, δείχνουν να έχουν σχηματιστεί σαν ένα μικρό ποσοστό (όχι παραπάνω του 3-4% του εκλογικού σώματος), που διεκδικεί τον χώρο του πολιτικά αλλά που δεν ανήκει ιδεολογικά απαραίτητα στην κυπριακή Αριστερά εξ ολοκλήρου παρά τη διαλεκτική υπέρ των δικαιωμάτων και την ακτιβιστική δράση. Οι ψηφοφόροι αυτοί στις τρέχουσες εκλογές συσπειρώνονται γύρω από την υποψηφιότητα Αχιλλέα Δημητριάδη, ωστόσο παραμένουν πολιτικά ορφανοί και έχουν υπάρξει στο παρελθόν ψηφοφόροι ή συννομιμότες του ΔΗΣΥ ή του ΑΚΕΛ.

Η εν λόγω ομάδα, θεωρητικά, θα έβρισκε θέση σε ένα αριστερό ή κεντροαριστερό σχηματισμό στο μέλλον, αν και η σύνθετη προέλευσή της δεν εγγυάται και τη διαφοροποίησή της από τον ΔΗΣΥ όπως συνέβη πριν από το 2013 και την εκλογή, με όρους αισιοδοξίας για το Κυπριακό, Αναστασιάδη. Η εκφρασθείσα πρόθεση τόσο του κ. Δημητριάδη όσο και του κ. Χριστοφίδη («Νέο Κύμα») να παραμείνουν στην πολιτική μετά τις προεδρικές με την ίδρυση πολιτικών κομμάτων καταδεικνύει εξάλλου και το πώς το πολιτικό τοπίο, δυννητικά, αλλάζει αλλά και πως υπάρχει περιθώριο για την Αριστερά να βρει δρόμους πέραν του ΑΚΕΛ ή προοδευτικών σχημάτων δεξιάτερης προέλευσης.

Η εκφρασθείσα πρόθεση τόσο του κ. Δημητριάδη όσο και του κ. Χριστοφίδη να παραμείνουν στην πολιτική μετά τις προεδρικές δείχνει και πώς το πολιτικό τοπίο αλλάζει, αλλά και πως υπάρχει περιθώριο για την Αριστερά να βρει δρόμους πέραν του ΑΚΕΛ ή προοδευτικών σχημάτων δεξιάτερης προέλευσης.

ενός τέτοιου σεναρίου με φόντο τις εκλογές του 2026 ενώ κι αντικειμενικά φαίνεται πως στο εγγύς μέλλον υπάρχει χώρος για μια τέτοια κίνηση και

- **Το κρίσιμο** ερώτημα αν η ΕΔΕΚ όντως θα επιβιώσει πολιτικά τόσο στο σενάριο εκλογής Χριστοδουλίδη όσο και στο αντίθετο σενάριο. Ένα σενάριο σμίκρυνσής της ή και παραμονής της εκτός Βουλής το 2026 αποκτά ξεχωριστή σημασία για όλο το φάσμα της πολιτικής κατανόμης στα αριστερά στην Κύπρο, μιας και ενίοτε ιστορικά κόμματα φτάνουν, αναπόφευκτα, στο τέλος του πολιτικού τους κύκλου.

Το ερώτημα για την Κεντροαριστερά στην Κύπρο έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον πέραν της συμπίρευσης, ενίοτε, προσώπων από τον εν λόγω χώρο με το ΑΚΕΛ ή ακόμη και στήριξη τους σε μετριοπαθή πρόσωπα της Δεξιάς. Και είναι σημαντικό, γιατί και το κενό στον χώρο υφίσταται και πιθανόν να υπάρξουν οι συνθήκες για επιτάχυνση της σχηματοποίησής του σε κόμμα με το πώς ο λεγόμενος ενδιάμεσος χώρος θα μπορούσε να είναι δυννητικά σε δύο μήνες μηχανισμός εξουσίας στο πλαίσιο μιας προεδρικής θητείας του κ. Χριστοδουλίδη.

Παράδοξα προεκλογικού

Ένα από τα παράδοξα του προεκλογικού είναι και πάλι οι Οικολόγοι που στην Κύπρο ποτέ δεν κατόρθωσαν να ακολουθήσουν τη ρηζικέλευθη δυναμική των πράσινων κομμάτων στην Ευρώπη. Η συμπίρευση (στο επιτελείο μάλιστα) της αντιπροέδρου των Οικολόγων, Έφης Ξάνθου, καθώς και της βουλευτριάς Αλεξάνδρας Ατταλίδου, με το ΑΚΕΛ τη στιγμή που το κόμμα δεν είχε ξεκάθαρη τοποθέτηση ως προς την προτίμηση υποψηφίου δείχνει πως

οι Οικολόγοι, την επόμενη ημέρα βρίσκονται και αυτοί στο φάσμα της πολιτικής επιβίωσης με τρόπο παρεμφερή με την ΕΔΕΚ. Στην Αριστερά, την ίδια στιγμή, η υποψηφιότητα του Χαράλαμπου Αριστοτέλους, που σε επίπεδο δημόσιας πρόσληψης ορισμένοι κύκλοι δεν παίρνουν στα σοβαρά, δείχνει να κινείται με αμιγώς εξωκοινοβουλευτικό στίγμα, προτείνοντας ακόμη και την αλλαγή του μοντέλου παραγωγής στην Κύπρο και διεθνώς. Το παράδοξο είναι πως υποστηρίζεται από μια μερίδα νεαρών ψηφοφόρων/ακόλουθων που παραδοσιακά βρίσκονταν ή βρίσκονται εντός του ΑΚΕΛ ωστόσο επιλέγουν να διαφοροποιηθούν ή ακόμη και να εκφράσουν δυσαρέσκεια για την επιλογή του «δεξιού Μαυρογιάννη». Το ίδιο ισχύει για τη δυναμική της υποψηφιότητας Αχιλλέα Δημητριάδη. Ενώ αρχικά φαίνεται πως αντλούσε ισχύ και από απογοητευμένους ψηφοφόρους του ΑΚΕΛ, πλέον η τάση αυτή δείχνει να μειώνεται σημαντικά, υπενθυμίζοντας πως για την αριστερή δεξαμενή ψηφοφόρων στην Κύπρο ισχύουν ακόμη οι όροι του ιδεολογικού πουρισμού. Ως προς το τελευταίο δεν πρέπει κανείς να αγνοεί πως στην Κύπρο εμφανίζονται, ανά καιρούς, και βραχύβια σχήματα εξωκοινοβουλευτικής Αριστεράς ή ακτιβιστικά (π.κ. το κίνημα «Ως Δαμέ», παλιότερα το Occupy Buffer Zone, χώροι διακίνησης ιδεών αναρχικού ή αρχαιομαρξιστικού περιεχομένου) που με αφετηρία τον κυπριατισμό αναζητούν θέση και ρόλο. Ωστόσο, η έλλειψη στρατηγικής όσο και η προσήλωση σε σημειολογία ελλαδικής προέλευσης αποτυγχάνει, πολιτικά και κοινωνικά, να μετασχηματίσει τους εν λόγω χώρους σε μελλοντικά κόμματα (ή και ρεύματα εντός του ΑΚΕΛ).

ΑΡΘΡΟ / Του ΓΙΑΝΝΑΚΗ Α. ΟΜΗΡΟΥ

Εδώ και τώρα στήριξη των Τουρκοκυπρίων

Από τις μεγάλες κινητοποιήσεις των Τ/κ του 2003 είναι η δεύτερη φορά, με τα αποτελέσματα των πρόσφατων «εκλογών» Τοπικής Αυτοδιοίκησης στα Κατεχόμενα, που εκπέμπεται το μήνυμα της αντίδρασης τόσο προς την ποδηγέτηση από την Άγκυρα, όσο και προς την διοίκηση Ερσίν Τατάρ. Αλλά και πιο πριν, με αφορμή το διαβόητο «οικονομικό πρωτόκολλο» Τουρκίας - Κατεχομένων και της άθλιας οικονομικής κατάστασης των Τ/κ, διεφάνη η έντονη δυσφορία τους, με διαμαρτυρίες, συγκεντρώσεις και συλλαλητήρια. Βεβαίως το «πρωτόκολλο» δεν στόχευε μόνο

στην πλήρη οικονομική εξάρτηση των Κατεχομένων. Στο στόχαστρο της Άγκυρας ήταν η εξουδετέρωση κάθε ψήγματος δημοκρατίας και ελευθερίας της τ/κ κοινότητας, ο έλεγχος των ΜΜΕ και ο ασφυκτικός έλεγχος συντεχνιών και κομμάτων. Ενδεικτικό της ολοκληρωτικής νοστοροπίας που χαρακτηρίζει τους σχεδιασμούς του καθεστώτος Ερντογάν ήταν η αποστολή ομάδων καταστολής διαδηλώσεων από την Τουρκία. Η παραχώρηση «διευκολύνσεων» για παραχώρηση «υποκατοτήτων» του ψευδοκράτους σε Τούρκους υπηκόους ολοκληρώνει τον διάφανο σχεδιασμό οριστικής

διάλυσης της τ/κ κοινότητας.

Είναι προφανές ότι η τ/κ κοινότητα αισθάνεται ότι αντιμετωπίζει κυριολεκτικά υπαρξιακό πρόβλημα. Μετατροπή των πτήσεων προς Τύμπου σε «εσωτερικές πτήσεις» και μετεξέλιξη της τ/κ κοινότητας σε ισλαμικό - φονταμελιστικό μόρφωμα, υδροδοτική και ηλεκτρική σύνδεση Κατεχομένων - Τουρκίας ολοκληρώνουν τον θανάσιμο εναγκαλισμό της τ/κ κοινότητας. Οι παράνομες επισκέψεις Τούρκων αξιωματικών, δικών Ρωμίων ανθυπάτων, δεν αφήνουν περιθώρια παρερμηνείας των προθέσεων της Άγκυρας να μετατρέψει τα Κατεχόμενα σε τουρκικό

«βίλαετι». Ενώπιον αυτών των δεδομένων είναι επιταγή, με αφορμή και την εκδηλωθείσα αντίδραση στις «Δημοτικές Εκλογές», οι κατεπείγουσες πρωτοβουλίες και δράσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας για να στηρίξει τους Τ/κ συμπατριώτες μας ως ισότιμους Κύπριους και Ευρωπαίους πολίτες. Απειλείται η υπαρκτή τους και δεν χωρεί καμία αδιαφορία. Αντί το μετέωρο βήμα των απορριφθέντων ΜΟΕ, με επικίνδυνες προτάσεις νομιμοποίησης θεσμών του ψευδοκράτους, επιβάλλεται η εξαγγελία και υλοποίηση μέτρων στήριξης των Τ/κ. Γενναίοψυχα και γενναίοδωρα. Με εμπλοκή της Ε.Ε. που

αναμφίβολα θα συνδράμει αποφασιστικά στην προώθηση τέτοιων μέτρων. Τα μέτρα αυτά δεν μπορεί και δεν πρέπει βεβαίως, να απευθύνονται και να διεκπεραιώνονται μέσω του παράνομου μορφώματος των Κατεχομένων. Θα πρέπει να προωθηθούν μέσω της τ/κ κοινωνίας των πολιτών. Θεσμοί της τ/κ κοινότητας, όπως είναι οι συντεχνίες και μη «κυβερνητικές» οργανώσεις πρέπει να κληθούν να συνεργαστούν στην υλοποίηση μέτρων οικονομικής στήριξης / ανακούφισης των απλών πολιτών. Οι θεσμοί της Ε.Ε. στην υλοποίηση των μέτρων πρέπει να αξιοποιηθούν κατάλληλα. Αντί ανού-

σες και αναποτελεσματικές διακυβερτήσεις επαναπροσέγγισης, που ουδόλως απέδωσαν όλα αυτά τα χρόνια, επέστη ο χρόνος –που ίσως εξαντλείται οριστικά– να κινηθούμε με ταχύτητα και κυρίως με ειλικρίνεια και πραγματική βούληση. Καθώς οι Τουρκοκύπριοι συμπατριώτες μας μετατρέπονται σε άθυμα (πολιτικό υποχείριο – πόνι) του αδιότακτου Ερντογάν δεν νοείται απραξία, αμηχανία και παθητικά θέαση των όσων διαδραματίζονται. Εδώ και τώρα πρωτοβουλίες.

Ο Γιαννάκης Α. Ομήρου είναι πρώην πρόεδρος της Βουλής.

Κυπριακές Αξίες,
Παγκόσμιας Αποδοχής

46
ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο
και την Υγεία

Γαλάζια εκστρατεία σε πέντε πράξεις

Αιζέντα ανά περιφέρεια και σχολαστική ανάλυση δεδομένων περιλαμβάνει το εκλογικό εγχείρημα της Ν.Δ. – Τα πρόσωπα-κλειδιά

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τρεις, περίπου, μήνες πριν στην-θούν οι πρώτες κάλπες στη χώρα, η Νέα Δημοκρατία βρίσκεται στην τελική ευθεία της συγκρότησης του οργανογράμματος, που αποτελεί ουσιαστικά τον εκλογικό μπουσούλα για το ποιος κάνει τι ενόψει των εκλογών. Κομμάτια του παζλ λείπουν ακόμα –με πολλούς μάλιστα να λένε πως υπάρχει καθυστέρηση–, οι βασικές όμως ψηφίδες έχουν τοποθετηθεί.

Το πρόγραμμα

Την κατάρτιση του προγράμματος της επόμενης τετραετίας, με το οποίο η Ν.Δ. θα διεκδικήσει την επανεκλογή της, επιμελούνται πέντε πρόσωπα. Ο Παύλος Μαρινάκης είναι εκείνος που υλοποιεί την πρώτη φάση καθώς έρχεται σε επαφή με τον κομματικό μηχανισμό πανελλαδικά και συλλέγει πληροφορίες, καταθέτοντας ακολούθως το «πρωτογενές υλικό» από τις περιοδείες στον υπεύθυνο προγράμματος Χάρη Θεοχάρη. Αυτό το υλικό θα να γίνει τελικά κυβερνητική θέση εξετάζεται, κοστολογείται και τελικά κρίνεται από τους κ. Σκέρτσο και Κοντογεώργη, με τη συμβολή του Αλέξη Πατέλη που επιμειζείται το κρίσιμο σκέλος της οικονομικής στάθμισης. Η Ν.Δ. θέλει να φτιάξει ένα πρόγραμμα πανελλαδικής απεύθυνσης που θα εστιάζει και στις ανάγκες της περιφέρειας, το οποίο χτίζεται «από κάτω προς τα πάνω», όπως το περιγράφουν αρμόδιες πηγές στην «Κ».

Τα ψηφοδέλτια

Κλειστή και ολιγομελής είναι η ομάδα που επεξεργάζεται τα ονόματα τα οποία θα μπουν στα ψηφοδέλτια του κόμματος στις ερχόμενες εκλογές. Ο Θανάσης Νέζης έχει εδώ τον πιο κομβικό ρόλο, καθώς γνωρίζει καλύτερα από κάθε άλλον τη «γαλάζια» ανθρωπογεωγραφία. Στην επιλογή των υποψηφίων έχει ρόλο και ο Παύλος Μαρινάκης, ο οποίος επίσης κάνει πολλά ραντεβού και βλέπει βιογραφικά, ενώ στην όλη διαδικασία συμμετέχει και ο υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ Γιάννης Μπρατάκος που έχει και

Ο υφυπουργός παρά τω Πρωθυπουργώ και γενικός διευθυντής της Ν.Δ. Γιάννης Μπρατάκος κόβει την πρωτοχρονιάτικη πίτα του κόμματος υπό το βλέμμα (αριστερά) του γραμματέα Πολιτικής Επιτροπής της Ν.Δ., Παύλου Μαρινάκη. Αμφότεροι συμμετέχουν στην ομάδα αξιολόγησης όσων θέτουν υποψηφιότητα για να συμπεριληφθούν στα ψηφοδέλτια, με στόχο να αποφευχθούν δυσάρεστες εκπλήξεις στο μέλλον.

Η εκτίμηση ότι τα τοπικά προβλήματα βαρύνουν ενίοτε περισσότερο από τα εθνικά καθοδηγεί και τις προγραμματικές επιλογές.

την ιδιότητα του διευθυντή του κόμματος. Μετά τα τελευταία φαινόμενα εκτροπής που σημειώθηκαν στους κόλπους της Κ.Ο. με τους κ. Πάτση, Μαραβέγια και Χειμάρη, η ομάδα κρούσης των ψηφοδελτίων κοιτάει εξονυχιστικά τα βιογραφικά και την πορεία του κάθε υποψηφίου. Κύριο στοιχείο η συλλογή πληροφοριών για το κάθε πρόσωπο, ώστε να μην επαναληφθούν παρόμοια φαινόμενα στο μέλλον. Η δουλειά πάντως είναι πιο εύκολη από το 2019, καθώς η ανανέωση που θα υπάρχει στις εκλογές του 2023 θα είναι γύρω στο 25% και σε κάθε

περίπτωση δεν θα ξεπερνάει το 30%. Τα ψηφοδέλτια, σύμφωνα με πληροφορίες, θα είναι έτοιμα εντός του Φεβρουαρίου.

Οι περιοδείες

Ο Κυριάκος Μητσοτάκης θα κινείται πολύ τους επόμενους τρεις προεκλογικούς μήνες εκτός του Μεγάρου Μαξίμου. Οι περιοδείες που σχεδιάζονται είναι σε τρία επίπεδα: οι επισκέψεις κατά μόνας, όπως για παράδειγμα η πρόσφατη στη Γαύδο. Σε αυτές τον πρώτο λόγο στον σχεδιασμό τους τον έχει ο Θανάσης Νέζης. Οι περιοδείες σε πρωτεύουσες νομών, όπου θα έχει πλήρες πρόγραμμα με συναντήσεις με κομματικά στελέχη, επιχειρήσεις, νεολαίους. Σε αυτές ενεργό συμμετοχή έχει η στενή του συνεργάτιδα Κύρα Κάππη, γραμματέας Παύλος Μαρινάκης, ο Γιάννης Μπρατάκος, ο Άκης Σκέρτσος σε ό,τι έχει να κάνει με το κυβερνητικό έργο, αλλά και το γραφείο Τύπου. Για πα-

ράδειγμα ο Χρήστος Ζωγράφος, αν. διευθυντής, έχει αναλάβει τα περιφερειακά μέσα και πριν από κάθε επίσκεψη του πρωθυπουργού κάνει τις επαφές με τοπικές εφημερίδες και sites, ενώ ο έτερος αναπληρωτής Γιώργος Ευθυμίου έχει «χρεωθεί» και τις επισκέψεις στην περιφέρεια. Τέλος υπάρχουν οι αμιγώς κομματικές επισκέψεις, χωρίς την παρουσία του πρωθυπουργού και υπουργών, τις οποίες πραγματοποιεί ο Παύλος Μαρινάκης με τον Στέλιο Κονταδάκη. Εσχάτως προστέθηκε και ο νέος αν. διευθυντής του κόμματος Γιάννης Σμυρλής, που θα αναλάβει και τα logistics.

Τα data

Στην κυβέρνηση έχει καθιερωθεί ένας άγραφος κανόνας που έως τώρα την έχει δικαιώσει: Καμία απόφαση δεν λαμβάνεται εάν πρώτα δεν μελετηθούν οι αριθμοί. Οσον αφορά τις δημοσκοπήσεις, ο κλειδοκράτωρ είναι ο Θεωδωρής Λιβάνιος, το πρό-

Εξονυχιστικός ο έλεγχος βιογραφικών – Στόχος είναι οι λίστες των υποψηφίων να έχουν κλείσει μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου.

σωπο που ξέρει ανά περιφέρεια και ανά κοινωνική ομάδα πού αντιμετωπίζει πρόβλημα η Νέα Δημοκρατία και πού πρέπει να πέσει βάρος. Ως εκ τούτου, πριν από οποιαδήποτε απόφαση πρέπει να απλωθούν στο τραπέζι οι αριθμοί του Λιβάνιου. Ρόλο στα data έχει και ο Ερικ Παρκς, ο οποίος ομαδοποιεί δεδομένα από τα social media, από τα οποία βγαίνουν σημαντικά συμπεράσματα. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η καμπάνια της Νέας Δημοκρατίας, η οποία δεν έχει μορφοποιηθεί ακόμα, θα περιλαμβάνει τέσσερα σκέλη: α) τις

οριζόντιες πολιτικές, όπως είναι η μείωση των φόρων, β) τα ειδικά κοινά, όπως είναι οι άνεργοι και οι αγρότες, γ) τα μεγάλα κοινά, όπως είναι οι γυναίκες, οι νέοι και οι συνταξιούχοι, και δ) τις τοπικές κοινωνίες και τα τοπικά προβλήματα, τα οποία πάντα απασχολούν περισσότερο από τα «μεγάλα». Όπως λέει στην «Κ» κυβερνητικό στέλεχος, οι καμπάνιες θα αρχίσουν να «τρέχουν» κατά πάσα πιθανότητα από τον Φεβρουάριο.

Το σλόγκαν

Με δεδομένο πως ο ΣΥΡΙΖΑ ήδη έχει ξεκινήσει τη διαδικτυακή καμπάνια «Χάου του» και έχει δώσει τα πρώτα σποτ στη δημοσιότητα, υπάρχει η αίσθηση πως το κυβερνών κόμμα έχει καθυστερήσει. Εάν σε αυτό προστεθεί και η αλλαγή σκυτάλης στο επικοινωνιακό επιτελείο με την ανάληψη της θέσης της εκπροσώπου από την Πόπη Τσαπανίδου, τότε αντιλαμβάνεται κανείς πως η Ν.Δ. σε επίπεδο εντυπώσεων έχει μείνει πίσω και πρέπει να κινηθεί με ταχύτητα το επόμενο διάστημα. Το άλλοθι βέβαια είναι πως το 2019, όταν οι καμπάνιες «έτρεχαν» ήδη έξι μήνες πριν από τις εκλογές, δεν υπήρχαν κυβερνητικά καθήκοντα. Σύμφωνα με πληροφορίες, πάντως, τις επόμενες δέκα ημέρες θα ανακινωθεί από το Μαξίμου μια «εκλογική επιτροπή», με την οποία θα δρομολογηθούν όλα τα επιμέρους ζητήματα. Βασικό κομμάτι της καμπάνιας θα είναι και το σλόγκαν που θα συμπεκνώνει το μήνυμα της κυβέρνησης. Βέβαιο πρέπει να θεωρείται το «συνέπεια, συνέχεια, σταθερότητα», το οποίο ήδη έχει λανσάρσει. Οι πληροφορίες ωστόσο λένε πως δεν θα είναι το μόνο, καθώς όσο πάμε προς τις εκλογές θα υπάρξουν και άλλα πιο «οραματικά». Τέλος, το Μαξίμου προσανατολίζεται και προς στοχευμένες καμπάνιες, κάτι που έκανε και το 2019 και είχε επιτυχία. «Για παράδειγμα, στην Κρήτη θα επικοινωνηθεί το θέμα του ΒΟΑΚ, που είναι πολύ σημαντικό για την τοπική κοινωνία», εξηγεί στην «Κ» κυβερνητικό στέλεχος.

Σενάριο 1990 για τις μονοεδρικές, στο τραπέζι της Κουμουνδούρου

Σκέψεις για πρόταση περιφερειακής συνεργασίας προς το ΠΑΣΟΚ, σύμφωνα με το προηγούμενο επί Συνασπισμού

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Οι φωνές που ακούστηκαν σε ορισμένες μονοεδρικές περιφέρειες από τοπικά στελέχη ή πολίτες που ψηφίζουν παραδοσιακά ΠΑΣΟΚ, πως θα μπορούσαν να στηρίζουν τον ΣΥΡΙΖΑ στις βουλευτικές εκλογές αν στις δημοτικές κάλπες του Οκτωβρίου στηρικθούν «πράσινοι» δήμαρχοι, έφθασαν μέχρι την Κουμουνδούρου. Για τον Αλέξη Τσίπρα συχνά λέγεται πως καλείται να κάνει ό,τι και ο Ανδρέας Παπανδρέου το 1993, που απαντήσε στην εξουσία κερδίζοντας τον μεγάλο αντίπαλό του, Κωνσταντίνο Μητσοτάκη. Στην Κουμουνδούρου έχουν πειστεί πως αυτό είναι εφικτό.

Τις τελευταίες μέρες μάλιστα τα χαμόγελα είναι ακόμη πιο έντονα, καθώς πιστεύουν πως η γνωμοδότηση του Ισίδωρου Ντογιάκου έκανε «θρύψαλα» το αντι-ΣΥΡΙΖΑ μέτωπο δίνοντας του τη χαριστική βολή. Ισως όμως τελικά ο τώης πρωθυπουργός θα πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο να γυρίσει τον χρόνο ακόμη πιο πίσω, κατά 33 χρόνια, όταν το ΠΑΣΟΚ και ο ενιαίος Συνασπισμός συνεργάστηκαν προκειμένου η Νέα Δημοκρατία να μην επικρατήσει σε όλες τις μονοεδρικές περιφέρειες.

Το αποτέλεσμα ήταν το επιθυμητό τον Απρίλιο του 1990; Οχι. Το ΠΑΣΟΚ και ο Συνασπισμός κέρδισαν από δύο νομούς,

Ζάκυνθο, Κεφαλονιά, Λευκάδα και Σάμο, αντιστοίχως, ωστόσο ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης με 150 έδρες και με τη συνδρομή της ΔΗΑΝΑ σχημάτισε κυβέρνηση. Αυτός είναι ο ένας από τους λόγους που αυτή η ιδέα ήταν

Η από κοινού στήριξη υποψηφίων θα μπορούσε να επιχειρηθεί και μόνο επειδή συμβολίζει τη δυνατότητα συνεργασίας και σε κεντρικό επίπεδο.

απλώς μια σκέψη που φέρεται να μπήκε κάποια στιγμή στο τραπέζι χωρίς να υπάρξει συνέχεια. Το θέμα είναι τι θα σηματοδοτούσε μια τέτοια κίνηση, καθώς οι έδρες κατανέμονται με βάση το ποσοστό του ποσοστού. Αν δηλαδή η Νέα Δημοκρατία βγει πρώτη, το να κερδίσει ο ΣΥΡΙΖΑ μέσω μιας συμμαχίας με το ΠΑΣΟΚ κάποιες από τις εννέα μονοεδρικές ουσιαστικά θα είναι δώρο άδωρο. Το μήνυμα και ο συμβολισμός πως υπάρχει ένας εν δυνάμει εταίρος θα ήταν η αφετηρία μιας τέτοιας πρωτοβουλίας. Ενδεχομένως να έδινε άλλη ώθηση στο κόμμα στην κάλπη της απλής αναλογικής, αφού μόνο ο Αλέξης Τσίπρας μιλάει για σχη-

Ο Αλέξης Τσίπρας έχει δεχθεί εισηγήσεις για πιθανή συμμαχία με το ΠΑΣΟΚ στις μονοεδρικές. Στέλεχος των «προεδρικών», πάντως, είπε στην «Κ» πως μια τέτοια ενέργεια θα έβγαζε προς τα έξω εικόνα πτοπαθείας.

ματισμό κυβέρνησης από την πρώτη Κυριακή. Για τη Χαριλάου Τρικούπη, η προοπτική αποφυγής της δεύτερης εκλογικής αναμέτρησης, που θα παρασύρει τα ποσοστά της προς τα κάτω και θα μειώσει την κοινοβουλευτική δύναμή της σχεδόν στο μισό (λόγω της ενισχυμένων αναλογικής), είναι ένα κίνητρο.

Οι μονοεδρικές αποτελούν τη «ρώσικη ρουλέτα» των εκλογών, καθώς ο πρώτος τα παίρνει όλα και ο δεύτερος τίποτα. Για αυτό θεωρούνται οι περιφέρειες που μπορούν να ενεργοποιήσουν τα διλήμματα για προοδευτική διακυβέρνηση μέσω συμμαχιών, που επιθυμεί να βάλει ο ΣΥΡΙΖΑ. Επειδή το ΠΑΣΟΚ δεν έχει

ανοίξει κανένα παράθυρο στην κατεύθυνση της συνεργασίας με την αξιωματική αντιπολίτευση, ακόμη και μετά την υπόθεση των παρακολουθήσεων που έκοψε κάθε γέφυρα με τη Νέα Δημοκρατία, μια κίνηση συμμόρφωσης στις μονοεδρικές θεωρείται πολύ δύσκολο να ξεκινήσει.

Στέλεχος των «προεδρικών», που έχει στηρίξει τη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ από την πρώτη στιγμή, εκτιμούσε μιλώντας στην «Κ» πως θα έβγαζε προς τα έξω μια εικόνα πτοπαθείας. Ο λόγος όμως που στην Κουμουνδούρου εξετάζουν πολλές διαφορετικές στρατηγικές είναι ένας: Είναι πεπεισμένοι ότι στο Μαξίμου εξετάζουν κάθε πιθανό σε-

νάριο προκειμένου να μην αναγκαστούν να μετακομίσουν από την Ηρώδου Αττικού. Ακόμη και «μεταγραφές αεροδρομίου» βουλευτών μετά τις δεύτερες εκλογές θεωρούν πιθανό να έχουν στα σκαριά.

Στέλεχος της Κουμουνδούρου αποκάλυψε στην «Κ» πως αυτή η ιδέα είχε ακουστεί και στις εκλογές του Ιουνίου του 2012 με το βλέμμα στραμμένο στη ΔΗΜΑΡ και στο ΚΚΕ, χωρίς όμως ποτέ να μπει στην αιζέντα κάποιων σύσκεψης. Για τον ΣΥΡΙΖΑ, άλλωστε, η θέση της αξιωματικής αντιπολίτευσης που κατέκτησε εκείνη την περίοδο ήταν η πρώτη μεγάλη νίκη, καθιερώνοντάς τον ως τον ισχυρό πόλο της προοδευτικής παράταξης.

Ο χάρτης

Τι συμβαίνει σήμερα με τις μονοεδρικές; Υπάρχουν περιφέρειες όπου το «παιχνίδι» είναι δύσκολο να γυρίσει. Στην Ευρυτανία, στη Λευκάδα, στη Φωκίδα και στα Γρεβενά η διαφορά με τη «γαλάζια» παράταξη κινήθηκε από 14 έως 19 μονάδες. Στη Ζάκυνθο η Νέα Δημοκρατία έκοψε πρώτη το νήμα με δέκα μονάδες διαφορά, ενώ πιο διαχίρσιμα είναι για τον ΣΥΡΙΖΑ τα πράγματα στη Σάμο που έχασε με 5,05% και στην Κεφαλονιά με 5,49%. Για το νησί του Ιονίου στην Κουμουνδούρου είναι πολύ αισιόδοξοι για τη νίκη, καθώς ο

καθηγητής Νίκος Φαραντούρης είναι γνωστό εδώ και καιρό πως θα είναι υποψήφιος και έχει ξεκινήσει δυναμικά την προεκλογική εκστρατεία του. Μετά τη νέα απογραφή, στη ζώνη των μονοεδρικών έχουν περάσει η Καστοριά και η Θεσπρωτία. Ο νομός της Δυτικής Μακεδονίας είναι ένας παραδοσιακό «κάστρο» της Πειραιώς, με την Ολυμπία Τελιγιορίδου να καλείται να δώσει έναν δύσκολο αγώνα. Ο Μάριος Κάτσνης στην Ηπειρο καλείται να ξανακάνει «ροζ» τον νομό, όπως ήταν και τον Σεπτέμβριο του 2015. Η Θεσπρωτία έχει μια ιδιαιτερότητα. Από τη μεταπολίτευση και μετά «αλλάζει χέρια» ανάλογα με το ποιο θα είναι το πρώτο κόμμα πανελλαδικά, με εξαίρεση τον Ιανουάριο του 2015 που παρέμεινε «μπλε». Είναι κατά κάποιο τρόπο ένας «οδηγός» για το τελικό αποτέλεσμα της κάλπης, ενώ και τα ποσοστά του ΣΥΡΙΖΑ ταυτίζονται περίπου με αυτά του νομού.

Το να συγκροτηθούν «ψηφοδέλτια νίκης» είναι ο βασικός στόχος των επιτελών του κόμματος. Έχουν πραγματοποιηθεί και δημοσκοπήσεις δημοφιλίας νέων και παλαιών υποψηφίων. Υπάρχει μια μικρή καθυστέρηση στις ανακρίσεις, καθώς φαίνεται πως σε όλα τα κόμματα αναμένονται ακόμη απαντήσεις συγκεκριμένων προσώπων που βολιδοσκοπούνται εδώ και καιρό.

Νέο παιχνίδι της Τουρκίας στο Αιγαίο

Κινήσεις σκαφών που δείχνουν πρόθεση επέκτασης των χωρικών της υδάτων

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Μια **πρακτική** από το μακρινό παρελθόν έχουν επαναφέρει σε χρήση τους τελευταίους μήνες οι τουρκικές αρχές. Σκοπός, όπως φαίνεται από την ανάλυση των δεδομένων, είναι να δοκιμαστεί στο πεδίο η πιθανότητα κλεισίματος των κόλπων της Μικράς Ασίας και των νησίδων που ανήκουν στη Τουρκία, με σκοπό την προβολή των μαξιμαλιστικών θέσεων της Αγκυρας. Δεν είναι σαφές γιατί γίνονται τέτοια βήματα από την Τουρκία, δίχως να αποκλείεται το ενδεχόμενο η Αγκυρα να επιθυμεί να δείξει κάποια σιμάρδια αντίδρασης στην –καθαρά φιλολογική– συζήτηση που έχει ανοίξει τους τελευταίους μήνες περί πιθανής τμηματικής επέκτασης των χωρικών υδάτων από τα 6 στα 12 ν.μ. σε τμήματα της ελληνικής επικράτειας.

Από πού όμως ξεκινάει το συγκεκριμένο θέμα; Ηδη από το περασμένο φθινόπωρο του 2022 συχνά τα πληρώματα εμπορικών πλοίων, αλιευτικών και άλλων σκαφών με σημαίες τρίτων χωρών –πάντα όμως τουρκικών συμπερόντων– απαντούν σε κλήσεις για υποβολή αναφοράς (hailing) από το Λιμενικό Σώμα (Λ.Σ.) ισχυριζόμενα ότι κινούνται εντός τουρκικών χωρικών υδάτων ή διεθνών υδάτων. Στην πραγματικότητα αυτά τα σκάφη κινούνται πέρα από τη μέση γραμμή ανάμεσα σε Μικρά Ασία και νησιά και κάποιες φορές εντός ελληνικών χωρικών υδάτων. Η επανάληψη του φαινομένου καλλιέργησε υποψίες στην ελληνική πλευρά για προσπάθεια της Τουρκίας να αμφισβητήσει περαιτέρω ακόμα και τα διεθνώς αναγνωρισμένα χωρικά ύδατα της Ελλάδας και το σημείο έναρξης των διεθνών. Αυτή η δραστηριότητα δεν συνάδει με τις συνήθειες επιθετικές ενέργειες, όπως οι παρενοχλήσεις σκαφών του Λ.Σ. από ακταιωρούς της Τουρκικής Ακτοφυ-

λακής, αλλά κινείται σε εντελώς διαφορετική κατεύθυνση.

Ατύπως, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές σε διπλωματικό και στρατιωτικό επίπεδο, οι Τούρκοι φαίνεται να κινούνται με βάση ένα Προεδρικό Διάταγμα του 1964, το οποίο δεν συμβαδίζει με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982 (UNCLOS).

Σύμφωνα με εκείνο το Προεδρικό Διάταγμα, το οποίο ακολούθησε την –καθυστερημένη– επέκταση των χωρικών υδάτων της Τουρκίας από τα 3 στα 6 ν.μ., το σύνολο των κόλπων της Μικράς Ασίας στο Αιγαίο και το μέρος της Ανατολικής Μεσογείου που αφορά την Ελλάδα (από το Ξηρό απέναντι από τη Σαμοθράκη και τη Ζουράφα μέχρι το Κας απέναντι από το Καστελλόριζο) «κλείνονταν» με ευθείες γραμ-

Οι Τούρκοι φαίνεται να κινούνται με βάση ένα Προεδρικό Διάταγμα του 1964, το οποίο δεν συμβαδίζει με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας του 1982.

μής βάσης. Πέρα από τους μεγάλους κόλπους της μικρασιατικής ακτής (Αδραμυτιού, Κεραμεικού, Σμύρνης κ.ά.) κλείνονταν με ευθείες γραμμές βάσης και μικροί κολπίσκοι απέναντι από τη Λέσβο και τη Χίο. Επιπλέον, με βάση αυτή την αντίληψη δημιουργούνταν ένα τρίγωνο στα Δαρδανέλλια με προβολές της Ιμβρού και της Τενέδου, που μετέφερε σημαντικά την επιρροή αυτών των νησιών προς τα δυτικά.

Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι οι Τούρκοι μετρούν τα χωρικά

Ανδρες της τουρκικής ακτοφυλακής παρενοχλούν σκάφος του Λιμενικού της Ελλάδας. Μια σειρά γεγονότων γεννάει υποψίες στην ελληνική πλευρά ότι η Τουρκία μεθοδεύει τον υπολογισμό των χωρικών της υδάτων με γραμμή βάσης το κλείσιμο των κόλπων της στο Αιγαίο.

ύδατα της ακτής τους από την ευθεία γραμμή βάσης που κλείνει τον κόλπο, μετατοπίζοντας την επήρεια της Μικράς Ασίας έναντι των ελληνικών νησιών με τρόπο που παραβιάζει από κάθε άποψη το υφιστάμενο στάτους κβο της αιγιαλίδας ζώνης των 6 ν.μ. στο Αιγαίο Πέλαγος. Το γεγονός ότι οι τουρκικές αρχές δεν έχουν προβεί σε κάποια δήλωση που να υποστηρίζει αυτή την άποψη με οποιοδήποτε επίσημο έγγραφο οδηγεί την Αθήνα στο συμπέρασμα ότι η Αγκυρα δοκιμάζει τα νερά. Ενα ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι τα σκάφη του τουρκικού ναυτικού δεν κινούνται με βάση αυτές τις συντεταγμένες. Την πρακτική αυτή ακολουθούν αποκλειστικά σκάφη της τουρκικής ακτοφυλακής, αλιευτικά και εμπορικά πλοία τουρκικών συμφερόντων με σημαίες τρίτων χωρών.

Ουδείς εξ όσων έχουν ασχοληθεί με το θέμα δεν θεωρεί ότι είναι δυνατόν σοβαρά η Αγκυρα να επιστρέψει σε μια πρακτική την οποία είχε εγκαταλείψει

ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, σχεδόν πριν από μισό αιώνα. Πρακτικά οι Τούρκοι μετά το 1973 –όταν ξεκίνησαν οι συζητήσεις για την UNCLOS, οι οποίες ολοκληρώθηκαν το 1982– ουδέποτε χρησιμοποιούσαν ως βάση έναρξης για τον υπολογισμό των χωρικών υδάτων της μικρασιατικής ακτής την υπόθεση υπάρξης κλειστών κόλπων ή γραμμών βάσης που περιλαμβάνουν και τις νησίδες τους. Υπενθυμίζεται ότι η UNCLOS τέθηκε σε ισχύ το 1994, η Ελλάδα την κύρωσε τον Μάιο του 1995 και τον επόμενο μήνα η τουρκική Εθνοσυνέλευση προχώρησε στην υιοθέτηση του λεγόμενου casus belli σε περίπτωση επέκτασης των ελληνικών χωρικών υδάτων.

Επειδή η Τουρκία δεν είναι συμβαλλόμενο κράτος στην UNCLOS, ουδείς μπορεί να αποκλείσει το ενδεχόμενο επισημοποίησης αυτής της αντίληψης. Υπενθυμίζεται ότι οι προβλέψεις της παράτυπης συμφωνίας Αγκυρας - Τρίπολης (το

αποκαλούμενο τουρκολιβυκό μνημόνιο) αποτελούν κατάφωρη παραβίαση κάθε έννοιας της UNCLOS, όπως άλλωστε και οι διεκδικήσεις της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο έναντι της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Ως εκ τούτου, στην Αθήνα υπάρχει μια εύλογη διερώτηση σχετικά με το αν η Αγκυρα θα επιχειρήσει κάποια στιγμή να επισημοποιήσει αυτές τις αντιλήψεις. Υπενθυμίζεται ότι μετά το αποκαλούμενο τουρκολιβυκό μνημόνιο, η Αγκυρα εγγράφως και στο πλέον επίσημο φόρουμ, αυτό του ΟΗΕ, έχει δημοσιοποιήσει απόψεις που η ελληνική διπλωματία θεωρούσε στο παρελθόν εξαιρετικά δύσκολο να κατατεθούν με επίσημο τρόπο (λ.χ. η σύνδεση της αποστρατιωτικοποίησης των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου με την κυριαρχία τους από την Ελλάδα). Βέβαια, σε περίπτωση που η Τουρκία ακολουθήσει μια τέτοια στάση, η Ελλάδα δεν μπορεί παρά να ακολουθήσει προς την ίδια

κατεύθυνση της αύξησης των χωρικών υδάτων.

Στο μικροσκόπιο

Αυτές οι λεπτές γραμμές που προκύπτουν από τις μεταβολές της καθημερινής ναυτικής δραστηριότητας στο Αιγαίο δεν μπορεί παρά να παρακολουθούνται από πολύ κοντά εκ μέρους της Αθήνας. Γεγονός απολύτως φυσιολογικό καθώς η Αθήνα και η Αγκυρα διανύουν παράλληλες προεκλογικές περιόδους (επαφές υπουργού Πετρελαίου στην Ουάσινγκτον, επίσκεψη διευθυντή CIA στη Λιβύη) ο αμερικανικός παράγοντας επιχειρεί να πιέσει την κατάσταση στη χώρα προς την κατεύθυνση της εξομάλυνσης, ήτοι της δημιουργίας συνθηκών για τη διενέργεια εκλογών.

Ο Ερντογάν πάει στις κάλπες ποντάροντας σε διώξεις και παροχές

Του **αντιποικριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΑΗ**

Οι **οπαδοί του** διατείνονται πως, παρά τα αντίθετα σημάδια, ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν παραμένει κυρίαρχος στην πολιτική σκηνή της χώρας. Οι πολιτικοί του αντιπαλοί όμως υποστηρίζουν ότι η παροχολογία και οι δικαστικές μεθοδεύσεις μαρτυρούν την αγωνία για την πολιτική του επιβίωση. Οποιοι κι αν πιστέψει κανείς, ο Τούρκος πρόεδρος δεν αποκλείεται να εκμαιεύσει, έστω και με ανορθόδοξα μέσα, τη νίκη στις προεδρικές εκλογές, που οι εκτιμήσεις αναφέρουν πως θα διεξαχθούν στις 14 Μαΐου.

Την περασμένη εβδομάδα ο Ερντογάν, μετά την πολυώρη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, ανακοίνωσε 25% αύξηση στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων και των συνταξιούχων. Ήταν άλλη μία προσπάθεια για να απαλύνει τις δυσκολίες των Τούρκων πολιτών σε ένα οικονομικό περιβάλλον που ο πραγματικός πληθωρισμός έχει ξεπεράσει το 100%, ενώ ο επίσημος βρίσκεται στο 64%. Όμως μία μέρα μετά ο κ. Ερντογάν αναγκάστηκε να αλλάξει απόφαση και να ανεβάσει το ποσοστό της

αύξησης στο 30%. Υποσχέθηκε μάλιστα και νέα αύξηση τον Ιούλιο του 2023!

Πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν πως αυτή η αλλαγή είναι ένα δείγμα της νευρικής κατάστασης που υπάρχει στην κυβέρνηση, καθώς οι δημοσκοπήσεις δεν δείχνουν τα επιθυμητά ποσοστά και οι πρώτες αντιδράσεις του κόσμου για τις αυξήσεις που δίνει ο πρόεδρος δεν ήταν καθόλου θετικές. Είχαν προηγηθεί η αύξηση του βασικού μισθού κατά 50% και η πρόωρη συνταξιοδότηση 2,5 εκατομμυρίων Τούρκων δίχως όριο ηλικίας.

Όλες οι διαδοχικές δημοσκοπήσεις που πραγματοποιούνται από διάφορες εταιρείες στην Τουρκία δείχνουν συγκεκριμένα δεδομένα. Και τα πιο αισιόδοξα σενάρια δείχνουν πως η κυβερνητική συμμαχία σήμερα δεν ξεπερνάει το 40%-42% και για να καταφέρει ο κ. Ερντογάν να επανεκλεγεί χρειάζεται ποσοστό 50,1%. Τα έξι κόμματα της αντιπολίτευσης, δίχως να έχουν ανακοινώσει επίσημα τον υποψήφιο πρόεδρό τους, καταγράφουν ποσοστά που αγγίζουν το 42%-44%. Σε περίπτωση που υποψήφιοι πρόεδροι είναι ο δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης Εκρέμ Ιμάμογλου ή ο δήμαρχος

Τη μια μέρα ανακοίνωσε αύξηση στους μισθούς των δημοσίων υπαλλήλων κατά 25% και την επομένη την ανέβασε στο 30%.

της Αγκυρας Μανσούρ Γιαβάς, τα ποσοστά αγγίζουν το 48%-49%. Το δεύτερο σημαντικό δεδομένο των δημοσκοπήσεων είναι το ποσοστό του φιλοκουρδικού κόμματος HDP, τα ποσοστά του οποίου εμφανίζονται στις συγκυμμετρήσεις στο 10,5% και το 12,5%. Πολιτικοί αναλυτές τονίζουν πως, με αυτά τα δεδομένα, την εκλογή του επόμενου προέδρου της Τουρκίας θα την καθορίσουν οι Κούρδοι του HDP.

Τα κόμματα της αντιπολίτευ-

σης υποστηρίζουν πως η Δικαιοσύνη κινείται προκειμένου να εμποδίσει και να «εξαφανίσει» τους αντιπάλους του κ. Ερντογάν. Ο εισαγγελέας του Ανώτατου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, Μπεκίρ Σαχίν ζήτησε να τεθεί εκτός νόμου το φιλοκουρδικό HDP, το τρίτο μεγαλύτερο πολιτικό κόμμα της Τουρκίας. Ο Σαχίν υποστήριξε πως το HDP συνδέεται «με οργανικό τρόπο» με την τρομοκρατική οργάνωση PKK. «Ενεργούν σχεδόν σαν

γραφείο στρατολόγησης», αναφέρει ο εισαγγελέας και προσθέτει πως «85 εκατομμύρια πολίτες της χώρας γνωρίζουν πως αυτό το κόμμα είναι όργανο του PKK και έχει άμεσους δεσμούς με τον Κούρδο πρόεδρο του HDP Μιτχάτ Σεντζάρ μίλησε για «δικαστική συνωμοσία εναντίον μας».

Πριν από δύο εβδομάδες το Συνταγματικό Δικαστήριο της Τουρκίας αποφάσισε την αναστολή της παροχής κρατικής επιχορήγησης στο HDP ύψους περίπου 27 εκατομμυρίων ευρώ. Ο επικεφαλής του HDP, Σελαχάτιν Ντεμιρτάς, είναι φυλακισμένος από το 2016. Εκατοντάδες στελέχη και εκλεγμένοι δήμαρχοι του HDP –οι οποίοι είχαν εκλεγεί κυρίως στη νοτιοανατολική Τουρκία, όπου ζουν πολλοί Κούρδοι– έχουν συλληφθεί και αντικαταστάθηκαν από αξιωματικούς που όρισε η τουρκική κυβέρνηση.

Η καταδίκη Ιμάμογλου

Πολιτικοί αναλυτές υπενθυμίζουν και την καταδίκη του δημάρχου της Κωνσταντινούπολης Εκρέμ Ιμάμογλου τον περασμένο μήνα σε κάθειρξη 2 ετών και 5 μηνών. Αν η απόφαση επικυρωθεί από το Εφετείο θα στερηθεί

όλα τα πολιτικά του δικαιώματα. Η καταδίκη Ιμάμογλου έχει προκαλέσει ρήγμα και στη συμμαχία των έξι κομμάτων της αντιπολίτευσης, με αποτέλεσμα η πρόεδρος του Καλού Κόμματος Μεράλ Ακσενέρ να υποστηρίζει την υποψηφιότητα Ιμάμογλου για την προεδρία, ενώ ο πρόεδρος του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου επιμένει στη δική του υποψηφιότητα.

Εμπειροί δημοσιογράφοι της γειτονικής χώρας, με τους οποίους συνομίλησε η «Κ», εκτιμούν πως η τουρκική κυβέρνηση ενδέχεται να επιθυμεί μια τελική διαπραγμάτευση με τους Κούρδους του HDP. Με αντάλλαγμα την ελευθερία κάθοδο στις εκλογές, μπορεί να διεκδικήσει τη στήριξή τους στο πρόσωπο του Ερντογάν. Σε διαφορετική περίπτωση το HDP θα αντιμετωπίσει την πωλή της απαγόρευσης της λειτουργίας του, ενώ και οι βουλευτές και τα μέλη του κόμματος θα μπορούν να διωχθούν και να φυλακιστούν, όπως ο Σελαχάτιν Ντεμιρτάς. Η τουρκική κυβέρνηση διαψεύδει αυτές τις πληροφορίες και μιλάει για την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης, ενώ επιμένει πως δεν επεμβαίνει στο έργο των δικαστών.

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ

© 2022 Disney

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΡΕΝΑΣ

Κυριακή
22/01

1940-2023

Ανάκτορα Ψυχικού, 1947. Από αριστερά, η πριγκίπισσα Σοφία, ο διάδοχος του θρόνου Κωνσταντίνος και η πριγκίπισσα Ειρήνη.

Δεξιά, Μητρόπολη Αθηνών, 18 Σεπτεμβρίου 1964. Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος νυμφεύεται την πριγκίπισσα της Δανίας Άννα-Μαρία.

Ο βασιλιάς που δεν κατάλαβε γιατί έχασε τον θρόνο του

Ο Κωνσταντίνος όπως τον γνώρισα, με τα δικά του λόγια, αλλά και μέσα από τις μαρτυρίες των άλλων πρωταγωνιστών και των καταγραφών στα αμερικανικά αρχεία

Του **ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η πρώτη επικοινωνία που είχα με τον τ. βασιλιά Κωνσταντίνο ήταν λίγο μετά την έκδοση του «Βιασμού της Ελληνικής Δημοκρατίας» το 1997. Χτύπησε το τηλέφωνό μου και άκουσα μια βαριά, μπάσα φωνή να λέει: «Καλοσπέρα σας, είμαι ο βασιλεύς». Αργησα λίγο να καταλάβω ποιος ήταν ακριβώς, αλλά μετά ξεκίνησε μια «κουβέντα» που κράτησε πολλά χρόνια, με αντικείμενο την Ιστορία. Ο λόγος που μου είχε τηλεφωνήσει ήταν γιατί στο βιβλίο ανέφερα σαν βασικό πληροφοριοδότη των αμερικανικών υπηρεσιών στην Αθήνα έναν Αμερικανό συνταγματάρχη (Τζόσεφ Λέπζικ), ο οποίος έπαιζε συχνά σκουός με τον Κωνσταντίνο. «Μα, είστε βέβαιος ότι ήταν άνθρωπος που είχε σχέση με τη CIA;», με ρώτησε και συνέχισε, «μα ξέρετε, ήταν ένα πολύ καλό και ευγενικό παιδί, είχαμε γίνει φίλοι, είχαμε μάλιστα και τα ίδια χόμπι, το σκούος, το τένις και την ιστιοπλοΐα». Του εξήγησα ότι δεν θα ανέφερα με βεβαιότητα την ιδιότητά του, αλλά στα αμερικανικά αρχεία, διπλά στο επώνυμό του, υπήρχε ο χαρακτηρισμός «Controlled American Source» (Ελεγχόμενη Αμερικανική Πηγή), που έμπαινε μόνο σε υπαλλήλους ή ανθρώπους που είχαν οργανική σχέση με τις αμερικανικές υπηρεσίες. Εμμοίαζε εκπληκτος και επέμενε για αρκετή ώρα να υποστηρίξει ότι μάλλον είχα κάνει λάθος.

Από εκείνη την πρώτη επαφή σχημάτισα την εντύπωση, η οποία εδραιώθηκε με το πέρασμα του χρόνου, ότι επρόκειτο για έναν άνθρωπο πολύ ευγενικό, αλλά και πολύ εύπιστο – έως και αφελή. Με προσκάλεσε να τον επισκεφθώ στο Λονδίνο, στο σπίτι του, πράγμα που έκανα λίγες εβδομάδες μετά. Ήταν φορτωμένο από νοσταλγία για την Ελλάδα. Στους τοίχους είχε κρεμάσει πορτρέτα των προγόνων του. Στην τηλεόραση παρακολουθούσε συνεχώς ελληνικά κανάλια. Ήταν λεπτομερώς ενημερωμένος για το τι συνέβαινε στη χώρα και δεν κουραζόταν να επαναλαμβάνει το πόσο ήθελε να επιστρέψει στην Ελλάδα. Απλός, με έντονα αυτοσαρκαστικό χιούμορ, ευγενής, έμοιαζε πολύ μοναχικός σε ένα περιβάλλον εξορίας.

Τον Κωνσταντίνο τον «γνώρισα» όμως, πέρα από τις πολύωρες άτυπες συζητήσεις και συνεντεύξεις μας, και μέσα από τις μαρτυρίες των άλλων, ερευνώντας τις ταραγμένες περιόδους του 1960 και του '70. Τον σκιαγραφούσαν οι άλλοι πρωταγωνιστές, όπως ήταν ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης, ο

Σπύρος Markeζίνης, ο Στυλιανός Παττακός, ο Νικόλαος Μακαρέζος, ο πάλαι ποτέ αυλάρχης Χαράλαμπος Ποταμιάνος, ο έμπιστος του Κωνσταντίνου, Νίκος Φαρμάκης κ.ά. Πολλοί. Αλλά και αναλύσεις για τον ρόλο και τον χαρακτήρα του είχαν αποθησαυριστεί στα αμερικανικά αρχεία και στις συζητήσεις με όλους σχεδόν τους ανθρώπους που βρέθηκαν σε θέσεις-κλειδιά την περίοδο 1964-74 στις διάφορες αμερικανικές υπηρεσίες.

Ένα πρώτο συμπέρασμα ήταν το γεγονός πως βρέθηκε στον θρόνο σε πολύ μικρή ηλικία και επέλεξε κόλακες, ανεπαρκείς ανθρώπους, οι οποίοι είχαν ενίοτε τη δική τους προσωπική ατζέντα. Βασικός, όσο και μοιραίος, ήταν ο στενός συνεργάτης του και υπασπιστής, ταγματάρχης Μιχάλης Αρναούτης. Ένας άνθρωπος που διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο σε πολλές κρίσιμες στιγμές.

Η μεγάλη κρίση

Όταν ορκίστηκε βασιλιάς, μία σχετικά προφητική έκθεση της αμερικανικής πρεσβείας έγραφε πως «αν ο Κωνσταντίνος αποφάσιζε να περιοριστεί σε έναν συμβολικό ρόλο, χωρίς να αναμειγνύεται στις καθημερινές πολιτικές διαμάχες, θα ενισχυθεί η προοπτική μιας σχετικά ήρεμης θητείας. Αν παύει το αποφασίζει ότι πρέπει να αναμειγνύεται ενεργά στην πολιτική ζωή, όποτε το έκρινε αναγκαίο, η μοναρχία θα πρέπει να αναμένει ένα θυελλώδες και αβέβαιο μέλλον».

Η πρώτη μεγάλη κρίση ήλθε πολύ γρήγορα και ήταν η συγκρούσή του με τον Γεώργιο Παπανδρέου, η οποία οδήγησε στην αποστασία και στην πολιτική αποστασιοποίηση. Στο επίκεντρο ήταν ασφαλώς το ζωτικό ερώτημα ποιος θα ελέγχει τις Ενοπλες Δυνάμεις. Οι χειρισμοί, ξεκινώντας από τις επιστολές που έστειλε στον Παπανδρέου, ήταν πολύ κακοί. Οι σύμβουλοι του πατέρα του, που ήταν πολύ ήπιος και μετριοπαθής, σοκαρίστηκαν όταν τις διάβασαν στον Τύπο. Ο ίδιος –και αυτό μου έκανε πάντοτε εντύπωση– πίστευε ότι θα κέρδιζε στην αναμέτρηση με τους Παπανδρέου και πως ο κόσμος ήταν μαζί του. Για την έκβαση της συγκρούσε έμοιαζε να είχε διαβεβαιώσεις ότι η πλειοψηφία των βουλευτών της Ενώσης Κέντρου θα έδινε ψήφο εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση που ορκίστηκε από τον πρόεδρο της Βουλής Αθανασιάδη-Νόβα στις 15 Ιουλίου 1965. Απο ποιον είχε αυτές τις «απόλυτες» διαβεβαιώσεις, δεν μου αποκάλυψε ποτέ.

Ο Κωνσταντίνος είχε εξάλλου κλειστεί και σε ένα στενό κοινω-

4 Ιουνίου 1940

Η «Κ» αναγγέλλει τη γέννηση, δύο ημέρες νωρίτερα, του «επίδοξου διαδόχου της χώρας», «την Κυριακήν 5.45 μ.μ.». Στη φωτογραφία δεξιά, «το ευτυχές διαδοχικόν ζεύγος», Παύλος και Φρειδερίκη.

28 Σεπτεμβρίου 1946

Την προηγούμενη, ο βασιλιάς Γεώργιος επέστρεψε αεροπορικά από το Λονδίνο ύστερα από πολυετή παραμονή εκτός Ελλάδας, για να ενθρονιστεί ξανά, σύμφωνα με το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος της 1ης Σεπτεμβρίου 1946.

2 Απριλίου 1947

Ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ «απεβίωσεν, όλως αδοκίμως, χθες 1.55 μ.μ. εκ καρδιακής προσβολής» και λίγες ώρες αργότερα ορκίστηκε ο νέος βασιλιάς Παύλος Α΄, απευθύνοντας και το καθιερωμένο διάγγελμα στον λαό.

29 Ιουνίου 1958

Η ενηλικίωση του διαδόχου Κωνσταντίνου εορτάστηκε με επισοιμότητα. Στη φωτογραφία, ο διάδοχος με τους γονείς του, βασιλιά Παύλο και βασίλισσα Φρειδερίκη, εξερχόμενοι των παλαιών ανακτόρων, χαιρετούν κατά την ανάκρουση του Εθνικού Ύμνου.

νικό κύκλο Αθηναίων συνδαιτυμόνων, που του μετέφεραν μια απατηλή εικόνα για τις διαθέσεις της κοινής γνώμης απέναντί του. «Ξέρετε», μου έλεγε, «τρώγαμε με φίλους και μου έλεγαν όλοι, “μην ακούτε τους φωνασκούντες: ο λαός είναι μαζί σας, μεγαλειότητα”».

Κοιτώντας πίσω, το πιο μοιραίο λάθος του Κωνσταντίνου ήταν όσα συνέβησαν το 1965. Αν ο ίδιος, και η ακραία πτέρυγα του ελληνικού κατεστημένου της εποχής, δεν εξωθούσαν τα πράγματα στη ρήξη, η πολιτική εξέλιξη της χώρας θα ήταν πολύ διαφορετική. Το πιθανότερο είναι ότι η κυβέρνηση της Ενώσης Κέντρου, υπό την πολύ αδύναμη ηγεσία του Γεωργίου Παπανδρέου και το βάρος των εσωτερικών της συγκρούσεων, θα έκλεινε φυσικά τον κύκλο της και θα είχαμε μια ομαλή εναλλαγή των δύο μεγάλων κομμάτων στην εξουσία. Οι δικοί του ανεύθυνοι χειρισμοί ήταν που –σε συνδυασμό με το άλλοθι που έδωσε η ριζοσπαστικοποίηση μέρους του πολιτικού συστήματος, υπό την επηρροή του Ανδρέα Παπανδρέου– οδήγησαν στη κούντα.

Η δική του εκτροπή

Καθώς πλησιάζαμε στις εκλογές του Μαΐου του 1967 ήταν πλέον καθαρό ότι ο Κωνσταντίνος ετοιμάζε, υπό την άμεση επίβλεψη και τον συντονισμό του Αρναούτη, μια δική του στρατιωτική επέμβαση – το λεγόμενο και κίνημα των στρατηγών. Οι Παπαδόπουλος, Μακαρέζος, Παττακός ήταν απλώς οι «τεχνοκράτες των κινημάτων», αυτοί που ήξεραν να το σχεδιάσουν και να το εκτελέσουν. Ο Κωνσταντίνος δίσταζε συνεχώς να πατήσει το κουμπί για τη δική του εκτροπή. Οι συνταγματάρχες αποφάσισαν να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους. Ο Αρναούτης υποτίθεται ότι ήλεγχε το στράτευμα «μέχρι μονάδος», όπως του έλεγε. Όμως, παρότι σε μια σειρά από περιστασεις κατάλαβε ότι ετοιμαζόταν και άλλο κίνημα από μεσαίους αξιωματικούς, ο Αρναούτης εί-

τε δεν το πήρε στα σοβαρά είτε δεν ενημέρωσε τον βασιλιά. Ο Μακαρέζος μου διηγείτο, για παράδειγμα, ότι, όταν ο Αρναούτης πήγε να ενημερωθεί για την πορεία προετοιμασίας του σχεδίου εκτροπής στο γραφείο του αρχηγού ΓΕΣ, στρατηγού Σπαντιδάκη, πήρε από το γραφείο του τον φάκελο με το σχέδιο συλλήψεων την πρώτη νύχτα. Πρώτο στη λίστα ήταν το δικό του όνομα. Οι συνταγματάρχες είχαν μπερδέψει

«Μα, είστε βέβαιος ότι ήταν άνθρωπος της CIA;», με ρώτησε. «Ξέρετε, ήταν ένα πολύ καλό και ευγενικό παιδί, είχαμε γίνει φίλοι, είχαμε και τα ίδια χόμπι, το σκούος, το τένις και την ιστιοπλοΐα».

την «επίσημη» λίστα με τη δική τους. Μόλις ο Αρναούτης είδε τον εαυτό του στον κατάλογο εκείνων που έπρεπε να συλληφθούν, ρώτησε τι «είναι αυτό;». Δεν έδωσε όμως συνέχεια και ο Κωνσταντίνος επέμενε μέχρι τέλους ότι κανείς δεν του το είπε.

Το βράδυ που ξέσπασε το πραξικόπημα, ο Κωνσταντίνος έβλεπε μαζί με την αδελφή του Σοφία μια ταινία γουέστερν σε μια ειδική κινηματογραφική αίθουσα στο Τατόι. Όταν ενημερώθηκε για το τι είχε συμβεί, άρχισε να παίρνει τους συνεργάτες του, προτού κοπεί η τηλεφωνική γραμμή για τα καλά. Μιλούσε με τον Αρναούτη όταν άκουσε από την άλλη άκρη της γραμμής τις ριπές των όπλων. Οι αξιωματικοί που μετείχαν στο πραξικόπημα επιχειρούσαν ήδη να συλλάβουν τον στενότερο συνεργάτη του βασιλιά. Εκείνος κατάλαβε πολύ γρήγορα ότι δεν υπήρχε ούτε μία στρατιωτική μονάδα που να υπακούει στις εντολές τους – ούτε καν οι

αλεξιπτωτιστές που εθεωρούντο οι πιο πιστοί σε αυτόν.

Οι σκηνές που ακολούθησαν ήταν τραγικές, για τον ίδιο αλλά κυρίως για τη χώρα. Οι συνταγματάρχες τον επισκέφθηκαν στο Τατόι, με τον Παττακό στον ρόλο του σκληρού αλλά και του «τρελού». Ο ίδιος ο Παττακός είχε ομολογήσει πάντως, σε μια συνέντευξη που είχαμε κάνει, ότι «εκείνες τις πρώτες ώρες με ένα φύσημα θα πέφταμε». Ο Κωνσταντίνος δεν το τόλμισε. Εκ των υστέρων, ο ίδιος προέβαλε ως πράξη «αντίστασης» το γεγονός ότι ζήτησε να αφήσουν τα περιστροφά τους πριν μπουν στην αίθουσα του θερινού ανακτόρου για να τον συναντήσουν και επίσης να αποκλειστεί ο Νίκος Φαρμάκης από τη λίστα αυτών που προόριζαν οι συνταγματάρχες για υπουργούς. Ο Φαρμάκης ήταν προσωπικός φίλος του βασιλέως και τον διαβεβαίωνε λίγες ημέρες πριν: «Μεγαλειότητα, ελέγχετε πλήρως το στράτευμα: το κρατάτε από...». Ήταν ο ίδιος άνθρωπος που τα ξημερώματα της 21ης Απριλίου εμφανίσθηκε με ένα περιστροφό στο χέρι και οδήγησε ο ίδιος τους συνταγματάρχες με το προσωπικό του αυτοκίνητο στο κτίριο της Βουλής, όπου βρισκόταν τότε το γραφείο του πρωθυπουργού.

Η άλλη πράξη «αντίστασής» του ήταν το ύψος της σιωπής του. Αυτόν τον ισχυρισμό διατύπωσε στην πρώτη μας συνέντευξη. Βγήκε, είχε πει, φωτογραφία με τους συνταγματάρχες, μετά την ορκωμοσία τους, για να δώσει το μήνυμα ότι ήταν δυσανεκτός με την εξέλιξη. Εμφανίστηκε κατηφής, ενώ ο κόσμος ήξερε ότι ήταν πάντοτε γελαστός.

Από εκείνο το βράδυ ο Κωνσταντίνος άρχισε να χάνει την ισχύ του και να μένει εντελώς μόνος. Δεν μπορούσε καν να παρακολουθήσει τις εξελίξεις. Όταν επισκέφθηκε τον Λευκό Οίκο και συναντήθηκε με τον πρόεδρο Τζόνσον, δύο μήνες πριν από το δικό του αντικίνημα, το μήνυμα που έλαβε από τους Αμερικανούς

1940-2023

Περίπτερο υποστηρικτών της μοναρχίας, λίγο πριν από το δημοψήφισμα του 1974. Το σλόγκαν της αφίσας «Ναι στον δημοκρατική βασιλιά» δεν αποδείχθηκε πειστικό – η Αβασίλευτη Δημοκρατία υπερίσχυσε με 69,2%.

Ρώμη, 2 Ιουνίου 1973. Μία ημέρα μετά την κατάργηση της βασιλευσμένης δημοκρατίας στην Ελλάδα, με απόφαση του δικτάτορα Γιώργου Παπαδόπουλου, ο Κωνσταντίνος δίνει συνέντευξη Τύπου στο σπίτι του, με την Άννα - Μαρία στο πλευρό του.

Αποτυχία και τέλος της βασιλείας στη Νεότερη Ελλάδα

Ανιστόρητη η ερμηνεία ότι ο θεσμός απορρίφθηκε επειδή ήταν «ξενόφερτος»

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ Θ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΥ***

Μετά από συστηματική πλύση εγκεφάλου τα τελευταία πενήντα χρόνια, οι σημερινοί Έλληνες έχουν αποκτήσει σφοδρή προκατάληψη και πρωτόγωνα αντανakλαστικά εναντίον του βασιλικού θεσμού. Τόσο τυφλή προκατάληψη μαρτυρεί (και αναπαράγει) πλήρη άγνοια όχι μόνο για τον βασιλικό θεσμό γενικά, αλλά και για την ελληνική ιστορία ειδικότερα. Υπήρξε τάχα «ξενόφερτη» η βασιλεία στη Νεότερη Ελλάδα; Αυτό είναι το μόνιμο αλλά εντελώς ανιστόρητο επιχείρημα, που συνήθως αρκεί για τη συνοπτική απόρριψή της ή, σωστότερα, για τον εξορκισμό της. Ένα τέτοιο επιχείρημα θα είχε νόημα μόνο αν το νεοελληνικό έθνος δεν είχε παρελθόν (όπως π.χ. το αμερικανικό). Ωστόσο, ακόμη και αν εξαιρεθούν οι περιόδοι ξένης κατάκτησης (ρωμαϊκής, φραγκικής, οθωμανικής), ο Ελληνισμός έζησε το μεγαλύτερο διάστημα υπό βασιλεία (ομηρική, μακεδονική, ελληνιστική, βυζαντινή). Στη διάρκεια τριών χιλιάδων ετών, μοναδικό «φωτεινό διάλειμμα» υπήρξε η εξαφάνιση της κληρονομικής βασιλείας για τέσσερις περίπου αιώνες στις αρχαίες πόλεις-κράτη. Και τότε ακόμη, κραυγαλέα εξαίρεση αποτελούσε η Σπάρτη. Με αυτό το παρελθόν, που και οι σημερινοί Έλληνες διεκδικούν μαχητικά ως δικό τους (ιδίως στο πρόσωπο Μακεδόνων βασιλέων...), ο χαρακτηρισμός της βασιλείας ως «ξενόφερτης» φαίνεται γελοίος ή πάντως σχιζοφρενικός. Εξάλλου, η χιλιόχρονη μοναρχική παράδοση του Βυζαντίου αποτυπώνεται ανεξίτηλα και στην Ορθόδοξια, όπως δείχνουν οι ανόπτες διαμάχες για το λεγόμενο Πολυχρόνιο και την αναφορά του σε «βασίλεις».

Δεν είναι λοιπόν αλήθεια ότι στη Νεότερη Ελλάδα η βασιλεία «επιβλήθηκε» τάχα από ξένες δυνάμεις σε έναν λαό με ήδηθεν προαιώνια αντιβασιλικά γονίδια. Αρκικά, η αποδοχή της υπήρξε σχεδόν καθολική, για προφανείς και πραγματιστικούς λόγους, τόσο εξωτερικούς όσο και εσωτερικούς. Η βασιλεία εξασφάλιζε την απαραίτητη υποστήριξη Μεγάλων Δυνάμεων για την ανεξαρτησία του νεοελληνικού κράτους, αλλά και για τη μελλοντική του επέκταση. Αποτελούσε επίσης εγγύηση εσωτερικής σταθερότητας και αποτροπής ανεξέλεγκτων εμφυλίων συγκρούσεων, όπως αυτές που συνόδευσαν τον Αγώνα της Ανεξαρτησίας. Από την πρώτη στιγμή, το 1824, οι σχετικές διαμάχες δεν αφορούσαν τον ίδιο τον βασιλικό θεσμό, αλλά μόνο την επιλογή βασιλέα. Σαράντα χρόνια αργότερα, οι Έλληνες είχαν την ευκαιρία να επιλέξουν οι ίδιοι βασιλέα στο δημοψήφισμα του 1862. Η συντριπτική πλειοψη-

φία διάλεξε τότε τον πρίγκιπα Αλφρέδο της Μεγάλης Βρετανίας, δίνοντας έτσι στην κυβέρνηση της τη δυνατότητα να βρει εκείνη άλλον στη θέση του – τον μετέπειτα Γεώργιο Α΄. Παρά την αρνητική εμπειρία της βασιλείας επί Οθωνα, μόλις 93 σε σύνολο 241.202 ψηφισάντων επέλεξαν την αβασίλευτη δημοκρατία το 1862. Ποσοστό σχεδόν μηδενικό (0,04%).

Αφού δεν μπορούσε εκ των πραγμάτων να βρεθεί πειστική ελληνική υποψηφιότητα, ξενόφερτη υπήρξε αναγκαστικά όχι η βασιλεία, αλλά η δυναστεία – τόσο η πρώτη που δεν μπόρεσε να θεμελιώσει ο Οθων, όσο και η δεύτερη που εγκαινίασε ο Γεώργιος Α΄. Το ίδιο όμως ισχύει και σε πολλές χώρες που παραμένουν βασιλεία μέχρι σήμερα, χωρίς προοπτική πολιτειακής μεταβολής. Η βρετανική δυναστεία υπήρξε προϊόν εισαγωγής από τη Γερμανία πριν από τρεις αιώνες. Η βελγική δυναστεία επίσης, πριν δύο σχεδόν αιώνες, με ιδρυτή τον παρ' ολίγο δικό μας πρώτο βασιλέα Λεοπόλδο του Σαξ-Κοβούργου. Το πιο πρόσφατο και εύγλωττο παράδειγμα στην Ευρώπη αποτελεί η Νορβηγία. Όταν απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1905, δεν δίστασε να επιλέξει ως βασιλέα έναν Δανό πρίγκιπα, παρά την εχθρότητα που τη χώριζε από τη Δανία μετά από αιώνες καταπίεσης των

Στο δημοψήφισμα του 1862, παρά την αρνητική εμπειρία της βασιλείας επί Οθωνα, μόλις 93 σε σύνολο 241.202 ψηφισάντων επέλεξαν την αβασίλευτη δημοκρατία το 1862. Ποσοστό σχεδόν μηδενικό (0,04%).

Νορβηγών από τους Δανούς. Δεν εξηγείται λοιπόν η αποτυχία του βασιλικού θεσμού στη Νεότερη Ελλάδα απλώς και μόνο από το γεγονός ότι οι πρώτοι δύο βασίλεις ήταν αναγκαστικά ξένοι, αφού δεν υπήρχαν Έλληνες υποψήφιοι.

Σε ανάλογο συμπέρασμα οδηγεί εξάλλου και η αναφορά στα πρόσωπα. Ο πιο επιτυχημένος βασιλέας της Νεότερης Ελλάδας ήταν ταυτόχρονα και ο πιο ξένος. Ο Γεώργιος Α΄ έζησε, αλλά και πέθανε ουσιαστικά ως Δανός πρίγκιπας – στον συνθητισμένο περίπατό του, χωρίς τις προφυλάξεις που θα εμπόδιζαν τη δολοφονία του. Γενικά διατήρησε τον τρόπο ζωής και τις αντιλήψεις που θα είχε και στην πατρίδα του. Αυτό δεν τον εμπόδισε να συμπληρώσει σχεδόν πενήντα χρόνια βασιλείας, επιδεικνύοντας αξιοθαύμαστη προσαρμοστικότητα

στις κρίσεις, ακόμη και το 1909. Αντίθετα, ο γιος του Κωνσταντίνος Α΄ υπήρξε κατά βάθος ο πιο ρωμιοδ βασιλιάς. Λατρεύτηκε ως Έλληνας και ως απευθείας διάδοχος του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου. Αυτό δεν τον εμπόδισε να αποτύχει οικτρά ως βασιλέας, συμπαρασύροντας τη δυναστεία και τη βασιλεία και τερματίζοντας τη μέχρι τότε γενική σχεδόν αποδοχή τους.

Για να εξηγηθεί η αποτυχία της βασιλείας στη σύγχρονη Ελλάδα, δεν αρκεί λοιπόν η επίκληση της καταγωγής των προσώπων. Χρειάζεται πρώτα να εξεταστεί γενικά ο ρόλος που μπορεί να παίξει αυτός ο πανάρχαιος θεσμός στη νεότερη εποχή. Η ισοβιότητα και η εξ αίματος κληρονομική διαδοχή εξασφαλίζουν στη βασιλεία ένα ασυναγώνιστο πλεονέκτημα στην εκπλήρωση συγκεκριμένων λειτουργιών: περισσότερο από οποιοδήποτε αιρετό αξίωμα, μπορεί να ενσαρκώνει την κρατική υπόσταση, συνέχεια και ανεξαρτησία. Σε καιρό πολέμου γίνεται ακόμη πιο κρίσιμη και ορατή η συνολική λειτουργία που επιτελεί η βασιλεία, ιδίως μάλιστα αν ο ίδιος ο Βασιλιάς (ή έστω ο Διάδοχος) ηγείται των ενόπλων δυνάμεων, σύμφωνα με τον αρχέγονο πολεμικό χαρακτήρα του βασιλικού θεσμού. Σε καιρό ειρήνης προέχει η εγγύηση της συνταγματικής τάξης.

Η ισοβιότητα και η κληρονομική διαδοχή, δύο στοιχεία κατεξοχήν αρχαϊκά, άλογα και αντιδημοκρατικά, αποτελούν ταυτόχρονα την αχίλλεια πτέρνα της βασιλείας. Σε παλαιότερες εποχές, ανόητοι, πλῆθιοι ή και παράφρονες βασιλιάδες γίνονταν συνήθως ανεκτοί, ιδίως όταν υπήρχε η θεσμική διάδοχος της αντιβασιλείας (π.χ. ο Γεώργιος Γ΄ στη Μεγάλη Βρετανία). Στη νεότερη εποχή, όμως, δεν υπάρχει τέτοια ανοχή. Το τέλος της βασιλείας προέρχεται πάντα από την ανεπάρκεια και τη λάθη του τελευταίου ή των τελευταίων εστεμμένων. Εξάλλου, τον 20ό αιώνα έπαψε πλέον να αποτελεί ορθολογική επιλογή η αναζήτηση νέας δυναστείας μετά την αποτυχία της προηγούμενης.

Μόνο σ' αυτό το γενικότερο και συγκριτικό πλαίσιο μπορεί να κατανοηθεί και η αποτυχία της βασιλείας στη σύγχρονη Ελλάδα. Η ελληνική δυναστεία γνώρισε το ύψιστο σημείο επιτυχίας και συνακόλουθης πανελλήνιας αποδοχής την εποχή των Βαλκανικών Πολέμων. Ο Γεώργιος Α΄ εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη για να ενσαρκώνει, στην κυριολεξία, την οριστική ελληνική κυριαρχία στην επίμαχη πόλη. Μετά τη δολοφονία του εκεί, εύλογα παρομοιάστηκε με τον αρχαίο Κόδρο, βασιλιά της Αθήνας που θυσιάστηκε για το κράτος του. Από την πλευρά του, ο Κωνσταντίνος Α΄ ηγήθηκε του νικηφόρου στρατού, πρώτα ως Διάδοχος

και ύστερα ως Βασιλέας. Με αυτά τα δεδομένα, η βασιλεία και η δυναστεία μπορούσαν ασφαλώς να αποκτήσουν οριστικά και ατράνταχτα θεμέλια.

Τα δεδομένα αυτά ανέτρεψε ραγδαία και ανεπανόρθωτα η καταστροφική πορεία που ακολούθησε αμέσως μετά ο Κωνσταντίνος Α΄. Διέψευσε με τον πιο βάνυσο τρόπο τη θεσμική αποστολή της βασιλείας συνολικά, ακόμη και στο στοιχειώδες επίπεδο της προάσπισης της εδαφικής ακεραιότητας του κράτους. Η απόλυτη τυφλώσή του φαίνεται προπαντός από την άρνησή του να παραιτηθεί έγκαιρα, σε όφελος της δυναστείας. Το 1922 ήταν πια πολύ αργά.

Η συνέχεια μπορεί να ειπωθεί, με νέα ματιά, σαν μια σειρά από χαμένες ευκαιρίες για τη βασιλεία. Μετά τη βίαιη Παλινόρθωση του 1935, ο Γεώργιος Β΄ είχε την ιστορική ευκαιρία να κάνει μία καινούργια αρχή (όπως πίστεψε τότε και ο Βενιζέλος). Κατέληξε όμως ο Γεώργιος Β΄ να κάνει ακριβώς το αντίθετο. Παραβιάζοντας τον όρκο του και συμπράττοντας με τον Μεταξά στην επιβολή δικτατορίας, προκάλεσε (όπως ο πατέρας του) μία μακροπρόθεσμα καταστρεπτική κρίση νομιμότητας, για δέκα ολόκληρα χρόνια. Ακόμη και μετά τον θάνατο του Μεταξά, ο Γεώργιος Β΄ φάνηκε εντελώς ανίκανος να μνησθεί τους συγγενείς του (της Δανίας και της Νορβηγίας) και να δείξει τη σημαίνει βασιλιάς σε καιρό πολέμου και εχθρικής κατοχής.

Οτι μετά την Κατοχή και τα Δεκεμβριανά η βασιλεία απέκτησε νέα ζωτικότητα και ευρύτερη αποδοχή, ως πόλος συστημικών και εγγύηση κατά του κομμουνισμού, οφείλεται λιγότερο στην ιδιολεϊκή πολιτική του Γεωργίου Β΄ και πολύ περισσότερο στις επιλογές των αντιπάλων του, με πρώτο τον ΚΚΕ. Ο Παύλος με τη Φρειδερίκη ενσάρκωσαν δυναμικά αυτόν τον νέο ρόλο της βασιλείας, με αξιοσημείωτη επιτυχία στην αρχή, αλλά παντελή έλλειψη προσαρμοστικότητας στη συνέχεια.

Παρά τις προσδοκίες ορισμένων (π.χ. του Γεωργίου Παπανδρέου), ο Κωνσταντίνος Β΄ αποδείχθηκε αμέσως ακατάλληλος για ένα (ακόμη) νέο ξεκίνημα. Ακόμη και την ύστατη στιγμή, το 1967, έχασε την ευκαιρία να γίνει πράγματι εγγυητής της συνταγματικής τάξης, έστω εκ των υστέρων, και να συσπειρώσει γύρω του την αντίσταση στη δικτατορία. Αυτή ήταν η τελευταία ιστορική ευκαιρία για τη βασιλεία στην Ελλάδα, που εξανεμίστηκε οικτρά από τον τελευταίο Κωνσταντίνο.

ήταν ξεκάθαρο: Δεν θα παρενέβαιναν υπέρ του. Πλέον στήριζαν τη χούντα. Δεν το κατάλαβε, και όπως είπε στους Αμερικανούς συνομιλητές του αργότερα: «Αν το είχατε πει πιο καθαρά, δεν θα έκανα την ίδια κίνηση».

Ακολούθησε η εξορία και η περίοδος της αναμονής, έως την κατάρρευση της χούντας και την επιστροφή του Κωνσταντίνου Καρμανλή στην Αθήνα. Ο ίδιος δεν ξεπέρασε ποτέ τον θυμό του επειδή, κατά την αφήγησή του, ο Καρμανλής τον ξεγέλασε την τελευταία φορά που μίλησαν, στις 23 Ιουλίου 1974, αφήνοντας να εννοηθεί ότι θα τον περίμενε να επιστρέψει ως βασιλιάς στην Αθήνα.

Σιδερώνοντας την αφήγηση

Ο Κωνσταντίνος είχε δύο στόχους μετά το δημοψήφισμα και την κατάργηση της μοναρχίας: Να επιστρέψει και να ζήσει στην Ελλάδα και να υπερασπιστεί την υστεροφημία του. Το πρώτο του πέτυχε, όταν τα πάθη καταλάγασαν και μπόρεσε να μετακομίσει στην Αθήνα. Θυμάμαι τον ενθουσιασμό του τον πρώτο καιρό και το πόσο απολάμβανε να διηγείται τις αντιδράσεις απλών πολιτών, ιδίως αντιμοναρχικών πολιτών, όταν τον συναντούσαν. «Μα να δεις πώς έκανε ο ταξίτζης όταν κατάλαβε ποιος είμαι, και ήταν και αριστερός», ήταν μια συνθησιμένη φράση του ύστερα από μια βόλτα στην Αθήνα. Έδειχνε να έχει συμβιβαστεί με την ήττα του και την απώλεια του θρόνου. Ηθελε όμως να καταγραφεί και η δική του εκδοχή της Ιστορίας.

Πάντοτε μου έκανε εντύπωση, πράγμα συνθησιμένο για τους αμφιλεγόμενους πρωταγωνιστές που επιχειρούν να ξαναγράψουν τον ρόλο τους στην Ιστορία, το πόσο ευλαβικά συνεπής έμενε στο δικό του «σενάριο». Επαναλάμβανε τις ίδιες ιστορίες, τις ίδιες στερεότυπες απαντήσεις. Όταν οι συζητήσεις μας ήταν άτυπες, ξεφευγε λίγο. Υπήρχαν όμως μερικές ερωτήσεις που δεν απάντησε ποτέ, όσο και αν τον πίεσα. Ποιος τον

είχε διαβεβαιώσει ότι η κυβέρνηση Νόβα θα έπαιρνε ψήφο εμπιστοσύνης; Πήραν χρήματα βουλευτές για να στηρίξουν τις κυβερνήσεις της αποστασίας από ποιον; Τον επιπρέαζε η μπτέρα του, όπως ήθελε ο θρύλος της εποχής, και σε ποιον βαθμό;

Ήταν επίσης ένας άνθρωπος που δεν μπορούσε να διαβάσει τις δυνάμεις της Ιστορίας, ούτε να εξηγήσει τι του συνέβη. Θυμάμαι μια συζήτησή μας κατά την οποία επέμενα να τον ρωτώ «γιατί πιστεύετε ότι χάσατε τον θρόνο σας;». Σκέφθηκε πολλή ώρα. Η απάντησή του με άφησε κατάπληκτο. «Ίσως επειδή», είπε, «είχα πει κάτι βαρύ για τον Χρήστο Λαμπράκη σε ένα τραπέζι το 1965».

Κοιτώντας πίσω, βλέπω έναν άνθρωπο που δεν είχε την ωριμότητα και τα εφόδια για να βρεθεί στο μάτι του κυκλώνα, μέσα σε ένα άγριο πολιτικό σκηνικό που το όριζαν βυζαντινές μηχανορραφίες. Βλέπω έναν άνθρωπο με μεγάλη ευγένεια, που αγαπούσε την Ελλάδα και που δεν κατάφερε ποτέ να εξηγήσει, κυρίως στον εαυτό του, πώς και γιατί έχασε τον θρόνο του.

Η «ελληνική τραγωδία», για να δανειστώ έναν κλασικό τίτλο, ήταν πως η ελληνική κοινωνία είχε έναν απίστευτο οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό δυναμισμό τη δεκαετία του. Ο οποίος αν εξελισσόταν ομαλά θα οδηγούσε σε πραγματική απογείωση της χώρας. Το πολιτικό όμως σύστημα απορρυθμίστηκε και ο Κωνσταντίνος έγινε κομμάτι του άγριου πολιτικού παιχνιδιού. Εδώ ωστόσο φτάνουμε στο ερώτημα που παθιάζει όποιον ασχολείται με την Ιστορία: Τα πρόσωπα οδηγούν τα γεγονότα; Ή τα γεγονότα οδηγούν τα πρόσωπα; Θα ήταν αλλιώς τα πράγματα εάν το τιμόνι, πριν από το ναυάγιο της ελληνικής δημοκρατίας, κρατούσαν άλλα χέρια;

Οποίος είχε γνωρίσει καλά τον Κωνσταντίνο, θα είχε πειστεί ότι στο τέλος πάντα μετράει η προσωπικότητα όσων είχαν πρώτο ρόλο σε δραματικά ιστορικά επεισόδια.

* Ο καθηγητής Γιώργος Θ. Μαυρογορδάτος είναι συγγραφέας των βιβλίων «1915: Ο Εθνικός Δικασμός» και «Μετά το 1922: Η παράταση του Δικασμού».

Όταν οι ΗΠΑ εξάγουν τραμπισμό

Οι δοξασίες που ενέπνευσαν τους πορθητές του Κογκρέσου εξαπλώνονται εκτός Αμερικής, την ώρα που στην Ουάσιγκτον οι ακραίοι αποκτούν ασύμμετρα κοινοβουλευτικά ερείσματα

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

Στην εικόνα των Αμερικανών για τον εαυτό τους και το συλλογικό τους πεπρωμένο, η ιδέα του φάρου της ανθρωπότητας παραμένει ισχυρή. Ο Αβραάμ Λίνκολν, λίγο πριν απελευθερώσει τους σκλάβους, είχε αναφερθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες ως την «τελευταία, καλύτερη ελπίδα της Γης». Ο Ρόναλντ Ρέικαν, λίγο πριν από την εκλογή του στην προεδρία το 1980, μίλησε για τη χώρα του, παραφράζοντας το Κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο, ως μία «λαμπερή πόλη χτισμένη ψηλά στο βουνό» («shining city on a hill»).

Στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου, παρά τις αμφιλεγόμενες στρατιωτικές επεμβάσεις και τη στήριξη δικτατοριών στο όνομα του αντικομμουνισμού, οι ΗΠΑ εξακολουθούσαν να διεκδικούν την ηθική ανωτερότητα ως ηγέτιδα δύναμη του ελεύθερου κόσμου, το κορυφαίο παράδειγμα του συνδυασμού της συνταγματικής δημοκρατίας και της οικονομίας της αγοράς. Μετά το σοκ της 11ης Σεπτεμβρίου, η θεώρηση αυτή συνέβαλε στο ολέθριο σφάλμα της εισβολής στο Ιράκ: πέρα από τα ανύπαρκτα όπλα μαζικής καταστροφής, βασική πτυχή της επιχειρηματολογίας των νεοσυντηρητικών τότε εστίαζε στην ανάγκη η Ουάσιγκτον να κάνει εξαγωγή του αμερικανικού δημοκρατικού μοντέλου – ακόμα και με τα όπλα.

Σήμερα, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Η θητεία του Ντόναλντ Τραμπ στον Λευκό Οίκο δοκίμασε τις αντοχές των αμερικανικών θεσμών όσο ποτέ από την εποχή του Εμφυλίου. Η απόπειρά του, με τη διασπορά ψευδών και τις αφόρητες πιέσεις που άσκησε όπου μπορούσε –από τον αντιπρόεδρό του, το υπουργείο Δικαιοσύνης και τοπικούς αξιωματούχους υπεύθυνους για την εκλογική διαδικασία– να ανατρέψει το εις βάρος του εκλογικό αποτέλεσμα ήταν άνευ προηγουμένου στην ιστορία της χώρας. Το ιδιότυπο αυτό πραξικόπημα απέτυχε και η μεταβίβαση της προεδρικής εξουσίας συνετελέσθη. Προηγήθηκε ωστόσο η αιματηρή εξέγερση της 6ης Ιανουαρίου του 2021, με την κατάληψη του Καπιτωλίου από ορδές οπαδών του απερχόμενου προέδρου που είχαν πιστέψει τα μυθεύματα περί εκλογικής απάτης.

Ο κίνδυνος παραμένει

Δύο χρόνια αργότερα, οι προοπτικές της αμερικανικής δημοκρατίας παραμένουν αβέβαιες. Ο κίνδυνος δεν έχει περάσει. Παράλληλα, όπως φάνηκε από την απόπειρα πραξικοπήματος στη Γερμανία που ήλθε στο φως στις αρχές Δεκεμβρίου και τα επεισόδια στη Βραζιλία την περασμένη Κυριακή, ο Τραμπ και οι παλαβές θεωρίες συνωμοσίας που τον περιβάλλουν έχουν εμπνεύσει τους εχθρούς της δημοκρατίας και σε άλλες χώρες. Ο Μπιλ Ανθόλντς, πρόεδρος του Miller Center for Public Affairs, που ειδικεύεται στη μελέτη της

αμερικανικής προεδρίας, δηλώνει στην «Κ» ότι παραμένει αισιόδοξος για τη δημοκρατία των ΗΠΑ, «όσο δύσκολο κι αν φαίνεται αυτό τα τελευταία χρόνια», καθώς το αμερικανικό σύστημα «γενικά αυτο-διορθώνεται». Γράφοντας λίγο πριν από τις εκλογές του 2020, θυμάται, σημειώνει ότι οι ΗΠΑ αντιμετώπιζαν άνευ προηγουμένου αλληλεπικαλυπτόμενες κρίσεις: οικονομική, πολιτική, δημόσιας υγείας. «Κι όμως, τα τελευταία τρία χρόνια, έχουμε δει την υιοθέτηση ενός αριθμού σημαντικών νομοθετημάτων, συμπεριλαμβανομένων των διακομματικών συμφωνιών για τη μεταρρύθμιση του προεδρικού εκλογικού συστήματος, για την οικονομική αντιμετώπιση της COVID-19, τις υποδομές, την οπλοχρησία, τα ζητήματα των βετεράνων, την υποστήριξη για την Ουκρανία και την αποδοχή δύο νέων μελών στο ΝΑΤΟ». Επιπλέον, προσθέτει, έστω χωρίς τις ψήφους των Ρεπουμπλικανών, εγκρίθηκαν μέτρα οικονομικής στήριξης και «το μεγαλύτερο νομοσχέδιο για την κλιματική αλλαγή στα χρονικά».

Στις καλές ειδήσεις συγκαταλέγεται και το γεγονός ότι στις πρόσφατες ενδιάμεσες εκλογές για το Κογκρέσο, έγινε αισθητή η άμβλυνση της επίδρασης του Τραμπ στο εκλογικό σώμα. Οι υποψήφιοι τους οποίους είχε στηρίξει προσωπικά ο ατιμασμένος πρώην πρόεδρος, ειδικά για τη Γερουσία, οι οποίοι παπαγάλιζαν τη ρητορική του περί κλειμένων εκλογών, ηττήθηκαν σχεδόν όλοι. Παράλληλα, λίγο πριν από τα Χριστούγεννα, ολοκλήρωσε τις εργασίες της η επιτροπή της Βουλής των Αντιπροσώπων που διερεύνησε τα γεγονότα της 6ης Ιανουαρίου. Η επιτροπή, που την τελευταία διετία κατέγραψε με συστηματικό τρόπο τον ρόλο του Τραμπ στα επεισό-

Το 1/3 των Αμερικανών εξακολουθεί να πιστεύει ότι ο Ντόναλντ Τραμπ κέρδισε τις εκλογές του 2020.

δια της αποφράδας εκείνης μέρας, συνέστησε στο υπουργείο Δικαιοσύνης την ποινική δίωξη του 45ου προέδρου για μία σειρά αδικημάτων.

Ωστόσο, πολλά κρίσιμα ερωτήματα παραμένουν ανοικτά. Κατ' αρχάς, παρότι αποδυναμωμένος, ο Τραμπ παραμένει ιδιαίτερα δημοφιλής στις τάξεις των Ρεπουμπλικανών – και εξακολουθεί να ηγείται σε δημοσκοπήσεις για τις προτιμήσεις τους στις προκριματικές εκλογές για το χρίσμα το 2024.

Εδώ και λίγες μέρες οι Ρεπουμπλικανοί έχουν ανακτήσει τον έλεγχο της Βουλής των Αντιπροσώπων. Παραδόξως, η οριακή τους πλειοψηφία, εξαιτίας της απόρριψης πολλών ακραίων τραμπικών υποψηφίων από τους ψηφοφόρους, έχει καταστήσει τον

Από την Ουάσιγκτον στην Μπραζιλία

Εξαγριωμένοι οπαδοί του Μπολσονάρο εισέβαλαν την περασμένη Κυριακή στα νευραλγικά κέντρα των τριών εξουσιών, Προεδρικό Μέγαρο, Κογκρέσο (φωτογραφία) και Ανώτατο Δικαστήριο, αμφισβητώντας την ήττα του εκλεκτού τους στις εκλογές της 30ής Οκτωβρίου. Ρόλο στις ταραχές θεωρείται βέβαιο ότι διαδραμάτισαν τμήματα του βαθέος κράτους. Απείρου κάλλους σκηνικά εκτυλίχθηκαν και στην αμερικανική Βουλή. Στη φωτογραφία ο τραμπικός βουλευτής της Φλόριντα Ματ Γκέιτς (αριστερά) με τον Ρεπουμπλικανό Κέβιν Μακάρθι, ο οποίος εξελέγη πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων έπειτα από τέσσερις επεισοδιακές συνεδριάσεις, 15 ψηφοφορίες και αφού έδωσε στους σκληροπυρηνικούς του κόμματός του «γην και ύδωρ».

νέο πρόεδρο της Βουλής, Κέβιν Μακάρθι, όμνη μιας ολιγάριθμης φράξιας των πιο ακροδεξιών βουλευτών. Σύμφωνα με ανάλυση των New York Times, 12 από τους 20 Ρεπουμπλικανούς βουλευτές που επί 14 γύρους μπλόκαραν την εκλογή του Μακάρθι είναι σκληροπυρηνικοί αρνητές του αποτελέσματος των εκλογών του 2020 (ο ίδιος ο νέος επικεφαλής του σώματος, πάντα πρόθυμος να προσαρμοστεί στις ανάγκες των καιρών, είχε επανειλημμένως αμφισβητήσει τη νίκη του Τζο Μπάιντεν). Δεκατέσσερις από τους 15 εκ των 20, που ήταν βουλευτές και την περίοδο 2019-2021, ψήφισαν στις 6 Ιανουαρίου του 2021 υπέρ της ακύρωσης του εκλογικού αποτελέσματος. Για να πειστούν να στηρίξουν τον Μακάρθι, τα μέ-

λη αυτής της ομάδας απέσπασαν ζωτικές παραχωρήσεις από την ηγεσία του κόμματος, χάρη στις οποίες θα έχουν τεράστια επιρροή στις εργασίες της νέας Βουλής – και διευρυμένες δυνατότητες αποσταθεροποίησης. Εν τω μεταξύ, ο βάκιλος του τραμπισμού αποδεικνύεται εξαιρετικά μολυσματικός. Στις 7 του περασμένου Δεκεμβρίου, οι γερμανικές δικωτικές αρχές συνέλαβαν 25 άτομα με την υποψία της εμπλοκής σε συνωμοσία για ανατροπή του πολιτεύματος. «Η οργάνωση, σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε, είχε θέσει τον στόχο να χρησιμοποιήσει βία και στρατιωτικά μέσα για να ανατρέψει την υφιστάμενη φιλελεύθερη δημοκρατική τάξη στη Γερμανία», δήλωσε στους δημοσιογράφους ο ομοσπονδιακός εισαγγελέας Πέ-

τερ Φρανκ. Ο εισαγγελέας πρόσθεσε ότι τα μέλη της οργάνωσης θεωρούσαν ότι η Γερμανία βρίσκεται υπό τον έλεγχο ενός βαθέος κράτους και ότι σύντομα θα απελευθερωνόταν από μία μυστική αδελφότητα αξιωματούχων και στρατιωτικών από τις ΗΠΑ, τη Ρωσία και άλλες χώρες.

Μεταξύ των επιρροών που σπείναν την οργάνωση, σύμφωνα με τον εισαγγελέα, ήταν το συνωμοσιολογικό κίνημα QAnon, που έχει εξαπλωθεί διεθνώς ξεκινώντας από τις ΗΠΑ. Το κίνημα εδράζεται στη δοξασία ότι υπάρχει ένα πολιτικό πανίσχυρο παγκόσμιο δίκτυο παιδόφιλων Σατανιστών, το οποίο πολεμούσε με λύσσα τον Ντόναλντ Τραμπ.

Ακόμα πιο έντονες είναι οι ομοιότητες της αμερικανικής 6ης Ιανουαρίου και της βραζιλιάνι-

κνης 8ης Ιανουαρίου, όταν χιλιάδες οπαδοί του ακροδεξιού πρώην προέδρου Ζαΐρ Μπολσονάρο εισέβαλαν στο Κογκρέσο και στο ανώτατο δικαστήριο της χώρας και βανδάλισαν τα γραφεία της προεδρίας, ζητώντας την επέμβαση του στρατού και την ανατροπή του αριστέρου προέδρου Λουίς Ινάσιο Λούλα ντα Σίλβα, που είχε ορκιστεί λίγες μέρες πριν. Πολλοί υποστηρικτές του Μπολσονάρο, ο οποίος διατηρούσε άριστες σχέσεις με τον Τραμπ και εξυμνούσε τη στρατιωτική δικτατορία του 1964-85, αρνούνται να δεχθούν τα αποτελέσματα των προ διεμήνου προεδρικών εκλογών. Ο Μπολσονάρο, στα τέλη Νοεμβρίου, είχε αμφισβητήσει ευθέως την ήττα του. Ως πρόεδρος, ασκούσε συχνά δριμύεια κριτική στο εκλογικό σύστημα και προειδοποιούσε για το ενδεχόμενο νοθείας εναντίον του. Οι πρακτικές αυτές ακολουθούσαν πιστά την προσέγγιση Τραμπ.

«Υπερμεταδότνης»

Ο Ντέιβιντ Ρόθκοφ, πρώην αξιωματούχος της κυβέρνησης Κλίντον και πρώην εκτελεστικός διευθυντής της εταιρείας συμβουλευτικής Kissinger Associates, στη στήλη του στο Daily Beast με τίτλο «Η Βραζιλία είναι το νεότερο θύμα του παγκόσμιου ιού του φασισμού», σχολιάζει τον ρόλο της χώρας του στην εξάπλωση της πανδημίας του δεξιού αυταρχισμού. Οι ΗΠΑ, σημειώνει, είναι «υπερμεταδότνης». Ευθύνονται «όχι μόνο για την αποτυχία ανάσχεσης της διασποράς αυτής της πολιτικής μαστίγας, αλλά και για την επιτάχυνσή της» και την ενίσχυση της επιθετικότητάς της. Ο Μπιλ Ανθόλντς χαρακτηρίζει «ανυσχηπτική» την αντίδραση των Μπολσοναρίστας, όσο και το γεγονός ότι «το 1/3 των Αμερικανών εξακολουθεί να πιστεύει ότι ο Ντόναλντ Τραμπ κέρδισε τις εκλογές του 2020». Τον ενθαρρύνει, ωστόσο, ότι, όπως έδειξε και η επιτροπή της 6ης Ιανουαρίου, αυτοί που απέτρεψαν τα σχέδια του Τραμπ ήταν Ρεπουμπλικανοί – μέλη της κυβέρνησής του, αλλά και πολιτειακοί και τοπικοί αξιωματούχοι. «Οι προκλήσεις παραμένουν μεγάλες, και η πόλωση είναι πιο έντονη από οποιαδήποτε άλλη στιγμή τα τελευταία 100 χρόνια, αλλά αισιοδοξώ ότι τα αντίμετρα κατά των ψευδών ισχυρισμών περί εκλογικής απάτης θα συνεχίσουν να κερδίζουν την υποστήριξη της κοινής γνώμης», καταλήγει.

A.P. PHOTO / FÉRALDO PERES

Η άλωση απέτυχε, οι πορθητές μένουν

Γιατί ο Μπολσονάρο διατηρεί την επιρροή του στο κράτος και στην κοινωνία

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Ο ανυποψίαστος Ευρωπαίος παρατηρητής θα μπορούσε να θεωρήσει τις δραματικές εξελίξεις της περασμένης Κυριακής στην Μπραζίλια ως ένα ακόμη σύμπτωμα της ενδημικής πολιτικής αστάθειας στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, που είχαν πολιτογραφηθεί στη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου ως Μπανανίες. Μια τέτοια, καθυσυχαστική για τα καθ' ημιάς, προσέγγιση θα ήταν ωστόσο εξωπραγματική στη σημερινή, πολύ διαφορετική εποχή, όπου η «Εναλλακτική Δεξιά» εξελίσσεται σε διαρκή απειλή για τις Δημοκρατίες Βορρά και Νότου, όπως βεβαιώνει όχι μόνο το φαινόμενο του Ζαΐρ Μπολσονάρο στη Βραζιλία, αλλά και τα δυτικά ανάλογα της Τζόρτζια Μελόνι στην Ιταλία, της Μαρίν Λεπέν στη Γαλλία, του Βίκτορ Ορμπαν στην Ουγγαρία και του Ντόναλντ Τραμπ στις ΗΠΑ.

Η τελευταία αναλογία είναι κάτι παραπάνω από προφανής. Οι εξαγριωμένοι οπαδοί του Μπολσονάρο που εισέβαλαν στα νευραλγικά κέντρα των τριών εξουσιών (Προεδρικό Μέγαρο, Κογκρέσο, Ανώτατο Δικαστήριο), αμφισβητώντας την ήττα του εκλεκτού τους στις εκλογές της 30ής Οκτωβρίου, ήταν σαν να έκαναν copy-paste από το γχειρίδιο των τραμπικών για την προδιέτις ιστορική επιδρομή τους στο Καπιτώλιο. Ο αρχηγός τους είχε καταφύγει δύο ημέρες πριν από την ορκωμοσία του αριστερού προέδρου Λούλα στη Φλόριντα, κοντά στον φίλο και ομοϊδεάτη του Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος είχε δεχτεί προηγουμένως στην έπαυλή του, στο Μαρ α Λάγκο, τον γιο του πττημένου πολιτικού, Εντούαρντο. Οσο για τον κορυφαίο πολιτικό σύμβουλο του Τραμπ και θεωρητικό της «Εναλλακτικής Δεξιάς» Στιβ Μπάνον, αυτός είχε καλέσει δημοσίως τον Μπολσονάρο να μην αναγνωρίσει το εκλογικό αποτέλεσμα και δεν δίστασε να χαιρετίσει την απόπειρα πραξικοπήματος της περασμένης Κυριακής στις έξι ώρες που διαρκούσε το χάος στην Μπραζίλια.

Από ορισμένες απόψεις, η πολιτική κρίση στη Βραζιλία ήταν χειρότερη από εκείνη που συγκλόνησε τις ΗΠΑ προ διετίας,

καθώς στην περίπτωση του γιγάντα του αμερικανικού Νότου είναι φανερό ότι υπήρξε διαπλοκή τμημάτων του βαθέος κράτους. Η απόπειρα πραξικοπήματος είχε προαναγγελθεί και πλανιόταν στον αέρα επί εβδομάδες, με τους ιδιοκτήτες φορτηγών να παρλύουν τη χώρα μπλοκάροντας τις οδικές αρτηρίες και σκληρούς μπολσοναρικούς να κατασκηνώνουν έξω από στρατόπεδα στα μεγαλύτερα αστικά κέντρα, καλώντας τους στρατιωτικούς να πάρουν την εξουσία «για να μη γίνει η Βραζιλία Βενεζουέλα». Παρ' όλα αυτά, ούτε ένας στρατηγός αισθάνθηκε την ανάγκη να διαλύσει τους στασιαστές. Όταν οι τελευταίοι έκαναν το ρεσάλτο στην Πλατεία των Τριών Εξουσιών, την περασμένη Κυριακή, η στρατιωτική αστυνομία, ένα επίλεκτο σώμα 10.000 ανδρών που έχει τον πρώτο λόγο για την ασφάλεια της πρωτεύουσας, δεν έκανε το παραμικρό για να τους εμποδίσει. Αντίθετα, άφθονα βίντεο που κυκλοφόρησαν στο Διαδίκτυο απαθανάτισαν αστυνομικούς να χαριεντίζονται με

Το κόμμα του πττημένου πρώην προέδρου αναδείχθηκε πρώτη δύναμη στο Κογκρέσο.

ακροδεξιούς και να βιντεοσκοπούν τα δρώμενα.

Όπως συνήθως συμβαίνει σε παρόμοιες περιπτώσεις, η αποτυχία της απόπειρας πραξικοπήματος ενισχύει εκείνους που είχε στόχο να ανατρέψει. Ο Λούλα πέρασε στην αντιπθέση, καθιρώντας τον υπουργό Ασφαλείας στη μπτροπολιτική περιοχή Αντερσον Τόρες, πρώην υπουργό Δικαιοσύνης του Μπολσονάρο και τοποθετώντας στη θέση του τον Ρικάρντο Καπέλι, ηγέτη του φοιτητικού κινήματος τη δεκαετία του '90 και στέλεχος του Κομμουνιστικού Κόμματος μέχρι πρόσφατα. Το Ανώτατο Δικαστήριο διέταξε τη σύλληψη του Τόρες, έθεσε υπό κράτηση τον διοικητή της στρατιωτικής αστυνομίας Φάμπιο Βιέρα και απάλλαξε από τα καθήκοντά του για τουλάχιστον

τρεις μήνες έναν άλλο μπολσοναρικό, τον κυβερνήτη της Μπραζίλια, Ίμπανέις Ρότσα. Παράλληλα, δρομολογήθηκαν διώξεις εναντίον 100 επιχειρήσεων από 10 πολιτείες, που χρηματοδοτούνταν τη δωρεάν μεταφορά των μπολσοναρικών από διάφορες περιοχές της χώρας στην πρωτεύουσα. Θα ήταν αφελές να πιστέψει κανείς, όμως, ότι στο εξής ο δρόμος του Λούλα θα είναι στρωμένος με ροδοπέταλα. Πέρα από τα ισχυρά της ερείσματα στο βαθύ κράτος και στον επιχειρηματικό κόσμο, η «Εναλλακτική Δεξιά» έχει αποκτήσει ισχυρά κοινωνικά ερείσματα, κάτι που έκρυψε έως ένα βαθμό η (σχεδόν οριακή) νίκη του Λούλα στις προεδρικές εκλογές της 30ής Οκτωβρίου. Ωστόσο στην ίδια αναμέτρηση, το κόμμα του Μπολσονάρο αναδείχθηκε πρώτη δύναμη στο Κογκρέσο, σημειώνοντας σημαντική άνοδο, ενώ σύμμαχοί του εξελέγησαν κυβερνήτες στα περισσότερα μεγάλα αστικά κέντρα, συμπεριλαμβανομένου του Σάο Πάολο, του Ρίο Τζανέιρο και της Μπραζίλια.

Στη Βραζιλία, περιγράφουν τον σκληρό πυρήνα της «Εναλλακτικής Δεξιάς» με τρία Βήτα: Bala (Σφαίρα), δηλαδή το σύμπλεγμα στρατού, δυνάμεων ασφαλείας και εταιρειών σκειούριτι, το προσωπικό των οποίων (μαζί με τις οικογένειές τους) αντιστοιχεί στο 9% του πληθυσμού. Πρώην λοχαγός και μυντητής της στρατιωτικής χούντας που κυβέρνησε τη Βραζιλία από το 1964 έως το 1985, ο Μπολσονάρο είχε προνομιακή απήκηση σε αυτό το ακροατήριο. Βοί (Βόδι), δηλαδή οι μεγαλοεπιχειρηματίες του αγροτικού και κτηνοτροφικού τομέα, τους οποίους ο Μπολσονάρο άφησε ανενόχλητους να καταβροχθίζουν την Αμαζονία. Και Bíblia (Βιβλος), που παραπέμπει στο προτεσταντικό κοινό, κάπου 35% έως 40% του πληθυσμού, το οποίο πολώνεται προνομιακά προς το μπολσοναρικό ρεύμα.

Η ευρύτερη απήκηση αυτού του ρεύματος αφορά κυρίως τα μεσαία στρώματα που αισθάνονται ότι απειλούνται και έλκονται από το τόσο χαρακτηριστικό για την «Εναλλακτική Δεξιά» κράμα οικονομικού νεοφιλελευθερισμού και κοινωνικού συντηρητισμού. Πρόκειται για ένα ρεύμα ακραίου

ατομισμού και κοινωνικού Δαρβινισμού, που εξυμνεί τη δύναμη σε όλες τις μορφές της και θεωρεί κάθε πολιτική κοινωνικής αλληλεγγύης προς τους αδύναμους ως συνώνυμο του κομμουνισμού και της τυραννίας. Αυτό το ρεύμα βρίσκει απήκηση και σε μέρος των φτωχότερων στρωμάτων, που μπορεί να μην έχουν να φάνε, αλλά χορταίνουν με φαντασιώσεις εθνικού μεγαλείου, πατριαρχικής εξουσίας και μίσους για τις κάθε είδους μειονότητες.

Η σχέση με Ουάσιγκτον

Σημαντικό ρόλο στην αποτυχία της απόπειρας πραξικοπήματος έπαιξε η γρήγορη και αποφασιστική καταδίκη των στασιαστών από τη διεθνή κοινότητα, συμπεριλαμβανομένου του Λευκού Οίκου. Αυτό δεν σημαίνει, όμως, ότι η σκληρή εμπειρία της περασμένης Κυριακής θα φέρει πιο κοντά τον Λούλα στον Μπάιτεν. Ο παλιός μεταλλεργάτης που φυλακίστηκε από τη χούντα τη δεκαετία του '70 δεν ξεκνάει, βέβαια, ότι CIA και Πεντάγωνο βοήθησαν την ανατροπή του προέδρου Ζοάο Γκουλιάρτ από τους στρατιωτικούς βάσει του σχεδίου «Επιχείρηση Αδελφός Σαμ» που είχε καταστρώσει ο Τζον Κένεντι «για να μη γίνει η Βραζιλία Κίνα ή Κούβα». Όπως δεν ξεκνάει την ανοχή, τουλάχιστον, της κυβέρνησης Ομπάμα - Μπάιντεν στο κοινοβουλευτικό πραξικόπημα εναντίον της διαδόχου του Λούλα, Ντίλμα Ρούσεφ, που άνοιξε τον δρόμο για τον Μπολσονάρο.

Πρωτεργάτης στην ιδρυση των BRICS (Βραζιλία - Ρωσία - Ινδία - Κίνα - Νότια Αφρική) το 2008, ο Λούλα έχει ταχθεί κατά των κυρώσεων στη Ρωσία και υπέρ της στενότερης συνεργασίας με την Κίνα. Αν και δεν εννοεί να έρθει σε σύγκρουση με την Ουάσιγκτον, πρέπει να αναμένεται ότι θα συνεχίσει τις προσπάθειές του για μια πιο ενωμένη και πιο ανεξάρτητη από τις ΗΠΑ Νότια Αμερική, σε συνεργασία με τις αριστερές κυβερνήσεις της Αργεντινής, της Χίλης, της Κολομβίας και της Βολιβίας. Όλα αυτά, βέβαια, σε ένα εσωτερικό και διεθνές περιβάλλον πολύ πιο δύσκολο από εκείνο που είχε διαμορφωθεί στις δύο προηγούμενες προεδρικές του θητείες.

ΑΠΟΨΗ

Περισσότερη συνεργασία

Του **ΤΖΕΦΡΙ ΝΤ. ΣΑΚΣ***

Μπελέμ, Βραζιλία. Γράφω σήμερα από τη Βραζιλία εγκαινιάζοντας μια νέα στήλη για την «Καθημερινή». Στα κείμενά μου τους επόμενους μήνες θα εξετάζω τις δραματικές αλλαγές που συντελούνται στην παγκόσμια οικονομία και πώς αυτές επηρεάζουν την Ελλάδα. Κυρίως, θα αναλύω το πώς θα πρέπει να εφαρμοστούν νέες μορφές παγκόσμιας συνεργασίας με την Ευρώπη, την Κίνα, τις ΗΠΑ, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική, τη Λατινική Αμερική και τον υπόλοιπο κόσμο, ώστε να αντιμετωπιστούν οι συνεκώς αυξανόμενες παγκόσμιες κρίσεις. Οι μεγάλες παγκόσμιες προκλήσεις περιλαμβάνουν τους σοβαρότατους κινδύνους μιας περιβαλλοντικής καταστροφής, τις αυξανόμενες ανισότητες στις κοινωνίες παγκοσμίως και την επέλαση των νέων τεχνολογιών που απειλούν να διαταράξουν τον κόσμο αν δεν ρυθμιστούν σωστά.

Η Βραζιλία είναι ουσιαστικά ένα εξαιρετικό μέρος για να ξεκινήσει η νέα στήλη. Στις αρχές του έτους, ο πρόεδρος Λούλα ντα Σίλβα, ο οποίος υπήρξε ένας εξαιρετικός πρόεδρος κατά την περίοδο 2003-2010, επέστρεψε στο αξίωμα μετά την εκλογική του νίκη τον Οκτώβριο. Ο Λούλα δεν θα είναι μόνο ένας αποτελεσματικός ηγέτης στο εσωτερικό της χώρας του, αλλά και ένας σημαντικός παγκόσμιος ηγέτης. Το 2024, η Βραζιλία θα αναλάβει την προεδρία του G20. Οι υποστηρικτές του Λούλα ξεχύθηκαν στους δρόμους όλης της χώρας γεμάτοι ελπίδα για τη χώρα τους έπειτα από τέσσερα χρόνια καταστροφικής διακυβέρνησης υπό τον δεξιό προκάτοχο του Ζαΐρ Μπολσονάρο, ο οποίος εγκατέλειψε τη Βραζιλία για τη Φλόριντα την παραμονή της ορκωμοσίας του Λούλα. Δυστυχώς, ο Μπολσονάρο άφησε επίσης πίσω του και ομάδες υποστηρικτών οι οποίοι λεηλάτησαν κυβερνητικά κτίρια. Οι τακτικές του όχλου δεν θα σταματήσουν τον Λούλα, ούτε θα έχουν μακροπρόθεσμο αντίκτυπο στις ΗΠΑ, όπου οι παρόμοιοι χειρισμοί του Ντόναλντ Τραμπ, στις 6 Ιανουαρίου 2021, επίσης ανακόπηκαν. Τις βαθιές οικονομικές αλλαγές που συντελούνται στον κόσμο δεν μπορεί και δεν πρόκειται να τις σταματήσει ο όχλος. Η πραγματική μας πρόκληση είναι να κατανοήσουμε αυτές τις βαθύτερες αλλαγές, ώστε να μπορέσουμε να τις διαχειριστούμε για το κοινό καλό. Η Ελλάδα, φυσικά, θα διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην καθοδήγηση και διαχείριση αυτών των παγκόσμιων αλλαγών, ως πατρίδα της δυτικής δημοκρατίας και ως ζωτικής σημασίας διαλύου που συνδέει την Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία.

Η μεγαλύτερη παγκόσμια κρίση σήμερα είναι γεωπολιτική. Δεν βρίσκουμε πλέον σε έναν κόσμο υπό την ηγεσία των ΗΠΑ, ούτε καν σε έναν κόσμο διαιρεμένο μεταξύ των ΗΠΑ και της αντιπαλής Κίνας. Εχουμε ήδη εισέλθει σε έναν πραγματικά πολυπολικό κόσμο. Απαιτείται επείγοντως περισσότερος διάλογος μεταξύ των εθνών και πρέπει να ξεφύγουμε από την απλοϊκή προπαγάνδα των δικών μας κυβερνήσεων. Στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη, βομβαρδίζομαστε καθημερινά με γελοίες επίσημες αφηγήσεις, οι περισσότερες προερχόμενες από την Ουάσιγκτον, ότι η Ρωσία είναι το απόλυτο κακό, ότι η Κίνα είναι η μεγαλύτερη απειλή για τον κόσμο και ότι μόνο το NATO μπορεί να μας σώσει. Αυτές οι αφελείς αφηγήσεις μας παγιδεύουν σε λανθασμένες νοστορπίες, ακόμη και σε πολέμους που δεν θα έπρεπε ποτέ να έχουν γίνει. Ο πόλεμος στην Ουκρανία πρέπει επείγοντως να σταματήσει με διαπραγματεύσεις και όχι με στρατιωτική κλιμάκωση. Στην πρόσφατη διάσκεψη για το κλίμα (COP27) στο Σαρμ ελ Σέιχ, οι ηγέτες της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής συναντήθηκαν για να βρουν λύσεις για

την προστασία της περιοχής από την παγκόσμια κλιματική αλλαγή. Αναγνώρισαν ότι το επιτακτικό καθήκον της διατήρησης του «λίγκνου του πολιτισμού» πρέπει να υπερκεράσει τις συνεχιζόμενες αντιπαλοότητες και εντάσεις. Η ιδέα της επέκτασης του NATO (ή παρόμοιων συμμαχιών) είναι ένας επικίνδυνος αναχρονισμός και όχι μια πραγματική πηγή περιφερειακής ασφάλειας. Αλλωστε, η πίεση των ΗΠΑ για επέκταση του NATO στη Γεωργία και στην Ουκρανία ήταν αυτή που συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στην πρόκληση του πολέμου Ρωσίας - Γεωργίας το 2008 και του πολέμου Ρωσίας - Ουκρανίας που ξεκίνησε το 2014 και κλιμακώθηκε δραματικά το 2022. Ούτε ο βομβαρδισμός του Βελιγραδίου από το NATO το 1999, η αποτυχημένη δεκαπενταετής αποστολή του NATO στο Αφγανιστάν ή ο βομβαρδισμός της Λιβύης από το NATO το 2011, πέτυχαν πραγματικούς γεωπολιτικούς στόχους για τις ΗΠΑ ή τον κόσμο.

Η Κίνα, κατά την άποψή μου, δεν αποτελεί τόσο σοβαρή απειλή όσο την παρουσιάζει η κυβέρνηση των ΗΠΑ και όλο και περισσότερο οι Βρυξέλλες. Είναι ένας αρχαίος πολιτισμός 1,4 δισεκατομμυρίων ανθρώπων που στοχεύει σε υψηλό βιοτικό επίπεδο και τεχνολογική υπεροχή, όπως κάνουν άλλες επιτυχημένες χώρες. Τα παγκόσμια προβλήματα μας θα τα λύσουμε καλύτερα όχι προσπαθώντας μά-

Εχουμε ήδη εισέλθει σε έναν πραγματικά πολυπολικό κόσμο, με μεγάλες παγκόσμιες προκλήσεις.

ταια να «περιορίσουμε» την Κίνα, αλλά συνεργαζόμενοι, διαπραγματούμενοι, συναλασσόμενοι, και ναί, ανταγωνιζόμενοι και οικονομικά μαζί της.

Οι περιβαλλοντικές καταστροφές πληθαίνουν ραγδαία. Κάθε περιοχή χρειάζεται λύσεις για ενέργεια με μηδενικές εκπομπές άνθρακα, για βιώσιμη χρήση γης και βιώσιμες παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Οι λύσεις θα απαιτήσουν υψηλό βαθμό διασυννορικής συνεργασίας. Εκείνες που αφορούν την ενέργεια μηδενικού άνθρακα για την Ευρώπη, την Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας θα πρέπει να βασίζονται σε ένα διασυνδεδεμένο δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας που θα συνδέει όλες αυτές τις περιοχές με μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα. Η Ελλάδα θα αποτελέσει σημαντικό κόμβο αυτού του διασυνδεδεμένου δικτύου. Ο κόσμος αντιμετωπίζει επίσης την πρόκληση της αύξησης των ανισοτήτων. Αυτές θα πρέπει να ξεπεραστούν μέσω αποτελεσματικότερων συστημάτων κοινωνικής προστασίας, υψηλότερων εργασιακών προδιαγραφών και καλύτερων εκπαιδευτικών ευκαιριών για όλους. Η τεχνολογική αλλαγή είναι η βαθύτερη μακροπρόθεσμη κινητήρια δύναμη της παγκόσμιας αλλαγής. Οι πληγώσεις από τις νέες τεχνολογίες αν χρησιμοποιηθούν καταχρηστικά. Καθημερινά αντιμετωπίζουμε οικονομικές και κοινωνικές διαταραχές και ανισότητες που προκαλούνται από την τεχνική νοημοσύνη, τη ρομποτική και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Ο ρυθμός και το μέγεθος των παγκόσμιων αλλαγών είναι πρωτοφανείς. Οι πραγματικές λύσεις θα βρεθούν με περισσότερη διεθνή συνεργασία. Η καλύτερη κατανόηση της Νέας Παγκόσμιας Οικονομίας και οι λύσεις στις αυξανόμενες κρίσεις που αντιμετωπίζουμε θα είναι το ζητούμενο της νέας στήλης μου κατά τους επόμενους μήνες.

* Ο Κ. Τζέφρι Ντ. Σακς είναι οικονομολόγος και καθηγητής στη Σχολή Διεθνών και Δημοσίων Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Κολούμπια.

Ο παγκόσμιος δισκοβόλος μας

Ο κορυφαίος Κύπριος ρίπτης όλων των εποχών Απόστολος Παρέλλης μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΙΚΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Ο **δισκοβόλος** του αρχαίου Έλληνα καλλιτέχνη Μύρωνα (5ος αι. π.Χ.) είναι ένα έργο σπάνιας ομορφιάς όπου αναδεικνύεται το γαλήνιο πρόσωπο του νεαρού αθλητή σε συνδυασμό με την ένταση της στιγμής. Ένα άθλημα του οποίου οι κινήσεις μοιάζουν με αυστηρή χορευτική ενέργεια και χρειάζεται... χειρουργική ακρίβεια.

Το νησί μας λόγω πληθυσμού, υποδομών, ίσως και τεχνολογίας υστερεί σε ομαδικά αθλήματα σε σχέση με τον παγκόσμιο αθλητισμό. Αντιθέτως στα ατομικά αθλήματα έχει «γεννήσει» σπουδαίους αθλητές που μπορούν να ανταγωνίζονται τους καλύτερους στα αθλήματα τους, σε διοργανώσεις όπως οι Ολυμπιακοί Αγώνες και τα Παγκόσμια Πρωταθλήματα.

Η σύγχρονη αθλητική Κύπρος διαθέτει το δικό της δισκοβόλο. Από τους κορυφαίους αθλητές, με συμμετοχή στις Ολυμπιάδες του Λονδίνου 2012, του Ρίο 2016 και του Τόκιο 2021, ο Απόστολος Παρέλλης θεωρείται ο κορυφαίος ρίπτης όλων των εποχών. Πρώτος έριξε το δίσκο του πάνω από 60 μ. και είναι κάτοχος του Παγκυπρίου ρεκόρ (66,32 μ.). Έχει αγωνιστεί επίσης σε πέντε παγκόσμια πρωταθλήματα (2013, 15, 17, 19, 21) αλλά και σε Diamond League όπου μετέχουν οι 12 καλύτεροι του κάθε αγωνίσματος στον κόσμο.

Πρόκειται για ένα παγκόσμιας κλάσης δισκοβόλο που στα 37 του χρόνια φέτος φιλοδοξεί να αγωνιστεί στο 6ο του παγκόσμιο πρωτάθλημα στίβου και ονειρεύεται το 2024 να εξασφαλίσει συμμετοχή για τέταρτη φορά σε Ολυμπιακούς Αγώνες (Παρίσι 2024).

Ο Απόστολος Παρέλλης μίλησε στην «Κ» μετά από την προπόνησή του στο ΚΤΟ εθνικό στάδιο στίβου του στη Λευκωσία.

-Πού σε βρίσκουμε;

-Γήπεδο! Στο ΓΣΠ. Μόλις τελείωσα την προπόνησή μου και άρχισα διατάξεις και μασάζ.

-Ποιος σε βοηθά;

-Ο προπονητής μου, Κωνσταντίνος Σταθελάκος. Είμαστε μαζί πρωί και απόγευμα.

-Διπλή προπόνηση;

-Ναι! Το πρωί τεχνική και βολές, μερικά εμπόδια και τρέξιμο και το απόγευμα γυμναστήριο και βάρη.

-Πόσο διαρκεί μια καθημερινή προπόνηση;

-Εξαρτάται από την περίοδο. Η χειμερινή έχει περισσότερη διάρκεια διότι πρέπει να βάλουμε όγκο. Περίπου 2-3 ώρες, το πρωί και άλλες 2-3 το απόγευμα. Συνολικά 6-7 ώρες. Το καλοκαίρι μειώνεται στο μισό περίπου 2-3 ώρες, διότι είναι οι αγώνες και πρέπει οι αθλητές να είναι ξεκούραστοι».

-Πώς είσαι από υγεία;

-Μια χαρά κανέναν τραυματισμός.

«**Τον περασμένο** Ιανουάριο ήμουν εκτός για ένα μήνα λόγω covid 19, έχασα μερικά κιλά, έμεινα πίσω στις προπονήσεις, αλλά μαζί με τον προπονητή μου προγραμματιστήκαμε και στοχεύσαμε στους Μεσογειακούς, που πήρα το χρυσό και στο Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα στο Μόναχο που έριξα 63,32 μ.».

“

Ανέβηκε η δισκοβολία στην Κύπρο. Πιστεύω ότι βοήθησαν οι επιτυχίες με ρίψεις άνω των 60 μ. Όταν έβλεπαν τέτοιες ρίψεις ήταν κίνητρο και να φτάσουν κοντά σε μένα.

Τελειώσαμε την πρώτη προετοιμασία στη Ν. Αφρική και θα ξαναπάμε στις 28 Ιανουαρίου μέχρι τις 20 Φεβρουαρίου για το δεύτερο κύκλο. Στην πόλη Πότσεφστρουμ ο καιρός και οι εγκαταστάσεις είναι εξαιρετικές και φιλοξενεί και άλλους αθλητές από την Κύπρο αλλά και Ευρωπαίους.

-Χαμογέλας κάποτε όταν σκέφτεσαι πως είσαι ο κορυφαίος ρίπτης της Κύπρου;

-Ναι, ναι. Δεν έδειξε άλλος να μπορεί να εξασφαλίσει όριο για μεγάλη διοργάνωση αν και έχουμε μερικούς νεαρούς που προσπαθούν. Το μέλλον

θα δείξει αν κάποιος καταφέρει να πάει Ολυμπιακούς ή Παγκόσμιους Αγώνες. Το 2015 κάπου εκεί, δεν είχε άλλο που έριχνε πάνω από 60 μ. Τα τελευταία χρόνια όπως σας είπα ορισμένοι νεαροί αθλητές τα καταφέρνουν. Ανέβηκε η δισκοβολία στην Κύπρο. Πιστεύω ότι βοήθησαν οι επιτυχίες με ρίψεις άνω των 60 μ. Όταν έβλεπαν τέτοιες ρίψεις ήταν κίνητρο και να φτάσουν κοντά σε μένα.

-Το 2022 με χρυσό στους Μεσογειακούς, 16ος στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα στις ΗΠΑ, 7ος στους Κοινοπολιτειακούς και 8ος στο Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα Μόναχο ήταν πετυχημένα χρονιά;

-Μπορώ να πω ήταν μια από τις καλύτερες χρονιές. Είμαι ευχαριστημένος διότι πέρασα δύσκολα λόγω covid 19 τον περασμένο Ιανουάριο, ήμουν εκτός για ένα μήνα, έχασα μερικά κιλά, έμεινα πίσω στις προπονήσεις, αλλά μαζί με τον προπονητή μου προγραμματιστήκαμε και στοχεύσαμε στους Μεσογειακούς που πήρα το χρυσό και στο Ευρωπαϊκό πρωτάθλημα στο Μόναχο που έριξα 63,32 μ.

-Πώς είναι η εμπειρία μιας Ολυμπιάδας;

-Οι Ολυμπιακοί Αγώνες είναι η με-

γαλύτερη διοργάνωση στον κόσμο. Από μικρός όταν παρακολουθούσα από την τηλεόραση ονειρευόμουν να διεκδικήσω θέση και να είμαι στους καλύτερους αθλητές. Μόνο και μόνο η συμμετοχή σε κάνει να νιώθεις χαρούμενος. Διεξάγονται στο καλύτερο στάδιο της κάθε χώρας. Στο Λονδίνο, στο Ρίο και στο Τόκιο ήταν ολοκαίνουρια τα γήπεδα, οι τελετές έναρξης και λήξης είναι επίσης ωραίες... Μένεις σε καινούριες εστίες και τα δωμάτια αυτά μετά πάνε σε φοιτητές. Είναι όντως πολύ όμορφη η εμπειρία μιας Ολυμπιάδας.

-Ποια είναι η χειρότερη σου εξωαγωνιστική εμπειρία;

-Οι Κοινοπολιτειακοί αγώνες στην Ινδία το 2010. Οι εγκαταστάσεις ήταν βρώμικες και ο αέρας μύριζε άσχημα. Έπρεπε να πάρουμε χάρτι πριν και μετά την επιστροφή μας. Τώρα να μου έλεγες να ξαναπάω θα έλεγα όχι. Πήγα σε πολλές χώρες σε όλες τις ηπείρους, η χειρότερη ήταν εκεί. Βρίσκαμε τεράστια έντομα στο μπάλκόνι... ήταν απογοήτευση»!

-Κορυφαία στιγμή της καριέρας σου ήταν η 8η θέση στους Ολυμπιακούς του Ρίο;

-Η 8η θέση ήταν η καλύτερη απ' όλες, ναι.

-Πώς ένιωσες;

-Στην πρώτη Ολυμπιάδα (Λονδίνο 2012) ήθελα τη συμμετοχή. Για επτά εκατοστά δεν μπήκα τελικό. Τότε έβλα στόχο να κερδίσω θέση σε τελικό (12 αθλητές) και τα κατάφερα, ήταν πολύ όμορφο το συναίσθημα διότι εξήλλα 8ος.

-Ισχύει αυτό που λένε για το σεβασμό που έχουν μεταξύ τους οι αθλητές από διαφορετικές χώρες παρ' ότι ανταγωνίζονται για τα μετάλλια;

-Ισχύει. Πριν και μετά τους αγώνες τρώμε μαζί και δημιουργείται μια σχέση. Στους αγώνες ο καθένας προσπαθεί για το καλύτερο. Πολλές φορές νίκησα ένα αθλητή και ήρθε και με αγκάλιασε.

-Είσαι ένας από τους σπουδαιότερους αθλητές στον κόσμο με συνεχόμενες παρουσίες σε μεγάλες διοργανώσεις, πόσο δύσκολο είναι να το πετύχεις και πόσο άτυχος αισθάνεσαι που γεννήθηκες στην Κύπρο που δεν έχουν και οικονομική ανταπόδοση οι επιτυχίες σου σε σχέση με άλλους συναθλητές σου στο εξωτερικό;

-Δεν νιώθω άτυχος. Διότι στο εξωτερικό ίσως δεν θα με πρόσεχε κανένας. Σε κάθε χώρα υπάρχουν 5-6 στο επίπεδο μου και 1-2 προχωρούν. Αντίθετα σε εμάς αν βρεις ένα είσαι ευχαριστημένος για την μάζα, ωθώντας την. Οι πλείστοι προπονητές ψάχνουν ένα αθλητή για μεγάλους αγώνες. Απ' όσα έζηρω στην Πολωνία και Γερμανία έχουν πολύ καλή οικονομική στήριξη, εγκαταστάσεις και προπονητές. Δε λέω ότι δεν κάνουμε βήματα στην Κύπρο απλώς κινούμαστε λίγο αργά.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Original κύπελλο!

Του
**ΧΡΙΣΤΟΥ
ΖΑΒΟΥ**

Συναρπαστικές αναμετρήσεις, προκρίσεις που κρίθηκαν σε λεπτομέρειες, με τον παράγοντα τύχη να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο, είδαμε και ζήσαμε και σε διπλούς αγώνες κυπέλλου. Καμία σχέση, ωστόσο, με ότι διαδραματίστηκε το βράδυ της περασμένης Τετάρτης. Και πέρσι στη διπλή αναμέτρηση των δύο μεγάλων της Λεμεσού χρειάστηκε η ημίωρη παράταση και δύο αγώνες να έδιναν Νέα Σαλαμίνα και ΑΕΚ, αν το σκορ του πρώτου αγώνα θα ήταν το 4-0, ο επαναληπτικός θα είχε διαδραστικό χαρακτήρα. Ήταν ευδιάκριτη, ωστόσο, η προσέγγιση αλλά και η ψυχολογία των ομάδων, γνωρίζοντας ότι έδιναν ένα αγώνα χωρίς αύριο και βγήκε αυτό στο γήπεδο, κυρίως στη θετική πλευρά. Διαφορετικά και πολύ πιο έντονα τα συναισθήματα των φιλάθλων, οπαδών των δύο ομάδων ή και ουδέτερων, παρακολουθώντας ένα αγώνα από τον οποίο αργά ή γρήγορα θα κρινόταν μια πρόκριση ή ένας αποκλεισμός... Είναι αυτό που λέμε... οι μεγάλες συγκινήσεις που προσφέρει το ποδόσφαιρο ή που πρέπει να προσφέρει μια διοργάνωση κυπέλλου. Είναι αυτό που σε μεγάλο βαθμό λείπει από τη συγκεκριμένη διοργάνωση στη χώρα μας. Μια διοργάνωση που αρχίζει με κλήρωση – ορισμό ομάδων πρώτης και δεύτερης κατηγορίας και αποκλείει το συναπάντημα όχι μόνο ομάδων φαβορί αλλά και ομάδων της πρώτης κατηγορίας γενικότερα! Και ακολουθώντας σε διπλούς αγώνες, μείωνε κατά πολύ τις πιθανότητες το αουτσάιντερ να υπερισχύσει και να προκριθεί.

Η Νέα Σαλαμίνα απέδειξε φέτος πως είναι ικανή να κάνει τη ζημιά στις πιο δυνατές ομάδες, ήταν όμως σίγουρα διαφορετικό το κίνητρο των παικτών της, γνωρίζοντας πως σε μια βραδιά μπορεί να φθάσουν σε μια μεγάλη επιτυχία, χωρίς ο αντίπαλος να έχει τη δυνατότητα ανατροπής. Στη φάση των οκτώ βρίσκονται ήδη τρεις ομάδες, οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται στα φαβορί. Τι πιο ωραίο να είχαν την ευκαιρία σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό να επαναλάβουν εκπλήξεις και στα προημιτελικά, αν οι αγώνες θα ήταν και πάλι μονοί.

Χώρες πολύ μεγαλύτερου ποδοσφαιρικού εκποτισματος από τη δική μας, ακολουθώντας το σύστημα μονών αγώνων, τουλάχιστο μέχρι τη ημιτελική, βοηθούν στο να επιβεβαιώνεται η εκτίμηση ότι κύπελλο σημαίνει εκπλήξεις, πως πρόκειται για μια διοργάνωση διαφορετική από το πρωτάθλημα η οποία πρέπει να δίνει την ευκαιρία διακρίσεις όχι μόνο στις μεγάλες δυνάμεις. Σε αντίθεση με μας, όπου σε όλα γίνεται μια προσπάθεια... προστασίας των δυνατών, για πολλούς και διάφορους λόγους και σίγουρα όχι καθαρά ποδοσφαιρικούς, ως προς τα κριτήρια κάποιων αποφάσεων...

Οι ίδιοι και στα νέα γήπεδα

Του
**ΓΙΩΡΓΟΥ
ΛΟΓΙΑΝΝΙΔΗ**

Κανείς, τίποτα και φυσικά κανένα νέο γήπεδο δεν μπορεί ν' αλλάξει παθογένειες που κρατούν χρόνια και είναι βαθιά ριζωμένες στην κυπριακή κοινωνία. Είναι όντως κάποιου που ισχυρίζονται ότι νέες υποδομές που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολιτών, δημιουργούν μια καλύτερη ψυχολογία στην μάζα, ωθώντας την κατά κάποιο τρόπο να δείξει σεβασμό στο χώρο. Κάποιου το πάνε ένα βήμα παραπέρα, ισχυρίζονται ότι έργα κοινωνικής ωφέλειας και μάλιστα σύγχρονα όπως παραδείγματος

χάριν η δημιουργία ενός Μετρό ή και ένα νέο ποδοσφαιρικό γήπεδο λειτουργούν ως μέσο πολιτιστικής μετατόπισης. Συντελούν δηλαδή στην άμεση αλλαγή νοοτροπίας.

Εξ όσων καταλάβαμε από τα μέσα της προηγούμενης εβδομάδας καμία εκ των δύο πιο πάνω επιστημονικών ισών και άλλων πολλών, δεν ισχύουν στην ποδοσφαιρική και όχι μόνο Κύπρο. Στο πρώτο ματς μεταξύ των ΑΕΛ και Απόλλωνα μια μικρή ομάδα συμπολιτών μας δεν φάνηκε ιδιαίτερα ενθουσιασμένη από την αλλαγή του σκηνικού και έπραξαν όπως πράττουν για χρόνια ο' όλα τα γήπεδα της Κύπρου. Τα έσπασαν δηλαδή, χωρίς ν' αλλάξουν τίποτα από τη συνήθειά τους. Το ίδιο και οι αντιδράσεις των υπολοίπων. Κατακεραυνώσαν όπως συνήθίζουν τους «κουκουλοφόρους» και ταυτόχρονα, ηλιθιωδώς, εξέφρασαν την έκπληξη τους για την στάση των «άθλων» που δεν σεβάστηκαν το νέο γήπεδο ωσάν και αυτοί να προβαίνουν στα μπάχαλα ανάλογα με το πόσο εστέτ είναι ο χώρος. Κάπως έτσι εκτυλίχθηκε το σκηνικό, όπως δηλαδή εκτυλίσσεται από τον καιρό που θυμάμαι. Όλοι τα ρίχνουν στους μπαχαλάκηδες και αυτοί με την σειρά τους δεν τους καίγεται καρφή σπάζοντας όποτε τους δίνεται η ευκαιρία. Απολαμβάνοντας δηλαδή το καθεστώς ατιμωρησίας, που λίγο πολύ απολαμβάνουμε όλοι σε τούτο το νησί. Όπως και να έχει το νέο γήπεδο δεν αποτέλεσε τελικώς την αιτία για ν' αλλάξουν συμπεριφορές ούτε και οι απαιτήσεις.

Κανείς δεν αναρωτήθηκε πως ο' ένα γήπεδο που ο κύριος πολιτικός χρυσοπλήρωσε, μπορεί κάποιος να πετάει καρέκλες ή να προβαίνει σε παράνομες ενέργειες και να μην έχει ακόμη τεθεί άμεσα ενόπιον των αρχών.

Κανείς δεν διερωτήθηκε πώς είναι δυνατό ο' ένα σύγχρονο γήπεδο που κόστισε ο κόουκος απδόνι, δεν υπάρχει εκείνο το κλειστό κύκλωμα που θα εντοπίζει τον παραβάτη. Κανείς δεν παραπονέθηκε που ο' ένα σύγχρονο ποδοσφαιρικό γήπεδο, δεν υπάρχουν εκείνες οι ασφαλιστικές δικλείδες που θα καθιστούν την παρουσία των επισκεπτών ασφαλή. Ουδείς. Ακούσαμε τι ακούσαμε από τους αναθεματισμούς των «πολιτισμένων» προς τους «άθλους» μέχρι την επόμενη φορά που θα ξανασυμβεί σε νέο ή παλιό γήπεδο... δεν έχει σημασία. Σημασία έχει ότι δεν αλλάζουμε και παραμένουμε οι ίδιοι σε όλα μας. Ακόμη και σε νέα γήπεδα.

Είναι δύσκολο να πείσεις ένα παιδί να έρθει στον στίβο

-Ασχολεύσαι με ένα άθλημα που δύσκολα μπορείς να προσελκύσεις νέα παιδιά. Πώς μπορείς να τα πείσεις να παρατήσουν το ποδόσφαιρο ή το μπάσκετ και να ασχοληθούν με τη δισκοβολία;

-Είναι δύσκολο να πείσεις ένα παιδί να έρθει στον στίβο αντί στο ποδόσφαιρο. Το βλέπω και από το γιο μου (4 χρ.) που παίζει όλη μέρα ποδόσφαιρο. Υπάρχει μεγαλύτερη προβολή και όλα τα παιδιά θέλουν να παίζουν ποδόσφαιρο. Αυτό που μπορεί να γίνει είναι καλύτερη προσέγγιση στα σχολεία και ίσως ένα μικρό ποσοστό να το... κερδίσεις».

-Η δισκοβολία, το ακόντιο, η σφύρα, η σφαίρα μοιάζουν ή πρέπει να έχεις διαφορετικές δεξιότητες για το κάθε άθλημα;

-Οποιοδήποτε θα μπορούσα να έκανα απλώς μου άρεσε παραπάνω η δισκοβολία. Η σφύρα αιωρείται μακριά από σένα, το ακόντιο χρειάζεται

«**Δοκίμασα** και σφύρα και σφαίρα και με τράβηξε ο δίσκος, είναι αυτή η αίσθηση που σου προκαλεί».

ταχύτητα, η σφαίρα είναι κοντά στο λαιμό... Δοκίμασα και σφύρα και σφαίρα και με τράβηξε ο δίσκος, είναι αυτή η αίσθηση που σου προκαλεί. Μου άρεσε περισσότερο.

-Πως μπορεί να ξεχωρίσεις ένα αθλητή αν είναι ικανός στη σφύρα, το ακόντιο ή τη δισκοβολία;

-Όσοι είμαστε στο χώρο, καταλαβαίνουμε ποιο άθλημα μπορεί να ταίριαζει. Μόλις σε δει ο προπονητής θα αναγνωρίσει από τις λεπτομέρειες ποιο απ' όλα σου ταιριάζει. Υπάρχουν κάποια χαρακτηριστικά που θα ξεχωρίσει μέσα από τις προπονήσεις.

-Ποιος είναι ο στόχος σου μέσα στο 2023;

-Το Παγκόσμιο Πρωτάθλημα στη Βουδαπέστη. Θέλω να τελειώσω την προετοιμασία υγιής και μετά θα προσπαθήσω να πάω όσο καλύτερα γίνεται τον Αύγουστο.

-Το 2024 πέραν των Ολυμπιακών

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100		ΕΥΡΩΠΗ Ανατροπές στον χάρτη ηλεκτρικής ενέργειας Σελ. 10	Πετρέλαιο	€/€					
	Χ.Α.Κ. 1,52%		1,67%		3,74%		1,16%		4,31%		2,10%		5,94%		1,91%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΣΤΗ ΣΟΥΗΔΙΑ

Εντοπίστηκε μεγάλο κοιτάσμα σπάνιων γαιών

Στρατηγικής σημασίας κοιτάσμα σπάνιων γαιών, το μεγαλύτερο στην Ευρώπη, εντοπίστηκε στην περιοχή Κίρουνα της Σουηδίας και ενδέχεται να σταθεί καθοριστικό στην προσπάθεια της Γηραιάς Ηπείρου να απεξαρτηθεί από την Κίνα και το σχεδόν παγκόσμιο μονοπώλιό της στις συγκεκριμένες πρώτες ύλες. **Σελ. 11**

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ SSM

Υψηλές οι επιδόσεις των ελληνικών τραπεζών

Υψηλή απόδοση ιδίων κεφαλαίων, πλεονάζουσα ρευστότητα, κεφαλαιακή επάρκεια και σταθερά τον υψηλότερο δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων μεταξύ των ευρωπαϊκών τραπεζών κατέγραψαν οι ελληνικές τράπεζες το γ' τρίμηνο του 2022 σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε ο SSM. **Σελ. 8**

ΜΕΣΑ ΣΕ 4 ΧΡΟΝΙΑ

Αύξηση 52% των τιμών κατοικιών στην Ελλάδα

Η άνοδος των ζητούμενων τιμών κατοικιών στην Ελλάδα, συνεχίστηκε και κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2022. Στην Αττική η αύξηση φθάνει το 9,35% και στη Θεσσαλονίκη το 8,6%, ενώ συνολικά από το 2018 η μεταβολή διαμορφώνεται στα εντυπωσιακά ποσοστά 31,8% και 52,6% αντίστοιχα. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	4,26%	0,18%
Γερμανία	2,29%	-0,14%
Γαλλία	2,61%	-0,18%
Ιταλία	3,98%	-0,31%
Ισπανία	3,13%	-0,20%
Ιρλανδία	2,56%	-0,24%
Ελλάδα	4,01%	-0,44%
Ην. Βασίλειο	3,33%	-0,17%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB-	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Στα social media διαφημίζουν οι υποψήφιοι

Κυριαρχία Facebook και Instagram, ενώ συρρικνώνονται οι καταχωρήσεις σε έντυπα και τηλεόραση

Η μερίδα του λέοντος στην πίτα της διαφήμισης στον προεκλογικό, έχει μετατοπιστεί στα ψηφιακά μέσα, κυρίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με την κυριαρχία σε ποσότητα διαφημιστικού περιεχομένου να δίνεται στο Facebook

και στο Instagram. Εκεί επικεντρώνονται οι υποψηφιότητες Νίκου Χριστοδουλίδη, Αβέρωφ Νεοφύτου και Ανδρέα Μαυρογιάννη, με τα επιτεύγματα, τους επικοινωνιολόγους και τα γραφεία επικοινωνίας να αξιοποιούν στο έπακρον τις δυ-

νατότητες και την απήχηση των social media στο ευρύ κοινό. Ένα από τα ισχυρά ατού των social media είναι το χαμηλότερο κόστος έναντι των παραδοσιακών Μέσων, ενώ προσδίδουν και το στοιχείο της αμεσότητας στο μήνυμά του

υποψηφίου προς τον ψηφοφόρο. Ο ρόλος της τηλεόρασης στην προεκλογική διαφήμιση φθίνει, καθώς επίσης και των έντυπων μέσων, ενώ ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και γενικότερα των ψηφιακών μέ-

σων. Μικρότερη η χρήση των ραδιοφωνικών σποτ, ενώ συνεχίζουν να εξυπηρετούν τους σκοπούς προεκλογικής διαφήμισης, τα billboards, παρά και το ψηλό τους κόστος, σε σύγκριση πάντα με τα ψηφιακά μέσα. **Σελ. 3**

Αντίμετρα στις επιδοτήσεις των ΗΠΑ παίρνει η Ε.Ε.

Νέα χρηματοδοτικά εργαλεία στην Ε.Ε. για να αντιμετωπίσει τις αμερικανικές επιδοτήσεις στις επιχειρήσεις ζητεί ο Γερμανός καγκελάριος Ολαφ Σολτς. Το Βερολίνο τάσσεται υπέρ της μεταρρύθμισης των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις και παράλληλα προτείνει να διατεθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο περισσότερα κονδύλια για να αντισταθμίσουν τη βοήθεια των ΗΠΑ στις αμερικανικές βιομηχανίες. Το σχέδιο της Ουάσιγκτον να διαθέσει 370 δισ. δολ. για φοροαπαλλαγές σε ηλεκτροκίνητα οχήματα, φωτοβολταϊκά οικιακής χρήσης, όπως και άλλες αγορές συστημάτων και συσκευών που εντάσσονται στις πράσινες επενδύσεις, έχει προκαλέσει την οργή των Ευρωπαίων. **Σελ. 9**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΧΟΛΓΚΕΡ ΣΜΙΕΝΤΙΝΓΚ, ΚΑΛΟΥΜ ΠΙΚΕΡΙΝΓΚ και ΣΑΛΟΜΟΝ ΦΙΝΤΛΕΡ*

Ο Πούτιν χάνει το «παιχνίδι» με το φυσικό αέριο

Η συνωμοσία του Πούτιν αποτυγχάνει. Ως μια μέθοδο να προετοιμάσει το έδαφος για τον πόλεμό του εναντίον της Ουκρανίας, ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν άρχισε να μειώνει τις παραδόσεις φυσικού αερίου στην Ευρώπη από το καλοκαίρι του 2021. Στη συνέχεια μείωσε σημαντικά τις εξαγωγές φυσικού αερίου προς την Ευρώπη από τον αγωγό Nord Stream 1 από τον Ιούνιο του 2022 και μετά. Τελικά έγιναν απλώς μία... σταγόνα από πέτρινο στο Σεντπέμβριο. Ωστόσο, η προσπάθειά του να εκβιάσει τις ευρωπαϊκές χώρες για να εγκαταλείψουν την αποφασιστική στήριξη τους στην Ουκρανία απέτυχε. Συνήθως η Ευρωπαϊκή Ένωση εισήγε περίπου το 40% του φυ-

σικού αερίου της από τη Ρωσία. Το έλλειμμα στις ρωσικές πωλήσεις καυσίμου και η αγωνιώδης προσπάθεια να εξασφαλίσει η Ευρώπη υδρογονανθρακικό φυσικό αέριο σχεδόν με οποιοδήποτε κόστος ενόψει του χειμώνα οδήγησαν τις τιμές χονδρικής για το φυσικό αέριο σε ιλιγγιώδη ύψη τον Αύγουστο. Εκτοτε, όμως, το συμβόλαιο μελλοντικής εκπλήρωσης του Δεκεμβρίου 2023, το οποίο χρησιμοποιούμε ως βαρόμετρο για την πιθανή κατάσταση της αγοράς φυσικού αερίου για να αφαιρέσουμε τις βραχυπρόθεσμες καιρικές επιπτώσεις στις τιμές της αγοράς σποτ, έχει πέσει στα 85 ευρώ ανά μεγαβάτώρα. Αν και εξακολουθεί να είναι

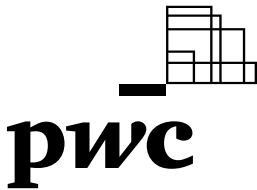
Η προσπάθειά του να εκβιάσει την Ευρώπη για να εγκαταλείψει τη στήριξη της στην Ουκρανία απέτυχε.

τέσσερις φορές υψηλότερο από τον μέσο όρο των 20 ευρώ, ο οποίος επικρατούσε μέχρι τις αρχές του 2021, το σοκ στην τιμή του φυσικού αερίου που ώθησε την Ευρώπη σε χειμερινή ύφεση φαίνεται να εξασθενεί. Οι κίνδυνοι έλλειψης αερίου έχουν υποχωρήσει. Με τη βοήθεια του ζεστού καιρού και της μείωσης της κατανάλωσης

φυσικού αερίου της Ε.Ε. κατά 20,1% κάτω από το κανονικό την περίοδο Αυγούστου - Νοεμβρίου 2022, η ποσότητα φυσικού αερίου που αποθηκεύεται στην Ε.Ε. (% της χωρητικότητας) είναι τώρα 13,4 ποσοστιαίες μονάδες πάνω από την κανονική για τις αρχές Ιανουαρίου. Σαφώς και το φυσικό αέριο έχει σημασία. Με τους τρέχοντες ρυθμούς κατανάλωσης, μια διαρκής αύξηση της τιμής των εισαγωγών φυσικού αερίου κατά 100 ευρώ/μεγαβάτώρα θα κόστιζε στα μέλη της Ε.Ε. επιπλέον 380 δισ. ευρώ ετησίως, μια μεταφορά κεφαλαίων στους εξαγωγείς αερίου που ισοδυναμεί με το 2,4% του ΑΕΠ της Ε.Ε. και το 4,5% της τελικής κατανάλωσης. Κι επειδή

πολλές εισαγωγές φυσικού αερίου καλύπτονται από μακροπρόθεσμο συμβόλαιο, η πραγματική αύξηση του λογαριασμού για τις εισαγωγές φυσικού αερίου θα ήταν μικρότερη. Αλλά ακόμη και με αυτό το μέτρο, η Γερμανία πλήρωσε 100 ευρώ περισσότερα ανά μεγαβάτώρα από τον μακροπρόθεσμο μέσο όρο για τις εισαγωγές φυσικού αερίου της από τον Αύγουστο έως τον Οκτώβριο του 2022. Με την πάροδο του χρόνου, οι λιγότερο αυξημένες τιμές φυσικού αερίου θα μειώσουν την πίεση στα πραγματικά διαθέσιμα εισοδήματα και στην κερδοφορία των επιχειρήσεων.

* Οικονομολόγος της Berenberg Bank.

Φορολογικός οδηγός για το 2023 - Κύπρος

Ο οδηγός είναι διαθέσιμος στην αγγλική γλώσσα

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των ΣΑΡΑΣ ΡΟΖΙ, ΑΛΕΞΙΑΣ ΠΕ και ΒΑΛΕΝΤΙΝΑΣ ΚΟΝΣΙΛΙΟ / REUTERS

Δύσκολο το 2023 για την Ιταλία

Οι **δελεαστικές** αποδόσεις των κρατικών ομολόγων και ο φόβος του πληθωρισμού θα παρασύρουν περισσότερους Ιταλούς επενδυτές στο να αγοράσουν προϊόντα σταθερού εισοδήματος το 2023, προσφέροντας κάποια βοήθεια στο υπουργείο Οικονομικών της Ιταλίας, ακριβώς την ώρα που η ΕΚΤ αποσύρει τη στήριξή της. Το επόμενο έτος αναμένεται να είναι δύσκολο για την υπερκρεωμένη Ιταλία, διότι η ΕΚΤ θα αρχίσει να μειώνει το χαρτοφυλάκιο ομολόγων της. Οι μεσοπρόθεσμες και οι μακροπρόθεσμες μεικτές χρηματοδοτικές ανάγκες της Ρώμης δια-

Οι χρηματοδοτικές ανάγκες της Ρώμης για το επόμενο έτος διαμορφώνονται στα 310-320 δισ. ευρώ, έναντι των 278 δισ. το 2022.

μορφώνονται στα 310-320 δισ. ευρώ, έναντι των 278 δισ. το 2022, όπως είχε προσφάτως ανακοινώσει το υπουργείο Οικονομικών της Ιταλίας. Για να ενισχύσει, δε, τη σχέση του με τους μικροκαταθέτες το υπουργείο δήλωσε ότι ενδέχεται να προωθήσει στην αγορά νέα στοχευμένα χρεόγραφα. Το 2022 προώθησε δύο κρατικά ομόλογα αξίας πάνω από 21 δισ. ευρώ, τα οποία συνδέονται με τον πληθωρισμό, εκ των οποίων το 75% αγοράστηκε από μικροκαταθέτες. Οι υψηλότερες αποδόσεις θεωρούνται «κλειδί» για τους ιδιώτες επενδυτές, δήλωσε ο Λούκα Μετζόμο, διευθυντής μακροοικονομικής ανάλυσης στο τμήμα ερευνών της

τράπεζας Intesa Sanpaolo. Καθώς η απόδοση του ιταλικού 10ετούς ομολόγου αναμένεται να παραμείνει πάνω από 4% σε τουλάχιστον βραχυπρόθεσμο ορίζοντα, όπως επισημαίνουν αναλυτές, οι μικροκαταθέτες εκτιμάται πως θα αγοράσουν πιο πολλά χρεόγραφα – πάντως δεν θα είναι αρκετά για να αντικαταστήσουν την τεράστια δύναμη πυρός της ΕΚΤ.

«Οι μικροεπενδυτές θα μπορούσαν να έχουν μεγαλύτερο ρόλο σε σύγκριση με το 2022», δήλωσε ο Λούκα Κατζουλάνι, διευθυντής στρατηγικής έρευνας της τράπεζας UniCredit. Ταυτόχρονα, οι Ιταλοί δείχνουν επιφυλακτικοί μετά τις απανωτές πτώσεις των διεθνών κεφαλαιαγορών, οι οποίες τους ανάγκασαν να τοποθετούν περισσότερα χρήματα στους τραπεζικούς λογαριασμούς. Η τάση αυτή οξύνθηκε λόγω της πανδημίας, όταν οι περιορισμοί στην οικονομική δραστηριότητα και την κίνηση περιόρισαν την κατανάλωση. Το δεύτερο τρίμηνο του 2022 οι τραπεζικές καταθέσεις των ιταλικών νοικοκυριών ανήλθαν στο 30,6% του συνόλου των χρηματοοικονομικών στοιχείων τους, έναντι του ιστορικού μέσου όρου του 22,8%. «Είναι ρεκόρ από την έναρξη της νομισματικής ένωσης», είπε ο Μετζόμο, προσθέτοντας ότι μέρος από αυτή τη ρευστότητα πιθανώς να μπορούσε να μετακινηθεί στο ιταλικό χρέος. Σύμφωνα με τα στοιχεία της UniCredit, φέτος η ΕΚΤ αγόρασε ιταλικά περιουσιακά στοιχεία αξίας περίπου 40-45 δισ. ευρώ. Αντίθετα, ο Κατζουλάνι προβλέπει καθαρές πωλήσεις 15-25 δισ. ευρώ το 2023, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο η Φρανκφούρτη θα θεσπίζει την πολιτική σύσφιξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης.

Αποκαθίσταται σταδιακά το στρώμα του όζοντος στη Γη

Του ΧΕΝΡΙ ΦΑΟΥΝΤΕΝ

Την **αποκατάσταση** του στρώματος του όζοντος που περιβάλλει τη Γη προβλέπουν επιστήμονες, χάρη στη διακοπή εκπομπών βλαβερών αερίων από την κινεζική βιομηχανία. Σε έκθεσή τους, επιστήμονες του ΟΗΕ αναφέρουν ότι οι παγκόσμιες εκπομπές χλωροφθορανθράκων CFC-11, της απαγορευμένης πλέον ουσίας που χρησιμοποιείτο σε ψυγεία και μονωτικούς αφρούς, έχουν υποχωρήσει δραστικά μετά το 2018, ύστερα από πολλά χρόνια αύξησής. Οι χημικές αυτές ουσίες καταστρέφουν το όζον, το οποίο προστατεύει την επιφάνεια της Γης από τη βλαβερή ηλιακή υπεριώδη ακτινοβολία, υπεύθυνη για το μελάνωμα. Η επιστημονική ομάδα ανέφερε ότι αν η παρούσα πολιτική παραμείνει εν ισχύ, τα επίπεδα όζοντος μεταξύ των πόλων θα επανέλθουν στα επίπεδα της δεκαετίας του 1970 μέχρι το 2040. Οι τρύπες του όζοντος, που εμφανίζονται τακτικά πάνω από τον Νότιο Πόλο και σπανιότερα πάνω από τον Βόρειο, αναμένεται και αυτές να εξαφανιστούν γύρω στο 2045 στην Αρκτική και γύρω στο 2066 στην Ανταρκτική.

«Η τάση είναι ενθαρρυντική», λέει ο Στίβεν Μόνσκα της αμερικανικής υπηρεσίας Ωκεανογραφίας και Ατμοσφαιρικών Μελετών NOAA. Η έκθεση επέρριψε την ευθύνη της παροδικής αύξησης εκπομπών CFC-

Τα κινεζικά CFC-11 απελευθερώθηκαν στην ατμόσφαιρα κατά τη διάρκεια κατασκευής πυρίμαχων μονώσεων. Η βλαβερή χημική ουσία εντοπίστηκε με τις ατμοσφαιρικές μετρήσεις του ΟΗΕ.

11 το 2018 σε μικρές βιομηχανίες στην Ανατολική Κίνα, οι οποίες παραβίαζαν τους κανόνες εκπομπών.

Τα κινεζικά CFC-11 απελευθερώθηκαν στην ατμόσφαιρα κατά τη διάρκεια κατασκευής πυρίμαχων μονώσεων. Η βλαβερή χημική ουσία εντοπίστηκε χάρη σε ατμοσφαιρικές μετρήσεις που προβλέπονται από το πρωτόκολλο του ΟΗΕ. «Χωρίς να χρειαστεί να παραδεχθούν δημόσια την ενόχλη τους, οι υπεύθυνοι των διαρροών ειδοποιήθηκαν μέσω του διεθνούς οργανισμού και έλαβαν τα αναγκαία μέτρα. Οι μετρήσεις βρίσκονται πάλι σε κανονικά επίπεδα», λέει ο Ντέργουντ Ζέλκε, πρό-

εδρος του Ινστιτούτου Βιώσιμης Ανάπτυξης IGSD στην Ουάσινγκτον.

Σύμφωνα με το πρωτόκολλο, οι μετρήσεις αυτές πρέπει να πραγματοποιούνται κάθε τέσσερα χρόνια, ενώ την εποπτεία τους έχει ο ΟΗΕ, ο Διεθνής Μετεωρολογικός Οργανισμός, το Πρόγραμμα Περιβάλλοντος του ΟΗΕ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η νέα έκθεση είναι η πρώτη που εξετάζει τις επιπτώσεις που θα είχε η σκόπιμη αλλοίωση του κλίματος της Γης στην όζονοσφαιρα. Ενα τέτοιο σχέδιο, με στόχο τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη μας, προβλέπει τον ψεκασμό θειούχων ενώσεων από αεροσκάφη σε μεγάλο υψόμετρο στην ατμόσφαιρα, προκειμένου μέρος των ηλιακών ακτίνων να αντανακλώνται πριν φθάσουν στην επιφάνεια της Γης. Το σχέδιο αυτό έχει προκαλέσει έντονες αντιδράσεις, με τους επικριτές του να προειδοποιούν για τις απρόβλεπτες συνέπειες κλιματικών παρεμβάσεων τέτοιου κλίμακας. «Η χρήση θειούχων ενώσεων από ψεκαστικά αεροσκάφη θα μπορούσε να περιορίσει τη θερμοκρασία κατά 0,5 βαθμούς Κελσίου και δεν θα κατέστρεφε το όζον. Είμαστε βέβαιοι για αυτό χάρη στο ηφαίστειο Πίνατοϋμπο, που το 1991 έστειλε τεράστιο όγκο θείου στη στρατόσφαιρα, χωρίς να καταστρέψει το όζον», λέει ο επικεφαλής χημικών ερευνών της NOAA, Ντέιβιντ Φέικι.

ΔΗΚΤΗΣ

Χαμηλές προσδοκίες

Η **ακρίβεια** μετατρέπεται σε βαρίδι για την ανάπτυξη καθώς οι καταναλωτές αδυνατούν να συνεχίσουν την προηγούμενη τους ζωή σε σημείο που να δημιουργείται έλλειμμα στην καταναλωτική δαπάνη. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αναταραχούν τα δημοσιονομικά δεδομένα και τα οικονομικά επιτεύγματα να καλούνται να επιστρέψουν στο σχεδιαστήριο. Οι εκτιμήσεις του προηγούμενου έτους για μια γρήγορη ύφεση σιγά σιγά εγκαταλείπονται αφού οι εξελίξεις στην Κίνα δημιουργούν ένα κλίμα χαμηλών προσδοκιών.

Τιθασεύοντας τον πληθωρισμό

Η **γρήγορη** και αποφασιστική άνοδος των επιτοκίων από την αμερικανική ομοσπονδιακή τράπεζα (FEDx) είχε ως αποτέλεσμα να αποκλιμακωθεί ο πληθωρισμός κάτω από το 7% τον Δεκέμβριο (εκτιμάται στο 6,5%) σε σχέση με την κορυφή του 9% που είδαμε τον Ιούνιο. Στον αντίποδα η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ακολουθώντας μια πιο συντηρητική πολιτική και με μεγάλες καθυστερήσεις στην αντίδραση δεν φαίνεται προς το παρόν να πετυχαίνει κάποιους στόχους, αφού η κορύφωση του πληθωρισμού τον Οκτώβριο στο 10,6% δεν εκτονώνεται μιας και τον Δεκέμβριο παραμένει στα ψηλά (εκτιμάται στο 9,2%). Η μείωση του κόστους ενέργειας προφανώς και θα δώσει ανάσα αλλά αυτή δεν θα είναι μια νίκη της ΕΚΤ.

Φαύλος κύκλος

Η **πράσινη** μετάβαση αποτελεί σήμερα την μοναδική προϋπόθεση για ριζική μεταμόρφωση της καθημερινότητας των πολιτών. Η προσπάθεια θα απαιτήσει μεγάλες επενδύσεις σε καινοτόμες τεχνολογίες και υποδομές. Η ανασυχία που εκφράζεται έχει να κάνει με την άνοδο των επιτοκίων η οποία μπορεί να αποτρέψει τα κράτη από το να προχωρήσουν αποφασιστικά στις απαραίτητες επενδύσεις. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε η εξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα θα συνεχίσει να είναι σημαντική και άρα οι τιμές προϊόντων και υπηρεσιών θα διατηρηθούν στα ψηλά. Σε μια τέτοια περίπτωση η άνοδος των επιτοκίων θα έχει φέρει το αντίθετο από το επιθυμητό αποτέλεσμα. Αυτό που συνεπώς θα πρέπει να επιδιωχθεί είναι μια γρήγορη αποκλιμάκωση του πληθωρισμού χρησιμοποιώντας όλα τα διαθέσιμα εργαλεία έτσι ώστε τα επιτόκια να αρχίσουν να συγκλίνουν σε επίπεδα που δεν θα αποτελούν τροχοπέδη για την πράσινη μετάβαση. Στα διαθέσιμα εργαλεία πέραν της αύξησης των επιτοκίων βρίσκεται και η διάθεση από τις κεντρικές τράπεζες των ομολόγων που «κάθονται» στον ισολογισμό τους.

Το **οικονομικό** έτος 2023 ξεκινά με εργατικό αδιέξοδο λόγω της ΑΤΑ με την ευχή να μην αποτελέσει αιτία για διατάραξη της πολύ σημαντικής εργατικής ειρήνης.

Ανέλπιστη εξέλιξη

Το **σκάνδαλο** που αφορά στην κατάρρευση της FTX (ανταλλακτήριο κρυπτονομισμάτων) είναι σημαντικό και θα απασχολήσει την οικονομική επικαιρότητα για μεγάλο διάστημα. Οι

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Αποπληθωρισμός και Αντιπληθωρισμός

Ο **αποπληθωρισμός** καλείται η συνεχής και αισθητή μείωση του γενικού επιπέδου τιμών σε μια οικονομία, η οποία συνεπάγεται την αισθητή και συστηματική αύξηση της αγοραστικής αξίας / αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Η διαφορά του από τον αντιπληθωρισμό έγκειται στο ότι στον αντιπληθωρισμό έχουμε μεν μείωση του πληθωρισμού αλλά χωρίς να συνεπάγεται αρνητικό πρόσημο, όπως ισχύει στον αποπληθωρισμό. Δηλαδή, στον αντιπληθωρισμό παρουσιάζεται (σταδιακή) επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης των τιμών.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Διδάσκουν νέους πώς να εντοπίζουν ψευδείς ειδήσεις

Της ΤΖΕΝΙ ΓΚΡΟΣ

Η **Σάρα Μαρτίκα**, δασκάλα στη Χαμενλίνα της Φινλανδίας, ετοιμάζεται να παρουσιάσει στους μαθητές της όγδοης τάξης κάποια ειδοσεογραφικά άρθρα. Μαζί συζητούν: Ποιος είναι ο σκοπός του άρθρου; Πώς και πότε γράφτηκε; Ποιοι είναι οι κεντρικοί ισχυρισμοί του συγγραφέα; «Το ότι κάτι είναι καλό ή ωραίο δεν σημαίνει ότι είναι αληθινό ή έγκυρο», τους λέει. Πρόκειται για ένα τυπικό μάθημα, πλήρως ενσωματωμένο στο εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας. Σε μια τάξη τον περασμένο μήνα, έδειξε στους μαθητές τρία βίντεο στο TikTok και συζήτησαν τα κινητρα των δημιουργών και την επίδραση που είχαν τα βίντεο στους ίδιους. Στόχος της, όπως και των καθηγητών σε όλη τη Φινλανδία, είναι να βοηθήσει τους μαθητές να μάθουν να αναγνωρίζουν τις ψευδείς πληροφορίες.

Η Φινλανδία κατέλαβε την πρώτη θέση μεταξύ 41 ευρωπαϊκών χωρών όσον αφορά την ανθεκτικότητα έναντι της παραπληροφόρησης για πέμπτη συνεχή φορά σε έρευνα που δημοσιεύθηκε τον Οκτώβριο από το Ινστιτούτο Ανοικτής Κοινωνίας στη Σόφια της Βουλγαρίας. Οι αξιωματικοί λένε ότι η επιτυχία της Φινλανδίας δεν είναι αποτέλεσμα μόνο του ισχυρού εκπαιδευτικού

Η **Σάρα Μαρτίκα**, δασκάλα στη Χαμενλίνα της Φινλανδίας, ανέθεσε στους μαθητές να ερευνήσουν τα δικά τους βίντεο και φωτογραφίες, για να δουν πόσο εύκολο είναι να χειραγωγήσουν τις πληροφορίες.

της συστήματος, το οποίο είναι ένα από τα καλύτερα στον κόσμο, αλλά και μιας συντονισμένης προσπάθειας να διδάσκονται οι μαθητές για τις ψευδείς ειδήσεις. Η εκπαίδευση στα μέσα ενημέρωσης αποτελεί μέρος του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος και αρχίζει από την προσχολική ηλικία.

Πιο ευάλωτες χώρες

Μετά τη Φινλανδία, οι ευρωπαϊκές χώρες που κατέλαβαν την υψηλότερη θέση όσον αφορά την ανθεκτικότητα στην παραπληροφόρηση στην έρευνα του Ινστιτούτου Ανοικτής Κοινωνίας ήταν η Νορβηγία, η Δανία, η Εσθονία, η Ιρλανδία και η Σουηδία. Οι χώρες που ήταν πιο ευάλωτες

στην παραπληροφόρηση ήταν η Γεωργία, η Βόρεια Μακεδονία, το Κόσοβο, η Βοσνία-Ερζεγοβίνη και η Αλβανία. Στη Φινλανδία, το 76% των κατοίκων θεωρεί τις έντυπες και ψηφιακές εφημερίδες αξιόπιστες, υπάρχει μεγάλη εμπιστοσύνη στην κυβερνηση και οι δάσκαλοι χαιρούν μεγάλο σεβασμού.

Επιρρεπείς οι έφηβοι

Η κ. Μαρτίκα εξήγησε ότι ανέθεσε στους μαθητές να επεξεργαστούν τα δικά τους βίντεο και φωτογραφίες, για να δουν πόσο εύκολο είναι να χειραγωγήσουν τις πληροφορίες. Άλλοι εκπαιδευτικοί δήλωσαν επίσης ότι τους τελευταίους μήνες, κατά τη διάρκεια του πολέμου στην Ουκρανία, είχαν χρησιμοποιήσει ρωσικές ειδοσεογραφικές ιστοσελίδες και memes ως βάση για μια συζήτηση σχετικά με τις επιπτώσεις της κρατικής υποστηριζόμενης προπαγάνδας.

Παρόλο που οι σημερινοί έφηβοι έχουν μεγαλώσει με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αυτό δεν σημαίνει ότι γνωρίζουν πώς να εντοπίζουν και να προσυλλάσσουν τα από την παραπληροφόρηση. Στην πραγματικότητα, μια μελέτη που δημοσιεύθηκε στο British Journal of Developmental Psychology διαπίστωσε ότι η εφηβεία είναι περίοδος αιχμής για την ανάπτυξη θεωριών συνωμοσίας.

Στα social media η διαφήμιση του προεκλογικού

Ανεβαίνει ο ρόλος του Facebook και του Instagram και συρρικνώνονται οι καταχωρήσεις σε έντυπα μέσα και τηλεόραση

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Αν διαφέρει σε κάτι αυτός ο προεκλογικός σε σχέση με προηγούμενους, είναι το γεγονός ότι πλέον η μερίδα του λέοντος στην πίτα της διαφήμισης, έχει μετατοπιστεί στα ψηφιακά μέσα- κυρίως δε, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με την κυριαρχία σε ποσότητα διαφημιστικού περιεχομένου να δίνεται στο Facebook και στο Instagram. Εκεί επικεντρώνονται οι υποψηφιότητες Νίκου Χριστοδουλίδη, Αβέρωφ Νεοφύτου και Ανδρέα Μαυρογιάννη, με τα επιτελεία, τους επικοινωνιολόγους και τα γραφεία επικοινωνίας να αξιοποιούν στο έπακρον τις δυνατότητες και την απήχηση των social media στο ευρύ κοινό. Για να δώσουμε την εικόνα, οι χρήστες του Facebook στην Κύπρο ανέρχονται σε 830.000 και σε 794.000 στο Instagram (στοιχεία confidential.gnora.com). Φαίνεται επίσης ότι οι διαφημίσεις του Facebook μπορούν να προσεγγίσουν

Ακριβότερο μέσο για διαφήμιση θεωρείται η τηλεόραση, ακολουθούν τα billboards, το ραδιόφωνο, το έντυπο, ενώ το μικρότερο κόστος έχουν τα ψηφιακά κανάλια- social media, google ads, YouTube.

το 79,2% των ατόμων άνω των 13 ετών, ενώ στην περίπτωση του Instagram η δυνατότητα προσέγγισης ανέρχεται σε 75,7%. Τα πιο πάνω στοιχεία καταδεικνύουν ένα από τα ισχυρά ατού των social media- την παροχή μετρήσιμων αποτελεσμάτων για μια εκστρατεία. Έχουν επίσης το χαμηλότερο κόστος έναντι των παραδοσιακών Μέσων, ενώ προσδίδουν και το στοιχείο της αμεσότητας στο μήνυμά του υποψηφίου προς τον ψηφοφόρο. Από τα στοιχεία που συγκέντρωσε η «Κ» προκύπτει ότι ο ρόλος της τηλεόρασης στην προεκλογική διαφήμιση φθίνει, καθώς επίσης και των έντυπων μέσων, ενώ ενισχύεται σημαντικά ο ρόλος των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και γενικότερα των ψηφιακών μέσων. Μικρότερη η χρήση των ραδιοφωνικών σποτ, ενώ συνεχίζει να εξυπηρετεί τους σκοπούς προεκλογικής διαφήμισης, τα billboards, παρά και το ψηλό

τους κόστος, σε σύγκριση πάντα με τα ψηφιακά μέσα.

Tik Tok ο Χριστοδουλίδης
Με newsletters, Viber groups, και billboards, γίνεται η πρωτόθνηση μηνυμάτων για την υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, με την ομάδα επικοινωνίας του υποψηφίου να στοχεύει στην πρωτόθνηση περιεχομένου για τον υποψήφιο και το πρόγραμμα του. Κατά κόρον ωστόσο η προεκλογική του εκστρατεία λαμβάνει χώρα στα social media, από τα οποία φαίνεται να εξαιρείται το Twitter. Μεγάλο μερίδιο κερδίζει και το You Tube το οποίο, όπως περιέγραψε η Managing Partner της Giraffes in the Kitchen Cyprus, Άντρεα Σολομωνίδου, μετατράπηκε ουσιαστικά σε ένα μεγάλο αρχείο δηλώσεων, εμφανίσεων, συναντήσεων του ανεξάρτητου υποψηφίου, με 860 εγγεγραμμένους χρήστες. Ο Ν. Χριστοδουλίδης έχει

μια δυναμική παρουσία σε Facebook και Instagram, ενώ είναι ίσως ο μόνος υποψήφιος ο οποίος έχει αξιοποιήσει το νεότερο μέσο κοινωνικής δικτύωσης- το TikTok- με στόχο να κερδίσει ποσοστά από τους νεότερους ψηφοφόρους ηλικιών 18-28, οι οποίοι δεν εντοπίζονται στο ηλικιακό κοινό του Facebook. Τα βίντεο στο TikTok δεν εμπίπτουν στο διαφημιστικό κομμάτι, εξηγεί η Άντρεα Σολομωνίδου, ενώ πηγαιγράφει ότι γενικότερα, τα έξοδα για διαφημίσεις στα social Media, προέρχονται κυρίως από χρηματικά προσόντα του προέδρου του ΔΗΣΥ. Παράλληλα, επιλέγει πρόσωπα θεματικά, με αποτέλεσμα το μήνυμά να τραβεί μεν την προσοχή αλλά να μην είναι αμέσως ξεκάθαρο ότι πρόκειται για πολιτική διαφήμιση. Το επιτελείο Χριστοδουλίδη, παίζει σε μεγαλύτερο ταμπλό λόγω της υποστήριξης περισσότερων κομματικών μηχανισμών, ενώ παράλληλα δεν θέλει να ενοχλήσει τους συναγερμικούς για να μπορεί να τους φέρει κοντά. Παίζει μόνο με θετική

νοδεύεται με ψηλό κόστος. Ως εκ τούτου, αν τελικά αξιοποιηθεί, αυτό θα γίνει λίγες μέρες πριν την 5η Φεβρουαρίου και τον πρώτο γύρο των εκλογών. Συμπερασματικά, η απευθείας επαφή του Ν. Χριστοδουλίδη με τον κόσμο και η απήχηση στα social media, σε συνδυασμό με το ψηλό κόστος της διαφήμισης, αποδυναμώνει αισθητά το ρόλο της τηλεόρασης στην εν εξελίξει προεκλογική. Σημειώνεται επίσης ότι παραμένει ως επιλογή η διαφήμιση σε billboards, η οποία ξεκίνησε μετά τα Χριστούγεννα. Πάντως τα έξοδα της διαφήμισης είναι μειωμένα σε σχέση με άλλες προεκλογικές περιόδους και οφείλεται εν μέρει στο βήμα που δίνεται από τα social media, ενώ αποδίδεται και στην μεγάλη διάρκεια της προεκλογικής περιόδου, αφού πολλά θέματα έχουν εξαντληθεί μέσα από τις συζητήσεις σε εκπομπές και debate.

Podcast για Αβέρωφ

Τα social media και η ψηφιακή διαφήμιση έχει την πρωτοκαθεδρία στην προεκλογική διαφήμιση της υποψηφιότητας Αβέρωφ Νεοφύτου, με το διαφημιστικό υλικό να επικεντρώνεται στα Google ads, Facebook ads, social media και YouTube. Γίνεται παράλληλα προώθηση μηνυμάτων και ενημέρωσης για τοποθετήσεις, θέσεις και το πρόγραμμα του υποψηφίου σε ομάδες υποστηρικτών σε WhatsApp και Viber, ένα εργαλείο το οποίο θεωρείται ιδιαίτερα αποτελεσματικό. Στις ιδιαιτερότητες της προεκλογικής διαφήμισης του Α.Νεοφύτου, είναι και η συμμετοχή του σε podcast, με το υλικό να προωθείται στη συνέχεια τόσο στα social media όσο και σε ψηφιακά μέσα όπως το YouTube. Πρόκειται για ένα καινούργιο μέσο το οποίο απευθύνεται σε μια ηλικιακή κατηγορία στην οποία η υποψηφιότητα χρειάζεται

Είδαμε την παρουσία του Αβέρωφ Νεοφύτου σε podcast, παρουσία του υποψήφιου Νίκου Χριστοδουλίδη στο TikTok, και την σημασία της επιλογής της διαφήμισης του Ανδρέα Μαυρογιάννη στα billboards.

ριστικά πηγές από το επιτελείο του υποψηφίου. Αυτή την στιγμή στα billboards τα μηνύματα αφορούν την ενίσχυση της οικογένειας (μήνυμα με στόχευση και στις γυναίκες ψηφοφόρους) και της οικονομίας, ενώ πιθανότατα να ακολουθήσει ένα τελικό μήνυμα τις τελευταίες μέρες πριν τις εκλογές. Από τις επιλογές διαφήμισης του Α. Νεοφύτου υπάρχει παρουσία και στο ραδιόφωνο ενώ τελευταία επιλογή είναι η τηλεόραση και η εφημερίδα.

Stories ο Μαυρογιάννης

Η έναρξη της προεκλογικής διαφήμισης του Ανδρέα Μαυρογιάννη, έγινε μέσω υπαίθριας διαφήμισης- billboards. Ο κ. Μαυρογιάννης ίσως ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε την τηλεόραση ως διαφημιστικό μέσο σε αυτή την προεκλογική, κίνηση που αποδίδεται στην ανάγκη για αύξηση της αναγνωρισιμότητας του υποψηφίου. Χρησιμοποιήθηκε επίσης και το ραδιόφωνο, το οποίο απευθύνεται σε εργαζόμενους καθ' οδόν ή επιστρέφοντας από την εργασία τους. Μιλώντας στην «Κ» ο επικεφαλής του επιτελείου Λεόντιος Φιλοθέου, ανέφερε ότι οι δαπάνες διαφήμισης ανά είδος μέσου βρίσκονται υπό συνεχή αξιολόγηση και διαμορφώνονται ανάλογα και με την αποτελεσματικότητά του. Σε κάθε περίπτωση, τα περισσότερα διαφημιστικά μηνύματα, μεταδίδονται κυρίως μέσω Facebook και δευτερευόντως μέσω Instagram- μέσα τα οποία καλύπτουν το μεγαλύτερο ηλικιακό φάσμα των ψηφοφόρων. Το κοινό του Facebook, είναι της ηλικιακής ομάδας 35-70, ενώ τα μηνύματα στο Instagram φτάνουν στις πιο μικρές ηλικίες. Αξιοποιείται δε το εργαλείο των Stories τα οποία συνδυάζουν τα χαρακτηριστικά της ταχύτητας, της ζωηρότητας του υποψηφίου. Αν και το πρόγραμμα απευθύνεται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, το γεγονός ότι η προεκλογική διαφήμιση επικεντρώνεται στα social media δείχνει την βαρύτητα που δίνεται στην προσέγγιση του δυναμικού κοινού ηλικίας 25-44. Πρόκειται για ένα κοινό το οποίο περιγράφεται ότι έχει στις προτεραιότητές του την σταθερότητα και την ασφάλεια της οικονομίας και τη διατήρηση του οικονομικού επιπέδου. Πέρα από τα social, το επιτελείο της υποψηφιότητας Αβέρωφ προχώρησε το τελευταίο διάστημα και σε υπαίθριες διαφημίσεις. Πρόκειται πάντως για μέσο το οποίο θεωρείται ακριβό, και η χρήση του θα πρέπει να γίνεται επιλεγμένα και λογοι- σμένα, όπως αναφέρουν χαρακτη-

Facebook και Instagram

Σημειώνεται ότι οι διαφημίσεις στα social media είναι επαναλαμβανόμενης παρουσίας. Τα διαφημιστικά μηνύματα του υποψηφίου Νίκου Χριστοδουλίδη σε Facebook και Instagram, άρχισαν από τον Μάιο 2022. Και σε αυτή την περίπτωση τα ποσά που δαπανώνται για κάθε διαφήμιση είναι μέχρι 100 ευρώ, από 200-299 ευρώ, και 100-199 ευρώ. Τα αποτελέσματα στην σελίδα ads library, εμφανίζουν γύρω στις 130 διαφημίσεις για την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη, περίπου 135 για την υποψηφιότητα του Αντρέα Μαυρογιάννη, και 130 για την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου. Στην περίπτωση του κ. Νεοφύτου, δαπανώνται τα περισσότερα ποσά ανά διαφήμιση- βλέπουμε δηλαδή σε μεγαλύτερη συχνότητα ποσά της τάξης των 200-299 ευρώ, 300-399 σε σχέση με τους άλλους δύο υποψηφίους. Στην περίπτωση του Ανδρέα Μαυρογιάννη, η προώθηση διαφημιστικού υλικού στα social media, άρχισε από τις 26 Ιουλίου 2022 στο Facebook, με κλιπ από το debate των τριών υποψηφίων και μέχρι τις 12 Νοεμβρίου οι διαφημίσεις του υποψηφίου στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης- Facebook κυρίως και δευτερευόντως στο Instagram - ανήλθαν σε περίπου 135, ενώ σχεδόν το 1/3 απευθύ-

νόταν και στο κοινό του Instagram, ή αποκλειστικά σε αυτό. Στην εφαρμογή Instagram, υπάρχουν 1621 followers στη σελίδα της υποψηφιότητας του Α. Μαυρογιάννη στο Instagram, ενώ έχουν γίνει 211 posts. Μεγαλύτερη απήχηση στο Instagram έχει ο Νίκος Χριστοδουλίδης, αν και βεβαίως

«Η προεκλογική καμπάνια είναι παζλ με πολλά κομμάτια, από τα social media, τα μηνύματα, τα προφίλ των υποψηφίων, τα billboards, τα events, τις συνεντεύξεις, τις τοποθετήσεις και τα λάθη που θα κάνει ο καθένας».

διατηρεί το προφίλ του στην εφαρμογή για μεγαλύτερο διάστημα, και ενόσω ήταν Υπουργός Εξωτερικών. Σε κάθε περίπτωση, οι ακόλουθοι στη σελίδα του ανέρχονται 13,6 χιλιάδες, ενώ έχει αναρτήσει 477 φωτογραφίες. Ενεργή παρουσία στο Instagram έχει και ο Αβέ-

ρωφ Νεοφύτου, ο οποίος έχει αναρτήσει 475 φωτογραφίες, και διαθέτει 10,4 χιλιάδες followers.

Μηνύματα διαφημίσεων

Αναλύοντας τόσο τα μέσα που έχουν επιλεγεί όσο και τα μηνύματα της προεκλογικής εκστρατείας για τις προεδρικές εκλογές, ο Κώστας Ντάλτας, Managing Director της Red Wolf PR & Advertising, επισήμανε ότι στην τελική ευθεία πριν τις 5 Φεβρουαρίου, οι 3 βασικοί υποψήφιοι θα επιχειρήσουν να υπενθυμίσουν στους ψηφοφόρους το απαύγασμα των προεκλογικών τους μηνυμάτων. Όπως ανέφερε, το επιτελείο Αβέρωφ, επιχειρεί να σταματήσει τις διαρροές του κόμματος, χρησιμοποιώντας την κινδυνολογία, ενώ θέλει να υπενθυμίσει τα ηγετικά προσόντα του προέδρου του ΔΗΣΥ. Παράλληλα, επιλέγει πρόσωπα θεματικά, με αποτέλεσμα το μήνυμά να τραβεί μεν την προσοχή αλλά να μην είναι αμέσως ξεκάθαρο ότι πρόκειται για πολιτική διαφήμιση. Το επιτελείο Χριστοδουλίδη, παίζει σε μεγαλύτερο ταμπλό λόγω της υποστήριξης περισσότερων κομματικών μηχανισμών, ενώ παράλληλα δεν θέλει να ενοχλήσει τους συναγερμικούς για να μπορεί να τους φέρει κοντά. Παίζει μόνο με θετική

Στις εναπομείνουσες 3 εβδομάδες πριν τις εκλογές, αναμένεται να δούμε περισσότερες υπαίθριες διαφημίσεις, καθώς επίσης και τηλεοπτικές.

ατζέντα, ενώ προβάλλει το πρόσωπο του, δίνοντας παράλληλα έμφαση στο μήνυμά του, στην ψήφο των πολιτών. Όσον αφορά στο επιτελείο Μαυρογιάννη, σε επίπεδο πολιτικής τον βοηθά η πολυσυλλεκτικότητα σε επίπεδο προσώπων και σε επίπεδο billboards βγήκε πρώτος αφού είχε το μεγαλύτερο θέμα αναγνωρισιμότητας από τους τρεις. Στις εναπομείνουσες 3 εβδομάδες πριν τις εκλογές, αναμένεται να δούμε περισσότερες υπαίθριες διαφημίσεις, καθώς επίσης και τηλεοπτικές. Μπαίνοντας στην τελική ευθεία, το επιτελείο Αβέρωφ θα προσπα-

θήσει να υπογραμμίσει στοιχεία που σχετίζονται με την καλή διαχείριση της χώρας, το επιτελείο Χριστοδουλίδη θα τονίσει την ανεξαρτησία της υποψηφιότητας του, ενώ το επιτελείο Μαυρογιάννη, θα δώσει έμφαση στην αναγνωρισιμότητα του προσώπου του και στον συγκερασμό των θέσεων του και του ΑΚΕΛ.

«Δεν βγάζουν προέδρου»

Τα social media, είναι μέσο με χαμηλότερο κόστος από την τηλεόραση, ενώ μπορούν να απευθυνθούν ευκολότερα, στο ευρύ κοινό. Ωστόσο, οι followers και

τα likes δεν μεταφράζονται σε ψήφους, εξηγεί ο κ. Ντάλτας, ενώ προφίλ με μεγάλη δυναμική στα social, δεν σημαίνει ότι θα έχει το ίδιο εκτόπισμα στην κάλπη. Στην τελική, τα social media δεν βγάζουν προέδρο, ανέφερε χαρακτηριστικά. «Η προεκλογική καμπάνια είναι παζλ με πολλά κομμάτια, από τα social media, τα μηνύματα, τα προφίλ των υποψηφίων, τα billboards, τα events, τις συνεντεύξεις, τις τοποθετήσεις και τα λάθη που θα κάνει ο καθένας». Ένα καλό αποτέλεσμα λοιπόν, θα εξαρτηθεί από το πόσο αρμονικά θα τοποθετηθούν αυτά τα κομμάτια.

Ψηλά οι δείκτες ποιότητας στα ξενοδοχεία

Δεύτερη η Κύπρος στην ικανοποίηση τουριστών, πρωτιά σε καθαριότητα, ψηλά σε φαγητό - ποτό και εξυπηρέτηση

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Ικανοποιητικό το σκορ της Κύπρου στους δείκτες ικανοποίησης τουριστών, όπως προκύπτει από διαθέσιμα στοιχεία μελετών από τον ελληνικό οργανισμό INSETE Intelligence, τα οποία δίνουν την δυνατότητα σχηματισμού μιας πιο ξεκάθαρης εικόνας για τις επιδόσεις των κυπριακών ξενοδοχείων και ευρύτερα της κυπριακής φιλοξενίας. Οι δείκτες καταγράφουν επιδόσεις σε διάφορες κατηγορίες, για επτά χώρες, την Ελλάδα και ανταγωνιστικές της χώρες. Σε αυτές περιλαμβάνονται η Κύπρος, η Τουρκία, η Ιταλία, η Γαλλία, η Ισπανία και η Κροατία.

Με αφορμή τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, που αφορούν τον Νοέμβριο 2022, συλλέξαμε υλικό και για την καλοκαιρινή περίοδο, ώστε να μπορούν να εξαχθούν

Καλύτερος μήνας για διακοπές σε ξενοδοχείο ο Ιούνιος, αφού καταγράφει τα ψηλότερα σκορ στους δείκτες ποιότητας σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες.

συμπεράσματα για το επίπεδο ποιότητας κατά την περίοδο αιχμής. Αυτό που προκύπτει είναι ότι ο Ιούνιος είναι ο μήνας στον οποίο καταγράφονται τα ψηλότερα σκορ για την χώρα μας. Από τα στοιχεία προκύπτει επίσης μια μικρή αύξηση στους δείκτες ποιότητας των ξενοδοχείων της χώρας, σε σχέση με το 2019. Στο σήμερα, η σύγκριση των στοιχείων δίνει στην Κύπρο την δεύτερη θέση στον Γενικό Δείκτη Ποιότητας.

Συγκεκριμένα, ο μέσος όρος ικανοποίησης Ιανουαρίου-Νοεμβρίου κατατάσσει στην πρώτη θέση την Ελλάδα με 87%, στη δεύτερη θέση η Κύπρος με ποσοστό 85,6%, ακολουθεί η Κροατία με 85,1%, η Ισπανία με 83,4%, η Ιταλία με 83,1%, η Τουρκία με 81,6% και η Γαλλία με 77,7%.

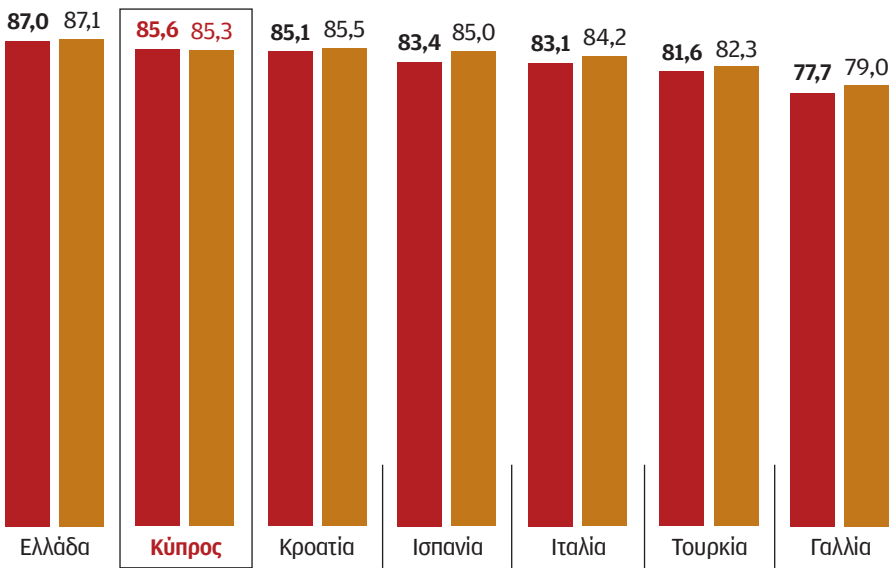
Ο καλύτερος μήνας

Από τα διαθέσιμα στοιχεία προκύπτει επίσης ότι τον μήνα Αύγουστο, μήνας διακοπών που διαχρονικά καταγράφονται οι υψηλότερες πληρότητες στα ξενοδοχεία, ο δείκτης ικανοποίησης πέφτει. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση της Κύπρου, το ποσοστό ικανοποίησης ξεκινά από 86,6% τον Γενάρη, ανεβαίνει στο 87,1% το Μάρ και τον Αύγουστο πέφτει στο 82,8%. Από τους καθαρά καλοκαιρινούς μήνες, περισσότερη ικανοποίηση καταγράφεται τον Ιούνη με 86,1% - καταγράφεται η ψηλότερη βαθμολογία σε επίπεδο καθαριότητας, εξυπηρέτησης, δωματίου και διασκέδασης. Τον Ιούλιο το γενικό ποσοστό ικανοποίησης πέφτει στο 84,8%, και στο 82,8% τον Αύγουστο.

Γενικός δείκτης ποιότητας ξενοδοχείων (%)

■ 2022 (στοιχεία Ιανουαρίου-Νοεμβρίου)
■ 2019

Δείκτες ποιότητας κυπριακών ξενοδοχείων

	2022				2019
	Νοέμβριος	Αύγουστος	Ιούλιος	Ιούνιος	Νοέμβριος
Καθαριότητα	91,8%	93,3%	94,2%	94,8%	89,5%
Τοποθεσία	90,3%	90,1%	90,5%	90,3%	87,9%
Εξυπηρέτηση	88,7%	89,4%	90,5%	90,6%	87,2%
Ποιότητα- Τιμή	86,6%	88,8%	89,3%	88,9%	86,1%
Δωμάτιο	85,2%	86,6%	87,7%	87,9%	85,1%
Φαγητό- Ποτό	84,2%	84,0%	85,1%	85,7%	87,9%
Διασκέδαση	80,2%	79,4%	81,4%	82,0%	80,7%

Ο δείκτης ποιότητας για την σχέση ποιότητας- τιμής είναι ψηλότερος τον Ιούλιο, ενώ το χαμηλότερο σκορ για την κατηγορία φαγητό- ποτό, καταγράφεται τον Αύγουστο. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, που αφορούν τον Νοέμβριο, δίνουν επίσης ψηλές επιδόσεις σε όλες τις κατηγορίες, με τις

βαθμολογίες φυσικά να αφορούν τις διαθέσιμες μονάδες, εφόσον μεγάλος αριθμός κατεβάζει ρολά μετά τον Οκτώβριο. Παραμένει ωστόσο θετικό το γεγονός ότι ο φετινός Νοέμβριος καταγράφει αισθητή αύξηση σε σχέση με τον Νοέμβριο του 2019, σχεδόν σε όλες τις κατηγορίες.

Οι μεταβολές

Η κατηγορία καθαριότητα, βρίσκεται σταθερά πρώτη την Κύπρο σε σχέση με τις υπόλοιπες έξι χώρες στην μελέτη. Συγκεκριμένα, το σκορ 91,8% στην κατηγορία, που σημείωσε η Κύπρος για τον Νοέμβριο του 2022, πρόκειται για το ψηλότερο ποσοστό που καταγράφεται μεταξύ

Κύπρου και ανταγωνιστικών αγορών που περιλαμβάνονται στην έρευνα, τόσο για τον Νοέμβριο του 2022 όσο και για την αντίστοιχη περίοδο του 2019. Είναι επίσης σημαντικό να αναφερθεί η πρόοδος που σημείωσαν τα κυπριακά ξενοδοχεία σε αυτή την κατηγορία, σε σύγκριση με την χρονιά ορόσημο για τον τουρισμό 2019, καθώς από την τέταρτη θέση, βρέθηκε στην πρώτη θέση τρία χρόνια μετά. Αύξηση σημειώνει και η βαθμολογία για την εξυπηρέτηση και την τοποθεσία. Ωστόσο, η συνολική η βαθμολογία της Κύπρου για όλες τις κατηγορίες δεν ανεβαίνει, λόγω της μείωσης που καταγράφεται στις κατηγορίες φαγητό- ποτό και σε πολύ μικρότερο βαθμό, στον τομέα της διασκέδασης. Τα αντίστοιχα στοιχεία για τον Αύγουστο του 2022, δίνουν γενική βαθμολογία στην Κύπρο 82,8%, δη-

λαδή 2% πιο κάτω σε σχέση με το Νοέμβριο. Η Κύπρος συγκεντρώνει και πάλι την ψηλότερη βαθμολογία στον δείκτη καθαριότητας (93,3%).

Ο μέσος όρος ικανοποίησης Ιανουαρίου - Νοεμβρίου κατατάσσει στην πρώτη θέση την Ελλάδα με 87%, στη δεύτερη θέση την Κύπρο με ποσοστό 85,6% και ακολουθεί η Κροατία.

λαδή 2% πιο κάτω σε σχέση με το Νοέμβριο. Η Κύπρος συγκεντρώνει και πάλι την ψηλότερη βαθμολογία στον δείκτη καθαριότητας (93,3%).

Value for money

Τα ξενοδοχεία της Κύπρου θεωρούνται «value for money» από τους τουρίστες. Θεωρείται δηλαδή ότι υπάρχει μια καλή σχέση ποιότητας - τιμής. Για το Νοέμβριο του 2022, ο δείκτης ποιότητας- τιμής ανήλθε στο 86,6%, και μόλις 0,2% κάτω από την πρώτη Τουρκία (86,8%). Στην τρίτη θέση η Ελλάδα (85,1%), η Ιταλία (83,9%) η Κροατία και η Ισπανία από 83,2% και τέλος η Γαλλία (74,5%). Ψηλότερο το σκορ στην συγκεκριμένη κατηγορία για τους καλοκαιρινούς μήνες, με καλύτερες επιδόσεις τον Ιούλη (89,3%). Ακολουθεί ο Ιούνιος (88,9%) και ο Αύγουστος (88,8%).

Η καλύτερη εξυπηρέτηση

Ικανοποιητικές οι επιδόσεις της χώρας και στην κατηγορία εξυπηρέτηση. Για τον Νοέμβριο, στην πρώτη θέση βρίσκεται η Ελλάδα (89,1%), δεύτερη η Κύπρος (88,7%), τρίτη η Ισπανία (88,5%), τέταρτη η Τουρκία με (87,6%), πέμπτη η Ιταλία (86,9%), έκτη η Κροατία (81,8%) και έβδομη η Γαλλία (81,3%). Συγκρίνοντας τους δείκτες στην κατηγορία, φαίνεται ότι ο Ιούνιος είναι ο μήνας όπου καταγράφεται μεγαλύτερη ικανοποίηση στην εξυπηρέτηση των τουριστών, ακολουθεί ο Ιούλης και τέλος ο Αύγουστος. Στην κατηγορία «δείκτης ποιότητας τοποθεσίας», για τον Νοέμβριο 2022, η Κύπρος βρίσκεται στην κορυφή της βαθμολογίας, με μόλις 0,1% πιο κάτω

2022 Vs 2019

Βελτίωση παρουσιάζει και η γενική κατάταξη της Κύπρου φέτος, σε σχέση με το 2019. Τα στοιχεία του 2022, αφορούν την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του έτους, και κατατάσσουν την Κύπρο στη δεύτερη θέση, μετά την Ελλάδα και μια θέση πιο πάνω από την τρίτη Κροατία. Στην κατάταξη του 2019, η Κύπρος ήταν στην τρίτη θέση. Στην πρώτη θέση ήταν η Ελλάδα με 87,1%, στην δεύτερη θέση η Κροατία με 85,5% και στην τρίτη θέση η Κύπρος με ποσοστό 85,3%.

Στοιχεία Νοεμβρίου

Τον Νοέμβριο του 2022, η Ελλάδα κατέχει την πρώτη θέση στο γενικό δείκτη ικανοποίησης (GRI) των ξενοδοχείων με 86,8%. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Κροατία και η Κύπρος με 84,9%, αντίστοιχα. Ακολουθούν η Ισπανία με 84,1%, η Ιταλία 83,1% και η Τουρκία με 80,5% ενώ στην τελευταία θέση βρέθηκε η Γαλλία με 78,4%. Όσον αφορά τους επιμέρους δείκτες (καθαριότητα, φαγητό-ποτό, τοποθεσία, εξυπηρέτηση, σχέση ποιότητας-τιμής και διασκέδαση) για τον Νοέμβριο του 2022, τα στοιχεία κατατάσσουν την Κύπρο στη δεύτερη θέση, μαζί με την Κροατία, στην πρώτη θέση την Ελλάδα. Αναλυτικά η Κύπρος συγκεντρώνει την ψηλότερη βαθμολογία στην καθαριότητα, σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της έρευνας, με ποσοστό 91,8%. Στη δεύτερη θέση βρίσκεται η Ιταλία (91,7%), στην τρίτη θέση η Ελλάδα (90,6%), την τέταρτη θέση μοιράζονται Ισπανία και Κροατία, ακολουθεί η Τουρκία (87,7%) και η Γαλλία (83%). Στο δείκτη ποιότητας φαγητού- ποτού, η Κύπρος κατατάσσεται στη δεύτερη θέση με βαθμολογία 84,2% - την πρωτιά έχει η Τουρκία με 84,3%, ακολουθεί η Ελλάδα με 82,7%, η Ισπανία με 81,7%, η Ιταλία με 81,1% και η Κροατία με 80,5%. Στην δεύτερη θέση της βαθμολογίας βρίσκεται και από πλευράς διασκέδασης, με την χώρα μας να συγκεντρώνει την ψηλότερη βαθμολογία (80,2%) μετά την Τουρκία (85,1%). Ακολουθούν, η Κροατία (78,6%), η Ελλάδα (77,2%), η Ισπανία (75,9%) και η Ιταλία (73,7%). Ψηλή βαθμολογία καταγράφει και στον δείκτη ποιότητας δωματίου, όπου συγκεντρώνει 85,2%, και είναι λίγο πίσω από την Ιταλία (87,7%). Στην συγκεκριμένη κατηγορία, πιο κάτω στην κατάταξη βρίσκονται η Ισπανία (84%), η Ελλάδα (83,7%) η Τουρκία (83,2%), η Γαλλία (78,5%) και η Κροατία με 77,5%. Συνολικά τον Νοέμβριο, η Κύπρος σκοράρει στην δεύτερη θέση με 84,9%, μετά την Ελλάδα, η οποία καταγράφει ποσοστό 86,8%. Στην τρίτη θέση η Ισπανία (84,1%), η Ιταλία (83,1%), η Τουρκία (80,5%) και η Γαλλία (78,4%).

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΙΕΡ ΜΠΡΙΑΝΣΟΝ** / **REUTERS BREAKINGVIEWS**

Η Ρωσία δεν θα πληρώσει για την ανοικοδόμηση της Ουκρανίας...

Το να αναγκάσεις τη Ρωσία να πληρώσει για την Ουκρανία ακούγεται σαν μια ανόητη ηθική επιταγή. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ξεκινήσει ένα σχέδιο για να προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει δισεκατομμύρια δολάρια και ευρώ από «παγωμένα» ρωσικά περιουσιακά στοιχεία προκειμένου να συμβάλει χρηματοδοτικά στην ανοικοδόμηση της Ουκρανίας. Είναι μια λανθασμένη προσέγγιση, για νομικούς, οικονομικούς και πολιτικούς λόγους.

Η Ευρώπη πληρώνει το οικονομικό τίμημα του πολέμου υπό τη μορφή υψηλότερου πληθωρισμού και μεγάλης ενεργειακής κρί-

σης. Αποστέλλει, επίσης, οικονομική και στρατιωτική βοήθεια στην Ουκρανία. Οι κυβερνήσεις είναι επιφυλακτικές, σκεπτόμενες και την κούραση των φορολογουμένων, η οποία θα μπορούσε να μετατραπεί σε έντονη διαμαρτυρία, αφού στις στιγμές αρχίζουν να πληρώνουν τον λογαριασμό για την ανοικοδόμηση της Ουκρανίας. Η Ε.Ε. εξετάζει δύο κατηγορίες κεφαλαίων:

Πρώτον, 19 δισ. ευρώ, χρήματα Ρώσων ολιγαρχών, επί των οποίων επιβλήθηκαν κυρώσεις.

Δεύτερον, τα 165 δισ. ευρώ σε «παγωμένα» διαθέσιμα της Ρωσίας, τα οποία υπολογίζεται ότι βρίσκον-

Το ευρωπαϊκό σχέδιο χρησιμοποίησης δισεκατομμυρίων από «παγωμένα» ρωσικά περιουσιακά στοιχεία είναι νομικά σαθρό.

ται στις κεντρικές τράπεζες χωρών της Ευρωζώνης. Το νομικό έδαφος είναι σαθρό. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις θα πρέπει να αғηοήσουν τις διμερείς συνθήκες που προστατεύουν άτομα και επιχειρήσεις από την απαλλοτρίωση.

Επιπλέον, ορισμένοι Ρώσοι ολιγάρχες, που υπόκεινται σε κυρώσεις, μπορεί να έχουν ήδη μεταφέρει ορισμένα περιουσιακά στοιχεία σε καταπιστεύματα ελεγχόμενα από την οικογένειά τους, προτού επέλθουν οι κυρώσεις. Άλλα προβλήματα θα ήταν πιο δύσκολο να ξεπεραστούν. Ειδικότερα, τα μέρη που αδικήθηκαν από το ρωσικό κράτος (επενδυτές/πιστω-

τικά ιδρύματα) θα μπορούσαν να προσπαθήσουν να αποκαταστήσουν τις ζημιές τους, προβάλλοντας αξιώσεις έναντι των περιουσιακών στοιχείων.

Όσο για τις οικονομικές απολαβές, αυτές θα ήταν οριακές. Η πρόταση είναι να χρησιμοποιηθούν μόνον οι οικονομικές αποδόσεις από τα περιουσιακά στοιχεία για την πληρωμή της Ουκρανίας.

Ας υποθέσουμε, λοιπόν, ότι όλα τα υπό εξέταση περιουσιακά στοιχεία κατασχέθηκαν και επενδύθηκαν με ασφάλεια σε 10ετή γερμανικά κρατικά ομόλογα. Οι αποδόσεις θα ανέρχονται σε λίγο πε-

ρισσότερα από 4 δισ. ευρώ ετησίως – λιγότερο από τις μηνιαίες τρέχουσες χρηματοδοτικές ανάγκες της ουκρανικής κυβέρνησης. Αυτό θα πρέπει να συγκριθεί με την εκστρατεία των 750 δισ. ευρώ και πλέον που θα χρειαστεί η Ουκρανία όταν έρθει η ώρα για την ανοικοδόμησή της.

Η εφαρμογή της ιδέας, επιπλέον, θα απαιτούσε από την Ευρώπη να παραβιάσει ορισμένες θεμελιώδεις αρχές του νομικού της συστήματος, όπως ο σεβασμός των συντάκων, η προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και η μη αναδρομική ισχύς των νόμων και των κανονισμών.

Με αυξήσεις στα επιτόκια ανοίγει και το 2023

Δυσκολεύει ακόμα περισσότερο το δανειστικό τοπίο στο τρέχον έτος, με τους δανειολήπτες να νοιώθουν ήδη πιέσεις

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι πληθωριστικές τάσεις και τα υψηλότερα επιτόκια δανεισμού θα επικρατήσουν και το 2023, δημιουργώντας ένα συνδυασμό περαιτέρω πίεσης στην κοινωνία και στους δανειολήπτες. Περίπου σε 15 ημέρες και συγκεκριμένα στις 2 Φεβρουαρίου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα έχει το πρώτο συμβούλιο νομισματικής πολιτικής στην Φρανκφούρτη για τη νέα χρονιά. Η αύξηση των επιτοκίων για μία ακόμα φορά θα πρέπει να θε-

Περίπου σε 15 ημέρες και συγκεκριμένα στις 2 Φεβρουαρίου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα έχει το πρώτο συμβούλιο νομισματικής πολιτικής στην Φρανκφούρτη για τη νέα χρονιά.

ωρείται δεδομένη, με την αύξηση όμως να ανέρχεται πλέον στις 25 με 50 μονάδες βάσης. Στην τελευταία αύξηση επιτοκίων για το 2022, η ΕΚΤ έδωσε ένα «μήνυμα» με την αύξηση των 50 μονάδων βάσης έναντι των 75 μονάδων τις δύο προηγούμενες φορές, ότι δηλαδή βρίσκεται σε «καλό δρόμο» για περιορισμό των πληθωριστικών τάσεων. Μέχρι στιγμής τα καταθετικά επιτόκια βρίσκονται στο 2% και τα δανειστικά στο 2,5%, έπειτα λοιπόν από την αύξηση των 25 ή 50 μονάδων βάσης που αναμένεται την 2η ημέρα του Φεβρουαρίου, θα

Προς το παρόν, δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται η θέση πως η άνοδος των επιτοκίων θα αποθάρρυνε τη ζήτηση για νέα δάνεια.

φτάσουν στο 2,25% - 2,5% και 2,75% - 3%, αντίστοιχα. Οι αναλυτές βλέπουν ότι και το 2023 η ΕΚΤ θα προχωρήσει σε αυξήσεις και πως το κόστος χρήματος θα βρεθεί μέχρι τα τέλη του έτους στο 3%. Την ίδια ώρα, εκτιμάται πως όποιες αυξήσεις θα γίνουν στην αρχή του έτους, μέχρι το πρώτο τρίμηνο – εξάμηνο, ώστε να δουν το αποτέλεσμα που θα έχουν.

Οι αυξήσεις αυτές έχουν επιπλέον το ποσό της αποπληρωμής των δανείων. Οι δανειολήπτες έχουν ήδη «θορυβηθεί» από τις τέσσερις προηγούμενες αυξήσεις της ΕΚΤ που γίνονται από τον Ιούλιο του 2022, βλέποντας τα ποσά των δόσεων που καλούνται να δώσουν να ανεβαίνουν επικίνδυνα. Οι νέες αυξήσεις θα εντείνουν ακόμη περισσότερο τα προβλήματα, αφού όποια αύξηση, είτε 0,25%, είτε 0,5%,

θα ανεβάσει ακόμα περισσότερο τη δόση που θα καλούνται να καταβάλουν.

Πάει καλά ο δανεισμός

Προς το παρόν, δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται η θέση πως η άνοδος των επιτοκίων θα αποθάρρυνε τη ζήτηση για νέα δάνεια. Θέση που βεβαίως εξέφραζαν και οι μεγάλες τράπεζες στην Κύπρο. Για παράδειγμα, τα επίσημα στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου παρουσιάζουν πως τον Νοέμβριο του 2022 τα συνολικά νέα δάνεια παρουσίασαν αύξηση και έφτασαν στα 413,1 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 240,3 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο του 2022. Τα νέα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκαν στα 14,1 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 15,1 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο, όμως τα νέα δάνεια για αγορά κατοικίας

παρουσίασαν αύξηση στα 91,8 εκατ. ευρώ το Νοέμβριο του 2022, σε σύγκριση με 72,7 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο. Την ίδια ώρα, τα νέα δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. ευρώ σημείωσαν αύξηση στα 48,9 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 42,7 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο του 2022. Τα νέα δάνεια δε, προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. ευρώ κατέγραψαν αύξηση στα 247,5 εκατ. ευρώ, σε σύγκριση με 102,6 εκατ. ευρώ τον Οκτώβριο του 2022.

Επιτόκια το Νοέμβριο

Όσον αφορά στα επιτόκια, το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά, τον Νοέμβριο του 2022 σημείωσε μείωση στο 0,12%, σε σύγκριση με 0,19% τον Οκτώβριο, ενώ το αντι-

στοιχο επιτόκιο για καταθέσεις από μη χρηματοδοτικές εταιρείες παρουσίασε μείωση στο 0,41%, σε σύγκριση με 0,47% τον Οκτώβριο του 2022.

Το επιτόκιο που αφορά καταναλωτικά δάνεια σημείωσε αύξηση στο 3,84%, σε σύγκριση με 3,57% τον Οκτώβριο του 2022, καθώς το επιτόκιο που αφορά δάνεια για αγορά κατοικίας αυξήθηκε στο 2,95% σε σύγκριση με 2,93% τον Οκτώβριο. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά μέχρι 1 εκατ. ευρώ παρουσίασε αύξηση στο 4,52% σε σύγκριση με 4,17% τον Οκτώβριο και το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοδοτικές εταιρείες για ποσά άνω του 1 εκατ. ευρώ κατέγραψε αύξηση στο 4,35% σε σύγκριση με 3,43% τον Οκτώβριο του 2022.

Προς νέα ΜΕΔ;

Οι αυξήσεις των δόσεων των δανείων που έχει προκαλέσει η αύξηση των επιτοκίων, ενισχύει ολοένα και περισσότερο τη θέση πως θα δημιουργηθούν νέα κόκκινα δάνεια. Κάτι τέτοιο επίσης μέχρι στιγμής δεν επιβεβαιώνεται, παρόλο που οι δανειολήπτες διαμαρτύρονται σιωπηλά για τις αυξήσεις. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στα τέλη Οκτώβρη, σύμφωνα με την Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου ανέρχονταν στα 2,69 δισ. ευρώ, έναντι 2,73 δισ. ευρώ προβληματικών δανείων τον Σεπτέμβριο του 2022. Ενδεικτικά, για να υπάρχει και μία βάση για πριν την αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ, στα τέλη Δεκεμβρίου του 2021 τα δάνεια ανέρχονταν σε 2,96 δισ. ευρώ. Οι τράπεζες -τουλάχιστον σε προφορικές δηλώσεις- έχουν αναφέρει πως είναι διαθέσιμες να μπουν σε συζητήσεις με δανειολήπτες που αντιμετωπίζουν ή αναμένεται να αντιμετωπίσουν προβλήματα αποπληρωμής των δανείων τους, λόγω πληθωριστικών πιέσεων ή και αυξήσεως των επιτοκίων. Μέχρι στιγμής όπως -παρασκηνιακά- δηλώνουν τραπεζικές πηγές, πολύ μικρός αριθμός δανειοληπτών έχουν έρθει στις τράπεζες για να συζητήσουν αναδιρθρώσεις, πρακτική που όμως δεν αποκλείουν να ακολουθείται από εδώ και πέρα. Οι τράπεζες σίγουρα δεν θέλουν να δημιουργήσουν νέα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, παρόλο που πλέον έχουν την «άνεση» με τον μονοψήφιο δείκτη που έχουν στους ισολογισμούς τους.

5 Φεβρουαρίου

Προεδρικές Εκλογές 2023

Ψηφίζουμε και συμμετέχουμε στην Ιστορία

Στα ύψη οι τιμές των τροφίμων παρά την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή υποχώρησε περαιτέρω, στο 7,2%, τον Δεκέμβριο

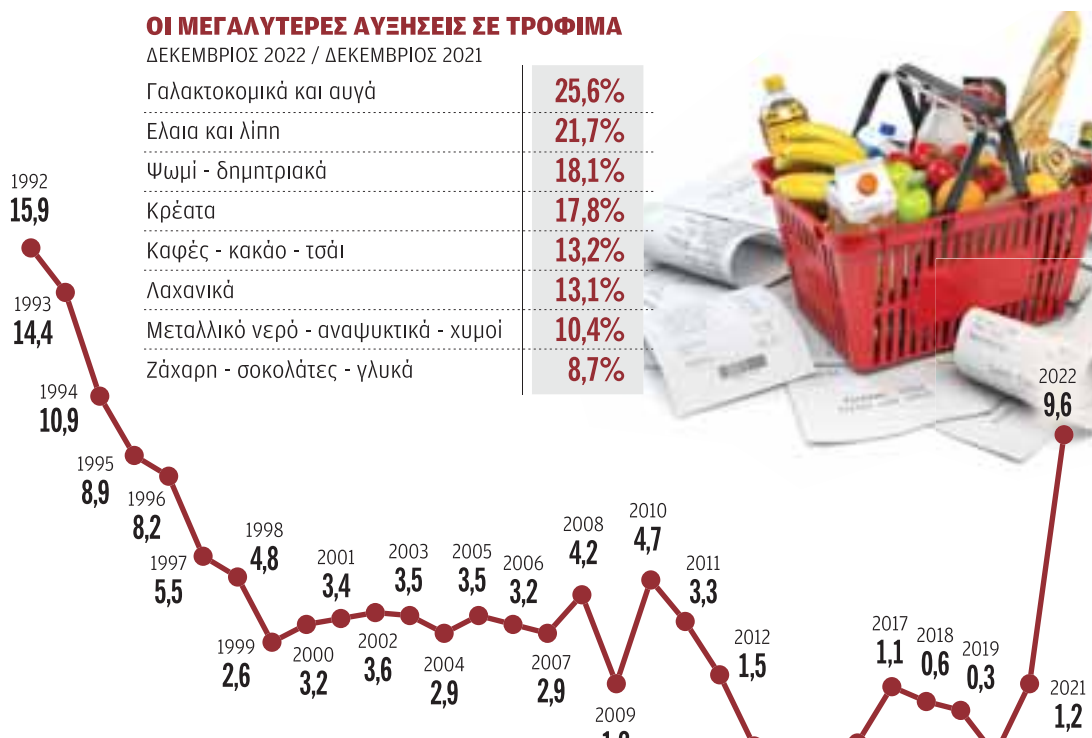
Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Ο τέταρτος υψηλότερος μέσος ετήσιος πληθωρισμός της τελευταίας τριακονταετίας καταγράφηκε το 2022, καθώς διαμορφώθηκε σε 9,6%, θυμίζοντας την κατάσταση της ελληνικής οικονομίας στις αρχές της δεκαετίας του '90. Και μπορεί ο τελευταίος μήνας της χρονιάς που μόλις έφυγε, ο Δεκέμβριος, να έκλεισε με περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, με τον δείκτη τιμών καταναλωτή να διαμορφώνεται σε 7,2% από 8,5% τον Νοέμβριο, 9,1% τον Οκτώβριο και 12% τον Σεπτέμβριο, όμως τα επιμέρους στοιχεία, όπως το ρεκόρ που καταγράφηκε στον πληθωρισμό των τροφίμων, 15,5%, κάθε άλλο παρά επιτρέπουν πανηγυρισμούς.

Ειδικά, μάλιστα, καθώς παράγοντες της βιομηχανίας τροφίμων και αναλυτές της αγοράς εκτιμούν ότι οι ανατιμήσεις στα τρόφιμα θα συνεχισθούν τουλάχιστον για το πρώτο εξάμηνο του 2023, αφού, παρά την υποχώρηση των τιμών στην ενέργεια, οι τιμές βασικών πρώτων υλών παραμένουν σε πολύ υψηλά επίπεδα. Τούτο, άλλωστε, αποτυπώνεται και στα τελευταία στοιχεία του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας του ΟΗΕ (FAO) με τον δείκτη τιμών τροφίμων να υποχωρεί μεν κατά 2,6 μονάδες τον Δεκέμβριο του 2022 σε σύγκριση με τον Νοέμβριο του 2022, όμως να αυξάνονται οι επιμέρους δείκτες που αφορούν τα γαλακτοκομικά και τη ζάχαρη. Τα παραπάνω τα γνωρίζει η κυβέρνηση και δεν είναι τυχαίο ότι δεν αποκλείει τη συνέχιση του περιφνημού «καλαθιού του νοικοκυριού» μετά και την 31η Μαρτίου 2023, οπότε κανονικά λήγει η εφαρμογή του, ενώ από την 1η Φεβρουαρίου θα ξεκινήσει η υποβολή των αιτήσεων για το market pass.

Αύξηση

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο δείκτης τιμών καταναλωτή αυξήθηκε τον Δεκέμβριο του 2022 κατά 7,2% σε σύγκριση με τον Δε-

Εξέλιξη μέσου ετήσιου πληθωρισμού, %

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το 2022 κατεγράφη ο τέταρτος υψηλότερος μέσος ετήσιος πληθωρισμός της τελευταίας 30ετίας, καθώς διαμορφώθηκε σε 9,6%.

κέμβριο του 2021, εξέλιξη που οφείλεται στον χαμηλότερο ρυθμό αύξησης φυσικού αερίου και υγρών καυσίμων και στη μείωση της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος, συμπεριλαμβανομένων πάντα των κρατικών επιδοτήσεων. Ειδικότερα, η αύξηση της τιμής του φυσικού αερίου σε ετήσια βάση ήταν 50%, μακριά δηλαδή από τα τριψήφια ποσοστά αύξησης που είδαμε τους προηγούμενους μήνες, των καυσίμων - λιπαντικών 8,6%, του πετρελαίου θέρμανσης 1,4%. Η τιμή του

ηλεκτρισμού υποχώρησε κατά 8,8%. Από την άλλη, στα τρόφιμα και σε κάποια βασικά είδη νοικοκυριού, αλλά και υπηρεσίες καταγράφονται διψήφια ποσοστά αύξησης τιμών. Ενδεικτικά στα γαλακτοκομικά και στα αυγά οι τιμές σε ετήσια βάση έχουν αυξηθεί κατά 25,6%, στα έλαια και λίπη κατά 21,7%, στο ψωμί-δημητριακά κατά 18,10%, στα κρέατα κατά 17,8%, στον καφέ κατά 13,2%, στα λαχανικά κατά 13,1%, στα αναψυκτικά - χυμούς κατά 10,4%, στη ζάχαρη κατά 8,7%. Οι αυξήσεις τιμών στα τρόφιμα ή μάλλον η συνέχιση των ανατιμήσεων, καθώς μέσα στον Ιανουάριο έχουν σταλεί νέοι τιμοκατάλογοι από τους προμηθευτές στις αλυσίδες σούπερ μάρκετ, πλήττει υπέρμετρα κυρίως τα φτωχά νοικοκυριά. Κι αυτό διότι, ενώ οι δαπάνες για τα τρόφιμα αποτελούν κατά μέσο όρο το 22% των δαπανών των νοικοκυριών, στα πλέον φτωχά νοικοκυριά το ποσοστό αυτό ανεβαίνει, σύμφωνα με την

έρευνα οικογενειακών προϋπολογισμών του 2021, στο 34,8%.

Ακτοπλοϊκά - αεροπορικά

Υψηλά ποσοστά αυξήσεων τιμών παρατηρούνται και σε σειρά άλλων αγαθών όπως στα είδη άμεσης κατανάλωσης νοικοκυριού (σ.σ. πρόκειται κυρίως για καθαριστικά, χαρτικά και εν γένει βασικά είδη παντοπωλείου που δεν είναι τρόφιμα) με ανατιμήσεις 18,1%, στα άλλα είδη ατομικής φροντίδας με ανατιμήσεις 10,9%, στη γραφική ύλη (9,3%), στα έπιπλα (6,9%), στις οικιακές συσκευές (6,6%), στα φαρμακευτικά προϊόντα (6%), στα είδη ένδυσης - υπόδησης (5,4%). Μετά τις ανατιμήσεις που έγιναν τους προηγούμενους μήνες έχουν εκτοξευθεί στα ύψη οι τιμές των ακτοπλοϊκών και αεροπορικών εισιτηρίων (26,7% και 36,7% αντιστοίχως η αύξηση τιμών), ενώ μεγάλες είναι οι αυξήσεις στις τιμές καινούργιων (11,1%) και μεταχειρισμένων αυτοκινήτων (8,4%).

Επιτόκια και πληθωρισμός θα φρενάρουν το ράλι τιμών στις κατοικίες

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ

«Φρένο» στο ράλι τιμών της αγοράς κατοικίας είναι πιθανό να βάλουν κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους οι αντίζοες συνθήκες που δημιουργούνται στην οικονομία, λόγω του πολέμου στην Ουκρανία (αύξηση του κόστους ενέργειας και των κατασκευών ακινήτων, άνοδος του πληθωρισμού), της αβεβαιότητας για τη διάρκεια και το μέγεθος της κρίσης και ασφαλώς και του πολιτικού παράγοντα, που επίσης θα κάνει την εμφάνισή του φέτος λόγω των εκλογών. Σύμφωνα με τον Μπάμπη Χαραλαμπόπουλο, τέως πρόεδρο του Ελληνικού Ινστιτούτου Εκτιμητικής και επισημονικό σύμβουλο της Solum Property Solutions, «τα διαθέσιμα των νοικοκυριών συρρικνώνονται σοβαρά από την αύξηση του κόστους ζωής. Επίσης, η αύξηση των επιτοκίων από την ΕΚΤ οδηγεί σε αύξηση του κόστους των στεγαστικών δανείων και αυτό μειώνει τις δυνατότητες των ενδιαφερομένων να δανειστούν».

Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τον ίδιο, «σε αυτό το πολύ ρευστό περιβάλλον πρέπει εύλογα να αναμένουμε λογική συγκράτηση στον χώρο της κατοικίας, αν και νέες σε περιορισμένο αριθμό πολυκατοικίες, όταν βρίσκονται σε επίκαιρες θέσεις, θα συνεχίσουν να ζητούνται από εισοδηματικά στρώματα που έχουν σχετική οι-

κονομική άνεση». Υπενθυμίζεται ότι με βάση τους δείκτες τιμών της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), οι τιμές των κατοικιών υπολείπονται του υψηλότερου σημείου στο οποίο είχαν βρεθεί, το 2007, μόλις κατά 10% έως και 28%. Από τις αρχές του 2018 έως και το τρίτο τρίμηνο του 2022 οι τιμές στην Αττική έχουν αυξηθεί κατά 50%.

Από την άλλη πλευρά, δεν διαφαίνεται κάποια άμεση λύση σε ό,τι αφορά τη μειωμένη προσφορά κατοικιών προς πώληση, παράγοντας που λειτουργεί υπέρ της διατήρησης των τιμών σε υψηλό επίπεδο. Όπως τονίζει ο κ. Χαραλαμπόπουλος, «χιλιάδες ακίνητα, μεταξύ των

Ξενοδοχεία και logistics θα συνεχίσουν το 2023 να εμφανίζουν αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα.

οποίων διαμερίσματα και μονοκατοικίες, είναι εκτός αγοράς (κλειστά) είτε διότι ανήκουν σε τράπεζες ή σε funds είτε επειδή οι ιδιοκτήτες τους δεν θέλουν να τα ενοικιάσουν διότι ενδεχομένως απαιτούν σημαντικά ποσά για να ανακαινιστούν. Σημαντικός είναι και ο αριθμός διαμε-

Σύμφωνα με τον Μπάμπη Χαραλαμπόπουλο, τέως πρόεδρο του Ελληνικού Ινστιτούτου Εκτιμητικής και επισημονικό σύμβουλο της Solum Property Solutions, «πρέπει εύλογα να αναμένουμε λογική συγκράτηση στον χώρο της κατοικίας, αν και νέες σε περιορισμένο αριθμό πολυκατοικίες, όταν βρίσκονται σε επίκαιρες θέσεις, θα συνεχίσουν να ζητούνται από εισοδηματικά στρώματα που έχουν σχετική οικονομική άνεση».

Ενας επιπλέον σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει πλέον την αγορά κατοικίας είναι και η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός παλαιών οικοδομών. «Είναι πολλοί εκείνοι οι οποίοι μη έχοντας τη δυνατότητα να αγοράσουν καινούργιο διαμέρισμα, αγοράζουν σε χαμηλή τιμή ένα

Γ. Στουρνάρας: Εθνικός στόχος η ανάκτηση επενδυτικής βαθμίδας

Μηνύματα προς την κυβέρνηση και την αντιπολίτευση να διαφυλάξουν τη δημοσιονομική σταθερότητα ενόψει εκλογών, ώστε να μην τεθεί σε κίνδυνο η επενδυτική βαθμίδα, και προς τους κοινωνικούς εταίρους να αποτρέψουν τη δημιουργία ενός ανοδικού σπирάλ τιμών - μισθών, περιείχε η ομιλία του διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος Γιάννη Στουρνάρα προς το προσωπικό της τράπεζας, στην τελετή για την κοπή της πρωτοχρονιάτικης πίτας.

Επίσης, στη Φρανκφούρτη διεμήνυσε ότι ο πληθωρισμός έχει αρχίσει να μειώνεται και ότι δεν απαιτούνται αυξήσεις επιτοκίων που θα προκαλέσουν βαθιά ύφεση.

Μιλώντας για τον πληθωρισμό είπε ότι, εκτός από την κεντρική τράπεζα, σημαντικό μερίδιο στη μάχη για τη μείωσή του έχει «η ορθή δημοσιονομική και ενεργειακή πολιτική που ασκείται από τις κυβερνήσεις, όπως επίσης και η υπεύθυνη διαπραγματευτική συμπεριφορά των κοινωνικών εταίρων, η οποία δεν πρέπει να μετατρέψει έναν εξωγενή ενεργειακό κλυδωνισμό που έχει χειροτερεύσει τους όρους εμπορίου ενός μεγάλου καθαρού εισαγωγέα ενέργειας, όπως είναι η Ευρώπη, σε ένα ανοδικό σπирάλ τιμών - μισθών, που θα μας γυρίσει στον στασιμοληθωρισμό της δεκαετίας του '70 και των αρχών της δεκαετίας του '80».

«Είναι ενθαρρυντικό και ελπιδοφόρο», πρόσθεσε, «ότι προς το παρόν δεν παρατηρείται σπирάλ μισθών - τιμών που απομακρύνει τον στόχο του 2%, ούτε απαγκίστρωση των μεσομακροπρόθεσμων πληθωριστικών προσδοκιών από τον στόχο αυτό. Αυτό μας δίνει ελπίδα και κουράγιο να συνεχίσουμε την αντιπληθωριστική πολιτική χωρίς αυξήσεις επιτοκίων τέτοιες που θα προκαλούσαν βαθιά ύφεση». Σχετικά με τη δημοσιονομική σταθερότητα, ο κ. Στουρνάρας θύμισε ότι η γραμμή των κεντρικών τραπεζών είναι η στήριξη των ευάλωτων πολιτών να γίνεται με στοχευμένα και προσωρινά

μέτρα, που θα δίνουν παράλληλα κίνητρα για ενεργειακή εξοικονόμηση.

«Στο πλαίσιο αυτό», σημείωσε, «υπό τις παρούσες προεκλογικές συνθήκες, η Τράπεζα της Ελλάδος στην τελευταία Εκθεση Νομισματικής Πολιτικής διατύπωσε την παραίτηση για σύμπλευση και συνεννόηση των πολιτικών δυνάμεων, ώστε να υλοποιηθούν οι

Ο κεντρικός τραπεζίτης ζήτησε να διαφυλαχθεί η δημοσιονομική σταθερότητα ενόψει εκλογών.

βασικές δεσμεύσεις της οικονομικής πολιτικής, κυρίως σε ό,τι αφορά την επιστροφή σε πρωτογενή πλεονάσματα τέτοια που να εξασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του δημοσίου χρέους, και να διαφυλαχθούν όσα σημαντικά έχει επιτύχει η ελληνική οικονομία την τελευταία δεκαετία με βασικό στόχο, εθνικό θα τον χαρακτήριζα, την αναβάθμιση των ομολόγων του ελληνικού Δημοσίου στην επενδυτική βαθμίδα κατά το τρέχον έτος».

Ο κ. Στουρνάρας μίλησε για πρόσφατες «θετικές ενδείξεις αποκλιμάκωσης των πληθωριστικών πιέσεων», αλλά πρόσθεσε ότι έως ότου υπάρξει βεβαιότητα για την προσέγγιση του στόχου πληθωρισμού 2% μεσοπρόθεσμα, τα επιτόκια αναμένεται να αυξηθούν περαιτέρω.

ΕΙΡΗΝΗ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

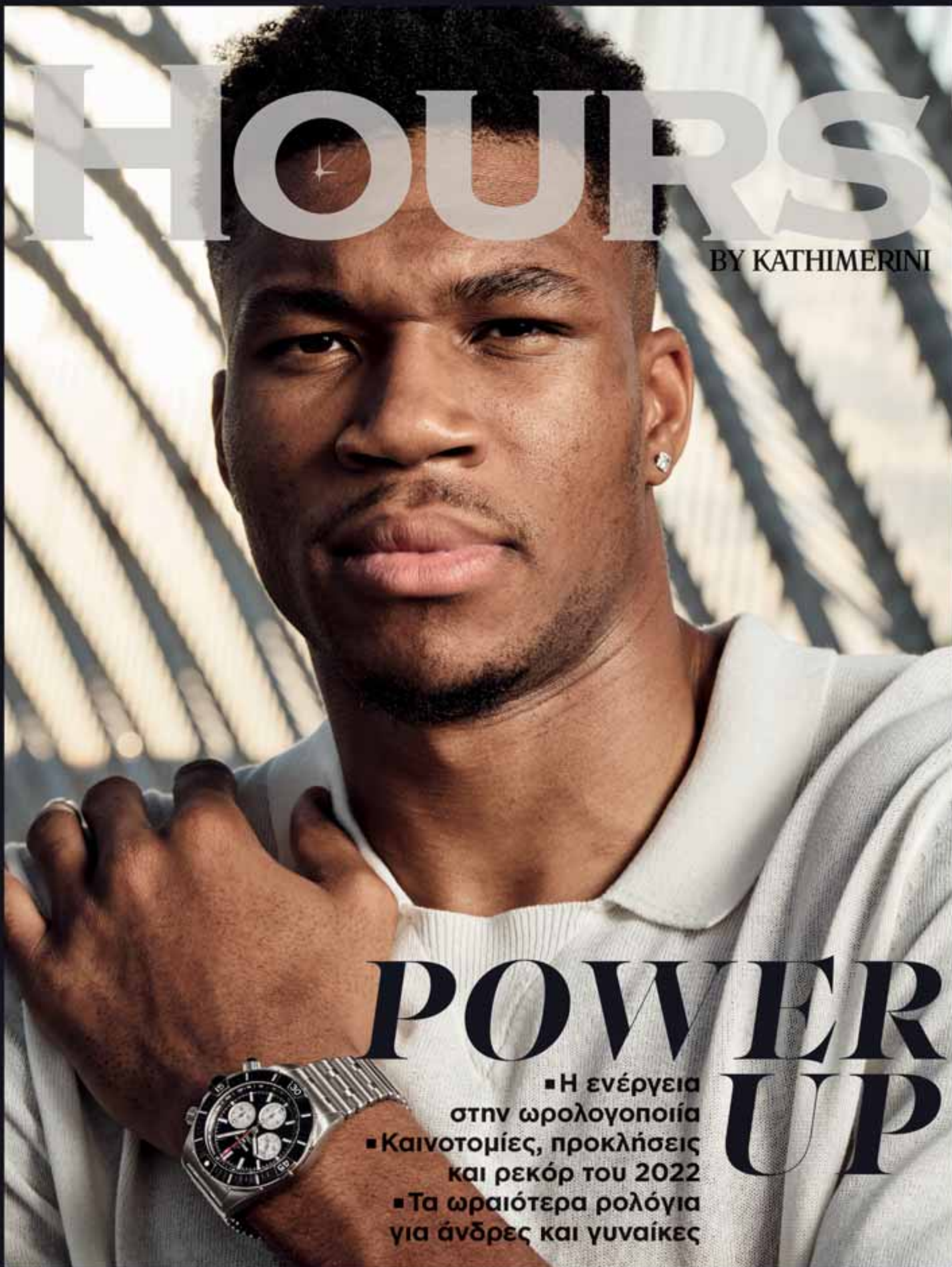
παλαιό, το οποίο εκσυγχρονίζουν και του δίνουν μια νέα ζωή. Αυτή η λύση είναι και συμβατή με τα πρότυπα που έχουν να κάνουν με την προστασία του περιβάλλοντος. Το μοντέλο της ανακαίνισης και εκσυγχρονισμού ή και αλλαγής χρήσης παλαιών ακινήτων ακολουθούν πολλοί ξένοι και Έλληνες επενδυτές και έτσι βλέπουμε δεκάδες ακίνητα που έχουν επαναποθετηθεί στην αγορά και έχουν αλλάξει τη φυσιογνωμία σε πολλές γειτονίες των πόλεων. Αυτό ιδίως γίνεται στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη», αναφέρει ο κ. Χαραλαμπόπουλος.

Στον τομέα των επαγγελματικών ακινήτων, οι τομείς των ξενοδοχείων και των logistics θα συνεχίσουν να εμφανίζουν αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα. «Αυτές οι δύο κατηγορίες ακινήτων βρίσκονται συνεχώς στο επίκεντρο των επενδύσεων που υλοποιούν οι εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία (ΑΕΕΑΠ) και άλλοι θεσμικοί επενδυτές. Ειδικά τα logistics με μεγάλα ύψη και πράσινα χαρακτηριστικά ζητούνται πολύ».

Στον ακτινοδοχό, η αγορά γραφείων προβλέπεται ότι θα αρχίσει να σταθεροποιείται μετά τις αυξήσεις των τελευταίων ετών σε τιμές και ενοίκια, καθώς έχουν ήδη δρομολογηθεί νέα έργα ανάπτυξης εκατοντάδων χιλιάδων

τ.μ. νέων κτιρίων, που αρκούν για να καλύψουν την υφιστάμενη ζήτηση. Σημαντική ζήτηση αναμένεται να συνεχίσουν να έχουν επίσης οι εξοχικές κατοικίες, τα εξυπηρετούμενα διαμερίσματα (serviced apartments) και τα ακίνητα υψηλής πολυτέλειας, όπως βίλες. Ειδικά, η τελευταία κατηγορία καταγράφει σημαντική ζήτηση, εφόσον πρόκειται για ακίνητα που βρίσκονται σε προορισμούς διεθνούς απήχησης, όπως το παραλιακό μέτωπο της Αττικής, οι Κυκλάδες, η Κέρκυρα, η Κρήτη και η Ρόδος.

«Συμπερασματικά, το 2023 είναι μια δύσκολη χρονιά λόγω των πολλών κινδύνων που υπάρχουν (επιτόκια, πληθωρισμός, πόλεμος, COVID κ.λπ). Η τοποθέτηση σε επιλεγμένα ακίνητα μπορεί να είναι μια εξυπνη κίνηση προφύλαξης από τον πληθωρισμό. Ο τουρισμός είναι μια ελληνική σταθερά με πολύ καλές προοπτικές, αλλά πρέπει συνεχώς να παρακολουθούμε τις εξελίξεις, να βελτιωνόμαστε, να επεκτείνουμε τη σεζόν, να αναπτύξουμε την κρουαζιέρα, τον θρησκευτικό τουρισμό, τον τουρισμό για συνταξιούχους. Οι υποδομές μας (δρόμοι, αεροδρόμια, λιμάνια, νοσοκομεία και κέντρα υγείας, καθαριότητα κ.λπ.) πρέπει διαρκώς να βελτιώνονται διότι έτσι θα γίνει η Ελλάδα πιο ελκυστικός προορισμός», καταλήγει ο κ. Χαραλαμπόπουλος.

HOURS

BY KATHIMERINI

POWER UP

- Η ενέργεια στην ωρολογιοποιία
- Καινοτομίες, προκλήσεις και ρεκόρ του 2022
- Τα ωραιότερα ρολόγια για άνδρες και γυναίκες

ΚΥΡΙΑΚΗ 22/01

Υψηλές επιδόσεις πανευρωπαϊκά πέτυχαν οι ελληνικές τράπεζες

Εξαίρεση, αν και σημαντικά βελτιωμένος, ο δείκτης κόκκινων δανείων

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Υψηλή απόδοση ιδίων κεφαλαίων, πλεονάζουσα ρευστότητα, ικανοποιητική κεφαλαιακή επάρκεια αλλά και σταθερά τον υψηλότερο δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων μεταξύ των ευρωπαϊκών τραπεζών μεσοσταθμικά κατέγραψαν οι ελληνικές τράπεζες το γ' τρίμηνο του 2022 με βάση τα συγκριτικά στοιχεία που δημοσίευσε ο SSM για το σύνολο των 111 ευρωπαϊκών τραπεζών που εποπτεύει. Οι τέσσερις συστημικές τράπεζες πέτυχαν τη δεύτερη καλύτερη επίδοση του δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων, η οποία με βάση τα στοιχεία του γ' τριμήνου του 2022 ανήλθε στο 15,38% (έναντι 7,55% κατά μέσον όρο στην Ευρωζώνη) και συνιστά σαφή ένδειξη της βελτίωσης της κερδοφορίας τους, που ανήλθε στα 2,8 δισ. ευρώ έναντι ζημιών 4,6 δισ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα το 2021.

Η κερδοφορία βασίστηκε κατά κύριο λόγο στα επιτοκιακά έσοδα, που συνεισέφεραν το 52% των οργανικών εσόδων, ποσοστό που είναι μειωμένο σε σχέση με ένα χρόνο πριν, αλλά είναι ποιοτικά βελτιωμένο, καθώς σπριζεται στο υγιές καρτοφυλάκιο δανείων και όχι σε «ωραιοποιημένα» έσοδα, δηλαδή σε λογιστικά έσοδα από το κόκκινο καρτοφυλάκιο. Κατά 16,3% συνεισέφεραν στα οργανικά έσοδα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών τα έσοδα από προμήθειες, ποσοστό που αποτελεί το χαμηλότερο στην Ευρωζώνη, οι τράπεζες της οποίας αντλούν το 31,8% των οργανικών εσόδων τους από προμήθειες. Σημαντική πηγή εσόδων αποτέλεσαν για τις ελληνικές τράπεζες το γ' τρίμηνο του 2022 τα χρηματοοικονομικά έσοδα που συνεισέφεραν το 19,6% των οργανικών εσόδων τους έναντι ζημιών που κατέγραψαν το ίδιο διάστημα οι ευρωπαϊκές τράπεζες. Σημαντική ήταν το ίδιο διάστημα και η βελτίωση που πέτυχαν οι ελληνικές τράπεζες στα μη εξυπηρετούμενα δάνεια, περιορίζοντας το στοκ στα 10 δισ. ευρώ περίπου

Οι επιδόσεις των τραπεζών

Γ' τρίμ. 2022

Πηγή: SSM

Είχαν τη δεύτερη καλύτερη επίδοση του δείκτη απόδοσης ιδίων κεφαλαίων μεταξύ 111 ευρωπαϊκών τραπεζών.

αλλά και τον αντίστοιχο δείκτη στο 6,82%. Εντούτοις ο δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων παραμένει υψηλός και αποτελεί τη δεύτερη χειρότερη επίδοση μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης μετά την Κύπρο, η οποία παρά τη σημαντική πρόοδο τα τελευταία χρόνια διαθέτει τον υψηλότερο δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων -7,5%- που αντιστοιχεί σε απόθεμα 1,3 δισ. ευρώ. Η Ιταλία, που αποτελούσε επίσης ένα αρνητικό παράδειγμα, έχει μειώσει τον αντίστοιχο δείκτη στο 3,15%, αλλά

το απόθεμα των κόκκινων δανείων ανέρχεται σε 51,15 δισ. ευρώ, ενώ μεσοσταθμικά το αντίστοιχο ποσοστό στις τράπεζες της Ευρωζώνης διαμορφώθηκε στο 2,29% και το στοκ των κόκκινων δανείων σε 348,3 δισ. ευρώ.

Στα καλά νέα που αποτυπώνουν τα στοιχεία του SSM για τις ελληνικές τράπεζες είναι η υψηλή ρευστότητα, που βασίζεται στην ευρεία καταθετική βάση και η οποία επιτρέπει την άνετη χρηματοδότηση της οικονομίας τα προσεχή χρόνια.

Ο δείκτης ρευστότητας, δηλαδή τα δάνεια προς καταθέσεις, έχει υποχωρήσει στο 61,1% και σημαίνει ότι για κάθε 100 ευρώ καταθέσεων οι ελληνικές τράπεζες έχουν χορηγήσει δάνεια 61 ευρώ. Ο υψηλός δείκτης ρευστότητας των ελληνικών τραπεζών είναι αποτέλεσμα της απομόχλευσης του καρτοφυλακίου τους μέσω των τιτλοποιήσεων του «Ηρακλή»

και των πωλήσεων, και αποτελεί την καλύτερη επίδοση μεταξύ των ευρωπαϊκών τραπεζών, ο μέσος όρος των οποίων διαμορφώνεται στο 104,8%.

Ικανοποιητική -αν και όχι η πιο εύρωστη- είναι και η κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών, με τον συνολικό δείκτη (CAD) να διαμορφώνεται στο 16,48% έναντι 18,68% στην Ευρωζώνη και τον βασικό δείκτη ιδίων κεφαλαίων (CET 1) στο 13,74% έναντι 14,74% στην Ευρωζώνη. Με διαφορά, τέλος, οι τέσσερις συστημικές τράπεζες διακρίνονται από τους ανταγωνιστές τους στην Ευρώπη σε όρους αποτελεσματικότητας με βάση τον δείκτη κόστος προς εισόδημα (cost to income), που διαμορφώθηκε στο τέλος του γ' τριμήνου στο 36,9%, και αποτελεί την καλύτερη επίδοση στην Ευρωζώνη, ο μέσος όρος της οποίας διαθέτει δείκτη κόστους προς έσοδα 61,4%.

Εκταμιεύθηκε η 2η δόση του Ταμείου Ανάκαμψης

Της **ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ**

Την εκταμίευση προς την Ελλάδα της δεύτερης δόσης του Ταμείου Ανάκαμψης, ύψους 3,6 δισ. ευρώ, ενέκρινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Έτσι, το συνολικό ποσό που έχει εισρεύσει μέχρι στιγμής στην ελληνική οικονομία από το Ταμείο Ανάκαμψης, ενισχύοντας τη ρευστότητά της, έφθασε τα 11 δισ., καθώς η προκαταβολή που είχε δοθεί τον Αύγουστο του 2021 ήταν 3,96 δισ. και η πρώτη δόση, τον Απρίλιο του 2022, ήταν 3,6 δισ. «Είναι μια σημαντική ανάσα ρευστότητας, δεδομένου του κλίματος αβεβαιότητας που επικρατεί στην παγκόσμια οικονομία», σχολίασε ο αρμόδιος αναπληρωτής υπουργός Θόδωρος Σκυλακάκης.

Η δόση αποτελείται από 1,72 δισ. για επιδοτήσεις και 1,84 δισ. για δάνεια. Μάλιστα, η δόση για τα δάνεια δίνεται έξι μήνες νωρίτερα από τον αρχικό προγραμματισμό, καθώς εκπληρώθηκαν εγκαίρως τα σχετικά προαπαιτούμενα. Αυτό μεταφράζεται σε όφελος 20-30 εκατ. ευρώ, υποστηρίζουν στο υπουργείο Οικονομικών. Κανονικά, σύμφωνα με τον προγραμματισμό, από τις δύο επόμενες δόσεις, μόνο η μία περιέχει και δάνεια.

Το αίτημα γι' αυτή τη δόση είχε υποβληθεί στις 30/9/2022 από τον κ. Σκυλακάκη, αφού ολοκληρώθηκαν τα 28 προβλεπόμενα ορόσημα.

Από αυτά, τα δεκαεννέα αφορούσαν μεταρρυθμίσεις, έξι επενδύσεις και τρία δάνεια - αυτά που ολοκληρώθηκαν νωρίτερα από τον προβλεπόμενο

ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Συνολικός προϋπολογισμός **€31,1 δισ.** ΕΚ ΤΩΝ ΟΠΟΙΩΝ Δάνεια **€12,7 δισ.** Επιχορηγήσεις **€18,4 δισ.**

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΣΤΙΓΜΗΣ

€11,0 δισ.	Εκταμιεύσεις από την Ε.Ε. Δάνεια και επιχορηγήσεις
€1,2 δισ.	Δάνεια Εχουν υπογραφεί δανειακές συμβάσεις 3,2 δισ. ευρώ, με συμμετοχή του Ταμείου Ανάκαμψης
€3,1 δισ.	Επιχορηγήσεις Εχουν διατεθεί από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η Ε.Ε. ενέκρινε τη χορήγηση 3,6 δισ. ευρώ. Συνολικά έχουν εισρεύσει 11 δισ. ευρώ.

χρόνο. Μεταξύ άλλων, τα ορόσημα αφορούσαν τη δημοσίευση πρόσκλησης υποβολής προτάσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, την έναρξη ισχύος του νομικού πλαισίου για τις ηλεκτρονικές ταμειακές μηχανές και τα σημεία πώλησης (POS), τη δρομολόγηση συστήματος αμοιβής βάσει επιδόσεων στη δη-

μόσια διοίκηση, την κατάρτιση δικαστών και δικαστικών υπαλλήλων, την έναρξη κατασκευαστικών εργασιών στον Ε-65, την έναρξη του προγράμματος για τον οικονομικό μετασχηματισμό στον γεωργικό τομέα. Με άλλα λόγια, πολλές από τις πρόσφατες νομοθετικές πρωτοβουλίες και μεταρρυθμίσεις της κυβέρνησης ανελήφθησαν και υπό την πίεση των υποχρεώσεων έναντι του Ταμείου Ανάκαμψης, προκειμένου να εκταμιευθεί η δόση. Και αυτό θα εξακολουθήσει να γίνεται έως την ολοκλήρωση του προγράμματος τον Αύγουστο του 2026, με τις δυσκολίες να αυξάνονται με την πάροδο του χρόνου. Την υλοποίηση των οροσήμων παρακολουθεί η ειδι-

κή υπηρεσία του Ταμείου Ανάκαμψης, υπό τον διοικητή της Νίκο Μαντζούρα. Τις μεταρρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα συντονίζει η Γενική Γραμματεία της Κυβέρνησης, που υπάγεται στον υπουργό Επικρατείας Ακη Σκέρτσο.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου Οικονομικών, ο στόχος εκταμιεύσεων για το 2022, όπως αναθεωρήθηκε στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2023-2026, έχει επιτευχθεί πλήρως. Συγκεκριμένα, η εκταμίευση πόρων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων μέχρι στιγμής είναι 3,1 δισ., ενώ το 2022 ήταν 2,8 δισ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, το Ταμείο Ανάκαμψης στο 40% της πορείας του έχει εντάξει το 75% των έργων και έχει εκταμιεύσει το 17% των πόρων. Ο συνολικός προϋπολογισμός του Ταμείου Ανάκαμψης είναι 31,1 δισ., εκ των οποίων τα 12,7 δισ. αφορούν δάνεια και τα 18,4 δισ. επιδοτήσεις.

Ειδικότερα: 1. Στο σκέλος των επιδοτήσεων έχουν ενταχθεί προς το παρόν 440 έργα, προϋπολογισμού 13,7 δισ. ευρώ. 2. Στο σκέλος των δανείων έχουν υποβληθεί προς το παρόν 291 επενδυτικά σχέδια, συνολικού ύψους 10,5 δισ., εκ των οποίων για τα 68 από αυτά έχουν υπογραφεί δανειακές συμβάσεις, με μεσοσταθμικό επιτόκιο 1,2%, συνολικού προϋπολογισμού 3,2 δισ. ευρώ.

Το επόμενο αίτημα πληρωμής προγραμματίζεται να υποβληθεί την προσεχή άνοιξη.

Ευκαιρίες ανάπτυξης στο «Ελλάδα 2.0» βλέπουν οι επιχειρήσεις

Σημαντικά οφέλη βλέπουν οι επιχειρήσεις στο σχέδιο «Ελλάδα 2.0», τη χρηματοδότηση δηλαδή επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων από το Ταμείο Ανάκαμψης.

Σύμφωνα με πανελλαδική έρευνα της Deloitte Ελλάδος σε περισσότερες από 100 επιχειρήσεις, με στόχο την αποτύπωση της αντίληψης αυτών για το «Ελλάδα 2.0» και τις προοπτικές που δημιουργούνται, τουλάχιστον το 60% των ερωτηθέντων αναφέρει ότι το πρόγραμμα μπορεί να ανταποκριθεί σε μεγάλο βαθμό στις απαιτήσεις και τις ανάγκες τους με γνώμονα την καινοτομία και την ανάπτυξη νέων προϊόντων. Μάλιστα οι επιχειρήσεις και τα εθνικά προγράμματα, όπως το «Ερευνών - δημιουργών - καινοτομώ» χαρακτηρίστηκαν από περισσότερες από μία στις τρεις επιχειρήσεις ως οι σημαντικότεροι πόροι προς αξιοποίηση για την έρευνα και την ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Η μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και η αύξηση της ενεργειακής απόδοσης αποτελούν τους δημοφιλέστερους τομείς για επενδύσεις πράσινης μετάβασης, ενώ η κοινωνική ευθύνη και η θετική εικόνα και φήμη της επιχείρησης αναδεικνύονται ως τα σημαντικότερα κίνητρα για την ανάπτυξη επιχειρηματικών δράσεων βιώσιμης ανάπτυξης (ESG).

Ωστόσο, η έλλειψη πόρων και χρηματοδότησης ή φορολογικών κινήτρων, τα υψηλά κόστη και οι ανεπαρκείς προϋπολογισμοί, καθώς και η αβεβαιότητα σχετικά με την απόδοση των επενδύσεων

αποτελούν τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την υλοποίηση βέλτιστων πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης.

Επίσης, η δυσκολία εύρεσης ικανά καταρτισμένου εργατικού δυναμικού αποτελεί μια από τις σημαντικότερες προκλήσεις της ελληνικής οικονομίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι σχεδόν το 75% των ελληνικών επιχειρήσεων θεωρεί την έλλειψη εξειδικευμένων δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού ως τον βασικό ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη της επιχείρησης τα επόμενα χρόνια. Μάλιστα, τουλάχιστον έξι στις 10 επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν δυσκολία στην εξεύρεση εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.

Στη βάση αυτή, περισσότερες από οκτώ στις δέκα επιχειρήσεις πιστεύουν ότι η μεταρρύθμιση που στοχεύει στη ριζική αναθεώρηση και στον εκσυγχρονισμό του συστήματος αναβάθμισης δεξιοτήτων του ενεργού πληθυσμού, θα αποτελέσει ουσιαστικό παράγοντα για την ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια.

«Το πρόγραμμα «Ελλάδα 2.0» φιλοδοξεί να αλλάξει το μοντέλο της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας εστιάζοντας στην πράσινη μετάβαση, στον ψηφιακό μετασχηματισμό, στις επενδύσεις και τις δεξιότητες προστιθέμενης αξίας, αλλά και στην κοινωνική συνοχή και ανθεκτικότητα, κινητοποιώντας συνολικές επενδύσεις και κεφάλαια άνω των 59 δισεκατομμυρίων ευρώ την επόμενη τετραετία», σημείωσε ο Βασίλης Καφάτος, εταίρος της Deloitte Ελλάδος.

Ξεπέρασαν το 1 δισ. οι ψηφιακές συναλλαγές με το Δημόσιο το 2022

Σημαντική αύξηση κατέγραψαν οι ψηφιακές συναλλαγές με το Δημόσιο το 2022, που ξεπέρασαν το 1 δισ., σύμφωνα με τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης του υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Ειδικότερα, από την 1η Ιανουαρίου μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου του περασμένου έτους, τα συστήματα του Δημοσίου είτε παρείχαν ψηφιακές υπηρεσίες προς τους πολίτες είτε «μίλησαν μεταξύ τους» 772.128.757 φορές, αριθμός που είναι αυξημένος κατά 35%, έναντι του 2021. Οι ψηφιακές συναλλαγές περιλαμβάνουν την ταυτοποίηση των πολιτών σε ένα πληροφοριακό σύστημα με τη χρήση των κωδικών Taxisnet ή web banking. Όπως και τις διαλειτουργικότητες, την ανταλλαγή, δηλαδή, πληροφοριών μεταξύ υπηρεσιών και μητρώων του Δημοσίου χωρίς άλλη ενέργεια από πλευράς των πολιτών πέρα από τη χορήγηση της συγκατάθεσής του. Στις ψηφιακές συναλλαγές συνυπολογίζονται, φέτος, διακριτά και οι οικονομικές, που διαμορφώθηκαν στα 455 εκατ. το 2022. Αυτή η κατηγορία συναλλαγών αποτυπώνεται αναλυτικότερα μετά την αναβάθμιση των υποδομών και υπολογιστικών εργαλείων της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, που καθιστά τεχνικά ευχερή τον ακριβή υπολογισμό τους.

«Η αύξηση των ψηφιακών συναλλαγών με το Δημόσιο από το 2021 στο 2022 έρχεται να προστεθεί στη μεγάλη αύξηση που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια. Και, κυρίως, επιβεβαιώνει τη διαρκή ψηφιακή πρόοδο της χώρας από την ίδρυση του υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης. Ψηφιακή συναλλα-

γή είναι μια αναμονή σε ουρά που δεν έγινε. Έτσι, υπολογίζεται ότι το 2022 κάθε πολίτης κατά μέσον όρο απέφυγε περισσότερες από 100 ουρές. Αυτό είναι το αποτύπωμα του ψηφιακού μετασχηματισμού στην καθημερινότητα των πολιτών. Αυτή είναι η εφαρμογή στην πράξη του οράματος του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη για ένα κράτος σύγχρονο, ψηφιακό, φιλικό για τον πολίτη», δήλωσε ο υπουργός Επικρατείας

Υπολογίζεται ότι κατά την περυσινή χρονιά κάθε πολίτης κατά μέσον όρο απέφυγε περισσότερες από 100 ουρές.

και Ψηφιακής Διακυβέρνησης Κυριάκος Πιερρακάκης.

«Για μία ακόμη χρονιά έχουμε σημαντική αύξηση στις ψηφιακές συναλλαγές με το Δημόσιο, με διακριτή κατηγοριοποίηση για την ακριβέστερη παρακολούθηση του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Με όφελος την εξοκονόμηση χρόνου, κόστους και ενέργειας για τους πολίτες, σημαντική μείωση της περιττής γραφειοκρατίας και εξοικονόμηση πόρων για τη διοίκηση. Υλοποιώντας τη στρατηγική του υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης, ήδη κάναμε και θα συνεχίσουμε να κάνουμε ευκολότερη κάθε πτυχή της αλληλεπίδρασης πολιτών και επιχειρήσεων με το Δημόσιο», ανέφερε ο γενικός γραμματέας Πληροφοριακών Συστημάτων Δημόσιας Διοίκησης, Δημοσθένης Αναγνωστόπουλος.

Ευρωπαϊκά αντίμετρα στις επιδοτήσεις των ΗΠΑ

Η Γερμανία ζητεί κοινά χρηματοδοτικά
εργαλεία για τη στήριξη των επιχειρήσεων

Ενώ εντείνεται στην Ε.Ε. η ανησυχία για το αμερικανικό σχέδιο των πράσινων επενδύσεων των 370 δισ. δολ. που επιδοτεί τις αμερικανικές εταιρείες και θέτει τις ευρωπαϊκές σε ανταγωνιστικό μειονέκτημα, ο Γερμανός καγκελάριος Ολαφ Σολτς και το κόμμα του ετοιμάζονται να ζητήσουν από την Ε.Ε. να δημιουργήσει νέα κοινά χρηματοδοτικά εργαλεία, για να μπορέσουν τα ευρωπαϊκά κράτη να ανταγωνιστούν τις αμερικανικές επιδοτήσεις στις πράσινες τεχνολογίες.

Σύμφωνα με σχέδιο πρότασης που διέρρευσε στο Bloomberg, το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα του Γερμανού καγκελαρίου τάσσεται υπέρ της μεταρρύθμισης των κανόνων για τις κρατικές ενισχύσεις, αλλά δεν αρκείται σε αυτό και ζητάει παράλληλα να διατεθούν σε ευρωπαϊκό επίπεδα περισσότερα κονδύλια για να αντισταθμίσουν τη βοήθεια των ΗΠΑ στις αμερικανικές βιομηχανίες. Το ρεπορτάζ τονίζει πως ο Γερμανός καγκελάριος υποστηρίζει τις προτάσεις του κόμματός του και θέλει να εγκρίνουν οι ηγέτες της Ε.Ε. πρόσθετα χρηματοδοτικά εργαλεία, ώστε να μην αποκλειστούν από την κούρσα

των πράσινων επενδύσεων όσα κράτη-μέλη έχουν αυστηρούς προϋπολογισμούς.

Στο μεταξύ, ανεβαίνουν οι τόνοι ανάμεσα στην Ε.Ε. και στην Ουάσιγκτον, καθώς Ευρωπαίοι πολιτικοί αρχίζουν να εκδηλώνουν ανοικτά την οργή τους για το αμερικανικό σχέδιο των πράσινων επενδύσεων. Το εν λόγω σχέδιο προβλέπει τη διάθεση 370 δισ. δολ. για φοροαπαλλαγές σε ηλεκτροκίνητα οχήματα, φωτοβολταϊκά οικιακής χρήσης, όπως και άλλες αγορές συστημάτων και συσκευών που εντάσσονται στις πράσινες επενδύσεις και στη στροφή στην πράσινη οικονομία.

Ευρωπαίοι αξιωματούχοι που μίλησαν στο Bloomberg ανέφεραν πως είναι πλέον ανοικτό το ενδεχόμενο να προσφύγει η Ε.Ε. στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου κατά της Ουάσιγκτον, καταγγέλλοντας το επίμαχο νομοσχέδιο. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να υπονομευθεί η ενόπλητα ανάμεσα στις δύο πλευρές του Ατλαντικού, να προκληθούν ρωγμές στο λεγόμενο δυτικό στρατόπεδο, που αυτή τη στιγμή τηρεί ενιαία στάση έναντι του πολέμου της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας. Όπως υποστηρίζει η Κομισιόν, οι

Ανεβαίνουν οι τόνοι ανάμεσα στην Ε.Ε. και στην Ουάσιγκτον. Η Αμερική καλεί τις βιομηχανίες μας, τις γερμανικές και τις βελγικές εταιρείες, και τους λέει «μην επενδύσετε στην Ευρώπη αλλά ελάτε στις ΗΠΑ, έχουμε κάτι καλύτερο», δήλωσε εξοργισμένος ο Βέλγος πρωθυπουργός, Αλεξάντερ ντε Κρόος.

Το σχέδιο της Ουάσιγκτον προβλέπει τη διάθεση 370 δισ. δολ. για να ενισχυθεί η αμερικανική βιομηχανία.

ΗΠΑ έχουν έως τώρα κωφεύσει στις περισσότερες ανησυχίες και στις προτάσεις της Ε.Ε. για το πώς να προσαρμοστεί το αμερικανικό σχέδιο έτσι ώστε να περιοριστούν οι διακρίσεις κατά των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων. Την οργή της Ε.Ε. εξέφρασε ο Βέλγος πρωθυπουργός, Αλεξάντερ ντε Κρόος, όταν σε συνάντηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατηγόρησε τις ΗΠΑ πως καλούν τις ευρωπαϊκές εταιρείες να εγκαταλείψουν την Ευρώπη και να επενδύσουν στην υπερδύναμη.

«Η Αμερική, ο εταίρος μας,

καλεί τις βιομηχανίες μας, τις γερμανικές και τις βελγικές εταιρείες, και τους λέει «μην επενδύσετε στην Ευρώπη αλλά ελάτε στις ΗΠΑ, έχουμε κάτι καλύτερο»» δήλωσε εμφανώς εξοργισμένος ο Βέλγος πρωθυπουργός σε πολιτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Μιλώντας, άλλωστε, αργότερα στους Financial Times, κατηγόρησε απροκάλυπτα την Ουάσιγκτον τονίζοντας πως οι Αμερικανοί «χρησιμοποιούν το νομοσχέδιο IRA με πολύ επιθετικό τρόπο για να προσελκύσουν επενδύσεις». Κατηγόρησε επιπλέον την υπερδύναμη για υποκρισία, καθώς προσέθεσε ότι «μετά λένε, ξεχάσαμε τον αντίκτυπο που θα έχει στην Ευρώπη, αλλά ξέρουν πάρα πολύ καλά τι αντίκτυπο θα έχει». Μιλώντας στους Financial Times, ο κ. Κρόος αναφέρθηκε σε συγκεκριμένες προσκλήσεις

που έχουν γίνει από αμερικανικούς παράγοντες προς γερμανικές και βελγικές βιομηχανίες, αλλά τόνισε πως δεν γνωρίζει κατά πόσον αυτές προήλθαν από την ομοσπονδιακή κυβέρνηση, από τις πολιτείες ή από κάποιους συμβούλους επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα. Και άλλοι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι ανέφεραν, πάντως, στη βρετανική εφημερίδα ότι και άλλες κυβερνήσεις έθεσαν το θέμα αφού θεώρησαν ότι πρόκειται περί ενορχηστρωμένης εκστρατείας προσέλκυσης των ευρωπαϊκών βιομηχανιών.

Εν ολίγοις, πολλές χώρες της Ε.Ε. ανησυχούν ότι η παροχή περισσότερων επιδοτήσεων θα θέσει την Ευρώπη σε μια αέναη κούρσα με τις ΗΠΑ και θα μπορούσε να στρεβλώσει την ενιαία αγορά, καθώς θα μεταφέρει τις επενδύσεις μακριά από τα μικρότερα κράτη-μέλη προς τα μεγα-

λύτερα κράτη-μέλη. Η Γερμανία και η Γαλλία έχουν εκδώσει κοινή πρόταση, καλώντας την κυβέρνηση της Ουάσιγκτον να παραχωρήσει στην Ευρώπη τις ίδιες εξαιρέσεις που απολαμβάνουν όσα κράτη έχουν συμφωνίες ελεύθερου εμπορίου με τις ΗΠΑ, όπως ο Καναδάς και το Μεξικό. Η κυβέρνηση Μπάιντεν έχει υποσχεθεί ότι θα προσπαθήσει να βρει τρόπους για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα και οι ανησυχίες της Ευρώπης. Έχει, άλλωστε, στελεχωθεί ομάδα εργασίας ανάμεσα σε Ε.Ε. και ΗΠΑ και έχει συναντηθεί επανειλημμένως, με πολύ περιορισμένα αποτελέσματα. Ανάμεσά τους η έκπτωση φόρου, ύψους 7.500 ευρώ, που προβλέπεται για τις βιομηχανίες ηλεκτροκίνητων οχημάτων και η οποία θα είναι διαθέσιμη και για τα ευρωπαϊκά οχήματα.

BLOOMBERG, FINANCIAL TIMES

Κύπρος—το αύριο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ένα μεγάλο όραμα έγινε πράξη και συνεχίζεται

58 μεταρρυθμιστικές και 75 επενδυτικές δράσεις ύψους €4.2 δις

Δημιουργούμε 11.000 νέες θέσεις εργασίας και επιπλέον 7% οικονομική ανάπτυξη.

Οδηγούμε τη χώρα μας προς:

- Την πράσινη ανάπτυξη
- Τον ψηφιακό μετασχηματισμό
- Ένα ανθεκτικό σύστημα υγείας
- Μία ανταγωνιστική οικονομία με αποτελεσματικούς θεσμούς
- Ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα και κοινωνικό κράτος

Γινόμαστε ανθεκτικοί στις προκλήσεις του μέλλοντος.

cyprus-tomorrow.gov.cy

Σχέδιο Ανακάμψης και Ανθεκτικότητας

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ευρωπαϊκή Ένωση

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ανατροπές στον ενεργειακό χάρτη της Ευρώπης

Η Σουηδία, πρωταθλήτρια στις εξαγωγές ηλεκτρικού ρεύματος το 2022

Θεμελιώδεις μετατροπές έχει φέρει η ενεργειακή κρίση στις εμπορικές σχέσεις ανάμεσα στις ευρωπαϊκές χώρες αλλάζοντας τον ρόλο ορισμένων εξ αυτών και μετατρέποντας κάποιες σε χώρες εξαγωγής ενέργειας. Εν προκειμένω, η Σουηδία είναι πλέον η πρώτη χώρα στην Ευρώπη σε εξαγωγές ενέργειας μετά τα αλπελάλληλα προβλήματα που παρουσίασαν οι πυρηνικοί αντιδραστήρες της Γαλλίας.

Σύμφωνα με δεδομένα του ευρωπαϊκού δικτύου συστημάτων μεταφοράς ηλεκτρικού ρεύματος (Entso-E) που ανέλυσε η εταιρεία δεδομένων για την ενέργεια Rystad Energy AS, στη διάρκεια του περασμένου έτους η Σουηδία εξήγαγε σε άλλες χώρες 33 τεραβατώρες. Αν και αυτός ο όγκος εξαγωγών ενέργειας της δίνει την πρώτη θέση στην Ευρώπη, δεν ήταν η μόνη. Η Βρετανία, επίσης, εξελίχθηκε για πρώτη φορά στην ιστορία της σε χώρα εξαγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και ακολουθήσαν η Ισπανία και η Ολλανδία. Οι εξελίξεις οφείλονται στις ανατροπές που προκάλεσε στο εμπόριο ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη η Μόσχα μειώνοντας δραστικά τις ροές φυσικού αερίου προς τη Γηραιά Ηπειρο. Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία

επιδείνωσε την ενεργειακή κρίση, ενώ εξώθησε την Ευρώπη σε μια συντονισμένη προσπάθεια να απεξαρτηθεί από τους ρωσικούς υδρογονάνθρακες.

Η συγκυρία υπήρξε εξαιρετικά ατυχής για την Ευρώπη καθώς συνέπεσε με σειρά προβλημάτων στους πυρηνικούς της αντιδραστήρες της Γαλλίας που οδήγησαν σε παρατεταμένη διακοπή της λειτουργίας τους και ανάγκασαν τη χώρα να εισάγει ενέργεια. Την κατάσταση έχουν έως τώρα διευκολύνει σημαντικά τα συστήματα που συνδέουν τα εθνικά δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας των ευρωπαϊκών χωρών που αποτέλεσαν και την ασφαλιστική δικλίδα αποτρέποντας τις διακοπές στην ηλεκτροδότηση. Σχολιάζοντας σχετικά ο Φαμπιάν Ρονίνγκεν, αναλυτής αγορών ηλεκτρικής ενέργειας στη Rystad, ανέφερε πως «το 2022 ήταν μια δοκιμασία προσαρμογής στην πραγματικότητα για πολλές χώρες καθώς ετέθησαν όλα αυτά τα υποθετικά σενάρια που σκέπτονταν οι άνθρωποι για την κατάσταση των διακοπών ηλεκτροδότησης στη Γαλλία».

Τα προβλήματα στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας μοιραία έστρεψαν το ενδιαφέρον στο πόσο ασφαλείς είναι οι υποδομές

Τα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε. πρέπει μέχρι το 2030 να έχουν διασφαλίσει ότι θα μπορούν να μεταφέρουν σε γειτονικές χώρες το 15% της ενέργειας που παράγουν.

Βρετανία, Ισπανία και Ολλανδία έγιναν για πρώτη φορά εξαγωγείς ενέργειας, ενώ η Γαλλία αναγκάστηκε να προχωρήσει σε εισαγωγές μετά τα προβλήματα στους πυρηνικούς της αντιδραστήρες.

μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και στην ανάγκη για σύνδεση των δικτύων σε όλη την Ε.Ε. Σύμφωνα με τη Λίζα Φίσερ, υπεύθυνη προγράμματος για τα ουδέτερα ως προς το κλίμα ενεργειακά συστήματα στη δεξαμενή σκέψης E3G, «όπως συμβαίνει με όλες τις υποδομές μεγάλων κλίμα-

κας, και αυτές αποτελούν εστία κινδύνου είτε για φυσική φθορά είτε για κυβερνοεπιθέσεις». Η ίδια τονίζει, πάντως, πως όσο περισσότερο διασυνδεδεμένα είναι τα δίκτυα της Ε.Ε., τόσο περισσότερες δυνατότητες υπάρχουν για να περιοριστούν οι κίνδυνοι. Στο μεταξύ, η Ε.Ε. καλεί τα 27 κράτη-μέλη της να έχουν διασφαλίσει πως μέχρι το 2030 θα μπορούν να μεταφέρουν σε γειτονικές χώρες το 15% της ηλεκτρικής ενέργειας που παράγουν. Η Λίζα Φίσερ εκτιμά ότι «περίπου τα μέσα κράτη-μέλη της Ε.Ε. είναι σε πορεία επίτευξης αυτού του στόχου».

Παράλληλα, όμως, η απαγόρευση της Ε.Ε. στις εισαγωγές ρωσικού πετρελαίου και το πλάφον των 60 δολ. το βαρέλι που αποφάσισαν να επιβάλουν στο ρωσικό αργό οι χώρες του G7 αρχίζουν να περιορίζουν σημαντικά τα έσοδα της Ρωσίας από

τις εξαγωγές υδρογονανθράκων. Σύμφωνα με σχετική έκθεση του φινλανδικού ινστιτούτου ερευνών CREA, τον πρώτο μήνα που ετέθησαν σε εφαρμογή τα δύο μέτρα της Δύσης κόστισαν στη Μόσχα περίπου 160 εκατ. ευρώ την ημέρα. Η έκθεση του CREA καταλήγει στο συμπέρασμα πως τα αντίποινα της Δύσης ευθύνονται για τη μείωση κατά 17% που παρουσίασαν τον τελευταίο μήνα του 2022 τα έσοδα της Ρωσίας από τις εξαγωγές υδρογονανθράκων.

Οι χώρες-μέλη του G7 από κοινού με εκείνες της Ε.Ε. και την Αυστραλία αποφάσισαν στις 5 Δεκεμβρίου να επιβάλουν πλάφον στην τιμή του ρωσικού πετρελαίου τα 60 δολ. το βαρέλι παράλληλα με την απαγόρευση στις εισαγωγές ρωσικού αργού που μεταφέρεται διά θαλάσσης. Τα δύο μέτρα έως τώρα έχουν απο-

τελέσει τα πιο αποφασιστικά βήματα που έλαβαν ομάδες χωρών με σκοπό να μειώσουν τα έσοδα της Ρωσίας από τις εξαγωγές ορυκτών καυσίμων με τα οποία χρηματοδοτεί τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Οι αναλυτές επί θεμάτων ενέργειας έχουν, πάντως, εκφράσει επιφυλάξεις για τον αντίκτυπο που μπορεί να έχει το πλάφον στις τιμές του ρωσικού πετρελαίου, καθώς η Μόσχα έχει τη δυνατότητα να στρέψει το πετρέλαιό της σε χώρες της Ασίας όπως η Κίνα, η Ινδία και η Τουρκία. Από την πλευρά της, η Ρωσία προχώρησε σε αντίποινα κατά της Δύσης στα τέλη του περασμένου μήνα όταν απαγόρευσε τις πωλήσεις ρωσικού πετρελαίου σε χώρες που συμμετέχουν στη συμφωνία του G7 και συμμορφώνονται με το πλάφον στις τιμές. BLOOMBERG, CNBC

Το τέλος της λιτότητας στην Ευρώπη ευνοεί την Ελλάδα, λέει η Barclays

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Το μπαράζ εκθέσεων των διεθνών οίκων που τοποθετούν την Ελλάδα στο προσκήνιο των αγορών για το 2023 με φόντο την ανάπτυξη της επενδυτικής βαθμίδας και το «αγκάθι» των εκλογών συνεχίζεται, με την Barclays να εμφανίζεται θετική για τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας καθώς και των ελληνικών ομολόγων.

Σύμφωνα με τη βρετανική τράπεζα, ένα από τα κορυφαία θέματα του 2023 είναι το τέλος της λιτότητας στην Ευρώπη, φέρνοντας ως παράδειγμα την Ελλάδα ως σημαντικό ωφέλιμο από αυτήν την εξέλιξη.

Η Ευρώπη, όπως επισημαίνει, διανύει και πάλι μια κρίσιμη περίοδο. Το επιχειρηματικό μοντέλο της μετασχηματίζεται, με τις αλλαγές στο μέτωπο της προσφοράς της ενέργειας, τις δαπάνες που απαιτούνται για την ενεργειακή μετάβαση και ασφάλεια, την αύξηση των αμυ-

Η αναβάθμιση σε επενδυτική βαθμίδα από τουλάχιστον έναν οίκο αξιολόγησης έχει ήδη καθυστερήσει πολύ.

ντικών δαπανών και το περιορισμένο περιθώριο για ανάπτυξη. Μέρος αυτής της αναμόρφωσης θα απαιτήσει ασθενέστερα δημοσιονομικά και εξωτερικά ισοζύγια. «Οι πολιτικές λιτότητας που κυριάρχησαν την περασμένη δεκαετία φαίνεται να είναι πίσω μας, τουλάχιστον προς το παρόν, κάτι που θα βοηθήσει ιδιαίτερα τις χώρες της περιφέρειας», τονίζει η Barclays.

Υψηλές επιδόσεις

Ειδικά η Ελλάδα, όπως αναφέρει, έχει μέχρι στιγμής καλές επιδόσεις όσον αφορά την οικονομική ανάπτυξη, με τις εξαγω-

Η Ευρώπη, επισημαίνει η βρετανική τράπεζα, διανύει και πάλι μια κρίσιμη περίοδο. Το επιχειρηματικό μοντέλο της μετασχηματίζεται, με τις αλλαγές στο μέτωπο της ενέργειας, την αύξηση των αμυντικών δαπανών και το περιορισμένο περιθώριο για ανάπτυξη.

γές και τις επενδύσεις να αυξάνονται απότομα, ενώ φέτος θα επιταχυνθούν οι δαπάνες των κεφαλαίων του Ταμείου Ανάκαμψης, στηρίζοντας τη ζήτηση.

Με βάση τα ευνοϊκά χαρακτηριστικά του ελληνικού χρέους και της δομής χρηματοδότησης, όπως τα άφθονα ταμειακά αποθέματα, οι χαμηλές χρημα-

τοδοτικές ανάγκες, η μεγάλη διάρκεια του χρέους με χαμηλά σταθερά επιτόκια –τη στιγμή που μεγαλύτερο μέρος του χρέους οφείλεται στους ευρωπαϊκούς θεσμούς–, η αναβάθμιση σε επενδυτική βαθμίδα από τουλάχιστον έναν οίκο αξιολόγησης θεωρείται ότι έχει ήδη καθυστερήσει πολύ, όπως εκτιμά. Η επίτευξη αυτού του ορόσημου θα οδηγήσει στην ενίσχυση των τοποθετήσεων από θεσμικούς επενδυτές στα ελληνικά ομόλογα τα οποία, κατά την Barclays, σύντομα θα διαπραγματεύονται σε ίδια επίπεδα με τα πορτογαλικά.

Και η βρετανική τράπεζα, όπως και η πλειονότητα των διεθνών οίκων, υπογραμμίζει πως βασικός βραχυπρόθεσμος κίνδυνος για την Ελλάδα και τα ελληνικά ομόλογα είναι οι εκλογές, με το μεγάλο ερώτημα να είναι εάν υπάρχει πιθανότητα μη συνέχισης της τρέχουσας πολιτικής, με δεδομένο ότι θα γίνουν με το σύστημα της απλής

αναλογικής, που σημαίνει πως είναι δύσκολο να υπάρξει μονοκομματική πλειοψηφία. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο, όπως τονίζει, τα περιθώρια μη συνέχισης της πολιτικής είναι πολύ μικρότερα από ό,τι το 2015. Αυτό οφείλεται στην ευρύτερη μετακίνηση της ελληνικής πολιτικής προς το Κέντρο και στην ανάγκη για ένα συνασπισμό που θα περιλάβει παραδοσιακά κεντροαριστερά κόμματα.

Ο ιταλικός κίνδυνος

Ενας άλλος κίνδυνος που εντοπίζει η Barclays είναι μια ενδεχόμενη αποχώρηση των επενδυτών από την περιφέρεια, λόγω νέων ανησυχιών για την Ιταλία. Όμως, όπως σημειώνει, με δεδομένα την ύπαρξη των εργαλείων κατά του κατακερματισμού της ΕΚΤ και του ότι τα spreads της περιφέρειας συμπεριφέρθηκαν καλά παρά τον πολύ επιθετικό τόνο της, τα μακροπρόθεσμα ελληνικά κρατικά ομόλογα φαίνονται φθηνά.

«Βουτιά» στο χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης

Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην Τουρκία, Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου, κάλεσε την τουρκική Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς να προστατεύσει τους ιδιώτες επενδυτές και προπαντός τους μικροεπενδυτές. Αιτία είναι η αιφνίδια μεταστροφή του κλίματος στο χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης και η μεγάλη πτώση που σημειώνει τις τελευταίες ημέρες, μετά τα εντυπωσιακά κέρδη που κατέγραψε το 2022 μέχρι και την τελευταία συνεδρίαση του Δεκεμβρίου. «Απευθύνω έκκληση προς την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς για τελευταία φορά: εκτελέστε το καθήκον σας και προστατέψτε τους μικρούς επενδυτές», έγραψε στο Twitter ο επικεφαλής του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού

Κόμματος. Εδώσε μάλιστα «προθεσμία» έως τη Δευτέρα, χωρίς να πει τι θα κάνει όταν εκπνεύσει. Ο δείκτης του χρηματιστηρίου της Κωνσταντινούπολης, Borsa Istanbul, έπεσε από την κορυφαία επίδοξη του 2022 στη χειρότερη μέχρι στιγμής φέτος, έχοντας σημειώσει απώλειες πάνω από 10% στις τελευταίες συνεδριάσεις, με τη μεγαλύτερη πτώση να σημειώνουν οι μετοχές των τραπεζών και των βιομηχανιών. Στη διάρκεια του περασμένου έτους συγκέντρωσε κέρδη σχεδόν 200%. Στην πραγματικότητα, όμως, ήταν απλώς οι εγχώριοι μικροεπενδυτές που εισέρρεαν μαζικά στις τουρκικές μετοχές, σε μια προσπάθεια να προστατεύσουν τις αποταμιεύσεις τους από τη συνεχή διά-

βρωση της αξίας τους, με τον πληθωρισμό στην Τουρκία να κυμαίνεται επί μήνες κοντά στο 90%. Οι ξένοι επενδυτές, αντιθέτως, εγκαταλείπουν συστηματικά τους τουρκικούς τίτλους τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με στοιχεία της Ένωσης Επενδυτών της Τουρκίας, τον Δεκέμβριο το μερίδιο των ξένων επενδυτών στο χρηματιστήριο της Κωνσταντινούπολης είχε υποχωρήσει στο 29,8%, όταν το 2018 –προτού αρχίσει η μεγάλη νομισματική κρίση της Τουρκίας– το αντίστοιχο ποσοστό ανερχόταν στο 65%.

Η πραγματικότητα ήταν γνωστή στους οικονομολόγους, αλλά ο Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου ήταν αυτός που είχε και το 2022 επανειλημμένως επιχειρήσει να προειδοποιήσει τους μικροεπενδυ-

τές. Τόνιζε ότι «εισέρχεστε στην αγορά μετοχών για να προστατεύσετε τις αποταμιεύσεις σας από τον πληθωρισμό, αλλά στην πραγματικότητα οι υψηλές τιμές των μετοχών είναι το δόλωμα». Είχε, άλλωστε, προειδοποιήσει επανειλημμένως σε υψηλούς τόνους, αλλά χωρίς να διευκρινίζει σε ποιους ακριβώς αναφερόταν, ότι «ετοιμάζονται να ληστέψουν τους μικρούς επενδυτές». Τους τελευταίους μήνες του περασμένου έτους ο Κιλιτσντάρογλου, από τους κύριους αντιπάλους του Ερντογάν στις φετινές προεδρικές εκλογές, τονίζει πως η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και η διαχείριση του Borsa Istanbul, «θα κληθούν να λογοδοτήσουν» γιατί δεν προστάτευσαν τους επενδυτές.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ ΕΠΙΚΥΡΩΣΗ ΔΙΑΘΗΚΩΝ Αρ. Αιτ. 60/21

Επι τοίς αφορμάς την Άννα Φάρκωνα τέως από το Λεονάρνισσο τέως κάτοικος Παραλιμνίου
Αποβιώσασας

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Δια της παρούσης δίδεται ειδοποίηση ότι, μετά την πάροδο οκτώ (8) ημερών, θα υποβληθεί αίτηση εις το Πρωτοκολλητήριο Επικυρώσεως Διαθηκών του Επαρχιακού Δικαστηρίου Αμμοχώστου, δια την έκδοση διατάγματος διαχείρισεως της περιουσίας της αποβιώσασας Άννα Φάρκωνα τέως από το Λεονάρνισσο τέως κάτοικος η οποία απεβίωσε στο Παραλίμνι την 20/09/2019.

ΧΑΡΗΣ ΜΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΕΚΤΕΛΕΣΤΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΤΗΣ
ΑΠΟΒΙΩΣΑΣΗΣ ΑΝΝΑΣ ΦΑΡΚΟΝΑ

ΑΝΑΛΥΣΗ

Το νέο τοπίο που δημιουργούν τα κέρδη των τραπεζών

Του ΤΖΟΝ ΦΟΛΕΪ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Οι μεγάλες τράπεζες δεν έχουν να φοβηθούν τίποτα από μια ύφεση το 2023. Βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση από ό,τι πριν από μια δεκαετία, με μεγάλα αποθέματα ασφαλείας έναντι των οφειλετών και πολυάριθμους φορείς εποπτείας, που απαιτούν την ελιγκρίνειά τους. Ωστόσο, το επόμενο έτος τα μεγάλα κέρδη των πιστωτικών ιδρυμάτων των ΗΠΑ θα ροκανίζονται αμείλικτα από τις αυξανόμενες δαπάνες, που προέρχονται από πολλές διαφορετικές κατευθύνσεις. Είναι λιγότερο κάτι σαν την επίθεση μιας αρκούδας και περισσότερο σαν την εισβολή μυρμηγκιών. Η JPMorgan, η Bank of America, η Wells Fargo και η Citigroup παρουσιάζουν όλα τα κέρδη του τέταρτου τριμήνου την Παρασκευή.

Τα καλά νέα είναι ότι για το επόμενο έτος τα αυξανόμενα

Το επόμενο έτος τα μεγάλα κέρδη των πιστωτικών ιδρυμάτων των ΗΠΑ θα ροκανίζονται αμείλικτα από τις αυξανόμενες δαπάνες, που προέρχονται από πολλές διαφορετικές κατευθύνσεις.

επιτόκια σε συνδυασμό με τα ενισχυμένα χαρτοφυλάκια δανείων θα αντισταθμίζουν σε μεγάλο βαθμό τις μειωμένες προμήθειες επενδυτικής τραπεζικής. Το καθαρό εισόδημα από τόκους της JPMorgan μπορεί να φθάσει τα 75 δισ. δολάρια το 2023, σύμφωνα με την Jefferies, 22 δισ. δολάρια περισσότερο από το 2021, πριν η Federal Reserve αρχίσει να αυξάνει τα επιτόκια. Η Bank of America θα μπορούσε να φθάσει τα 60 δισ. δολάρια, μια αύξηση κατά 17 δισ. δολάρια σε δύο χρόνια.

Ετσι, ενώ η οικονομία μπορεί να επιβραδύνεται, οι τράπεζες τα πάνε μια χαρά. Το πρόβλημα είναι ότι υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που διεκδικούν, άμεσα και έμμεσα, ένα μερίδιο από τα αποσδεδκπτα κέρδη τους. Αυτά περιλαμβάνουν πελάτες, ρυθμιστικές Αρχές και —κυρίως— υπαλλήλους. Τα κέρδη ανά μετοχή και των τεσσάρων τραπεζών για το τέταρτο τρίμηνο θα είναι χαμηλότερα από ό,τι έναν χρόνο νωρίτερα, εκτιμούν οι αναλυτές. Η μέση αποτίμηση των τραπεζών των ΗΠΑ είναι 1,2 φορές

η εκτιμώμενη λογιστική αξία τους, σύμφωνα με στοιχεία της Refinitiv, το οποίο πιθανώς να είναι το καλύτερο δυνατό. Πρωτοπόροι της «επιδρομής στο πικνίκ» κερδών των τραπεζών είναι οι καταθέτες. Επειτα από χρόνια αμελητέων τόκων στους λογαριασμούς τους, τα επιτόκια καταθέσεων ανεβαίνουν. Αυτό φαίνεται μέσω ενός μέτρου, που είναι γνωστό ως beta καταθέσεων — το μερίδιο των αυξήσεων επιτοκίων που μετακυλιέται στους καταναλωτές. Σε προηγούμενους κύκλους, τα beta καταθέσεων έφθασαν περίπου το 50%, πράγμα που σημαίνει ότι μια αύξηση των επιτοκίων της Ομοσπονδιακής Τράπεζας κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες θα μεταφραζόταν σε αύξηση μιας ποσοστιαίας μονάδας στο επιτόκιο που λαμβάνουν οι καταθέτες. Αλλά τα beta είναι προς το παρόν λιγότερο από το μισό αυτού του ιστορικού επιπέδου στους περισσότερους τραπεζικούς ομίλους. Οι τόκοι που καταβάλλονται αντιστοιχούν περίπου στο ένα έκτο των δαπανών της JPMorgan και της Bank of America και το ένα τέταρτο των δαπανών της Citi.

Οι τράπεζες θα προσπαθήσουν να κρατήσουν αυτούς τους αριθμούς χαμηλά. Είναι γεμάτες καταθέσεις μετά τον κορωνοϊό, γεγονός που σημαίνει ότι υπάρχει λιγότερη ανταγωνιστική πίεση για να προσελκύσουν τους πελάτες των αντιπάλων τους με γενναιόδωρα επιτόκια στους λογαριασμούς αποταμίευσης. Τράπεζες, όπως η US Bancorp και η Regions Financial λένε ότι τα beta αυτή τη φορά θα μπορούσαν να διακανονιστούν περίπου στο 30%. Αλλά η πίεση μπορεί να αυξηθεί και καμιά τράπεζα δεν θέλει να δει πελάτες να φεύγουν μαζικά. Τα επιτόκια καταθέσεων μέσω Διαδικτύου πλησιάζουν το 3%.

Πέραν των καταθετών, οι ρυθμιστικές Αρχές ενδιαφέρονται για τον πακτωλό κερδών. Οι κανόνες που τέθηκαν σε εφαρμογή στις αρχές του 2020 αναγκάζουν τις τράπεζες να αναλαμβάνουν επιβαρύνσεις για να καλύψουν επισφαλείς οφειλές όταν οι προοπτικές είναι δυσοίωνες, ακόμη κι αν οι δανειολήπτες εξακολουθούν να καταβάλουν προσπάθειες να ορθοποδήσουν.

Οι προβλέψεις για ζημιές δανείων θα μπορούσαν σχεδόν να διπλασιαστούν από έτος σε έτος το 2023, με αποτέλεσμα, σύμφωνα με αναλυτές της Wells Fargo, να απομυζήσουν περίπου το 10% των καθαρών εσόδων από τόκους του κλάδου.

Ανακαλύφθηκε το μεγαλύτερο ευρωπαϊκό κοίτασμα σπάνιων γαιών

Εντοπίσθηκε στην περιοχή Κίρουννα, στην αρκτική πλευρά της Σουηδίας

Στρατηγικής σημασίας κοιτάσμα σπάνιων γαιών, το μεγαλύτερο έως τώρα στην Ευρώπη, εντοπίσθηκε στην περιοχή Κίρουννα, στην αρκτική πλευρά της Σουηδίας, και ενδέχεται να σταθεί καθοριστικό στην προσπάθεια της Γηραιάς Ηπείρου να απεξαρτηθεί από την Κίνα και το σχεδόν παγκόσμιο μονοπώλιο της στις συγκεκριμένες πρώτες ύλες.

Σύμφωνα με τον κρατικά ελεγχόμενο σουηδικό μεταλλευτικό όμιλο LKAB, το κοιτάσμα είναι μια μεγάλη μεταλλευτική περιφέρεια που περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα εκατ. τόνους οξειδίων σπάνιων γαιών. Αν και θα χρειαστεί να παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρις ότου αρχίσει η εκμετάλλευση του κοιτάσματος, η ανακάλυψη είναι εξαιρετικής σημασίας για την Ευρώπη. Ερχεται σε μια στιγμή που η Γηραιά Ηπειρος ανησυχεί για την εξάρτησή της, ιδιαίτερα από την Κίνα, του μεγαλύτερου παραγωγού παγκοσμίως, σχετικά με την προμήθεια αυτών των μεταλλευμάτων που χρησιμεύουν κυρίως για την κατασκευή μπαταριών ηλεκτρικών οχημάτων και αιολικών στροβίλων. Όπως τόνισε ο Γιάν Μόστρεμ, διευθύνων σύμβουλος του δημόσιου ομίλου LKAB που εντόπισε το κοιτάσμα, «πρόκειται για το μεγαλύτερο γνωστό κοιτάσμα στοιχείων σπάνιων γαιών στο δικό μας μέρος του κόσμου και θα μπορούσε να αποτελέσει τη βάση για την παραγωγή αποφασιστικής σημασίας πρώτων υλών απολύτως κρίσιμων για την πράσινη μετάβαση». Αναφερόμενος, άλλωστε, στην Ευρώπη, ο κ. Μόστρεμ τόνισε πως «αντιμετωπίζουμε ένα πρόβλημα εφοδιασμού. Χωρίς ορυχεία δεν μπορούν να υπάρξουν ηλεκτρικά οχήματα».

Η σουηδική εταιρεία προειδοποίησε, πάντως, ότι πρέπει να διανυθεί μακρύς δρόμος προτού δρομολογηθεί η εκμετάλλευση του κοιτάσματος και ο κ. Μόστρεμ υπογράμμισε πως κατά την εκτίμηση της LKAB «θα χρειαστούν πολλά χρόνια προκειμένου να μελετήσουμε το κοιτάσμα και τις συνθήκες μιας επικερδούς και βιώσιμης εκμετάλλευσης». Ερωτηθείς σε συνέντευξη Τύπου για το πότε αναμένεται να ξεκινήσουν οι πρώτες εργασίες εξόρυξης, απάντησε πως αυτό θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ταχύτητα απόκτησης άδειας εκμετάλλευσης, διευκρινίζοντας

Το κοιτάσμα στη Σουηδία είναι μια μεγάλη μεταλλευτική περιφέρεια που περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα εκατ. τόνους οξειδίων σπάνιων γαιών. Αν και θα χρειαστεί να παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα μέχρις ότου αρχίσει η εκμετάλλευση του κοιτάσματος, η ανακάλυψη είναι εξαιρετικής σημασίας για την Ευρώπη. Στην Κίνα βρίσκεται το μεγαλύτερο κοιτάσμα σπάνιων γαιών στον κόσμο, με 800 εκατ. τόνους μετάλλων.

Στρατηγικής σημασίας για την απεξάρτηση της Γηραιάς Ηπείρου από την Κίνα, σε μέταλλα που χρησιμοποιούνται στην ηλεκτροκίνηση και στους υπολογιστές.

πως η εμπειρία δείχνει πως κάτι τέτοιο θα απαιτούσε πιθανόν από 10 μέχρι 15 χρόνια. Από την πλευρά της η αντιπρόεδρος της κυβέρνησης και υπουργός Οικονομίας και Ενέργειας της Σουηδίας, Εμπα Μπους, τόνισε πως «η στροφή στην ηλεκτροκίνηση, η αυτάρκεια και η ανεξαρτησία της Ε.Ε. απέναντι στη Ρωσία και την Κίνα θα

ξεκινήσουν από αυτό το ορυχείο». Προσέθεσε παράλληλα πως «είναι ανάγκη να ενισχύσουμε τις αλυσίδες βιομηχανικής αξίας στην Ευρώπη και να δημιουργήσουμε πραγματικές ευκαιρίες για τη στροφή των κοινωνιών μας στον ηλεκτρισμό».

Κάλεσε, έτσι, τις πολιτικές ηγεσίες των ευρωπαϊκών χωρών να προσφέρουν στη βιομηχανία τις αναγκαίες συνθήκες για την παραγωγή με πράσινα μέσα και χωρίς καθόλου χρήση ορυκτών καυσίμων.

Η ανακοίνωση έγινε με την ευκαιρία της επίσκεψης μιας αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στη Σουηδία, που ασκεί την εναλλασσόμενη προεδρία της Ε.Ε. από τις αρχές του έτους.

Οι σπάνιες γαίες είναι τα 17 μέταλλα που είναι ανα-

γκαία για τα ηλεκτροκίνητα οχήματα, τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές και τα έξυπνα κινητά, τους καταλύτες αλλά και τους ισχυρούς μαγνήτες.

Εως τώρα η Κίνα έχει σχεδόν παγκόσμιο μονοπώλιο στις σπάνιες γαίες, καθώς ελέγχει περίπου το 80% της εξόρυξης και της παραγωγής τους. Στην Κίνα βρίσκεται, άλλωστε, και το μεγαλύτερο κοιτάσμα σπάνιων γαιών στον κόσμο, με 800 εκατ. τόνους μετάλλων.

Σημειώτέον ότι σύντομα αρχίζει εξορύξεις σε κοιτάσμα σπάνιων γαιών στη Γροιλανδία η εταιρεία Neo Performance Materials, η Neo όπως είναι ευρύτερα γνωστή, της οποίας ηγείται μάλιστα ένας Έλληνας, ο Κωνσταντίνος Καραγιαννόπουλος.

Ο ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΣ

Δίδεται ειδοποίηση ότι εμείς οι Parson Bros Ltd από Λάρνακα, ιδιοκτήτες των ακόλουθων τεμαχίων, θα υποβάλουμε αίτηση στην Πολεοδομική Αρχή Λάρνακας (Δήμος Λάρνακας) για εξασφάλιση πολεοδομικής άδειας για ανέγερση εννιαόροφου κτηρίου, συμπεριλαμβανομένου του ισογείου, με συνολικό ύψος 31.95 μ. εντός των τεμαχίων.

Τεμάχιο με αριθμό 65, Φύλλο/Σχέδιο 40/64 Ε2,
Ενορία Άγιος Νικόλαος, Λεωφόρος Αρτέμιδος, στην περιοχή του δήμου Λάρνακας.

Τεμάχιο με αριθμό 581, Φύλλο/Σχέδιο 40/64 Ε2,
Ενορία Άγιος Νικόλαος, Οδός Αννίβα Φράνση, στην περιοχή του δήμου Λάρνακας.

Τεμάχιο με αριθμό 77, Φύλλο/Σχέδιο 40/64 Ε2,
Ενορία Άγιος Νικόλαος, Λεωφόρος Φανερωμένης, στην περιοχή του δήμου Λάρνακας.

Παραστάσεις κατά της αιτήσεως μπορούν να υποβληθούν προς την Πολεοδομική Αρχή εντός προθεσμίας 21 ημερών από την δημοσίευση της ειδοποίησης αυτής.

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΛΑΡΝΑΚΑΣ / ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Πέμπτη 26 Ιανουαρίου και Παρασκευή 27 Ιανουαρίου 2023 και ώρα 9ημ η Αστυνομική Διεύθυνση Λάρνακας θα διεξάγει 2 Πλειστηριασμούς με τις ακόλουθες λεπτομέρειες:

1. Πέμπτη 26 Ιανουαρίου, 9ημ στα Κεντρικά γραφεία της Αστυνομικής Διεύθυνσης Λάρνακας. Θα περιλαμβάνει 188 αντικείμενα όπως χρυσά και ασημένια Κοσμήματα (δακτυλίδια, σκουλαρίκια, καδένες, βραχιόλια, κολιέ), 111 Ρολόγια (RAYMOND WEIL, GUCCI, VERSACE, TISSOT, SEIKO, CASIO), πένες, νομίσματα, Drones, Γυαλιά ηλίου (RAY BAN, GUCCI, BULGARI, LACOSTE), 1 κυνηγετικό ΔΟΚΟ BAIKAL και διάφορα άλλα.

2. Παρασκευή 27 Ιανουαρίου, 9ημ πάλι στα Κεντρικά γραφεία της Αστυνομικής Διεύθυνσης Λάρνακας. Θα πωληθούν 152 αντικείμενα όπως ποδήλατα (SCOT, BSA κα), ασύρματα ακουστικά (AIRPOD, GRUNDIG, BEATS), Εργαλεία (HANDLIFT, Κατσαβίδια), 146 Λεπίδες ξυριστικής GILLETTE MACH 3, Φορητοί ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΙ υπολογιστές (SAMSUNG, MACBOOK, HPLENOVO), Τηλεοράσεις, Woofer, iPods, Κινητά τηλέφωνα (SAMSUNG, iPhone, HUAWAI κα), Tablets, διάφορα καλλυντικά καθώς και 185 ΚΙΛΑ ΚΑΛΥΚΕΣ.

Θα πωληθούν επίσης 7 όπλα (ΔΟΚΟ, Αεροβόλα) όπως MERKEL, FABRIQUE NATION, BSA κα. Οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές μπορούν να επιθεωρήσουν τα αντικείμενα το πρωί πριν την έναρξη του κάθε πλειστηριασμού μεταξύ 8-9ημ.

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με τον Δημοπράτη: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΑΤΔ
Διαμ. 2, Τ. Παπαδόπουλου 6, 2373 Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία
ΤΗΛ. : 22778751, 99639733

Αυξήσεις έως και 52% στις τιμές κατοικιών μέσα σε τέσσερα χρόνια

Η κτηματαγορά προσεγγίζει πλέον το ιστορικό επίπεδο του 2007

Τον **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε τροχιά ολικής επαναφοράς στο επίπεδο που βρίσκονταν το 2007, δηλαδή στο υψηλότερο σημείο τους πριν από την οικονομική κρίση, βρίσκονται οι τιμές πώλησης κατοικιών στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αττικής και της Θεσσαλονίκης. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Spitogatos Property Index (SPI) για το τέταρτο τρίμηνο του 2022, οι μέσες ζητούμενες τιμές πώλησης κατοικιών έχουν αυξηθεί κατά 9,35% στην Αττική και κατά 8,6% στη Θεσσαλονίκη. Συνολικά δε από το 2018 παρατηρείται αύξηση των τιμών πώλησης κατά 31,8% στην Αττική και κατά 52,6% στη Θεσσαλονίκη. Δεδομένου ότι μεσολάβησε και η υγειονομική κρίση που ανέκοψε –προσωρινά όπως αποδείχθηκε– τον ρυθμό ανόδου των τιμών, οι αυξήσεις κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές. Είναι χαρακτηριστικό ότι στον Δήμο Θεσσαλονίκης η μέση αύξηση από το 2018 μέχρι σήμερα αγγίζει το 73,3%, σε 1.857 ευρώ/τ.μ., από 1.071 ευρώ/τ.μ.

Αντίστοιχα, με βάση τα σχετικά στοιχεία, σήμερα η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης στο λεκανοπέδιο της Αττικής ανέρχεται σε 2.014 ευρώ/τ.μ. Οι υψηλότερες τιμές καταγράφονται στα νότια προάστια, με 3.261 ευρώ/τ.μ. και μέση αύξηση κατά 32,6% από το 2018 μέχρι σήμερα. Ωστόσο, οι μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών εντοπίζονται στην Πειραιά με 46,6%, καθώς σήμερα η μέση

τιμή αγγίζει τα 1.765 ευρώ/τ.μ. από 1.204 ευρώ/τ.μ. Αύξηση κατά 39%, σε 1.580 ευρώ/τ.μ. από 1.136 ευρώ/τ.μ. έχουν καταγράψει και οι ζητούμενες τιμές πώλησης κατοικιών στα δυτικά προάστια.

Όπως φαίνεται, το σημαντικό αγοραστικό ενδιαφέρον από το εξωτερικό, να μην έχει ενισχύσει τη ζήτηση και τον όγκο των συναλλαγών στην αγορά κατοικίας, αλλά δεν φέρει την αποκλειστική ευθύνη για τις αυξήσεις των τιμών, δεδομένου ότι οι περιοχές όπου η ζήτηση προέρχεται κατά πλειονότητα από

Στην Αττική οι τιμές πώλησης έχουν ενισχυθεί κατά 31,8% στη διάρκεια της τελευταίας τετραετίας.

Ελληνες, είναι εκείνες που σημειώνουν τις μεγαλύτερες αυξήσεις τιμών. Σύμφωνα με στελέχη της αγοράς ακινήτων, η επί χρόνια χαμηλή εγχώρια ζήτηση έχει δημιουργήσει μια ολόκληρη γενιά υποψήφιων αγοραστών, που όμως δυσκολεύονται να αποκτήσουν το ακίνητο της αρεσκείας τους. Αυτό συμβαίνει, όχι μόνον εξαιτίας της μεγάλης αύξησης των τιμών, αλλά και λόγω της υποχώρησης της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών, της κατακόρυφης αύξησης των επιτοκίων τραπεζικού δανεισμού και

της εκ νέου αυστηροποίησης των αντίστοιχων κριτηρίων πιστοληπτικής ικανότητας από τις τράπεζες,

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ερευνας Τραπεζικών Χορηγήσεων (γ' τρίμηνο 2022), παρατηρείται μείωση της ζήτησης στεγαστικών δανείων επί δεύτερο κατά σειρά τρίμηνο, έπειτα από δύο έτη συνεχούς καταγραφής αύξησης της ζήτησης (από το β' τρίμηνο του 2020). Μάλιστα, όπως τονίζεται στην πρόσφατη ενδιάμεση έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) για τη νομισματική πολιτική, οι συμμετέχουσες τράπεζες αναφέρουν ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και το γενικό επίπεδο των επιτοκίων επηρεάζουν αρνητικά τη ζήτηση στεγαστικών δανείων, αναμένουν δε ότι η μείωση της ζήτησης θα συνεχιστεί και το επόμενο τρίμηνο.

Παράλληλα, η ΤτΕ σημειώνει ότι «παρά τη δυναμική την οποία διατηρεί, η αγορά ακινήτων βρίσκεται πάλι αντιμέτωπη με σημαντικές αβεβαιότητες, που σχετίζονται κυρίως με τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία. Οι επιπτώσεις από τη σταδιακή αύξηση του κόστους των υλικών και της ενέργειας, την άνοδο των επιτοκίων και τις πληθωριστικές πιέσεις αποτυπώνονται ήδη στη μείωση της οικοδομικής δραστηριότητας και την υποχώρηση των προσδοκιών για την πορεία της αγοράς ακινήτων και της οικονομίας στη χώρα, αλλά και διεθνώς».

Η πορεία των μέσων ζητούμενων τιμών πώλησης κατοικιών

ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΥΡΩ/Τ.Μ.

	2018 δ' τρίμ.	2019 δ' τρίμ.	2020 δ' τρίμ.	2021 δ' τρίμ.	2022 δ' τρίμ.	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΑΠΟ ΤΟ 2018
Κέντρο Αθήνας	1.400	1.549	1.531	1.636	1.774	26,7%
Βόρεια προάστια	2.138	2.222	2.316	2.500	2.721	27,2%
Νότια προάστια	2.458	2.576	2.643	2.872	3.261	32,6%
Δυτικά προάστια	1.136	1.246	1.333	1.467	1.580	39%
Ανατολικά προάστια	1.429	1.500	1.554	1.650	1.800	25,9%
Πειραιός	1.204	1.400	1.467	1.591	1.765	46,6%
Προάστια Πειραιά	1.000	1.112	1.182	1.314	1.433	43,3%
Υπόλοιπο Αττικής	1.522	1.571	1.636	1.667	1.733	13,8%
Θεσσαλονίκη - δήμος	1.071	1.416	1.500	1.625	1.857	73,3%
Θεσσαλονίκη - περιφερειακοί δήμοι	1.032	1.100	1.136	1.222	1.362	31,9%

ΠΗΓΗ: Spitogatos Property Index (SPI)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι περιοχές που ξεχώρισαν το 2022

Η Αθήνα, η Πελοπόννησος και τα νησιά της Ελλάδας συγκέντρωσαν το μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον για την αγορά ακινήτων το 2022, τόσο από Έλληνες όσο και από ξένους αγοραστές. Αυτό αναφέρει σε σχετική της ανακοίνωση η Engel & Völkers Ελλάδος.

Ως εκ τούτου η εταιρεία, η οποία αριθμεί πλέον 450 συμβούλους ακινήτων σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πελοπόννησο, Κυκλάδες και Δωδεκάνησο, τριπλασίασε τις συναλλαγές που έγιναν μέσω του δικτύου της. Αξίζει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των αγοραστών δεύτερης κατοικίας προέρχεται από

την Κεντρική Ευρώπη από Γερμανία, Ελβετία και Αυστρία, με το παρόν να δίνει και η Νότια Ευρώπη, καθώς και η Βρετανία. Το 2022, το ενδιαφέρον αγοράς από τις Ηνωμένες Πολιτείες οκταπλασιάστηκε σε σύγκριση με το 2021.

«Η Αθήνα, η Πελοπόννησος και τα ελληνικά νησιά κατάφεραν το 2022 να βρεθούν στις πρώτες προτιμήσεις πελατών μας τόσο από την εγχώρια όσο και από την αγορά του εξωτερικού».

Στην πλειονότητα οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης και το αναδικο ενδιαφέρον της αγοράς των Ηνωμένων Πολιτειών της

Αμερικής, κατέγραψαν την υψηλότερη ζήτηση στην αγορά δεύτερης κατοικίας σε προορισμούς των Κυκλάδων και των Δωδεκανήσων. Τα στοιχεία παραμένουν άκρως ενθαρρυντικά για την εγχώρια αγορά των Αθηνών, καθώς, όπως παρατηρούμε, οι Έλληνες αγοραστές αναζητούν νέα κατοικία θέλοντας να αναβαθμίσουν την οικιστική ποιότητα ζωής. Το φαινόμενο αυτό φέρνει στην αγορά τόσο την αύξηση οικοδόμησης νέων κατοικιών όσο και την προσφορά ευκαιριών προς πώληση», εξηγεί ο Γιώργος Πετράς, διευθύνων σύμβουλος της Engel & Völkers Ελλάδος.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Απολογισμός 10ετίας

Φτάσαμε στο τέλος της δεύτερης πενταετίας διακυβέρνησης του Νίκου Αναστασιάδη συμπληρώνοντας έτσι συνολικά δέκα χρόνια πορείας.

Η κτηματαγορά αντικατοπτρίζει το οικονομικό κλίμα όπως αυτό διαμορφώνεται με την εφαρμογή μέτρων και πολιτικών σε πολλά πεδία, όπως αυτά που έχουν μακροοικονομική και μικροοικονομική εμβέλεια, που δημιουργούν συνθήκες οικονομικής και πολιτικής σταθερότητας, που έλκουν επενδύσεις τόσο σε παραδοσιακούς τομείς αλλά και σε νέους ραγδαία αναπτυσσόμενους τομείς, όπως είναι η τριτοβάθμια εκπαίδευση, οι νεοφυείς επιχειρήσεις, το headquartering κλπ.

Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό της κτηματαγοράς είναι πως η ανταπόκρισή της δεν είναι άμεση με την εφαρμογή τέτοιων μέτρων και πολιτικών. Σχεδόν πάντα υπάρχει μια χρονική υστέρηση – όπως άλλωστε ισχύει σε κάποιο βαθμό και για την υπόλοιπη οικονομία. Είναι γι' αυτό που λέμε πως προσομοιάζει την πλοήγηση ενός καραβιού παρά την οδήγηση ενός αυτοκινήτου.

Τα χρόνια που προηγήθηκαν του 2013, η κτηματαγορά ήταν σε συνεχή πτώση – τόσο σε αριθμό συναλλαγών, όσο και σε ύψος αξίας συναλλαγών. Το 2013 επήλθε αλλαγή διακυβέρνησης και συνάμα το φιτίλι της βόμβας που έκαιγε την προηγούμενη πενταετία έφθασε στο τέλος του με αποτέλεσμα η βόμβα να εκραγεί λίγες μέρες μετά.

Το 2013 ήταν η δυσκολότερη χρονιά για όλους, της κτηματαγοράς μη εξαιρουμένων, η οποία έφθασε στο ναδίρ της. Ήταν συνάμα και η χρονιά που σηματοδότησε την απαρχή πολυάριθμων

Το 2022, ήταν η καλύτερη χρονιά από το 2007, με τις συναλλαγές να εκτοξεύονται στις 18.400 και τον όγκο συναλλαγών στα 4 δισ. ευρώ.

μεταρρυθμίσεων σε όλα τα επίπεδα στη βάση του μνημονίου με την Τρόικα και οι οποίες συνεχίστηκαν μετά την έξοδο από το μνημόνιο μέχρι και σήμερα.

Το 2014 ήταν η χρονιά που έβαλε ένα φρένο στην κατολίσθηση των προηγούμενων ετών. Παρόλο που ο βαθμός δυσπιστίας ήταν μεγάλος και το επενδυτικό κλίμα βαρύ λόγω των τεράστιων πληγών που επέφερε ο τραπεζικός τομέας, εντούτοις οι έντονες συλλογικές προσπάθειες σταθεροποίησης του συστήματος άρχισαν να αποδίδουν καρπούς.

Το 2015 χαρακτηρίστηκε από μικρές επενδυτικές ανάσες που ήταν όμως αρκετές για να χαράξουν μια νέα πορεία με θετικό πρόσημο. Στο δεύτερο μισό του έτους άρχισαν δειλά – δειλά να γίνονται οι πρώτες αναδιαρθρώσεις δανείων όπου το εργαλείο της ανταλλαγής χρέους με ακίνητα θα αποτελούσε την απαρχή μιας νέας εποχής τόσο στην κτηματαγορά, όσο και στον τραπεζικό τομέα.

Το 2016 ήταν η χρονιά που εδραίωσε την αλλαγή του επενδυτικού κλίματος στην κτηματαγορά. Οι αναδιαρθρώσεις μπήκαν σε πλήρη ανάπτυξη, γεγονός που εξέλιξε τις τράπεζες σε μεγάλες κτηματικές εταιρείες, μειώνοντας

Το κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα καλώς υπήρξε και εξυπηρέτησε τους σκοπούς επανεκκίνησης της οικονομίας, αλλά κακώς αφέθηκε ανεξέλεγκτο να μας κάνει διεθνώς ρεζίλι και να τύχει εκμετάλλευσης από πολύ λίγους.

συνάμα τον ιδιωτικό δανεισμό που ήταν βασικό ζητούμενο. Παράλληλα άρχισαν να έχουν αποτέλεσμα τα μέτρα και τα κίνητρα επενδύσεων που εφαρμόστηκαν το προηγούμενο διάστημα, αυξάνοντας τις επενδύσεις σε ακίνητη ιδιοκτησία. Μέσα από αυτό άρχισε να δημιουργείται και ο νέος τομέας των ψηλών κτηρίων που άλλαξε για πάντα τον κτηματικό χάρτη στην χώρα μας, αλλά και των μεγάλων σύνθετων αναπτύξεων. Νοείται πως παράλληλα οι μικρές αναπτύξεις μπήκαν σε πορεία πλήρους άνθισης.

Το 2017 ήταν μια χρονιά που σε γενικές γραμμές κράτησε την πορεία ανάκαμψης του 2016, όπου για κάποιες επαρχίες ήταν καθαρά ανοδική, ενώ για κάποιες άλλες ήταν περισσότερο σταθεροποιητική. Ήταν και χρονιά Κυπριακού, αλλά και προεκλογικού (Προεδρικές 2018), οπότε ήταν φυσικά αναμενόμενο να υπάρξει μια σχετική συγκράτηση.

Η διετία 2018 και 2019 ήταν περισσότερο σταθεροποιητική. Εδραιώθηκαν δηλαδή οι επενδύσεις σε ακίνητη ιδιοκτησία με τις συναλλαγές να βρίσκονται σε επι-

πεδα πέραν του φράγματος των 14.000 μοναδικών συναλλαγών ετησίως και τον όγκο συναλλαγών να φλερτάρει με το ποσό των €3,5 δισ. ετησίως. Για σκοπούς σύγκρισης να αναφέρουμε πως το 2013 οι συναλλαγές ήταν κάτω των 8.000 και ο όγκος συναλλαγών μόλις που άγγιξε τα €1,3 δισ. Δηλαδή μέσα σε 5-6 χρόνια είχαμε μια αύξηση στις συναλλαγές της τάξης του 75% και μια αύξηση 170% στον όγκο συναλλαγών.

Το 2020 ήταν η χρονιά που έβαλε ταφόπλακα στο κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα, όμως οι καρποί

του έθρεψαν σε κάποιο βαθμό ολόκληρη σχεδόν την χρονιά. Το γεγονός όμως επισκίαστηκε πλήρως από την πανδημία και τα απανωτά lockdown γι' αυτό και βλέπουμε μια σημαντική πτώση στη δραστηριότητα του 2020. Παρά τους περιορισμούς, είχαμε πέραν των 12.700 μοναδικών συναλλαγών, ενώ αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας πέραν των €2,5 δισ.

Με την άρση των πλείστων περιορισμών το 2021 η κτηματαγορά ανάκαμψε σχετικά άμεσα αποτυπώνοντας ένα νέο πρόσωπο επενδυτικού ενδιαφέροντος για την χώρα μας: αυτό που έπρεπε από πάντα να επιδιώκουμε, ένα πρόσωπο λιγότερο τυχοδιωκτικό και σχεδόν αποκλειστικά βασισμένο σε πραγματικά υποσχόμενους τομείς της οικονομίας μας. Το κυπριακό επενδυτικό πρόγραμμα καλώς υπήρξε και εξυπηρέτησε τους σκοπούς επανεκκίνησης της οικονομίας, αλλά κακώς αφέθηκε ανεξέλεγκτο να μας κάνει διεθνώς ρεζίλι και να τύχει εκμετάλλευσης από πολύ λίγους.

Βάζοντας στην εικόνα και το 2022 και μιλώντας με όρους σχετικότητας για την κτηματαγορά, η ανάκαμψη ήταν το απόλυτο «V-shape» που τόσοι και τόσοι φοβόντουσαν πως ήταν άπιαστο όνειρο κατά την πανδημία. Το 2022 όπως τονίσαμε κατ' επανάληψη, ήταν η καλύτερη χρονιά από το 2007, με τις συναλλαγές να εκτοξεύονται στις 18.400 και τον όγκο συναλλαγών στα €4 δισ.

Σε αυτόν τον τομέα, λοιπόν, βαθμολογούμε την απερχόμενη κυβέρνηση με άριστα.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Τέχνες & γράμματα

Πέφτω και σηκώνομαι κάθε μέρα

Μετανάστης, πρώην γκάνγκστερ, ράπερ. Ο Τζιγούαρ Χατζάμπι, που ενέπνευσε τη νέα ταινία του Φατίχ Ακίν, μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον **ΑΙΜΙΛΙΟ ΧΑΡΜΠΗ**

Το πρώτο πράγμα που σκέφθηκαν όταν συνάντησα από κοντά τον Τζιγούαρ Χατζάμπι στη Θεσσαλονίκη ήταν πως μάλλον έπρεπε να υποδυθεί ο ίδιος τον εαυτό του στη βιογραφία του διά χειρός Φατίχ Ακίν. Σίγουρα έμοιαζε πολύ πιο πειστικός για γκάνγκστερ από τον πρωταγωνιστή Εμίλιο Σακράγια. Ίσως επειδή όντως ήταν...

«Ευτυχώς ο Φατίχ είναι υπερβολικά επαγγελματίας για να βάλει εμένα να παίξω. Υποτίθεται πως θα είχα ένα μικρό πέρασμα στην αρχή της ταινίας, όμως ούτε αυτό έγινε γιατί ήμουν άρρωστος όταν το γύριζαν». Ο Κούρδος Χατζάμπι, περισσότερο γνωστός σήμερα στους κύκλους της γερμανικής ραπ μουσικής με το ψευδώνυμο Xatar, γεννήθηκε το 1981 στο Ιράν, κυριολεκτικά ανάμεσα σε βόμβες, με την οικογένειά του να μεταναστεύει σύντομα στο γειτονικό Ιράκ. Κι αυτό όμως μέχρι να ξεσπάσει ο πόλεμος του Κόλπου, με τον ίδιο και τη μητέρα του να φεύγουν τελικά για τη Γερμανία. Εκεί, στις γειτονιές των μεταναστών της Βόννης, ο Τζιγούαρ μπαίνει γρήγορα στην παρανομία, ενώ μεγαλώνοντας η δράση του απλώνεται και αλλού στην Ευρώπη. Μέχρι που θα βαλθεί να οργανώσει το μεγάλο κόλπο με τη ληστεία μιας αποστολής που μεταφέρει ράβδους χρυσού. «Το χρυσάφι του Ρήνου», που κυκλοφορεί από αυτή την εβδομάδα στις αίθουσες, είναι η ιστορία της ζωής του, μια ιστορία κάπου ανάμεσα στα ανατολίτικα παραμύθια και τον... «Σημαδεμένο».

«Πριν από τον Φατίχ με είχαν προσεγγίσει κι άλλοι για να κάνουν τη βιογραφία μου ταινία, ήδη όσο ήμουν ακόμη στη φυλακή. Αυτός όμως είναι ένας από τους σπουδαιότερους σκηνοθέτες στη Γερμανία, ήξερα το έργο του, ήξερα ότι θα είχε να κάνει με την τέχνη, όχι μόνο με τα νούμερα. Ο Φατίχ από την πρώτη στιγμή μου είπε ότι αυτή θα είναι δική του ταινία, όχι δική μου. Οτι θα έδειχνε πράγματα για μένα και την οικογένειά μου που δεν θα ήταν θετικά. Του είπα πως ακριβώς αυτό περιμένω. Έχω δει ταινίες για ανθρώπους που θαυμάζω και τους έκαναν να μοιάζουν με τον Σούπερμαν, το απεχθάνομαι αυτό. Όσα βλέπετε στην ταινία είναι 100% αληθινά και τα μόνα που έχουν αλλάξει κάπως ήταν αυτά που στην πραγματικότητα ήταν ακόμη χειρότερα», μου λέει ο Xatar, φέροντας για παράδειγμα μια σκηνή, όπου εκείνος δουλεύει πορτιέρης σε ένα κλαμπ του Αμστερνταμ: ένα αυτοκίνητο περνάει και ριπές από καλάσνικοφ γαζώνουν την ταμπέλα ακριβώς πάνω από τον ίδιο και την ουρά των πελατών. «Στην πραγματικότητα δεν έριξαν από πάνω μας, αλλά μέσα στον κόσμο», διευκρινίζει σήμερα.

Αυτές τις τρομακτικές εμπειρίες και άλλες διαφορετικές, έπιασε να τις μεταφέρει σε στίχους που ξεκίνησε να γράφει μέσα στη φυλακή. Σύντομα είχε έτοιμο το πρώτο του άλμπουμ. «Ραπάρω για όλα όσα έχουν συμβεί στη ζωή μου. Όταν “έσπρωχνα” ναρκωτικά, έγραφα γι’ αυτό. Από αυτόν τον κόσμο προέρχομαι. Οι άνθρωποι που είναι και αυτοί από εκεί το εκτιμούν, όχι όμως μόνον αυτοί. Ο Φατίχ ήθελε να μάθει από πού πηγάζει η ραπ. Η ραπ είναι θέμα αντίληψης και συναίσθη-

«Οι άνθρωποι σε μια μεγάλη πόλη και εκείνοι των χωριών δεν έχουν την ίδια εμπειρία από πρώτο χέρι. Ακούν κάποιον στην τηλεόραση που λέει “οι μετανάστες θα φάνε τις γυναίκες σας” και τον πιστεύουν. Ούτως ή άλλως το παιχνίδι είναι πολιτικό», λέει ο Κούρδος ράπερ Xatar, κατά κόσμον Τζιγούαρ Χατζάμπι.

“

Ραπάρω για όλα όσα έχουν συμβεί στη ζωή μου. Όταν «έσπρωχνα» ναρκωτικά έγραφα γι’ αυτό. Από αυτόν τον κόσμο προέρχομαι.

“

Οι περισσότεροι στην Ευρώπη λένε «ας φτιάξουμε μια startup». Δεν θέλουν καν να κάνουν τις καλές δουλειές των «μορφωμένων». Γι’ αυτό καλούνται τους εκπαιδευμένους μετανάστες.

σης. Η μουσική γενικότερα είχε τη δική της ιστορική εξέλιξη. Ξεκίνησε μόνο με μελωδίες, μετά ήρθε η φωνή (π.χ. στην όπερα) και σταδιακά έγινε όλο και πιο αληθινή, με την τζαζ, τη ροκ, τα μπλουζ, άρχισε να μιλάει για τα καθημερινά προβλήματα. Η ραπ είναι ρεαλιστική σαν ντοκιμαντέρ. Το καλό σε σύγκριση με άλλα είδη είναι πως μπορείς να πεις πολύ περισσότερες λέξεις κι έτσι να αφηγηθείς ιστορίες με πιο

πολλές πληροφορίες. Επίσης είναι το πιο ειλικρινές είδος, επειδή οι πραγματικοί ράπερ δεν δίνουν δεκάρα αν θα ενοχλήσουν κάποιον με όσα λένε. Επί μια δεκαετία στη Γερμανία δεν μας αποδέχονταν η επίσημη μουσική βιομηχανία, οι δισκογραφικές, οι ραδιοφωνικοί σταθμοί κ.ο.κ. Τώρα είμαστε εμείς οι ιδιοκτίτες και οι διευθυντές των σταθμών», καταλήγει με ένα μικρό χαμόγελο ο Xatar.

Η ομιλία του στα αγγλικά είναι

Ο Εμίλιο Σακράγια ενσαρκώνει τον Τζιγούαρ Χατζάμπι στην ταινία του Φατίχ Ακίν «Το χρυσάφι του Ρήνου», η οποία προβάλλεται στους κινηματογράφους.

ταχύτατη, ο τόνος της φωνής του βγάζει μια σιγουριά που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση. Όσο για τη μουσική, αυτή την είχε μάλλον πάντα στο αίμα του, αφού ο κλασικός πιανίστας και καθηγητής μουσικής πατέρας του τον είχε μυήσει από μικρό – πριν εγκαταλείψει την οικογένεια και δημιουργήσει την πρώτη μεγάλη απώλεια στον νεαρό Τζιγούαρ. «Μεγάλωσα με το τίποτα, αλλά γνωρίζοντας πως τα πάντα είναι εφικτά όταν έβλεπα τον πατέρα μου να κάνει όλα αυτά τα κονσέρτα πίσω στην πατρίδα. Δεν τον ένοιωζε και πολύ για εμάς, που είναι κακό προφανώς, όμως ήταν απόλυτα αφοσιωμένος σε κάτι. Εγώ ήξερα ότι έπρεπε να ρισκάρω. Η νοοτροπία μου ήταν πάντα το “δεν έχω τίποτα να χάσω” και γι’ αυτό την πρώτη μου δισκογραφική την ονόμασα “Όλα ή τίποτα”».

«Πραγματικοί γκάνγκστερ»

Στην ταινία του Ακίν βλέπουμε όλα αυτά τα «ρίσκα», σε μια σειρά από σεκάνς που κινούνται από την αγωνιώδη δράση έως τα σύνορα της σουρεαλιστικής κωμωδίας. Ο ίδιος ο πρωταγωνιστής πάντως προτιμάει πια να μιλάει για τη μουσική του: «Προφανώς ξεκινήσαμε να ακούμε αμερικανική ραπ. Τη δεκαετία του 1990 ήταν

περίεργα στη Γερμανία. Υπήρχε ραπ σκηνή, αλλά δεν ήταν περιθωριακή. Ήταν κυρίως λευκά πλουσιόπαιδα που μιμούνταν τους Αμερικανούς. Λίγο αργότερα κάποιοι τύποι από το γκέτο, μεγαλύτεροι από εμάς, άρχισαν να ραπάρουν και η σκηνή άλλαξε, έγινε πιο αυθεντική. Όταν εμφανιστήκαμε εμείς και πήγαμε στις μεγάλες δισκογραφικές, στην αρχή τρόμαξαν λίγο γιατί ήμασταν πραγματικοί γκάνγκστερ. Πήγαμε με τα χρυσαφικά μας και τις Φεράρι. Ήμασταν πλούσιοι από το γκέτο (ghetto rich)», λέει με φωνή που δεν προδίδει έπαρση αλλά μάλλον απάθεια ο συνομιλητής μου, σαν να περιγράφει μια απολύτως φυσική εξέλιξη των πραγμάτων.

Η πραγματική έκρηξη της δημοφιλίας του, ωστόσο, ήρθε 5-6 χρόνια αργότερα, κυρίως μέσα από την πλατφόρμα του Spotify, που τον έκανε star του γερμανόφωνου ραπ. Οπως άλλωστε έχουμε δει να συμβαίνει εσχάτως και στη χώρα μας, οι καλλιτέχνες του ευρύτερου χώρου του χιπ-χοπ δεν έχουν τόση ανάγκη τα παραδοσιακά σχήματα δισκογραφίας ή μάρκετινγκ για να προωθήσουν τη δουλειά και τις συναυλίες τους. Ο Κούρδος Xatar (στη γλώσσα της πατρίδας του το προσωνύμιο σημαίνει «Κίνδυνος») βέβαια είχε επιπλέον να αντιμετωπίσει από μικρός την καχυποψία απέναντι στον μετανάστη, στον σκουρόχρωμο, στον ξένο, σε μια χώρα πάντως γεμάτη με τέτοιους.

«Περνώντας τα χρόνια κατάλαβα ότι όλο αυτό είναι μια περίπλοκη υπόθεση. Αντιλαμβάνομαι ότι κάθε κυβέρνηση, αριστερή ή δεξιά, έχει τα τέσσερα χρόνια της και ανάλογα αποφασίζει. Επίσης οι άνθρωποι σε μια μεγάλη πόλη και εκείνοι των χωριών δεν έχουν την ίδια εμπειρία από πρώτο χέρι. Ακούν κάποιον στην τηλεόραση που λέει “οι μετανάστες θα φάνε τις γυναίκες σας” και τον πιστεύουν. Ούτως ή άλλως το παιχνίδι είναι πολιτικό, δεν έχει να κάνει με Ανατολή και Δύση. Όταν είσαι στον δρόμο παντού τα ίδια χάλια είναι. Αν δεν είχαμε πετρέλαιο και φυσικό αέριο στη γη μας, ποιος ξέρει, μπορεί να ζούσαμε καλύτερη ζωή».

Όσο για τους σύγχρονους Ευρωπαίους, δεν φαίνεται να τους έχει σε μεγάλη εκτίμηση: «Το πρόβλημα στις βιομηχανικές χώρες της Δύσης είναι πως έχουν αναθέσει όλη την παραγωγή στους μετανάστες και κανένας δεν ενδιαφέρεται να δουλέψει πραγματικά. Οι περισσότεροι λένε “ας φτιάξουμε μια startup”. Δεν θέλουν καν να κάνουν τις καλές δουλειές των “μορφωμένων”. Γι’ αυτό και καλοδέχονται τους εκπαιδευμένους μετανάστες από τη Συρία ή την Ουκρανία».

Πλέον βέβαια και ο ίδιος ο Χατζάμπι έχει πράγματα να χάσει: οικογένεια, παιδιά και περιουσία που δημιούργησε ο ίδιος. «Τώρα σίγουρα τα πράγματα είναι διαφορετικά. Δεν ισχυρίζομαι ότι γνωρίζω μια συγκεκριμένη φόρμουλα για να ζεις. Αποτυχώνω και σηκώνομαι κάθε μέρα. Θέλω όμως να δημιουργήσω πράγματα για την επόμενη γενιά, το όραμά μου είναι να αφήσω κάτι σαν κληρονομιά πίσω μου. Μεγαλώνοντας είδα τους Γερμανούς να βρίσκουν έτοιμα πράγματα από τους γονείς τους και αυτό είναι το λογικό. Αν δεν συμβαίνει, τότε έχει γίνει προφανώς κάποια αδικία».

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

15-21.1.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΣΙΝΕΜΑ

«Φάλαινα»

Στον Κινηματογράφο Πάνθεον προβάλεται από τις 12 Ιανουαρίου η ταινία «Φάλαινα» σε σκηνοθεσία Ντάρεν Αρονόφσκι και σενάριο βασισμένο στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Σάμιουελ Ντ. Χάντερ. Πρωταγωνιστούν οι: Μπρένταν Φρέιζερ, Χονγκ Τσάου, Σέιντι Σινκ, Σαμάνθα Μόρτον, Τάι Σίμπκινς. Ένας ερημίτης καθηγητής αγγλικών που πάσχει από σοβαρή παχυσαρκία, προσπαθεί να συνδεθεί ξανά με την αποξενωμένη κόρη του, σε μία τελευταία απόπειρα να εξιλεωθεί. Προβολές μέχρι την Τρίτη 24 Ιανουαρίου 2023, ώρα 8:30 και το Σαββατοκύριακο στις 6:00 μ.μ. **Πάνθεον, Διαγόρου 29 Λευκωσία.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Οι Παίχτες» στον ΘΟΚ

Παρουσιάζεται στη Νέα Σκηνή του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου από το Σάββατο 7 Ιανουαρίου η κωμωδία του Νικολάι Βασίλιεβιτς Γκόγκολ «Οι Παίχτες», σε σκηνοθεσία της σκηνοθέτριας Μαρίας Βαρνακκίδου, με μια δυνατή ομάδα συνεργατών και συντελεστών. Ένας έμπειρος τζογαδόρος και διαβόητος απατεώνας καταφτάνει σε ένα πανδοχείο, σε μια επαρχιακή πόλη της Ρωσίας, αναζητώντας το επόμενο θύμα του. Εκεί έρχεται αντιμέτωπος με το ιδιαίτερα εξυπηρετικό προσωπικό και μια παρέα «ομολόγων» του, οι οποίοι μοιράζονται μαζί του το ίδιο πάθος για τον τζόγο. Η συνάντησή τους θα είναι γεμάτη απρόβλεπτες

και ανατρεπτικές καταστάσεις, όπου κανείς δεν μπορεί να διακρίνει έναν απατεώνα από έναν τίμιο άνθρωπο. Τακτικές Παραστάσεις θα πραγματοποιούνται στη Λευκωσία κάθε Παρασκευή, Σάββατο (8:30 μ.μ.) και Κυριακή (6:00 μ.μ.). Έχει προγραμματιστεί περιόδεία σε Λάρνακα, Λεμεσό και Πάφο. Παίζουν: Πέτρος Γιωρκάτζης, Αντώνης Κατσαρής, Κλείτος Κωμοδίκης, Μάριος Κωνσταντίνου, Γιάννης Μίνωας, Γιώργος Χριστοφορίδης. **Πληροφορίες, Εισιτήρια: Λευκωσία: Ηλεκτρονικά στη σελίδα www.thoc.org.cy και Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717 (Τρίτη-Κυριακή 10:00-13:30 & 16:00-18:00).**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Follow the Yellow»

Στο πλαίσιο της ατομικής έκθεσης της Στέλλας Ν. Χρίστου «Follow the Yellow» επανενεργοποιείται και ανοίγεται στο κοινό η τριαντα-κάναλη παρτιτούρα του ηχητικού κόσμου των εκτεθειμένων έργων. Κατά τη διάρκεια της δράσης η καλλιτέχνης θα παρουσιάσει τα έργα και θα συνομιλήσει με το κοινό σχετικά με την πρακτική της. Τα ηχητικά πορτρέτα και τα πολυσύνθετα γλυπτά της Χρίστου περιέχουν μουσικές συνθέσεις που αναπτύσσονται και αντηχούν μέσα από ανεξάρτητα κανάλια ήχου, μέσα στους μεταλλικούς οργανισμούς και τον χώρο. Το Σάββατο 14 Ιανουαρίου θα παρουσιαστούν τα πέντε κανάλια των ηχητικών πορτραίτων, τα πέντε κανάλια του ορατορίου του Κτίστη μέσα στην εγκατάσταση HomoFaber In Space, τα δέκα κανάλια του ορατορίου της Μέλαινας μέσα στο γλυπτό Melaina Melaina και τα δέκα κανάλια της βερβούρας που ενεργοποιούνται μέσα στο γλυπτό Maria Knows Everything about Science. Από το Πολιτιστικό Ίδρυμα Λευτέρη Οικονόμου στο ΓΚΡΑΖ, διάρκεια μέχρι τις 27 Ιανουαρίου 2023. Δράση: Σάββατο, 14 Ιανουαρίου, ώρα 11:00 - 19:00. ΓΚΡΑΖ, Αμμοκώστου 16, 1016 Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλεφωνο: 22001508.**

ΕΚΘΕΣΗ

Γεώργιος Πολ. Γεωργίου – Κύπρος η Παντοτινή

Παρουσιάζεται στη Λεβέντειο Πινακοθήκη η προσωρινή έκθεση Γεώργιος Πολ. Γεωργίου – Κύπρος η Παντοτινή. Η νέα έκθεση και ο τόμος που τη συνοδεύει προσφέρουν τη δυνατότητα στο κοινό να προσεγγίσει και να γνωρίσει μοναδικά έργα του μεγάλου αυτού δημιουργού, του Γεωργίου, τόσο από ιδιωτικές όσο και από δημόσιες συλλογές, και στους ερευνητές να ανακαλύψουν νέες όψεις της εικαστικής πορείας του ζωγράφου. Την έκθεση εμπλουτίζουν έργα που ανήκουν στην οικογένεια του καλλιτέχνη και τα οποία πρόσφατα επιστράφηκαν από την Αμμόχωστο με τη συμβολή της Δικονομικής Τεχνικής Επιτροπής

για τον Πολιτισμό. Επιπλέον, στο πλαίσιο της έρευνας για την προτομολογία της έκθεσης οργανώθηκε μια παράλληλη, συμπληρωματική έκθεση που έχει ως στόχο να προσφέρει στους επισκέπτες την ευκαιρία να ζήσουν το δικό τους ταξίδι και να «συναντηθούν» με τον καλλιτέχνη Γεώργιο Πολ. Γεωργίου και τη δική του Κύπρο. Η παράλληλη έκθεση Κύπρος η Παντοτινή – Ο βίος βραχύς, η δε τέχνη μακρή παρουσιάζεται στην Αίθουσα Claude Monet στο Coco Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης της Λεβεντειού Πινακοθήκης. **Διάρκεια έκθεσης: 23 Νοεμβρίου 2022 - 26 Φεβρουαρίου 2023**

ΜΟΥΣΙΚΗ

«Ημερολόγιο χωρίς λέξεις»

Η Μουσική Ακαδημία ARTE στο πλαίσιο των εορτασμών για τα 20 χρόνια λειτουργίας και προσφοράς της παρουσιάζει τη συναυλία Νέας Μουσικής για πιάνο και σάμπλερ με τίτλο «Ημερολόγιο χωρίς λέξεις» με έργα του Αντρέα Παπαπέτρου. Ο συνθέτης σε σημείωμά του γράφει: «Σημειώσεις για τη μέρα που πέρασε, γράμματα σε μελλοντικό εαυτό, σκέψεις για το χθες και σκονάκια για το αύριο. Στο ημερολόγιο καταγράφουμε μια εσωτερική, ελίκρινη πτυχή μας, συνήθως με λέξεις κι άλλοτε με ζωγραφιές». Παρασκευή 20 Ιανουαρίου, ώρα 8:00 μ.μ. Μουσική Ακαδημία ARTE, Αναστασίου Γ. Λεβέντη 34 - 36, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλεφωνο 22676823. Είσοδος δωρεάν με κρατήσεις στο www.eventbrite.com/e/511074827567**

ΕΚΘΕΣΗ

«From a Continent to an Island»

Ο Καλλιτεχνικός Σύνδεσμος CATHRINE παρουσιάζει την έκθεση From a Continent to an Island (Από μία Ήπειρο σ' ένα Νησί), σε επιμέλεια της Nadine Berthelieir και συν-επιμέλεια Eudes Ajot από το Παρίσι, υπό την αιγίδα της Ύπατης Αρμοστείας της Αυστραλίας και με τη στήριξη των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υφυπουργείου Πολιτισμού Κύπρου. Η έκθεση περιλαμβάνει περίπου εβδομήντα πίνακες ζωγραφικής σε φλοιό, όλοι από τη σημαντική συλλογή Aben. Τα έργα είναι δημιουργίες Αυστραλών Ιθαγενών της Γης του Άρνεμ και μας δίνουν τη δυνατότητα να έρθουμε σε επαφή με την τέχνη τους και το διάσπαρτο με μυθολογία και θεούς-Προγόνους σύμπαν τους. Η έκθεση εντάσσεται στο πλαίσιο της 50ης επετείου των διπλωματικών σχέσεων Αυστραλίας-Κύπρου. Η έκθεση θα πραγματοποιηθεί στο Κέντρο Εικαστικών Τεχνών & Έρευνας (CVAR), Ερμού 285, Λευκωσία και θα είναι ανοιχτή για το κοινό από τις 21 Ιανουαρίου 2023 μέχρι τις 18 Φεβρουαρίου 2023 με ελεύθερη είσοδο.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Επίδαυρο δεν έχει. Και τώρα τι;

Τελικά δεν πάει ο ΘΟΚ στην Επίδαυρο, αφού ο εξ Ελλάδος σκηνοθέτης Γιώργος Παπαγεωργίου στον οποίο ο οργανισμός είχε ζητήσει να σκηνοθετήσει τη «Λυσιστράτη» δεν αποδέχθηκε την πρόσκληση, σημειώνοντας στην επιστολή που απέστειλε στο Δ.Σ. του ΘΟΚ και τον καλλιτεχνικό διευθυντή του Σάββα Κυριακίδη πως: «Θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την πρόσκλησή σας να συμπεριληφθώ ως σκηνοθέτης στην πρόταση του ΘΟΚ για την φετινή παρουσία του Οργανισμού στο Φεστιβάλ Επίδαυρου, γεγονός ιδιαίτερα τιμητικό για ένα νέο καλλιτέχνη. Ωστόσο, βρίσκομαι στη δυσάρεστη θέση να μην μπορώ να ανταποκριθώ, καθώς οι συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί έπειτα από την ανακοίνωση της πρόσκλησής σας, δεν μου επιτρέπουν να εργαστώ με τους δημιουργικούς όρους που θα επιθυμούσα, ώστε η πρότασή μου για την «Λυσιστράτη» του Αριστοφάνη να μπορεί να προετοιμαστεί και να λειτουργήσει στο πνεύμα της συνεργατικότητας και δημιουργικότητας που θα επιθυμούσα για την συγκεκριμένη παράσταση (όπως και για κάθε παράσταση που αναλαμβάνω ως σκηνοθέτης)».

Είναι λογικό πως ο κ. Παπαγεωργίου δεν θα ήθελε να εργαστεί σε ένα περιβάλλον, στο οποίο θα αιωρείτο μία δυσάρεστη ατμόσφαιρα και καλά έκανε κατά τη γνώμη μου να αποσυρθεί.

Και από εδώ ξεκινάει τα ερωτήματα τα οποία θα πρέπει να απασχολήσουν τον Θεατρικό Οργανισμό Κύπρου, τις συντεχνίες των ηθοποιών, και την καλλιτεχνική κοινότητα στο σύνολό της.

Είναι επιτυχία για τα πρόσωπα εκείνα που αντέδρασαν ότι τελικά δεν θα εκπροσωπηθεί ο ΘΟΚ στην Επίδαυρο; Γιατί είναι αποτυχία, για τον ΘΟΚ, ότι τελικά το κρατικό μας θέατρο δεν θα πάει στο αργολικό θέατρο; Τι κερδίζουμε και τι χάνουμε από τη μη συμμετοχή μας στην Επίδαυρο;

Με μία πρώτη ανάγνωση μάλλον δεν χάνουμε και πολλά, αν κρίνει κανείς από τις φορές που δεν πήγαμε, τα προηγούμενα χρόνια, δεν συνέβη τίποτε το τραγικό. Θα ήταν καλό να πηγαίναμε; Ναι, οπωσδήποτε θα κέρδιζαν όσοι και όσες θα συμμετείχαν, εμπειρία, βιογραφικό, και ο ΘΟΚ διεθνή παρουσία.

Το θέμα όμως είναι από εδώ και πέρα τι θα κάνει ο ΘΟΚ για τη συμμετοχή του το 2024. Θεωρώ πως θα πρέπει από την επομένη που έλαβε την επιστολή της απόσυρσης του Παπαγεωργίου να έχει αρχίσει να σκέφτεται πώς θα προχωρήσει. Να βολιδοσκοπήσει σκηνοθέτες από το εξωτερικό από τώρα. Να βρει ποιι και ποιες θα είχαν τη διάθεση να έρθουν στην Κύπρο και να μπολιάσουν με τη δική τους οπτική για το αρχαίο δράμα τη δική μας αίσθηση για το τι εστί αρχαίο δράμα. Θα μπο-

ρούσε επίσης να σκεφτεί σε ποιους/ες σκηνοθέτες/τριες από την Κύπρο θα μπορούσε να αποταθεί ώστε να πάει με μία πλήρως κυπριακή πρόταση, έτσι που μέχρι και το τελευταίο καρφί του σκηνικού να είναι κυπριακό. Να αξιολογήσει προτάσεις από Κύπριους και Κύπριες δημιουργούς, βγάζοντας ίσως μια προκήρυξη ενδιαφέροντος. Σαφώς και δεν ισχυρίζομαι πως είναι εύκολη υπόθεση να βρει αυτό που θες, άλλωστε οι επιλογές που έχουμε είναι πεπερασμένες, αλλά αυτό είναι ταυτόχρονα και βοηθητικό, γιατί εύκολα μπορείς να ξεχωρίσεις την ήρα από το στάρι.

Με λίγα λόγια θα πρέπει ο ΘΟΚ να ξεκινήσει να σκέφτεται για το τι θα κάνει το 2024 από τώρα, αν θέλει να πάει τελικά στην Επίδαυρο, με τους δικούς του όρους και προϋποθέσεις. Να δούμε φυσικά και τη συμμετοχή του Οργανισμού όπως και τα δύο κρατικά θέατρα της Ελλάδας, αλλά ως μην περιμένουμε, ως μη χάνουμε χρόνο, για να μην έχουμε πάλι τα ίδια.

Και σε όποια απόφαση καταλήξει ο ΘΟΚ να εμείνει σε αυτή. Να μην παλινδρομήσει, απλώς και μόνο για να πάει στην Επίδαυρο. Να σταθεί σε ό,τι επιλέξει, μετά από ενδελεχή μελέτη προτάσεων, ονομάτων, έργων, σκεπτικού. Να ξεκινήσει από το 2023 μία νέα περίοδος για το πώς ο ΘΟΚ θέλει να προχωρήσει.

Να ξεκινήσουμε να μιλάμε επιτέλους

για τη συμμετοχή μας στην Επίδαυρο με όρους καλλιτεχνικούς, και όχι πολιτικούς, as αφήσουμε τη μικροπολιτική μακριά από τα θεατρικά μας πράγματα. Ας είμαστε έτοιμοι όλοι/ες να δίνουμε μάχες με κριτήρια καλλιτεχνικά, να είμαστε ειλικρινείς μεταξύ μας, να θέλουμε να δούμε επί σκηνής το δέμας του καθενός και της καθεμιάς δημιουργού και όχι στην πλάτη.

Ευθύνη έχουν και οι συντεχνίες των ηθοποιών, οι οποίες οφείλουν να ζητάνε συνεχώς διαφάνεια, να στέκονται με φακό απέναντι σε κάθε σκοτεινό σημείο κάθε διαδικασίας, προς όφελος της τέχνης τους και φυσικά της ευημερίας των μελών τους.

Πάντως, ευκαιρία για τα κυπριακά θεατρικά σχήματα και ομάδες να δείξουν ποιο είναι το όραμά τους για το αρχαίο ελληνικό δράμα είναι η προκήρυξη που είναι σε ισχύ για πρόσκληση υποβολής προτάσεων συμμετοχής από θεατρικά σχήματα και καλλιτέχνες για συμμετοχή στην 26η διοργάνωση του «Διεθνούς Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος», που θα πραγματοποιηθεί στην Κύπρο από τα τέλη Ιουνίου έως τις αρχές Αυγούστου 2023. Με τελευταία ημερομηνία υποβολής προτάσεων να είναι η Παρασκευή, 3 Φεβρουαρίου 2023.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Η Φάλαινα παρέμεινε στην επιφάνεια

Θα παραφράσω τον Χέρμαν Μέλβιλ από το 1851 και θα δανειστώ κάτι από το «Μόμπι Ντικ», το οποίο άλλωστε αναφέρεται στην ταινία. «Δεν ξέρω για όλα αυτά που έρχονται, όταν όμως έρθουν, θα ριχτώ σε αυτά γελώντας». Το 2023 θα είναι πιθανότατα σμαδιακή χρονιά στη ζωή του ηθοποιού Μπρένταν Φρέιζερ, είτε βρεθεί στα Όσκαρ είτε όχι, άρα δεν έχει να φοβηθεί την απόρριψη, μπορεί να προσμένει φωτεινές μέρες και ευχάριστες ειδήσεις. Η ταινία που στηρίζεται πάνω του, «Η φάλαινα» του Ντάρεν Αρονόφσκι, έχει ήδη καλή πορεία στις αίθουσες, πολύ θετικά σχόλια από ένα μέρος της κριτικής. Η αμιγλεγόμενη, ίσως και αρνητική, υποδοχή που του επιφύλαξαν άλλοι, κρατάει τη συζήτηση ανοικτή. Είναι ή όχι, τελικά, σημαντική ταινία «Η φάλαινα»; Ο Μπρένταν Φρέιζερ, όπως και να 'χει, εξαιρείται από τον διάλογο και τα αντικρουόμενα επιχειρήματα. Δίνει υπόσταση σε ένα φίλμ μάλλον απλόϊκό, μονόχορδο, γεμάτο «μηνύματα». Ο ίδιος, όμως, στον ρόλο ενός ακραία παχύσαρκου, αποκομμένου από τη ζωή, που δουλεύει ως καθηγητής online μαθημάτων συγγραφής από το σπίτι, χωρίς να ανοίγει ποτέ την κάμερα στις παραδόσεις, αρνούμενος να δείξει στην τάξη του τον αληθινό του εαυτό, είναι αποκαλυπτικός. Δεν είναι ο τρόπος που φέρει τα 270 κιλά του, η υποβολή που χρειάζεται για να κινηθεί, η βουλιμική, αυτοκαταστροφική σχέση του με το φαγητό, ως μια μορφή αυτοτιμωρίας ύστερα από την απώλεια του έρωτα της ζωής του, η προσπάθεια να «ξανσυναντήσει» την έφηβη κόρη του, την οποία εγκατέλειψε με τη μητέρα της σε ηλικία 8 ετών. Ο Φρέιζερ οπλίζει το βλέμμα του, όπως και τη φωνή του, με τις αποχρώσεις του καλού. Οι θεατές συγκινούνται γιατί η οδύνη της εμφάνισής του εκφράζεται ως νοιάξιμο για τους άλλους ανθρώπους, και, κυρίως, για την κόρη του. Δεν επιτίθεται με τον όγκο του. Δεν μετατρέπει το υπέρβαρο σε χολή και μίσος για τους άλλους.

Είναι ένας τρυφερός, απωθητικός («ποιος θα με ήθελε στη ζωή του;», λέει), γίγαντας. Η σύνδεση με τον «Μόμπι Ντικ», η πρόθεση(;) του συγγραφέα (βασίζεται στο ομώνυμο θεατρικό έργο του Σάμιουελ Ντ. Χάντερ) να προβάλει την αναμέτρηση του ανθρώπου με στιδήποτε τον ξεπερνά, δεν λειτουργεί στην ταινία. Ο Τσάρλι, όπως ονομάζεται ο ήρωας, έχασε τον σύντροφό του (εγκατέλειψε για έναν άνδρα την οικογένειά του), με έναν θάνατο πολύ σκληρό, κι αυτό τον στοιχίωσε για πάντα. Το ανοίκειο που φωλιάζει στον Μέλβιλ, οποιαδήποτε μορφή μπορεί να πάρει αυτό, ενός κίτους ή μιας απειλητικής σκιάς, δεν διοχετεύεται από τον Αρονόφσκι στο πρόσωπο του Τσάρλι. Όσο κι αν ο ίδιος διατείνεται ότι αυτό επιδιώκει: «Τα άτομα με παχυσαρκία δέχονται συχνά κριτική, αντιμετώπιζουν τον κοινωνικό αποκλεισμό και προσδιορίζονται από αυτή τη συνθήκη. Όταν είδα το θεατρικό του Σαμ Χάντερ πριν από οκτώ χρόνια (...) μου γεννήθηκε η επιθυμία να αξιοποιήσω τα εργαλεία του κινηματογράφου για να φέρω το κοινό στη θέση του Τσάρλι, στις βαθύτερες σκέψεις του, τις τύψεις και τις ελπίδες του». Η παχυσαρκία είναι ένα θέμα που παραμένει κινηματογραφικά αχαρτογράφητο (στην κρισιμότητα και σοβαρότητα των διαστάσεών της) και ο Αρονόφσκι δεν κατορθώνει να ανατρέψει τα στερεότυπα. Δεν μάχεται την κοινωνία αντικαθιστώντας την με μια νέα. Οτι ο Τσάρλι είναι ένας οξυδερκής, με ενσυναίσθηση άνθρωπος 270 κιλών δεν σημαίνει ότι αυτόματος βλέπουμε την άλλη πλευρά, ενός καταδικασμένου παχύσαρκου.

Το βλέμμα του Μπρένταν Φρέιζερ διαπερνά την επιφάνεια. Θερμαίνει, αγκαλιάζει, εξομολογείται, πάσχει, υποκαθιστώντας τις κινήσεις που ο όγκος του σώματος αποτρέπει. Όμως η ταινία δεν ακολουθεί. Εγκλωβίζει τον ήρωα στο εμπορικό –με κινηματογραφικούς όρους– αναλώσιμο και παραδίδει το θέμα βορά στη συναισθηματική ευκολία. Ο Τσάρλι φροντίζει ένα μικρό σπουργίτι έξω από το παράθυρό του· ο Τσάρλι ξεσπά σε λυγμούς, λίγο πριν από το μοιραίο, αναμενόμενο, τέλος: «πρέπει να ξέρω πως έκανα ένα σωστό πράγμα στη ζωή μου». Στιγμές που μπορεί να είναι αφοπλιστικές, μπορεί και τετριμμένες. Ο Αρονόφσκι πορεύθηκε με τη δεύτερη εκδοχή.

Ένας κόσμος που χάθηκε ανεπιστρεπτί

Ξεφυλλίζοντας το τελευταίο βιβλίο του Α.Λ. Κουδουνάρη «Νεανικές Σχολικές Περιδιαβάσεις Λεμεσιανών Αναμνήσεων»

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗ

Με πολλή χαρά θυμάμαι να μου διηγείται ο Αριστείδης Κουδουνάρης ιστορίες από τη Λεμεσό των παιδικών και εφηβικών του χρόνων, μια Λεμεσό που πλέον μοιάζει ονειρική, και σε τίποτα δεν θυμίζει την πόλη των πυργών και της ξέφρενης ανάπτυξης. Τον θυμάμαι να μου μιλάει για την ιστορία της οικογένειάς του, πώς οι πρόγονοί του από τα ορεινά της Λεμεσού έφτασαν στην πόλη και πώς κατάφεραν να προκόψουν, για τα σχολικά του χρόνια, για χαρακτηριστικές προσωπικότητες της πόλης, που κατά τη διήγησή του ζωντάνευαν μπροστά σου.

Μου μιλούσε για τη συγγραφή ενός βιβλίου, στο οποίο όλα αυτά θα καταγράφονταν, πότε θα το γράψετε, τον ρωτούσα – σημειωτέον ότι δουλεύαμε για την έβδομη έκδοση του σημαντικού «Βιογραφικών Λεξικών Κυπρίων»– «μα ήδη το γράφω», μου απαντούσε, και εγώ απορούσα για τις αντοχές του, να διορθώνει, να αναζητεί νέα στοιχεία, να γράφει από την αρχή λήμματα του Λεξικού και ταυτόχρονα να ανασκαλεύει τη μνήμη του και το προσωπικό του αρχείο, για το βιβλίο που θα εξιστορούσε τη ζωή του ως παιδί και έφηβος στη Λεμεσό. Δυστυχώς, δεν πρόλαβε να δει τον πνευματικό του αυτό καρπό να ωριμάζει. Όντας όμως τόσο επιμελής είχε διευθετήσει τα πάντα, είχε βρει και τον τίτλο «Νεανικές Σχολικές Περιδιαβάσεις Λεμεσιανών Αναμνήσεων». Πέθανε λίγο πριν από την εκπνοή

«Εγεννήθηκα εις Λεμεσόν, την 5ην Νοεμβρίου 1935» ξεκινάει ο Κουδουνάρης τη διήγησή του, με εκείνη τη γλώσσα, που διαβάζοντας το βιβλίο ο αναγνώστης καταβυθίζεται σε έναν άλλο κόσμο.

του 2018, στις 28 Δεκεμβρίου. Την έκδοση του βιβλίου ανέλαβε ο Γιάννης Τουμαζής, σήμερα υφυπουργός Πολιτισμού, διά του Ιδρύματος Α. Κουδουνάρης – Γ. Τουμαζή. Το βιβλίο τυπώθηκε στα τυπογραφεία Σ. Λειβαδιώτη Λτδ, με τα οποία ο Κουδουνάρης διατηρούσε σταθερή συνεργασία, αγαπούσε όλη την οικογένεια Λεβαδιώτη και δεν εφείδετο καλών λόγων για όλους.

Το βιβλίο

«Εγεννήθηκα εις Λεμεσόν, την 5ην Νοεμβρίου 1935» ξεκινάει ο Κουδουνάρης τη διήγησή του, με εκείνη τη γλώσσα, που διαβάζοντας το βιβλίο ο αναγνώστης καταβυθίζεται σε έναν άλλο κόσμο, και για όσους και όσες τον γνώρισαν αισθάνονται πως ο συγγραφέας τους το αφηγείται – τουλάχιστον εγώ έτσι αισθάνθηκα, αφού μεταφέρθηκα σε εκείνες τις συναντήσεις μας, είτε για μεσημεριανό, είτε για να συνεργαστούμε για το Λεξικό του... συχνά όταν διαβάζαμε τα λήμματα και τύχαινε ο βιο-

Ο Αριστείδης Α. Κουδουνάρης για όποιον τον γνώρισε ήταν μια σπάνια προσωπικότητα, , σπανίως σήμερα τις συναντάς, αφειδώλευτα πρόσφερε, ευγενικά προσέφερε, ήταν ένας άνθρωπος άλλης κοπής, ήταν φορέας άλλων αξιών που δυστυχώς χάθηκαν ανεπιστρεπτί.

γραφούμενος να είναι Λεμεσιανός, σταματούσα τη δουλειά μας και τον ρωτούσα, για τους Κακαθύμνες, τον Χατζηπαύλου, τους Πιπλαβάκνδες, και πόσα άλλα ονόματα. Αλλά πέρα από τα ονόματα και τη γενεαλογία των

οικογενειών, ο Κουδουνάρης με τη χειμαρρώδη του διήγηση ταξιδεύει τον αναγνώστη σε τοποθεσίες της Λεμεσού, σε δρόμους που σήμερα μοιάζουν σαν να μην υπήρξαν ποτέ, αν προσπαθήσεις να ακολουθήσεις το νήμα των

λέξεων του Κουδουνάρη και τη χαρτογράφηση της πόλης.

Η δομή του βιβλίου αντικατοπτρίζει το ύφος του Αριστείδη Κουδουνάρη, όταν αφηγείτο τις ιστορίες του, όσα έζησε στη Λεμεσό, αργότερα στην Αγγλία, και ξανά πίσω στην Κύπρο. Χωρίς κεφάλαια ή υποκεφάλαια, ένα ρέον κείμενο... να σε παίρνει βόλτα στη Λεμεσό των δεκαετιών του 1930 και 1940, να σε συστήνει σε πρόσωπα και γειτονιές που δεν πίστευες ποτέ ότι μπορούσες να συναντήσεις. Θα έπρεπε να ανατρέξει κάποιος σε πολλά βιβλία τοπικής ιστορίας της Λεμεσού, για να γνωρίσει τη Λεμεσό του Κουδουνάρη. Αλλά η παιδική και εφηβική ζωή του Κουδουνάρη είχε εικόνες και από τους τόπους διακοπών της οικογένειάς του, στις Πλάτρες, και αλλού. Διαβάζοντας το βιβλίο ανακαλώ στη μνήμη μου τον Αριστείδη Κουδουνάρη... «Μας υπέδειξαν να χαιρετούμε μια ηλικιωμένη κυ-

ρία, με μαλλιά πάλλευκα, γυρισμένα προς τα επάνω, που ήταν η διδασκάλισσα της πόλεως κυρία Πολυξένη Λοϊζιάς» και είναι εντυπωσιακό να διαβάζεις κάτι που έχεις ακούσει από τον συγγραφέα σε ανύποπτο χρόνο και να αισθάνεσαι τον ίδιο ενθουσιασμό.

Η περιήγηση στη Λεμεσό και η ξενάγηση στην πόλη εμπλουτίζεται σε ανύποπτο χρόνο και à propos πολλές φορές από αστικά ανέκδοτα, για πρόσωπα και καταστάσεις, με το ιδιαίτερο γράψιμο του Αριστείδη Κουδουνάρη και αυτό είναι ακόμη ένα στοιχείο που κάνει ενδιαφέρον το βιβλίο, ιδίως για όσους μπορούν να αναγνωρίσουν συγκεκριμένες συμπεριφορές. Όπως εύστοχα σημειώνει στον πρόλογο του βιβλίου ο Γιάννης Τουμαζής «Μια περιδιάβαση στη Λεμεσό των παιδικών και σχολικών του χρόνων, όπου περιπλανιέται στα σοκάκια, τις οδούς και τις λεωφόρους της Λεμεσού, “κτυπώντας διακριτικά την πόρτα” γνωστών και αγνώστων συμπολιτών του, σε μια πραγματικά υπέροχη προσπάθεια να μας τους συστήσει, εισάγοντάς μας στο υπέροχο αστικό Λεμεσιανό τοπίο μιας άλλης εποχής, που δυστυχώς χάθηκε ανεπιστρεπτί».

Ο Αριστείδης Α. Κουδουνάρης για όποιον τον γνώρισε ήταν μια σπάνια προσωπικότητα, σπανίως σήμερα τις συναντάς, αφειδώλευτα πρόσφερε, ευγενικά προσέφερε, ήταν ένας άνθρωπος άλλης κοπής, ήταν φορέας άλλων αξιών που δυστυχώς χάθηκαν ανεπιστρεπτί.

ΕΝΑ ΞΕΧΩΡΙΣΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

2023

ΤΑ PEANUTS

ΚΥΡΙΑΚΗ

22/01

Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Επαρχίας Λάρνακας επαναλειτούργησε τον Φεβρουάριο του 2022, έπειτα από την ολοκλήρωση των εργασιών ανακαίνισής του.

Μερικές ματιές στα πολιτιστικά του 2022

Υφυπουργείο Πολιτισμού: Σε νέες ράγες μπήκε ο πολιτισμός της χώρας, πρόκληση οι χρόνιες στρεβλώσεις και παθογένειες

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το 2022 το πιο σημαντικό απ' όλα ήταν η δημιουργία υφυπουργείου Πολιτισμού. Ο διορισμός του πρώτου υφυπουργού Πολιτισμού ανακοινώθηκε επίσημα τη Μεγάλη Τετάρτη, 20 Απριλίου 2022 και τη θέση έλαβε ο Γιάννης Τουμαζής, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα επίσημα στις 4 Ιουλίου και κλήθηκε να διαχειριστεί σωρεία προβλημάτων, χρονίζοντων προβλημάτων και χρόνιων παθογενειών. Οπωσδήποτε η δημιουργία του υφυπουργείου Πολιτισμού έδωσε θάρρος στον καλλιτεχνικό κόσμο και δημιούργησε ελπίδες για μια νέα αρχή στα πολιτιστικά πράγματα του τόπου. Σε γενικές γραμμές τα πράγματα κινήθηκαν στα ίδια ήσυχια νερά, με το ζήτημα της συμμετοχής του ΘΟΚ στην Επίδαυρο να ταραξεί λίγο τα νερά, όπως και οι απειλές για κλείσιμο θεάτρων. Κινηματογραφικά και φεστιβαλικά πήγαμε καλά, όπως και στο βιβλίο, με το ζήτημα μιας νέας Κυπριακής Βιβλιοθήκης να μένει ακόμα σε εκκρεμότητα. Στα εικαστικά μεγάλο φιάσκο ήταν η μη συμμετοχή της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Μπιενάλε Λάρνακας, λόγω πολύ κακού συντονισμού υπουργού με τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες. Μουσειακά επίσης είχαμε το άνοιγμα του Αρχαιολογικού Μουσείου Λάρνακας και την υπογραφή της σύμβασης κατασκευής του νέου Κυπριακού Μουσείου στη Λευκωσία.

ΜΟΥΣΕΙΑ – ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Η υπογραφή της σύμβασης κατασκευής του νέου Κυπριακού Μουσείου στη Λευκωσία, η ανακαίνιση του Αρχαιολογικού Μουσείου Λάρνακας και τα εγκαίνια του εναλίου πάρκου, προσβάσιμο για τους πολίτες, στο αρχαίο λιμάνι της Αμαθούντας είναι τα σημαντικότερα μουσειακά νέα του 2022. Εξίσου σημαντική είναι και η θεσμοθέτηση από το υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών η δωρεάν είσοδος σε 12 Μουσεία του Τμήματος Αρχαιοτήτων, που εμπίπτει στη δράση «Μουσεία για Όλους» του υπουργείου. Στα μακροπρόθεσμα σχέδια του υπουργείου, τα οποία αναμένουμε να υλοποιηθούν το συντομότερο, όπως είχε πει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο κ. Καρούσος, είναι η δημιουργία Διεθνούς Καταπολέμησης Αρχαιοκαπιλίας και η δρομολόγηση κατασκευής νέου μουσείου στη Λεμεσό. Επίσης, αναμένουμε να δούμε πώς θα προχωρήσει η ενσωμάτωση του Τμήματος Αρχαιοτήτων στο υφυπουργείο Πολιτισμού.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Τα φεστιβάλ για το 2022 που διοργανώθηκαν από ιδιωτικούς φορείς, με χορηγία και από το κράτος, πήγαν αρκετά καλά και για μία ακόμη χρονιά άφησαν το πολιτιστικό τους αποτύπωμα. AnimaFest στη Σαλαμιού, Φέγγαρος στον Κάτω Δρυ, Windcraft στα Κατύδατα, αλλά και το Ξαρκής, το AfroBanana και άλλα έφεραν κοντά μουσικούς και μικρομπαλάνες του animation με το κυπριακό κοινό. Ενδιαφέρουσες δράσεις είχαν και το Buffer Fringe Performing Arts Festival, το οποίο προσπαθεί να ενώσει τη μοιρασμένη Λευκωσία, έστω με ένα νήμα καλλιτεχνικό. Το Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος είχε μία αξιόλογη παρουσία με τις πέντε παραγωγές του, που ανέβηκαν σε Αρχαίο Ωδείο Πάφου, Αρχαίο Θέατρο Κουρίου και Σχολή Τυφλών στη Λευκωσία.

σία με τις πέντε παραγωγές του, που ανέβηκαν σε Αρχαίο Ωδείο Πάφου, Αρχαίο Θέατρο Κουρίου και Σχολή Τυφλών στη Λευκωσία. Στα αρνητικά για ακόμη μία χρονιά το Διεθνές Φεστιβάλ Κύπρια, το οποίο όπως ήλθε πέρασε, χωρίς κανένα πολιτιστικό αντικτύπο. Πάντως, όπως ανακοίνωσε ο υφυπουργός Πολιτισμού τον Δεκέμβριο, τα Κύπρια αλλάζουν χαρακτηριστήρα και κλείνουν τον κύκλο ζωής τους, εξαγγέλλοντας εξειδικευμένο χορηγικό Πρόγραμμα για τη στήριξη του θεσμού της διοργάνωσης μονοθεματικών και πολυθεματικών φεστιβάλ τεχνών στην Κύπρο. Ομοίως και το Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας, που με τον κουτσουρεμένο προϋπολογισμό του, την αργοπορία στην ανακοίνωση του προγράμματος, δεν άφησε ούτε αυτό το αποτύπωμά του.

“
Το 2022 το πιο σημαντικό απ' όλα ήταν η δημιουργία υφυπουργείου Πολιτισμού. Ο διορισμός του πρώτου υφυπουργού Πολιτισμού ανακοινώθηκε επίσημα τη Μεγάλη Τετάρτη, 20 Απριλίου 2022 και τη θέση έλαβε ο Γιάννης Τουμαζής.

ΘΕΑΤΡΟ

Τα θεατρικά πράγματα στην Κύπρο έκλεισαν το 2022 με τα παράπονα από τα Θέατρα Ένα, Θέατρο Ανεμώνια και Θέατρο Versus, για τη χαμηλή χρηματοδότησή τους από το Σχέδιο Θυμέλη. Απειλές για κλείσιμο και άλλες ενέργειες τελικά τους απέφεραν επιπλέον χρήματα, με έκτακτη χορηγία από το υφυπουργείο Πολιτισμού, με πολλά σχήματα από το ελεύθερο θέατρο να μένουν εκτός και από αυτόν τον έκτακτο μπουναμά. Η χρηματοδότηση του ελεύθερου θεάτρου εξακολουθεί να είναι μια δύσκολη εξίσωση. Σημαντικό ζήτημα για τα θεατρικά μας πράγματα είναι και η συμμετοχή ή όχι του Θεατρικού Οργανισμού Κύπρου στο Φεστιβάλ Επιδαύρου. Η συμμετοχή ή όχι με Κύπριο σκηνοθέτη και εν προκειμένω με τον Κώστα Σιλβέστρο, πρόταση που απορρίφθηκε από την καλλιτεχνική διευθύντρια του Φεστιβάλ Κατερίνα Ευαγγελάτου. Εν τέλει, αν και ο ΘΟΚ ανακοίνωσε πως ο Οργανισμός θα πάει στην Επίδαυρο με τον εξ Ελλάδος σκηνοθέτη Γιώργο Παπαγεωργίου, με το μεγαλύτερο όμως μέρος του θιάσου να είναι κυπριακό, αυτό δεν έγινε, λόγω άρνησης τελικά του κ. Παπαγεωργίου να αποδεχθεί τελικά την πρόταση, έτσι ο ΘΟΚ δεν θα δώσει το παρών του στο αργολικό θέατρο. Για ακόμη μία χρονιά το θέμα πήρε διαστάσεις περισσότερο πολιτικές παρά καλλιτεχνικές... και το ερώτημα τώρα είναι ποιος είναι ο χαμένος. Σημαντικό είναι να θυγεί για ακόμη μία φορά η ταχύτητα ανεβάσματος και λήξης των παραστάσεων, που λειτουργεί αρνητικά για τη θεατρική πράξη, με την προχειρότητα πολλές φορές να γίνεται κανονικότητα. Και επανέρχο-

μαι και πάλι στην ανάγκη εξεύρεσης τρόπων ανάπτυξης της θεατροφιλίας και αύξησης του κοινού.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Εκτός από τις διάφορες εκθέσεις που διοργανώθηκαν σε ολόκληρη τη χώρα, τις συμμετοχές Κυπρίων δημιουργών σε διάφορες χώρες εκτός Κύπρου (Μαρία Λοϊζίδου, στην έκθεση Dream On, που διοργανώνει ο NEON, Χάρης Επαμεινώνδα στη Μανιφέστα στην Πρίστινα, Έφρη Σπύρου-BAM Biennale Arcipelago Mediterraneo) αυτό που σημάδεψε το 2022 ήταν η απουσία της Κύπρου από την Μπιενάλε της Βενετίας, μετά από τους χειρισμούς των Πολιτιστικών Υπηρεσιών, του Υπουργείου Παιδείας διά του υπουργού Πρόδρομου Προδρόμου. Για το ζήτημα είχε διαταχθεί εσωτερική έρευνα, αλλά απ' ό,τι φαίνεται δεν έχει προχωρήσει ή δεν ευρέθη τίποτε το μεμπτό. Το αποτέλεσμα είναι ότι η Κύπρος διά της αβελτηρίας της Πολιτείας κατάφερε να μην είναι παρούσα στη Βενετία. Ελπίζουμε ότι οι διαδικασίες για το 2024 θα προχωρούν. Ξεχώρισα την έκθεση στην Καλαβασό «UnderMining-ΕκΜετάλλευσις» που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Πολιτιστικής Αποκέντρωσης του υφυπουργείου Πολιτισμού, με 10 καλλιτέχνες από την Κύπρο, την Ελλάδα, την Μάλτα και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η ΣΠΕΛ σιγά-σιγά βρίσκει τον βηματισμό της, με ενδιαφέρουσες εκθέσεις, όπως η τρέχουσα «In The Sea of The Setting Sun». Αναμένω τώρα πλέον με το υφυπουργείο Πολιτισμού περισσότερες εκθεσιακές προτάσεις από το εξωτερικό.

Το Διεθνές Φεστιβάλ Αρχαίου Ελληνικού Δράματος είχε μία αξιόλογη παρουσία με τις πέντε παραγωγές του, που ανέβηκαν σε Αρχαίο Ωδείο Πάφου, Αρχαίο Θέατρο Κουρίου και Σχολή Τυφλών στη Λευκωσία.

Πολύ ενδιαφέρουσα η έκθεση στην Καλαβασό «UnderMining-ΕκΜετάλλευσις» που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος Πολιτιστικής Αποκέντρωσης του υφυπουργείου Πολιτισμού, με 10 καλλιτέχνες από την Κύπρο, την Ελλάδα, την Μάλτα και τις Ηνωμένες Πολιτείες.

Ο χορός, παρά τα εγγενή προβλήματά του, αισθάνομαι πως βρίσκεται σε πολύ καλή φάση και με περισσότερη θεσμική στήριξη, αλλά και επικοινωνία με εν δυνάμει κοινά θα δώσουν στον χορό περισσότερη ώθηση. Η φωτογραφία από το έργο της Έλενας Αντωνίου «Landscape».

ΧΟΡΟΣ

Τα χορογραφικά φεστιβάλ και το 2022 διοργανώθηκαν με επιτυχία, σε Λεμεσό και Λευκωσία. Επίσης, οι Στέγες Χορού στις δύο αυτές πόλεις παράγουν σημαντικό έργο, προς όφελος της χορογραφικής κοινότητας της χώρας, όπως και άλλες ομάδες, όπως η Νέα Κίνηση, το Αμφίδρομο Χοροθέατρο. Σημαντική η προαγωγή της Ιωάννας Αβραάμ, της Κύπριας χορεύτριας στην Κρατική Ορχήστρα της Βιέννης, σε κορυφαία χορεύτρια (First Soloist), μετά την παράσταση «Onegin» του John Cranko, από τον διευθυντή του Μπαλέτου Martin Schlapfer. Αλλά και η συμμετοχή της Εύης Δημητρίου της ομάδας Εν δράσει με το «genes and tonic», στο SIDance Festival στη Σεούλ, Κορέα. Ωραιές και ενδιαφέρουσες δουλειές έδειξαν και η Έλενα Αντωνίου με το «Landscape», ο Αλέξης Βασιλείου με το «Σάκρα», καθώς και ο Φώτης Νικολάου με το «Ο dark, dark, dark», που παρουσιάστηκε στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας. Ο χορός, παρά τα εγγενή προβλήματά του, αισθάνομαι πως βρίσκεται σε πολύ καλή φάση και με περισσότερη θεσμική στήριξη, αλλά και επικοινωνία με εν δυνάμει κοινά θα δώσουν στον χορό περισσότερη ώθηση.

ΒΡΑΒΕΥΣΕΙΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Σημαντικές ήταν και οι βραβεύσεις από την Ακαδημία Αθηνών στους Μάριο Ι. Ηλία, Ευφροσύνη Ηγουμενίδου και Έλλη Χατζηγεωργίου που βραβεύτηκαν για το επιστημονικό και καλλιτεχνικό τους έργο. Στην τάξη των Γραμμάτων και των Καλών Τεχνών ο συνθέτης Μάριος Ιωάννου Ηλία έλαβε το «Βραβείο Σπύρου Μοτσενίγου» για το επετειακό συμφωνικό έργο του για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, με τίτλο «Ελευθερία» που παρουσιάστηκε στον χώρο της Ρωμαϊκής Αγοράς στις 27/09/2021, η καθηγήτρια Ευφροσύνη Ριζοπούλου Ηγουμενίδου τιμήθηκε με το Λυκούργειο Βραβείο για το έργο της με τίτλο «Κατάστιχον Περιουσίας του Δραγουμάνου της Κύπρου Χατζηγεωργάκη Κορνέσιου, Συμβολή στην έρευνα του υλικού, κοινωνικού και πνευματικού βίου της Κύπρου κατά τον 18ο και τις αρχές του 19ου αιώνα» Ίδρυμα Αναστάσιος Γ. Λεβέντης, (Εκδόσεις ΚΕΡΑΜΟΣ, Λευκωσία 2020). Η Έλλη Χατζηγεωργίου, έλαβε το Βραβείο Μιχαήλ Ν. Κοκολογιάννη για τη βράβευση πρωτότυπης επιστημονικής μελέτης δημοσιευμένης ή αδημοσίευτης, με θέμα τη διδασκαλία της Φιλοσοφίας σε παιδιά ηλικίας κάτω των 9 ετών. Επίσης η Ακαδημία απένειμε το **Βραβείο Ελένης και Πάνου Ψημένου** για «δημοσιευμένο έργο, που αναφέρεται στην Νεοελληνική Ιστορία ή Φιλολογία από το 1669 μέχρι σήμερα», με χρηματικό έπαθλο 1.500 ευρώ, στη **καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κύπρου Έλσα Χατζηπαναγιώτη-Sangmeister** για το βιβλίο της, «Η «άδελος» ιστορία του ιατροφιλόσοφου Ευστάθιου. Επιστήμη και νεωτερικές ιδέες στη νοτιοανατολική Ευρώπη του όψιμου Διαφωτισμού» (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2021).

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Το 2022 στον κινηματογράφο τα πράγματα πήγαν καλά, αυξήθηκε και το

Τα χορογραφικά φεστιβάλ και το 2022 διοργανώθηκαν με επιτυχία, σε Λεμεσό και Λευκωσία. Επίσης, οι Στέγες Χορού στις δύο αυτές πόλεις παράγουν σημαντικό έργο, προς όφελος της χορογραφικής κοινότητας της χώρας.

κονδύλι που δόθηκε στον τομέα, κατά 500.000 ευρώ κάτι που είναι σημαντικό. Τα κινηματογραφικά φεστιβάλ στη χώρα είχαν αξιόλογη παρουσία, ενώ και εγχώριες ταινίες πήγαν πολύ καλά σε διεθνές επίπεδο, όπως η «Δάφνη» της Τώνιας Μισιαλή, με τη Νιόβη Χαραλάμπους να κερδίζει το Βραβείο Γυναικείας Ερμηνείας στο Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους της Δράμας, και συμμετοχή της ταινίας στο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους του Clermont-Ferrand. Επίσης, η ταινία της Γιάννας Αμερικάνου «Dog» έλαβε το βραβείο της καλύτερης ταινίας Μειοψηφικής Συμπαγωγής στα Βραβεία IPIΣ της Ελληνικής Ακαδημίας Κινηματογράφου. Η ταινία διεκδίκησε τρία βραβεία Β΄ Ανδρικό ρόλου, Βραβείο Μειοψηφικής Συμπαγωγής και Βραβείο Πρωτοεμφανιζόμενου Σκηνοθέτη. Ο Γιώργος Τσαγγάρης, με την πειραματική ταινία μικρού μήκους animation «Τελευταίες Βιέννης, στο διεθνές Διαγωνιστικό Τμήμα του, έλαβε το 1ο Βραβείο Καλύτερης ταινίας. Το ντοκιμαντέρ μεγάλου μήκους «The Stray Story: A Documentary», σε σκηνοθεσία και παραγωγή της Χριστίνας Γεωργίου

έλαβε εντός του 2022 αρκετές διακρίσεις. Βραβείο συνολικής προσφοράς από το Διεθνές Φεστιβάλ Animation της Ουγγαρίας Prímaníma απονεμήθηκε στον ιδρυτή και διευθυντή του Διεθνούς Φεστιβάλ Animation Κύπρου στην Ύπαιθρο «Όψεις του Κόσμου» Γιώργο Τσαγγάρη. Το βραβείο «My beloved Animation» αφορούσε την προσφορά στην τέχνη του ανεξάρτητου σινεμά animation από το Διεθνές Φεστιβάλ Prímaníma, που φέτος διεξήχθη για 10η φορά, από τις 5 μέχρι τις 8 Οκτωβρίου στο Μπουντάερς, έξω από τη Βουδαπέστη στην παρουσία πολλών διεθνών και ντόπιων καλεσμέ-

των. Με επιτυχία διοργανώθηκαν και το 2022 το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους, το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες, το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ, το Φεστιβάλ Εναλλακτικού Κινηματογράφου, το Animafest, τα οποία γίνονται παράθυρο στον κόσμο για τον/την Κύπριο/α σινεφίλ. Εξαιρετικά ενδιαφέρον και το Queer Wave 2022, το οποίο έφερε στη χώρα ταινίες από τον χώρο του queer κινηματογράφου, και με κυπριακές συμμετοχές.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ - ΚΕΝΤΡΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Για την Κυπριακή Βιβλιοθήκη λίγα έχουν γίνει, εκτός από την ένταξή της στο Υφυπουργείο Πολιτισμού. Ο υφυπουργός Γιάννης Τουμαζής σε συνέντευξη Τύπου δήλωσε πως εντός του 2023 θα γίνει η προκήρυξη του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για την ανέγερση σύγχρονου κτηρίου της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, στην περιοχή της Αρχιγραμματείας σε χώρο που έχει εγκριθεί και χωροθετηθεί στο τοπικό σχέδιο Λευκωσίας. Η παρούσα κατάσταση της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, πάντως, δεν περιποιεί τιμή στην Πολιτεία. Προς κλείσιμο πάει και το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών, αφού δεν φαίνεται να υπάρχει κανένα ενδιαφέρον από πλευράς επίσημης Πολιτείας να αναπληρώσει τα κενά που υπάρχουν. Η δε μεταφορά στην έδρα του Κέντρου των υπηρεσιών του υφυπουργείου Πολιτισμού μάλλον δυσχεραίνει τη λειτουργία του Κέντρου. Σημειώνουμε ότι στο Κέντρο υπάρχουν τα σημαντικά Λαογραφικό Αρχείο, Αρχείο Προφορικής Παράδοσης, Αρχείο Παλαιών Πολεμιστών και εξειδικευμένη κυπριολογική βιβλιοθήκη.

ΒΙΒΛΙΟ

Ο υφυπουργός Πολιτισμού Γιάννης Τουμαζής επισκέφθηκε την 73η διεθνή έκθεση βιβλίου της Φρανκφούρτης, μία κίνηση που τη θεωρώ πολύ σημαντική για το βιβλίο στην Κύπρο. Σε ανακοίνωση, μάλιστα, του υφυπουργείου η επίσημη εκπροσώπηση της Κύπρου σε εκθέσεις, όπως αυτή της Φρανκφούρτης, συγκαταλέγεται στις σημαντικότερες επιδιώξεις του υφυπουργείου Πολιτισμού. Σημαντικά είναι και τα εγχώρια Φεστιβάλ Βιβλίου, όπως το Nicosia Book Fest και το Limassol Book Fair. Σε επίπεδο εκδόσεων πολύ σημαντική ήταν η βράβευση της Λουίζας Παπαλοΐου για το μυθιστόρημά της «Το βουνί», με το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος της Ελλάδας (εξ ημισείας με τον Νίκο Δαββέτα για το έργο του «Άντρες χωρίς άντρες»). Επίσης, στις Βραχείες Λίστες Κρατικών Λογοτεχνικών Βραβείων 2022 (Εκδόσεις 2021) είχαμε για το Κρατικό Βραβείο Διηγήματος - Νουβέλας 2022: το «Τι είναι ένας κάμπος» της Νάσας Διονυσίου, στις Βραχείες Λίστες Κρατικών Βραβείων Παιδικού Βιβλίου 2022 (Εκδόσεις 2021) βρέθηκε ξανά η Άννα Κουμπάνου για το «Ο Φοίβος και η φάλαινα». Σημαντική δραστηριότητα στον χώρο του βιβλίου έδειξε και ο Όμιλος Λογοτεχνίας και Κριτικής, ο οποίος με σταθερό προγραμματισμό διοργανώνει διαλέξεις, ημερίδες και συνέδρια, ενώ έχει πολύ ενδιαφέρον εκδοτικό πρόγραμμα.

“
Ο υφυπουργός Γιάννης Τουμαζής σε συνέντευξη Τύπου δήλωσε πως εντός του 2023 θα γίνει η προκήρυξη του αρχιτεκτονικού διαγωνισμού για την ανέγερση σύγχρονου κτηρίου της Κυπριακής Βιβλιοθήκης, στην περιοχή της Αρχιγραμματείας.

Με επιτυχία διοργανώθηκαν και το 2022 το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους, το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογραφικές Μέρες, το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ, το Φεστιβάλ Εναλλακτικού Κινηματογράφου, το Animafest, τα οποία γίνονται παράθυρο στον κόσμο.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ANNE FRANK FONDS

JOSEPH LOSSAUX JR

JULIAN SILKINS

JOHAN PATRICKY

ESTATE BERNDT & HILLA BECHER

ΤΕΛ ΑΒΙΒ

Οι εικόνες του Πολόνσκι

Γεννημένος στο Κίεβο το 1973, αλλά από 8 ετών στο Ισραήλ, ο Ντέιβιντ Πολόνσκι είναι από τους πιο γνωστούς εικονογράφους στη χώρα. Η πρώτη έκθεση αφιερωμένη στο έργο του παρουσιάζεται αυτήν την περίοδο στο Μουσείο Τέχνης του Τελ Αβίβ και αποκαλύπτει το εύρος των επιρροών του, ένα υβρίδιο ευρωπαϊκών αναφορών αλλά και συνομιλία με την τοπική κουλτούρα. Ο Πολόνσκι είναι ονομαστός και ως εικονογράφος βιβλίων με χαρακτηριστικό ύφος.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Αναγεννησιακό πορτρέτο

Αυτή η προσωπογραφία γυναίκας (π. 1575), έργο του αναγεννησιακού ζωγράφου Τζοβάνι Μπατίστα Μορόνι, ανήκει πλέον στο Μουσείο Φρικ της Νέας Υόρκης. Στις συλλογές του αμερικανικού μουσείου ανήκουν ήδη έργα Τιτσιάνο και Τιντορέτο. Είναι όμως η πρώτη προσωπογραφία γυναίκας με πολλά στοιχεία για την κοινωνική αναπαράστασή της τον 16ο αιώνα στην Ιταλία. Θα εκτίθεται στην προσωρινή έδρα του μουσείου στην Μάντισον.

ΒΑΣΙΛΕΙΑ

Υπόθεση Γκλάζερ

Η Πινακοθήκη της Βασιλείας εκθέτει τη συλλογή Κουρτ Γκλάζερ (1879-1943), ιστορικού τέχνης και συλλέκτη. Πρωταγωνίστησε στην καλλιτεχνική σκηνή του Βερολίνου την περίοδο 1910-1930 και με τη γυναίκα του Ελζα έφτιαξαν μια αξιοσημείωτη συλλογή. Με την άνοδο των ναζί, καθώς ήταν Εβραίος, δημοπράτησε έργα του και διέφυγε στη Νέα Υόρκη. Το 1933 η Πινακοθήκη της Βασιλείας αγόρασε τα περισσότερα έργα και το 2007 οι κληρονόμοι του Γκλάζερ τα διεκδίκησαν.

ΣΤΟΚΧΟΛΜΗ

Γιόχαν Πατρίσι

Στα 57 του, ο Γιόχαν Πατρίσι είναι εκφραστής ενός ρεύματος κλασικής αναβίωσης στη Σουηδία. Μαθητής του Οντ Νέρντρουμ, στο Οσλο, ο Γιόχαν Πατρίσι είναι εγκατεστημένος στη Στοκχόλμη, όπου δουλεύει κυρίως προσωπογραφίες, αλλά και εσωτερικά και τοπία, επιχειρώντας μια διασύνδεση με τη μεγάλη καλλιτεχνική παράδοση των σκανδιναβικών χωρών. Σπούδασε στην Εθνική Ακαδημία της Νορβηγίας και μαθήτευσε στα μεγάλα μουσεία.

ΣΑΝ ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ

Μπερντ και Χίλα Μπέχερ

Διάσημοι για τις αρχιτεκτονικές φωτογραφίες τους, ο Μπερντ και η Χίλα Μπέχερ είναι στο επίκεντρο της προβολής στο Σαν Φρανσίσκο. Στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της πόλης, η μεγάλη αναδρομική έκθεσή τους συνεχίζεται έως τον Απρίλιο. Συμπληρωματικά, η γκαλερί Φρένκελ δείχνει μια άλλη πτυχή της δουλειάς τους, επικεντρωμένη στις υδατοδεξαμενές, ως тотέμ βιομηχανικής αρχαιολογίας, την περίοδο 1967-2010. Είναι η πέμπτη έκθεση των Μπέχερ σε αυτήν την αίθουσα.

Ενας αιώνας ζωής για το Time, τον θρύλο των περιοδικών

Το 2023, το αμερικανικό περιοδικό Time γιορτάζει έναν αιώνα ζωής. Το πρώτο τεύχος κυκλοφόρησε στις 3 Μαρτίου 1923, με εξώφυλλο τον βετεράνο πολιτικό, πρόεδρο της Βουλής των Αντιπροσώπων τότε, Τζόζεφ Κάνον. Το Time είναι θεσμός όχι μόνο της παγκόσμιας δημοσιογραφίας αλλά και της κουλτούρας της ενημέρωσης όπως αυτή εξελίχθηκε τον περασμένο αιώνα. Επιπλέον, είναι η επιβεβαίωση του «ο τολμών νικά» καθώς ήταν αρχικά η πρωτοβουλία δύο δυναμικών δημοσιογράφων που ήθελαν να δημιουργήσουν ένα νέο περιοδικό που να μη μοιάζει με κανένα. Επί της ουσίας, εκφύραν το ιδησεογραφικό περιοδικό όπως το κατανόησαν οι γενιές του εικοστού αιώνα έως σήμερα, εξελισσοντας τις εικονογραφημένες εφημερίδες του παλαιού κόσμου, του κόσμου που κατέρρευσε με τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, σε κάτι νέο, αξιόπιστο και ελκυστικό.

Το Time επιχείρησε εξ αρχής να προσφέρει μοντέρνα δημοσιογραφία για τον κόσμο που είχε ανατείλει μετά το 1919. Κείμενα έρευνας, διεθνής ματιά, σύντομα και καλειδοσκοπικά νέα, φωτογραφίες και σταδιακά, με την επιτυχία που ήρθε γρήγορα, γραφεία ανταποκριτών σε πολλά μέρη του κόσμου και διεθνείς εκδόσεις. Ήταν μια επανάσταση που έγινε καθημερινότητα.

Το περιοδικό επιβλήθηκε πολύ γρήγορα, με πάρα πολύ υψηλές πωλήσεις, αρχικά στις ΗΠΑ και σταδιακά διεθνώς. Έγινε ταυτόσημο με την έγκυρη ενημέρωση, περισσότερο συντηρητικό μέχρι τη δεκαετία του '60, μετακινούμενο προς το Κέντρο αργότερα, με εξαιρετική κάλυψη διεθνών γεγονότων, πολιτική εμπάθυνα και ανάλυση κοινωνικών και πολιτιστικών θεμάτων. Έγινε πρότυπο για πολλές εκδόσεις παρόμοιου ύφους σε όλον τον κόσμο και ήταν πάντα μπροστά από τα αμερικανικά έντυπα που το ανταγωνίζονταν. Το Time είναι και ένας καθρέφτης για την άνοδο και τη μετάλλαξη του έντυπου περιοδικού Τύπου από τη δεκαετία του 1920 έως την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα, όταν άρχισαν να γίνονται εμφανείς οι αλλαγές στις κοινωνικές συνήθειες. Οι μεταπωλήσεις του τίτλου τις τελευταίες δεκαετίες (από το 2018 ανήκει στον Μαρκ Μπένιοφ της Salesforce) συνοδεύονταν από ραγδαία πτώση των διαφημιστικών εσόδων και πτώση της κυκλοφορίας σε φυσικά σημεία πώλησης, καθώς και συρρίκνωση των συνδρομητών στο έντυπο περιοδικό. Παρ' όλα αυτά, το Time με τη διεθνή παρουσία του, και παρά το κλείσιμο πολλών γραφείων ανταποκριτών και απόλυση πολλών συνεργατών, διατηρεί το κύρος και την επιδραστικότητά του.

Ο Θιόντορ Ρούζβελτ σε ένα από τα πρώτα εξώφυλλα του περιοδικού Time (1923).

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ποιος ήταν ο πατέρας του Ρομέν Γκαρί;

«**Ο πατέρας μου** εγκατέλειψε τη μητέρα μου λίγο μετά τη γέννησή μου», γράφει ο Ρομέν Γκαρί στο ερεθιστικό «Η υπόσχεση της αυγής» (εκδ. Στερέωμα, στην έξοχη μετάφραση της Μαρίας Παπαδήμα).

Ιδιαίτερη περίπτωση ο Γκαρί. Εβραίος της Λιθουανίας, μεγάλωσε στη Γαλλία υπό την προστατευτική φτερούγα της μάνας του. Σταδιοδρόμισε ως διπλωμάτης, ως συγγραφέας, ως σκηνοθέτης, σεναριογράφος, ως αεροπόρος: πέταξε σε πάνω από είκοσι πολεμικές αποστολές βομβαρδισμού κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Τα βιβλία του έγιναν ταινίες από τον Γαβρά και τον Ντασέν, κυκλοφόρησε στα σαλόνια της Νέας Υόρκης και του Λος Άντζελες, λάτρεψε με πάθος τα γυναικεία οπίσθια και ερωτεύτηκε σφόδρα την Τζίν Σίνμπεργκ.

«**Στη ζωή μου μπήκε πραγματικά μετά τον θάνατό του και μ' έναν τρόπο που δεν θα ξεχάσω ποτέ**».

Ο θάνατος της τελευταίας, από ναρκωτικά το 1979, λέγεται πως οδήγησε τον ίδιο στην αυτοκτονία ένα χρόνο μετά, στο Παρίσι. Ήταν μόλις 45 ετών. Η χορταστική «Υπόσχεση της αυγής» είναι η αυτοβιογραφία του – διανθισμένη πάντως με διαστρεβλώσεις και μυθολογίες. Όχι πως έχει σημασία αυτό. Είναι η αφήγηση ενός γεννημένου μυθιστοριογράφου κι ως νοθεύει τα ίχνη της ζωής του κατά πως τον βολεύει αφηγηματικά.

Ο πατέρας του όντως εγκατέλειψε μάνα και παιδί κι έκανε άλ-

Ο Ρομέν Γκαρί, με τη στολή του μάχιμου αεροπόρου, κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτοκτόνησε το 1980.

λη οικογένεια. Στο δέκατο τέταρτο κεφάλαιο της «Υπόσχεσης», ο Γκαρί μας εξομολογείται πως όποτε βρίσκονταν, πατέρας και γιος, ο πρώτος ήταν αμύχανος «μα πολύ ευγενικός».

Λέει ο Γκαρί: «Στη ζωή μου μπήκε πραγματικά μετά τον θάνατό του και μ' έναν τρόπο που δεν θα ξεχάσω ποτέ». Ξέρει πως ο πατέρας του χάθηκε, μαζί με τη νέα του οικογένεια, στους θαλάμους αερίων των ναζί. Πηγαίνοντας όμως το 1956 να παραλάβει το Γκονκούρ στο Παρίσι, ο Γκαρί θα λάβει ένα γράμμα από έναν «Σοντερκομάντο», Εβραίο που συνόδευε άλλους Εβραίους στους θαλάμους αερίων.

Στο γράμμα του, ο άνθρωπος αυτός θα του αποκαλύψει πως ο πατέρας του πέθανε λίγα μέτρα προτού εισέλθει στον φονικό θάλαμο. Ο τρόμος φαίνεται πως έκα-

νε την καρδιά του να ραγίσει. Ο άγνωστος έγραψε στον Γκαρί για να τον ευχαριστήσει: δεν πρόλαβε τη φρίκη ο πατέρας του· πέθανε μερικά λεπτά πριν εισέλθει στην επί της Γης άβυσσος.

Ο Γκαρί βρίσκεται στα γραφεία του περιώνυμου γαλλικού περιοδικού NRF, φορώντας κοστούμι από Λονδρέζο ράφτι και όλα του τα παράσημα. Είναι έτοιμος να λιποθυμήσει. Θα τον συντρίξει ο Αλμπέρ Καμύ επιτόπου.

Να είναι μία ακόμα προσωπική μυθολογία όλο αυτό; Τι σημασία έχει; Η καταληκτική αποστρόφη του Γκαρί συμπυκνώνει εκπληκτικά τον όποιο μύθο και την όποια αλήθεια, καθιστώντας τον πατέρα του πατέρα όλων μας: «Ο άντρας που είχε πεθάνει μ' αυτόν τον τρόπο ήταν για μένα ένας ξένος, όμως εκείνη την ημέρα έγινε μια για πάντα ο πατέρας μου».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Η επιστροφή του ασώτου

Η μακροσκελής συνομιλία του Νικ Κέιβ με τον Σον Ο' Χάγκαν αποκαλύπτει τη ριζική μεταμόρφωση που βίωσε ο καλλιτέχνης μετά την απώλεια του γιου του Αρθουρ.

Ανακάλυψα τον Νικ Κέιβ στα 16 μου, ακούγοντας ξανά και ξανά στο πικάπ τα βινύλια του «Tender Prey» και του «The Good Son». Πολύ σύντομα είχα την ευκαιρία να τον δω ζωντανά σε συναυλία κι έκτοτε ακολούθησαν αρκετές ακόμη, μέχρι να αποστασιοποιηθώ για κάποια χρόνια, και να επανέλθω εσχάτως, απολαμβάνοντας επαναλαμβανόμενα ένα απ' τα πιο πρόσφατα και πιο ιδιосυγκρασιακά άλμπουμ του, το «Ghosteen». Ο έφηβος εαυτός μου είχε γοητευτεί απ' τον δυναμισμό, τον λυρισμό και την τρομακτική ενέργεια του τραγουδιστή. Σε κάποιες φάσεις, στη σκηνή ο Αυστραλός έμοιαζε με κάποιο είδος αφιονισμένου ιεροκήρυκα. Απ' τις σπαραξικάριδες μελωδίες μεταπηδούσε σαν δαιμονισμένος σε φρενήρεις ρυθμούς με επαναλήψεις και ανατριχιαστικά μοτίβα. Ο Κέιβ ήξερε πώς να παίζει με τα συναισθήματα των ακροατών του. Η μουσική του σε καλούσε να μυηθείς σ' ένα άγριο και αλλόκοτο σύμπαν. Δεν με έβρισκαν σύμφωνο πάντοτε όλες του οι επιλογές. Μου ήταν αδύνατο, για παράδειγμα, να ακούσω το πρώτο του συγκρότημα, τους Birthday Party, όπως μου ήταν αδύνατο να ακούσω και το ντουέτο με την Κάιλι Μινόγκ. Αλλά και η συνομιλία του με την Παλαιά Διαθήκη δεν μπορώ να πω ότι με ενθουσίαζε πάντα.

Ο Νικ Κέιβ είναι ένας ζωντανός θρύλος, αλλά κι ένας ιδιαίτερος καλλιτέχνης της εποχής του. Σμίλεψε μια ενδιαφέρουσα περσόνα και την υπηρέτησε πιστά για δεκαετίες. Ήγινε ένας εναλλακτικός ροκ σταρ, πολύ αγαπητός μάλιστα στη χώρα μας. Στο βιβλίο «Πίστη, ελπίδα και πόνος» (μτφρ. Βάσια Τζανακάρη, εκδ. Κλειδάριθμος), ακούμε έναν Κέιβ μεταμορφωμένο. Η εικόνα του εξεγερμένου δανδή, του καταδικασμένου ποιητή, ξεθωριάζει και στη θέση της αναδύεται το πορτρέτο ενός 65χρονου άν-

JOHN SHERREY/INVISION J&P

Ο άνθρωπος που κάποτε χτυπιόταν μανιασμένα στη σκηνή, σήμερα βρίσκει καταφύγιο στον Θεό. Επισκέπτεται εκκλησίες, προσεύχεται, κάνει διαλογισμό, διαβάζει την Αγία Γραφή ξανά και ξανά.

Χωρίς αμφιβολία, η κομβική στιγμή της ζωής του Νικ Κέιβ ήταν ο θάνατος του 15χρονου γιου του, Αρθουρ.

δρα που κάνει συνέχεια κιούμορ για τα βαμμένα του μαλλιά και μιλάει με σύνεση για τη ζωή, τον Θεό και τον θάνατο. Χωρίς αμφιβολία, η κομβική στιγμή της ζωής του Κέιβ ήταν ο θάνατος του 15χρονου γιου του, Αρθουρ. Ο άνθρωπος που κάποτε χτυπιόταν μανιασμένα στη σκηνή σήμερα βρίσκει καταφύγιο στον Θεό. Επισκέπτεται εκκλησίες, προσεύχεται, κάνει διαλογισμό, διαβάζει την Αγία Γραφή ξανά και ξανά. Αυτή είναι η καθαρτήρια οδός του, μαζί με τη σκληρή δουλειά. Ταυτόχρονα, ανακαλύπτει την κεραμική και γαντζώνεται απ' τις δημόσιες εξομολογήσεις στο μπλογκ του, The Red Hand Files.

Η μακροσκελής συνέντευξη του στον Χάγκαν είναι η εύγλωττη απόδειξη αυτής της μεταμόρ-

φωσης. Ο νάρκισσος μετατρέπεται σε ταπεινό δούλο και ζητάει άφεση αμαρτιών. Το εξομολογητικό κείμενο είναι ιδιαίτερα συγκινητικό, ακόμη και σ' αυτούς που δεν έχουν ακούσει ποτέ τη μουσική του. Υπάρχουν στιγμές που θέλεις απλά να σταματήσεις και να αγκαλιάσεις τον βασανισμένο συνάνθρωπο. Οι σελίδες στάζουν πόνο και ελκρινή μεταμέλεια. Οσοι μεγαλώσαμε με τα τραγούδια του βρίσκουμε εδώ έναν ισχυρό σύμμαχο για να συνεχίσουμε την πορεία προς τη συμφιλίωση με τα δεινά και τα παράδοξα αυτού του κόσμου. Ο τραγουδοποιός πήγε στην κόλαση και γύρισε. Τα νέα που φέρνει είναι σκληρά, αλλά όχι πρωτόγνωρα. Υπάρχει ακόμη αρκετή ομορφιά εκεί έξω για να ανακαλύψουμε. Τώρα ο Κέιβ δεν έχει ανάγκη τα ναρκωτικά και τις ασωτίες. Έχει ξεφλουδίσει το κρεμμύδι και ξέρει τι βρίσκεται στον πυρήνα κάθε απόπειρας ελέγχου του κόσμου. Παραδίδεται στο ένστικτό του και γράφει στίχους που συνομιλούν με το άλογο. Μιλάει με το συναισθημα γιατί κατάλαβε ότι εκεί κρύβονται πολλά απ' τα μεγάλα

μυστικά της ύπαρξης: στα δημιουργικά του έργα. Εκεί όπου αποτυγχάνουν όλα, οι επιστήμες, οι τεχνολογίες, οι οργανωμένες θρησκείες, λάμπει ο δρόμος της τέχνης. Ο καλλιτέχνης μοιάζει με τον ιερέα, με τη διαφορά ότι αυτός δεν προσπλυτίζει. Ιερουργεί για να σώσει τον εαυτό του, όπως κάνουμε όλοι, και στην πορεία όσοι ταυτίζονται μαζί του, τον συμπονούν, δίνοντάς του δύναμη. Ο καλλιτέχνης δεν είναι μεσσίας για να τον ακολουθείς.

Όταν ο Κέιβ ήταν δώδεκα χρόνων, τον ρώτησε ο πατέρας του πώς είχε συνεισφέρει στον κόσμο. Τι να απαντήσει ένα δωδεκάχρονο παιδί σ' αυτή την ερώτηση; Ρώτησε λοιπόν τον πατέρα του τι είχε κάνει εκείνος για τον κόσμο, κι εκείνος του έδειξε με περισσή περηφάνια ένα διηγήμα που είχε δημοσιεύσει σε ένα περιοδικό όταν ήταν νέος. «Αυτή ακριβώς είναι η παράξενη εγωπάθεια του δημιουργικού ατόμου», λέει ο Κέιβ, συμπληρώνοντας: «Αν ο δωδεκάχρονος γιος μου με ρωτούσε τι είχα κάνει για να προσφέρω κάτι στον κόσμο, ελπίζω ότι θα του ανακάτευα τα μαλλιά και θα έλεγα “έκανα εσένα, μικρέ”». Είναι ολοφάνερο στον εξωτερικό παρατηρητή αυτό που συμβαίνει εδώ. Ο γιος προσπαθεί με νύχια και δόντια να λάβει την προσοχή του πατέρα, ο οποίος όμως βιώνει μια μεγάλη ματαιώση και δεν μπορεί να του τη δώσει. Ο γιος αναλαμβάνει να εκπληρώσει στο μέγιστο και με κάθε δημιουργικό τρόπο το ματαιωμένο όνειρο του πατέρα, έλκοντας ταυτόχρονα και την προσοχή του. Μπίνγκο! Με μία κίνηση, εκπληρώνονται δύο στόχοι. Ο γιος μεγαλώνει και γίνεται ο ίδιος πατέρας. Η διαδρομή του δεν είναι ανέφελη. Έχει κάνει μεγάλο αγώνα για να αντισταθεί στην ηρωίνη, είναι ήδη ένας αναγνωρισμένος ροκ σταρ. Όταν χάνει το παιδί του καταλαβαίνει το τραύμα και δεν θέλει να το διαιωνίσει, γι' αυτό κι επιχειρεί την ανατροπή. Η τέχνη από μνήυμα γίνεται μέσο, μέσο αυτοθεραπείας. Και ο άσωτος γιος επιστρέφει –πάντα μεταμορφωμένος– με σπουδαία νέα στις αποσκευές του.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Δυναμική επαναφορά ενός ξεχασμένου μοντερνιστή

Β. Π. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗΣ
Ο κουρασμένος της νδονής
(Εξομολογήσεις σ' ελεύθερο ρυθμό)
εκδ. Κίχλη, σελ. 126

Ο κοινός αναγνώστης θα διαβάσει έκπληκτος ένα άγνωστο μέχρι τώρα πρώιμο ελληνικό μοντερνιστικό ποίημα, με πολύ ζωντανή εικονοποιία. Ο φιλόλογος, ο κριτικός, θα παρακολουθήσει την οξεία επιχειρηματολογία της επιμελήτριας της έκδοσης Αλεξάνδρας Σαμουήλ. Η ποιητική σύνθεση ανήκει στον Βασίλη Μεσολογγίτη (1906-1988) και έχει ως θέμα της, όπως επισημαίνει η Σαμουήλ, την είσοδο του ρομαντικού ποιητή στη (μοντέρνα) πόλη. Όπως σημειώνεται, ο Μεσολογγίτης παραμένει στη μνήμη παλαιότερων γενιών ως κωμικός ηθοποιός και ως πρόεδρος του σωματίου των ηθοποιών. Φαίνεται ωστόσο πως ο «Κουρασμένος της νδονής», που επί χρόνια λάνθανε μέχρι να έρθει στο φως το 2010 χάρη στη μελέτη της Χρυσόθεμης Σταματοπούλου-Βασιλάκου (εκδ. Παπαζήση 2010), έχει, όπως γράφει η Σαμουήλ, «ιδιαίτερο ιστορικό και κριτικό ενδιαφέρον» καθώς «είναι το πρώτο έργο σε πραγματικά μοντερνιστικό ελεύθερο στίχο που δημοσιεύτηκε αυτοτελώς». Μολονότι πρόκειται

για ακαταστάλαχτο ποίημα του εικοσάχρονου μόλις Μεσολογγίτη, το οποίο ο νεαρός γαλλοτραφής Κωνσταντινουπολίτης κυκλοφόρησε το 1926, δεν είναι αδιάφορο έργο. Όπως φαίνεται από τη μελέτη της Σαμουήλ, η κριτική της εποχής το άφησε

να περάσει απαρατήρητο. Αρραγε αυτό συνέβη επειδή παραήταν επαναστατικό για να το εισπληθεί ένας νέος και άσημος λογοτέχνης; Ο Μεσολογγίτης είχε προλάβει, ωστόσο, να αποσπάσει πολύ θετικές κριτικές για έργα που δημοσίευσε ακόμη νωρίτερα, όταν δηλαδή ήταν μόλις 16-17 ετών. Σε εκείνα επιχειρεί ήπιες μόνον καινοτομίες που γίνονται δεκτές με κάποιον ενθουσιασμό, καθώς στην πιο παραδοσιακή φόρμα τους παραμένουν αναγνωρίσιμες ως «ποιήματα». Μυθιστορηματικά –γιατί όχι και ιστορικά;– ως υποθέσουμε ότι ο νεαρός, παίρνοντας θάρρος από την ευμενή υποδοχή που του επιφυλάσσουν ο Ξενόπουλος και ο Αγκας, ο Ι.

Μ. Παναγιωτόπουλος, ο Στασινόπουλος και ο Παράσχος, βιάζονται να ανοικτεί στον καθαρό μοντερνισμό του ελεύθερου στίχου με τον «Κουρασμένο», για να εισπράξει την ψυχρότητα και να αναδιπλωθεί εντυπωσιακά στις επόμενες, πιο συμβατικές εργασίες του, ώσπου να εγκαταλείψει ολότελα την ποίηση. Αποκαλύπτεται ένα μικρό αλλά πολύ χαρακτηριστικό νεοελληνικό - φιλολογικό δράμα. Οσοι ασχολούνται με τη θεωρία και την πράξη της πρόσληψης και του πώς αυτή επηρεάζει, με τη σειρά της, τη συγγραφή

–θυμάμαι φυσικά εδώ την κομβική μελέτη του Μίλτου Πελχιβάνου για την Τριλογία του Τσίρκα με τον εύγλωττο τίτλο «Από τη Λέσχη στις Ακυβέρνητες Πολιτείες» (εκδ. Πόλις, 2008)– θα βρουν ενδεχομένως ενδιαφέρουσες αφορμές για συζήτηση γύρω από την θεθλασμένη λογοτεχνική πορεία του Μεσολογγίτη. Η υπό συζήτηση έκδοση υποστηρίζει και αυτή την πλευρά, αφού δημοσιεύει ακό-

μη τέσσερα μοντερνιστικά πεζά του Μεσολογγίτη, το σύνολο των κριτικών του πρώιμου έργου του και ένα πολύ θελκτικό αυτοβιογραφικό απόσπασμα. Η Σαμουήλ ωστόσο έχει στραμμένο το κύριο ερευνητικό της ενδιαφέρον σε διαφορετική κατεύθυνση, στις «ποιητικές αναζητήσεις της δεκαετίας του 1920, που προετοίμασαν την ποιητική αλλαγή της γενιάς του '30». Με αφορμή, ειδικότερα, τις «προσωδιακές ζυμώσεις», παίρνει δυναμικά θέση στη σχετική με τον Καρυωτάκη συζήτηση. Αναδεικνύει προσεκτικά τη συγγένεια του υπό συζήτηση ελάσσονος έργου με τον ελιотικό μοντερνισμό. Υποδεικνύει ως πιθανό υπόβαθρο της συγγένειας αυτής τον Μποντλέρ και τον Λαφόργκ. Εμπλέκει στη σύγκριση το σεφερικό «Hampstead». Αν τη διαβάζω σωστά, ο ελληνικός μοντερνισμός ριζώνει με κάποια φυσικότητα σε ευρωπαϊκές ρίζες και αλληλεπιδρά με αυτές δυναμικά. Το κατά Λορεντζάτο και κατά άλλους μελετητές (ελληνοκεντρικότερο;) καρυωτακικό σχήμα, που προτείνεται για την ανάλυση της καθ' ημάς μετάβασης στον μοντερνισμό, ελέγχεται από τη συγγραφέα ως ανακριβές. Το βιβλίο συνδυάζει ευσύνοπτα την ενδιαφέρουσα ποίηση και τον κοφτερό κριτικό λόγο.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΟΛΕΛΗ

Ο Παναγιώτης Κολέλης γεννήθηκε τον Ιούνιο του 1990 στην Αθήνα. Σπούδασε Λογιστική και Χρηματοοικονομικά στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, από όπου απέκτησε το μεταπτυχιακό του στη Δημόσια Πολιτική και Διοίκηση· ωστόσο, δραστηριοποιείται επαγγελματικά στον χώρο της επικοινωνίας και των δημοσίων σχέσεων. Οι «Κοιμένες γλώσσες» είναι το τρίτο του βιβλίο (εκδ. ΚΨΜ).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Την «Προπαγάνδα και πληροφόρηση» του Άρη Χατζηπετρόπουλου και τον «Ανήφορο» του Καζαντζάκη.

Ποιος ήρωας/ηρώida λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Ο Εγκόρουσκα στη «Στέπα» του Τσέχοφ, αυτό το εννιάχρονο αγοράκι που τθασεύει τους φόβους του και περιπλανιέται στον κόσμο.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζωντανά και τεχνεύτες;
Δύο εκπαικτικές προσωπικότητες, τη Μαλβίνα Κάραλη και τον Έρνεστ Χέμινγουει.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Εξέχωρσα μία φράση από τη συλλογή διηγημάτων του Χρήστου Οικονόμου, «Κάτι θα γίνει, θα δεις», που ξαναδιάβασα πρόσφατα: «Κι ο πόνος κι ο θάνατος όλα στη ζωή, σαν το νύχι στο κρέας είναι. Να το κόψεις μονάχα μπορείς, να το ξεριζώσεις όχι. Αν θες να ζήσεις δηλαδή».

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;
Το «Ανατολική της Εδέμ» του Στάινμπεκ.

Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;
Οι «Φωνές» του Αντόνιο Πόρσια.

Πώς συνδέεται η πραγματικότητα με το μεταφυσικό, το ορατό και το αόρατο;
Όταν στην καθημερινότητα συμβαίνουν εξωφρενικά πράγματα, τότε

γίνεται δυσδιάκριτο πού τελειώνει η πραγματικότητα και πού ξεκινάει το μεταφυσικό, τι είναι τελικά ορατό και τι αόρατο. Στόχος μου στις «Κοιμένες γλώσσες» ήταν αυτούς τους δύο κόσμους να τους περιπλέξω τόσο πολύ, που να επαφίεται στον κάθε αναγνώστη να τους ξεχωρίσει ανάλογα με τις εμπειρίες του στη ζωή.

Ποια η πηγή έμπνευσης όσον αφορά τη δημιουργία των εννέα ιστοριών;
Η επικαιρότητα αποτελεί τον καμβά πάνω στον οποίο ξετυλίγονται οι ιστορίες μου. Επιπλέον, η ανάγκη των ανθρώπων για αποδοχή είναι σταθερά κινητήριοι μοχλός της συγγραφικής μου δραστηριότητας.

Ευτυχία και εκμετάλλευση. Ποιος ο ρόλος τους στο βιβλίο σας;
Οι ήρωές μου πασχίζουν να κατακτήσουν την πρώτη, όμως έρχονται συνεχώς αντιμέτωποι με τη δεύτερη. Γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης, αλλά εκμεταλλεύονται και οι ίδιοι όταν βρίσκουν την ευκαιρία να το κάνουν. Ίσως επειδή νομίζουν πως εκείνοι που εκμεταλλεύονται τους άλλους είναι και πιο ευτυχισμένοι, όμως αυτό είναι μια ψευδαισθήση που τους απομακρύνει από την πραγματική ευτυχία. Όταν το συνειδητοποιούν– είναι ήδη αργά για να επανορθώσουν.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΨΗΦΙΑΚΗ

BIBΛΙΟΘΗΚΗ

από τη

Read
LIBRARY

ΜΑΡΙΑ ΠΑΪΣΗ
«Κραδασμοί στον χρόνο»
ΕΚΔ. Πήλιο, σελ. 471

Ξαν τη νύχτα η οποία απλώνεται χωρίς φως, χωρίς αστέρια, χωρίς πολλές προσδοκίες. Αλλά, είναι όλα εκεί και κρύβονται. Τα άστρα, οι πλανήτες, οι γαλαξίες, τα σμήνη και τα υπερσμήνη. Έτσι και η ψυχή κάθε γυναικάς. Έτσι και η δική μου.[...] Στην αγκαλιά μου πάντα χωρούσαν κόλλες, μολύβια, ξυστρες, γόμες. Απλά και αβίαστα, ένα σωρό μουντζούρες γεννιόντουσαν οι οποίες στην πορεία έπαιρναν μορφές και γίνονταν φίλοι μου. Όταν οι σκέψεις ξεχειλίζουν από μέσα μου, το χαρτί τις συγκρατούσε και τις έβαζε σε τάξη. Γραμμένες λέξεις και άλλες λέξεις που κάποτε σημάδευσαν το χαρτί σκηματίζοντας ένα τετράστιχο ποίημα. Άλλοτε οργανώνονταν και γίνονταν στίχοι, με την ελπίδα πως κάποτε θα παντρεύονταν με μια συναρπαστική μελωδία. Μπλάντα κατά προτίμηση. Στίχοι με απόλυτη ομοιοκαταληξία και μέτρο, πήραν φόρα τότε στην εφηβεία με το ραδιόφωνο να παίζει στο ζενίθ τα σουξέ της εποχής. Σε μια άλλη εποχή όπου τα τετράδια στολίζονταν με φυλιά από βαμμένα χείλια, ρουζ από φτηνιάρικο πινέλο και αρωματισμένες σελίδες με λίγες σταγόνες από γυναικείο άρωμα. Οι αποτυπωμένες λέξεις μπορούσαν να δώσουν σάρκα και οστά σε ήρωες που ξεπεδούσαν στο μυαλό μου από το πουθενά. Αυτό ήταν συναρπαστικό! Οι ιστορίες αποτυπώνονταν στο χαρτί χωρίς σταματημό. Τα χρόνια πέρασαν και το μολύβι αντικατέστησε το στυλό και στη συνέχεια το ηλεκτρολόγιο ενός υπολογιστή.[...] Αναφέρει στο βιογραφικό της η συγγραφέας, συστήνοντας τον εαυτό της στο αναγνωστικό της κοινό.

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διανέμεται από την εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-Library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Δωμάτιο ξενοδοχείου, 1954.

Γυμνό παιδί που γελάει, 1963.

Μεγάλο εσωτερικό στο Νότινγκ Χιλ, 1998.

Κορίτσι με γατάκι, 1947.

Αβυσσος σωμάτων και βλεμμάτων

Η επίμονη πραγματικότητα του Λούσιαν Φρόιντ – Η «Κ» στην πολυσυζητημένη έκθεση στη λονδρέζικη National Gallery

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Ήταν ήδη περασμένες 5.30 και η έκθεση έκλεινε στις 6, οι επισκέπτες που είχαν απομείνει στις αίθουσες της National Gallery με τα έργα του Λούσιαν Φρόιντ ήταν ελάχιστοι. Μου ήταν αδύνατον να εγκαταλείψω τον χώρο. Πηγαينوερχόμενοι από την αρχή στο τέλος, κοντοστεκόμουν σε κάποιον πίνακα, μου κορόβιαν η ανάσα, απομακρυνόμουν.

Ο φύλακας, που ήταν στην πρώτη αίθουσα, με ρωτάει αν είδα προσεκτικά όλη την έκθεση, «όσο είναι δυνατόν» του απαντώ, μου ζητάει να πλησιάσω την, πρώτη που συναντάμε, αυτοπροσωπογραφία του Λούσιαν Φρόιντ, «Self-portrait with Hyacinth Pot», 1948. «Προσέξτε, στη βάση υπάρχει ένας κάρτης», μου λέει. Εξηγεί διεξοδικά μια γεωπολιτική συνθήκη, στην οποία –υποστηρίζει– εμπλέκονται και τα δύο προσώπια του αρχαίου δράματος (κωμωδία / τραγωδία). Δεν μπόρεσα να διασταυρώσω τα λεγόμενά του, αλλά παρακολουθούσα τον οίστρο και τη δέσμευσή του στην αφήγηση. Ήταν μεσήλικας, με προφορά από βολκανική ή ανατολική χώρα, μου ομολόγησε ότι, χρόνια τώρα σε αυτήν τη δουλειά, πρώτη φορά έβλεπε κάτι παρόμοιο, συνολικά, σε ζωγάφο. Του υποσχέθηκα ότι θα μελετήσω προσεκτικά τον κατάλογο που αγόρασα.

Ξεφυλλίζοντάς τον τώρα, διαπιστώνω ότι δεν είναι, προφανώς, θέμα ωρών. Χρειάζεται ο χρόνος να αφεθεί ελεύθερος να δράσει, όπως συμβαίνει με όλα τα σημαντικά γεγονότα. Δεν ξέρω αν πρόκειται για «New Perspectives» του Λούσιαν Φρόιντ, όπως ανακοινώνει ο τίτλος. Όμως, όσους πίνακες του κι αν έχουμε δει ομαδικά –και δεν είναι λίγοι– σε ομαδικές θεματικές εκθέσεις ή σε προσωπικά αφιερώματα, τίποτα δεν συγκρίνεται με την πυκνότητα και την ένταση των εκδοχών της πραγματικότητας που ανοίγει η συγκέντρωση αυτή των έργων του στη λονδρέζικη Εθνική Πινακοθήκη (έως τις 22 Ιανουαρίου).

Μπορεί να οφείλεται και στη στιγμή, στην εποχή, στην αυθεντικότητα του βλέμματός του, σε αυτά τα larger-than-life πορτρέτα ή σώματα που έχει αποτυπώσει. Γυμνά. Είτε είναι καλυμμένα είτε όχι. Η σάρκα αναδύεται και κάτω από τα ρούχα. Ο θεατής είναι «όμπρος» μιας επίμονης πραγματικότητας. Η όποια ηδονοβλεπτική διάθεση προσκρούει σε θλίψη, φθορά, εγκατάλειψη, μια μορφή απόσυρσης λες από τη ρεαλιστική απεικόνιση· παρότι οι αδρές πινελιές του καπνίζουν όπως η αλήθεια από την οποία δεν μπορείς να διαφύγεις.

Το Λονδίνο το 2022 είχε άφθονο Φρόιντ, καθώς τον Δεκέμβριο συμπληρώθηκαν 100 χρόνια από τη γέννησή του (πέθανε το 2011 σε ηλικία 88 ετών). Ο αγαπημένος

Μπέλα και Εοθήρ, 1988. Ο Λούσιαν Φρόιντ ζωγράφησε τις δύο κόρες του πάνω στον παλιό δερμάτινο καναπέ του εργαστηρίου του, που εμφανίζεται σε πολλά έργα του. Συχνά, τα μοντέλα του ήταν μέλη της οικογένειάς του και στενοί φίλοι του.

Δεν κολακεύει, δεν περιφρονεί. Είναι τραχύς, αποκαλυπτικός και την ίδια στιγμή απόμακρος. Ελξη / άπωψη / καθήλωση, η διαδικασία.

εγγονός του Σίγκμουντ Φρόιντ, γιος του αρχιτέκτονα Έρνστ Φρόιντ και της Λούσι, μιας φιλελεύθερης γυναίκας της Βαϊμάρης που πίστευε στη ριζοσπαστική ανατροφή των παιδιών, μετακόμισε στην Αγγλία, από το Βερολίνο, με την οικογένειά του, το 1933, για να γλιτώσει από τις διώξεις των ναζί. Πολιτογραφείται Βρετανός το 1939 (χρονιά που πεθαίνει ο Σίγκμουντ Φρόιντ στο Λονδίνο), σπουδάζει, εξελίσσεται σε έναν από τους σημαντικότερους ζωγράφους όχι μόνο της χώρας του αλλά και του 20ού αιώνα, έχοντας παράλληλα και μια μυθιστορηματική ζωή. Από το 1960 έως το 1980 δεν συζητούν μόνο για την τέχνη του αλλά και για τα πάθη, τους έρωτες, τους γάμους του, τις σχέσεις του, τους κρυφούς δε-

σμούς του (με άνδρες και γυναίκες), τις αποτίες του. Απέκτησε 14 παιδιά.

Η έκθεση στη National Gallery (σε συνεργασία με το Museo Nacional Thyssen-Bornemisza της Μαδρίτης), όπως και ο κατάλογός της, ακολουθούν μια χρονολογική δομή, σε γενικές γραμμές, από τη δεκαετία του '40 έως και την πρώτη δεκαετία του 2000, κατατάσσοντας τα έργα του Λούσιαν Φρόιντ σε πέντε τμήματα. Κάθε τμήμα προβάλλει την εξέλιξη του ζωγράφου, τη μετατόπιση του βλέμματός του, επιδιώκοντας να προκαλέσει νέα ερωτήματα. Την ιδέα των «New Perspectives» πρότεινε ο Ντέιβιντ Ντόσον, στενός φίλος, βοηθός επί πολλά χρόνια (και εν μέρει κληρονόμος) του Λούσιαν Φρόιντ.

Η Τραφάλγκαρ

Δρασκελίζοντας το κατώφλι της Πινακοθήκης, αφήνεις πίσω σου τον εορταστικό εφιάλτη της Τραφάλγκαρ. Ο κόσμος, σε σημείο ασφυξίας. Δυσκολεύεται να διασχίσεις ελάχιστα μέτρα, η προοπτική μοιάζει με κολύμπι σε φουρτούνα. Φθάνεις στραπατσариμένος και αγκομαχώντας στο δαιδαλώδες κτίριο –πρέπει

να είσαι συνεπής στην ώρα που αναγράφεται στο ηλεκτρονικό κλεισμένο εισιτήριο–, βρίσκεις την αίθουσα και, σχεδόν μαγικά, περνάς σε άλλη διάσταση χώρου και χρόνου. Μετακομίζεις σε έναν καμβά με πρόσωπα, αισθήσεις, χαρακτήρες, αφηγήσεις, δεκάδες αφηγήσεις, όσοι και οι πίνακες (πάνω από 60), καθεμιά και μια νουβέλα. Τα περισσότερα έργα είναι μεγάλων διαστάσεων (2 μέτρα ύψος περίπου), στα βλέμματα και στα σώματα έχεις το ίδιο αίσθημα: της αβύσσου. Σώματα, εκτεθειμένα στο πάτωμα, στο κρεβάτι ή στον φθαρμένο καφέ δερμάτινο καναπέ του ατελιέ του ζωγράφου. Παραμορφωμένα από παχιά στρώματα χρώματος που συνθέτουν την ύλη τους, ζωωμένα, με προσημένα και συχνά δυσανάλογα άκρα, με σκούρες και γκριζές αποχρώσεις σαν μελανιές. Για να αναπαραστήσει τη σάρκα ο Λούσιαν Φρόιντ χρησιμοποιεί ένα ειδικό άσπρο χρώμα λαδιού (Cremnitz).

«Θέλω να ενσαρκώσω τα μοντέλα μου όπως ένας ηθοποιός που υποδύεται», έχει πει ο ίδιος. «Να δείξω μια επίμονη πραγματικότητα. Αυτό που με ενδιαφέρει στους

«Θέλω να ενσαρκώσω τα μοντέλα μου όπως ένας ηθοποιός ενσαρκώνει το πρόσωπο που υποδύεται», έχει πει ο ίδιος.

ανθρώπους είναι η ζωώδης πλευρά τους». Ο Φρόιντ δεν κολακεύει, δεν περιφρονεί. Είναι τραχύς, αποκαλυπτικός και την ίδια στιγμή απόμακρος. Ελξη / άπωψη / καθήλωση, η διαδικασία. Στην εξαιρετική εισαγωγή, στον κατάλογο, του επικεφαλής επιμελητή της έκθεσης Ντάνιελ Φ. Χέρμαν, διαβάζουμε ότι οι δύο πιο σημαντικοί χώροι στη ζωή του Λούσιαν Φρόιντ ήταν το ατελιέ του και ο καμβάς.

Στο συγκλονιστικό «Hotel Bedroom» (1954) ο Λούσιαν, αιγιματικός, σκοτεινός, μοιάζει να παραμονεύει σαν αρπακτικό στη σκιά. Πίσω του, φωτισμένος ένας δρόμος, με διαμερίσματα. Κοιτάζει την Καρολίν (δεύτερη σύζυγός του), ξαπλωμένη στο κρεβάτι. Κάνει κρύο, είναι σκεπασμένη και

απογοητευμένη, το φως από το παράθυρο τονίζει τις λεπτομέρειες της καλοχτενισμένης ξανθιάς κόμης της, με τα δάκτυλά της πιέζει το μάγουλό της, δέρμα ωχρό, βλέμμα σε εσωτερικό ταξίδι. Τα μοντέλα του Φρόιντ είναι πολύ συχνά πρόσωπα της οικογένειάς του, στενοί φίλοι του.

Αρκετοί επισκέπτες συνωθούνται μπροστά σε ένα λιλιπούτειο, σε σύγκριση και με τα πολύ μεγάλα που το περιβάλλουν, έργο. Οι διαστάσεις του (23,5 x 15,2 εκ.), όσο το εξώφυλλο ενός βιβλίου: «Her Majesty the Queen», 2000-1. Το πολυσυζητημένο πορτρέτο της Ελισάβετ Β', ευγενής παραχώρηση του βασιλέως (από τη Βασιλική Συλλογή), του οποίου η φωτογράφιση δεν επιτρέπεται. Γι' αυτό το «πορτρέτο εξουσίας» έχει खुθεί πολύ μελάνι. Ο βρετανικός Τύπος είχε οργιάσει. Άλλοι μιλούσαν για καρικατούρα («φωτογραφία απεικονισμένης γυναίκας που υποφέρει σε διαφήμιση χαπιών κατά της δυσκολιότητας πριν πάρει το φαρμακευτικό σκεύασμα»), άλλοι για την καλύτερη, με τη μεγαλύτερη καλλιτεχνική αξία, αποτύπωση της βασιλίσσας.

Κάτω από την επιφάνεια

Παρατηρώ ένα πρόσωπο που μοιάζει ανδρογύναιο. Αρσενικό και θηλυκό, σε ένα εκρηκτικό μείγμα. Κάτω από τη βαριά σκιά του στέμματος, ένας άνθρωπος με φόβους, πάθη, αγωνίες, τρωτός, όπως όλα τα ανθρώπινα πλάσματα που πρωταγωνιστούν στους πίνακες του Λούσιαν Φρόιντ. Κατά τον Ντάνιελ Χέρμαν, ο ζωγράφος επιτελεί αυτόν ακριβώς τον σκοπό: σκάβει την επιφάνεια για να αποκαλύψει την πηγή των πιο μύχιων αισθημάτων. Σκληρός, βαθιά ανθρώπινος, όπως η ίδια η ζωή, μπορεί να είναι τόσο με τη βασιλίσσα όσο και με τη μητέρα του, τον εαυτό του, οποιονδήποτε «γυμνώνει» με τον χρωστήρα του.

Σε μια μικρή, υποφωτισμένη αίθουσα, ξεχωριστά, αναρτημένα τα πορτρέτα της μητέρας του, Λούσι (μια σχέση σύνθετη και ταραγμένη), σε βαθύ γήρας, λίγο πριν από τον θάνατό της. Κάβουνο σε χαρτί και νερομπογιές. Στο τελικό, μικρό, σχέδιο είναι νεκρή. Το πρόσωπο ακίνητο, τα μάτια κλειστά, το στόμα μια ερεβώδης οπή.

Στην είσοδο της έκθεσης υπάρχει η φράση του Λούσιαν Φρόιντ, τακτικό επισκέπτη της συλλογής της Εθνικής Πινακοθήκης, ο οποίος είχε ελεύθερη είσοδο όποτε (όποια ώρα) επιθυμούσε: «Πηγαίνω στη National Gallery μάλλον όπως πηγαίνεις στον γιατρό για βοήθεια». Προς την έξοδο της έκθεσης, ο αφορισμός του Ιπποκράτη: «Ο βίος βραχύς, η δε τέχνη μακρή».

Η έκθεση «New Perspectives» θα μεταφερθεί στη Μαδρίτη, στο Museo Nacional Thyssen-Bornemisza (14 Φεβρουαρίου - 18 Ιουνίου 2023).

Η «απολογία» ενός εσωτερικού μετανάστη

Ο Χανς Φάλαντα για τη ζωή του στη ναζιστική Γερμανία

HANS FALLADA
Ξένος στη χώρα μου - Ημερολόγιο φυλακής 1944
μτφρ.: Σίσσυ Παπαδάκη
εκδ. Gutenberg, σελ. 331

Της ΣΙΣΣΕΥΣ ΑΛΩΝΙΣΤΙΣΤΟΥ

Ο όρος «εσωτερική μετανάστευση» περιγράφει, κυρίως, την κατάσταση ενός ατόμου ή μιας κοινωνικής ομάδας που αισθάνονται αποξένωση από την κυβέρνηση και τις συγκεκριμένες πολιτισμικές συνθήκες της χώρας τους στη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Ισχύει για τους πολιτικούς αντιφρονούντες που ζουν κάτω από ένα αστυνομικό κράτος, αλλά παραβιάζουν κρυφά τη συνοδευτική λογοκρισία της λογοτεχνίας, της μουσικής και των τεχνών. Η πιο αμφιλεγόμενη χρήση αυτής της έννοιας αναφέρεται σε Γερμανούς που συμφωνούσαν με τους συγγραφείς της αντιναζιστικής Exilliteratur (λογοτεχνία των εξοριστών) από τη γερμανική διασπορά, αλλά οι οποίοι επέλεξαν να συνεχίσουν να ζουν στη ναζιστική Γερμανία, προσποιούμενοι ότι συμμορφώνονται.

Επινοήθηκε από τον μυθιστοριογράφο Φρανκ Τis ως απάντηση στην εκπομπή του Τόμας Μαν στο BBC, ο οποίος υποστήριζε τη συλλογική ενοχή των Γερμανών για το Ολοκαύτωμα. Ο Τis απάντησε ότι πολλοί Γερμανοί που είχαν προσποιηθεί ότι συμμορφώνονταν

«Το να αυτοκτονήσω» επειδή αυτό ήθελαν ένα μάτσο μετανάστες μου φαινόταν ότι δεν έχει κανένα νόημα», γράφει στο «Ξένος στη χώρα μου» ο Χανς Φάλαντα.

είχαν αποδειχθεί πολύ πιο ηρωικοί από τους πολιτικούς πρόσφυγες όπως ο Μαν, οι οποίοι τους έκριναν αφού οι ίδιοι είχαν περάσει τα ναζιστικά χρόνια σε ελεύθερες χώρες και παρακολουθούσαν «το θέαμα από τις καλύτερες θέσεις».

Τα ηθικά ζητήματα που περιβάλλουν την εσωτερική μετανάστευση Γερμανών διανοουμένων αποτελούσαν αντικείμενο συζήτησης για πολλά χρόνια μετά. Στο συνέδριο Γερμανών ιστορικών του 1998 υποστηρίχθηκε ότι οι συγγραφείς που έμειναν ήταν περισσότερο συνένοχοι με το ναζιστικό καθεστώς απ' ό,τι είχε αναγνωρι-

στεί από την επόμενη γενιά των Γερμανών ιστορικών, πολλοί από τους οποίους ήταν μαθητές τους.

Το χρονικό

Το βιβλίο του Χανς Φάλαντα είναι το ημερολόγιο ενός συγγραφέα «εσωτερικού μετανάστη» με τους όρους του Φρανκ Τis, ή τουλάχιστον αυτό σκόπευε να είναι. Υπό τον σαφή τίτλο «Ξένος στη χώρα μου» είναι, όμως, παράλληλα και κάτι άλλο: η προσπάθεια του ανθρώπου να εξωραΐσει ή και να αποκρύψει τις στιγμές εκείνες που η εσωτερική μετανάστευση δεν συνιστούσε απαραίτητα και αντίσταση κατά των αρχών. Ξεκινάει με την ιστορία της νύχτας στην «ταβέρνα του Σλίχτερ», στέκι των Βερολινέζων μποέμ: ο εκδότης του, Ερνστ Ρόβολτ, κάνει το κόλπο που συνήθιζε στα πάρτι – να κομματίζει με τα δόντια του και να μασάει ένα ποτήρι σαμπάνιας αφήνοντας το πόδι-κοτσάνι-, όταν ένας σερβιτόρος σπεύδει να πει ότι το Ράικσταγκ είχε πάρει φωτιά. Ήταν η νύχτα της 27ης Φεβρουαρίου 1933 και οι απαρχές της Μεγάλης Νύχτας για τη Γερμανία.

Διατρέχει τη ζωή του ίδιου, της οικογενείας του, μερικών φίλων και συνεργατών στη ναζιστική Γερμανία, με την αφήγηση ημερολογίου να καταλήγει σε ένα ισχυρό μείγμα αυτοδικαιολόγησης και αυτοκριτικής, με ξεκαθάρισμα λογαριασμών, απεικονίσεις της ζωής στο χωριό υπό τους ναζί

Ο Φάλαντα συμμορφώθηκε με αρκετές απαιτήσεις του ναζιστικού συστήματος, κερδίζοντας χρήματα από τη δουλειά του ή, για παράδειγμα, εγγράφοντας τον μεγαλύτερο γιο του στη Χιτλερική Νεολαία (στη φωτογραφία, μέλη της χαιρετούν ναζιστικά το 1933), αλλά παρείχε επίσης οικονομική και νομική υποστήριξη σε κυνηγημένους,

και μια τελική φυγή σε ένα είδος αυτοκαταστροφικής φαντασίωσης απόδρασης.

Μια ενδιαφέρουσα ματιά πάνω στον Φάλαντα του 1935 έχουμε από τη Μάρθα Τοντ στο βιβλίο της «Through Embassy Eyes» (στα ελληνικά βρίσκουμε τη σκηνή στο βιβλίο του Έρικ Λάρσον «Στον κήπο με τα θηρία», εκδ. Μεταίχμιο). Η Μάρθα Τοντ, κόρη του πρεσβευτή των ΗΠΑ στη Γερμανία, και η Αμερικανίδα φίλη της, Μίλτρεντ Χάρνακ (η μόνη Αμερικανίδα που εκτελέστηκε από τους ναζί), είχαν επισκεφθεί τον Φάλαντα όταν ο συγγραφέας απολάμβανε την επιτυχία του μυθιστορηματός του, το οποίο είχε ήδη πουλήσει 20.000 αντίτυπα και βρισκόταν στην τρίτη εκτύπωση (πιθανότατα το «Wir hatten mal ein Kind» - 1934). Η διάθεση του Φάλαντα χάλασε όταν η Μάρθα τον ρώτησε για τον πρόλογο του βιβλίου, όπου ο συγγραφέας εξυμνούσε τις δραστηριότητες των SA (τάγματα εφόδου). Ο συγγραφέας εξοργίστηκε και ισχυρίστη-

κε ότι οι «πλήθιοι Αμερικανοί» δεν είχαν ιδέα για το τι χρειαζόταν για να εκδοθεί στη Γερμανία.

Είναι φανερό ότι ο Φάλαντα συμμορφώθηκε με αρκετές απαιτήσεις του ναζιστικού συστήματος, κερδίζοντας χρήματα από τη δουλειά του ή, για παράδειγμα, εγγράφοντας τον μεγαλύτερο γιο του στη Χιτλερική Νεολαία, αλλά παρείχε επίσης οικονομική και νομική υποστήριξη σε κυνηγημένους του συστήματος, συγγραφείς και υπαλλήλους εκδοτών που υπέστησαν διώξεις για πολιτικούς ή φυλετικούς λόγους. Και υπήρχαν αντιφάσεις στον τρόπο με τον οποίο οι ναζί αντιμετώπιζαν τον Φάλαντα, άλλοτε προωθώντας το έργο του και άλλοτε λογοκρίνοντας το, άλλοτε στελνόντάς τον σε περιοδείες προπαγάνδας και άλλοτε φυλακίζοντάς τον.

Εκ του ασφαλούς

«Ωραιοί ήταν να κάθεσαι στο Παρίσι, στην Πράγα και να απαιτείς από μας, τους συγγραφείς της

Γερμανίας, να αναλάβουμε δράση κατά των ναζί. Αρνηθείτε τις εντολές τους! Σαμποτάρετε τις δράσεις τους! Καλέστε τον λαό στα όπλα! Εσείς είσαστε το πνεύμα και η ψυχή της Ευρώπης, στα χέρια σας βρίσκεται το μέλλον της. Κάτι τέτοια μας έγραφαν από τα ασφαλή τους λιμάνια. Πολύ ωραία ακούγονταν όλ' αυτά όπως είπα, αλλά το να αυτοκτονήσω επειδή αυτό ήθελαν ένα μάτσο μετανάστες μου φαινόταν ότι δεν έχει κανένα νόημα», γράφει στο «Ξένος στη χώρα μου», ως ένας «εσωτερικός μετανάστης», στους Γερμανούς «συγγραφείς της εξορίας».

Τι θα έλεγε ο Βάλτερ Μπένγιαμιν που αυτοκτόνησε στα σύνορα Ισπανίας - Γαλλίας προσπαθώντας να διαφύγει από τους ναζί ή ο Στέφαν Τσβάιχ που ήπιε δηλητήριο στη Βραζιλία; Ίσως ότι και οι συγγραφείς είναι απλώς άνθρωποι με ταλέντο, και όπως –νομίζω– ο Οσκαρ Ουάιλντ είχε πει: «Αν σας αρέσει ένας συγγραφέας, μην τον γνωρίζετε από κοντά».

Για τον άπληστο
και τον γοργισμένο

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

ΧΡΟΝΙΑ

ΣΠΟΡ FM 95

ΣΠΟΡ FM 95.0

Νº1 ΑΘΛΗΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Εκεί όπου όλοι έχουν smartphones, αλλά κανείς ζωή

Ενδιαφέρουσα πρόταση από την Ουκρανία

Ο όρκος του Παμφίρ ★★½
ΔΡΑΜΑ (2022)
Σκηνοθεσία: Ντμίτρο Σουκολίτκι
Σόμπτσουκ
Ερμηνείες: Ρίμα Ζιούμπινα, Ολεξάντρ Γιασέντιουκ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Από την Ουκρανία μάς έρχεται αυτή την εβδομάδα το πολλά υποσχόμενο ντεμπούτο του Ντμίτρο Σουκολίτκι Σόμπτσουκ, ένα καλοστημένο, στιβαρό φιλμ που δεν φοβάται να αντιμετωπίσει και διαφορετικά θέματα ταυτόχρονα. Παραμονές του τοπικού παγανιστικού καρναβαλιού, ο Παμφίρ επιστρέφει στο χωριό

Η κινηματογράφηση του Σόμπτσουκ, αν και ελαφρώς επιτηδευμένη, είναι αξιοπρόσεκτα δημιουργική.

του στα ρουμανο-ουκρανικά σύνορα, έπειτα από μήνες δουλειάς στο εξωτερικό.

Μια απερισκεψία του έφηβου γιου του, ωστόσο, θα οδηγήσει σε καταστροφή και τον Παμφίρ ξανά σε παλιές του παράνομες δραστηριότητες (μεταφορά λαθραίων τσιγάρων προς τη Ρουμανία) προκειμένου να ξεπληρώσει τις ζημιές στα ντόπια αφεντικά, που συμβαίνει σε μεγάλο βαθμό να ταυτίζονται και με τις αστυνομικές αρχές του τόπου. Το δράμα θα κορυφωθεί ακριβώς τη μέρα του καρναβαλιού, όταν ο ήρωας θα κάνει μια τελική προσπάθεια εξιλέωσης.

Το ουκρανικό φιλμ μάς βάζει απευθείας στην ατμόσφαιρα ενός τόπου φτωχικού, εκεί όπου βλέπουμε πολλά smartphones αλλά

όχι ασφαλτοστρωμένους δρόμους, ενώ σχεδόν όλοι, «εκτός από τα μικρά παιδιά και τους γέρους», ασχολούνται με το λαθρεμπόριο. Ο ίδιος ο Παμφίρ, αν και στον ίδιο δρόμο πα, είναι βετεράνος του... επαγγέλματος, ενώ η ηλικιωμένη –και αποξενωμένη– μητέρα του αποτελεί εγκέφαλο(!) της βασικής οργάνωσης που διακινεί τα λαθραία. Γενικώς οι οικογενειακές σχέσεις βρίσκονται εδώ στο επίκεντρο, σε ένα φιλμ που ξεκινά από το προσωπικό και το τοπικό, για να φτάσει έως το αιώνιο, υιοθετώντας τα σχήματα της αρχαίας τραγωδίας.

Από την άλλη, η σύγκρουση μεταξύ θείας και ανθρωπίνης δικαιοσύνης παίζει και αυτή τον ρόλο της. Ο γιγαντώσωμος, αλλά βασικά αγαθός, Παμφίρ μοιάζει να πιστεύει μόνο στην τεράστια δύναμη που κρύβουν τα χέρια του, σε αντίθεση με τη βαθιά θεοσεβούμενη σύζυγό του. Ταυτόχρονα η παγανιστική παράδοση του καρναβαλιού με τις τερατόμορφες μάσκες αποκαλύπτει δεσμούς με ένα αρχέγονο παρελθόν, το οποίο όμως δεν είναι και απόλυτα ξένο με όσα συμβαίνουν στο σήμερα. Η αφοσίωση στην οικογένεια άλλωστε, που κινεί σχεδόν όλες τις πράξεις του πρωταγωνιστή, είναι ιερή για όλες τις θρησκείες σε όλες τις εποχές.

Εκείνο που αξίζει να σημειωθεί, τέλος, έχει να κάνει με τον ρυθμό και την καθυπόκινηματογράφηση του Σόμπτσουκ. Η τελευταία, αν και ελαφρώς επιτηδευμένη σε κάποιες περιπτώσεις –μην ξεχνάμε εξάλλου ότι πρόκειται για ντεμπούτο– είναι αξιοπρόσεκτα δημιουργική, ενώ και η οικονομία της ταινίας, ο ρυθμός δηλαδή, διατηρείται σχεδόν άψογα δίχως αχρείαστους πλάταισμούς και κασμιωδίες.

Η πλοκή εκτυλίσσεται παραμονές του τοπικού παγανιστικού καρναβαλιού στα ρουμανο-ουκρανικά σύνορα, στο χωριό του κεντρικού ήρωα της ταινίας, Παμφίρ. Εκεί, σχεδόν όλοι, εκτός από τα μικρά παιδιά και τους γέρους, ασχολούνται με το λαθρεμπόριο.

HOME CINEMA

Μαθήματα ευρηματικότητας σε αμερικανικό σχολείο

Επάνω, σκηνή από την πολυβραβευμένη κωμική σειρά του Disney+ «Abbot Elementary». Κάτω, ο σκηνοθέτης Ντάριο Αρτζέντο... πρωταγωνιστεί στο φιλμ του Γκασπάρ Νοέ «Vortex», που είναι διαθέσιμο στο Cínobio.

Abbot Elementary
ΚΩΜΩΔΙΑ (2021)
Δημιουργός: Κουίντα Μπράνσον
Ερμηνείες: Κουίντα Μπράνσον, Τζανέλ Τζέιμς

Η σειρά που πρόσφατα σάρωσε την κατηγορία της καλύτερης κωμωδίας στις Χρυσές Σφαίρες, κερδίζοντας τέσσερις, ενώ έχει ήδη βραβευτεί με τρία Emmy, είναι διαθέσιμη στην πλατφόρμα του Disney+. Τυπικά πρόκειται για sitcom, ωστόσο η ιδέα της δημιουργού –και εκ των πρωταγωνιστών– Κουίντα Μπράνσον κάνει ευπρόσδεκτες παρεμβάσεις στο σότς ή άλλως επιτυχημένο είδος. Στο επίκεντρο εδώ βρίσκεται μια ομάδα δασκάλων ενός δημόσιου δημοτικού σχολείου της Φιλαδέλφειας, οι οποίοι κάνουν ό,τι μπορούν για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις της καθημερινότητας. Η ενθουσιώδης νεαρή Τζανίν (Κουίντα Μπράνσον), δύο πιο έμπειρες συνάδελφοι και ένας νεοσύλλεκτος αναπληρωτής στέκονται απέναντι στην (παράπληξη από) ανέμελη διευθύντρια και στις υπόλοιπες δυσκολίες, προσπα-

θώντας να κάνουν ευσυνειδητά τη δουλειά τους. Με φρέσκο χιούμορ αλλά και συγκίνηση που προκύπτει αβίαστα, η σειρά θυμίζει κάτι από το επίσης επιτυχημένο «Ted Lasso» της Apple TV, τουλάχιστον ως προς τη φιλοσοφία της. Ο αυτοσαρκασμός είναι εδώ στα καλύτερά του, μαζί με την κοινωνική παρατήρηση, η οποία στρέφεται σε μια βασικά ξεχασμένη, αλλά πολύπληθη, πλευρά της αμερικανικής κοινωνίας· το σχεδόν κατεξοχήν «μαύρο» ως προς τη φυλετική του σύνθεση σχολείο υποφέρει από υποχρηματοδότηση και ελλείψεις προσωπικού, όμως διαθέτει μπόλικη διάθεση για προσφορά και ευρηματικότητα στις λύσεις που σοφίζονται οι δάσκαλοί του για να τα βγάλουν πέρα.

Vortex ★★½
ΔΡΑΜΑ (2021)
Σκηνοθεσία: Γκασπάρ Νοέ
Ερμηνείες: Ντάριο Αρτζέντο, Φρανσουάζ Λεμπρουν

Το συγκινητικό «Amour» του Μικαέλ Χάνεκε αποκτά πιο σκληρό, αδυσώπητα ρεαλιστικό πρόσω-

πο, καθώς ο προβοκάτορας Γκασπάρ Νοέ αναλαμβάνει να ασχοληθεί με το θέμα του γήρατος και της άνοιας. Στην ταινία του παρακολουθούμε την καθημερινότητα ενός ηλικιωμένου ζευγαριού, με εκείνη να μοιάζει όλο και πιο αποπροσανατολισμένη και τον σύζυγό της να εγκαταλείπεται σταδιακά από τις σωματικές δυνάμεις του. Ταυτόχρονα, ο γιος τους προσπαθεί να τους φροντίσει, δίχως μεγάλη επιτυχία. Ο Νοέ χωρίζει το πλάνο του στα δύο ακολουθώντας συγχρόνως τόσο τον Ντάριο Αρτζέντο (ναι, τον σκηνοθέτη) όσο και τη Φρανσουάζ Λεμπρουν σε αυτό το διπλό πορτρέτο. Το εύρημα ευτυχώς λειτουργεί δίχως να αποσεί ιδιαίτερα την προσοχή του θεατή. Από την άλλη, στην προσέγγιση του φιλμ (το οποίο είναι διαθέσιμο στο Cínobio) δεν χωρούν ωραιοποιήσεις, παρά μόνον οι δυσκολίες και η μοναξιά των γηρατειών, σε ένα σύνολο που θα μπορούσε να είναι και σημαντικά μικρότερο σε διάρκεια, όμως διαθέτει τέτοια δραματική δύναμη που αναπληρώνει την όποια φλυαρία.

PIK1 ΤΗΛ.: 22862000

21.30 Παραδοσιακή βραδιά
07.30 Θεία Λειτουργία
10.10 Σε προσκυνών γλώσσα - (Ε)
11.00 Σπίτι στη φύση Πολιτιστική εκπομπή.
Κύπρος, ένα προσκύνημα
11.30 Play List - (Ε)
12.30 Κόιτα με στα μάτια
14.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης
15.00 Μουσικό ραντεβού
15.30 Προσωπογραφίες - (Ε)
16.30 Χρονογράφηση
17.00 Εκείνη & Εκείνοι Με την Αθηνά Χάλκου.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.30 Γευστικό ταξίδι στο χωριό Ταξιδιωτική εκπομπή μαγειρικής με τη Χρύσω Λέφου.
19.00 Ειρήνη Πάσι Κωμική σειρά εποχής.
19.30 Σάντα Μαύρα Κυπριώτικο σκετς. (Μέρος Β΄)
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Αθλητική εκπομπή Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Αντρίν Καραντώνη.
23.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
23.05 Προσωπογραφίες - (Ε)
00.00 Εκείνη & Εκείνοι - (Ε)
00.45 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** - (Ε)
01.45 Αθλητική εκπομπή
02.15 Αμύνεσθαι περί πάτρης - (Ε)
02.45 Επαν. προγραμμάτων

PIK2 ΤΗΛ.: 22862000

21.00 I Feel Pretty
06.30 Το μικρό σπίτι στο λιβάδι - (Ε) Οικογενειακή σειρά.
07.20 Φλίπερ - (Ε) Οικογενειακή σειρά.
08.00 Παιδική ζώνη α. Mini Pet Pals β. Παιχνίδια στην άμμο γ. Όλι δ. Η Μπιο ταξιδεύει ε. Τελετάμπι στ. Ο μπόμπιρας ζ. Η μικρή Λουλού η. Μπομπ ο μάστορας θ. Τα στρουμάρια ι. Αστυνομός Σάινις
12.40 Παιδική ζώνη - (Ε)
15.30 Φλίπερ - (Flipper)
16.20 Το μικρό σπίτι στο λιβάδι Οικογενειακή σειρά.
17.05 Quest for knowledge - (Ε) Ντοκιμαντέρ.
17.30 Classified World War II Ντοκιμαντέρ.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.30 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (αγγλική)**
18.40 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (τουρκική)**
19.00 Μαζί/Birlikte - (Ε)
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
21.00 Κορίτσι για φίλημα (I Feel Pretty). Κωμωδία, με τους Έμι Σούμερ, Μισέλ Γουίλιαμς, κ.ά.
22.45 The Killer in my Backyard Ταινία μυστηρίου, με τους Μπρίτανι Άντεργουντ, Τζέικον Τέιλορ, κ.ά.
00.05 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ** - (Ε)

ALPHA ΤΗΛ.: 22212400

21.00 Η γη της ελιάς
06.00 Deal - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
07.00 My Greece - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή με την Δέσποινα Βανδή.
08.00 Οικογενειακές ιστορίες - (Ε)
09.15 Επτά θανάσιμες πεθερές Ελληνική κωμική σειρά.
10.00 Σαββατοκύριακο με τον Μάνεσπ
13.00 The Chase - (Ε) Τηλεπαιχνίδι γνώσεων.
14.00 Αμφιβολίες - (Ε)
14.45 The Aolous Night Show - (Ε)
17.00 Στο παρά πέντε - (Ε) Κωμική σειρά.
17.40 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά.
18.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)**
18.10 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα (Συνέχεια)
18.45 TET - A-TET στον Alpha Talk show, με τον Τάσο Τρύφωνος.
20.00 **ΕΙΔΗΣΕΙΣ**
21.00 Η γη της ελιάς Δραματική σειρά.
22.15 Ο κυνηγημένος (The Expatiate). Θρίλερ, με τους Όλγα Κουρλιένκο, Άαρον Έκχαρτ, κ.ά.
00.00 Night out
01.15 Κάρμα - (Ε)

ANT1 ΤΗΛ.: 22200200

21.15 Meet the parents
06.20 Το πιο γλυκό μου ψέμα Κωμική σειρά.
07.10 Ο κόσμος να χαλάσει Κωμική σειρά.
08.15 Santa Γιοάνα Κωμική σειρά.
09.30 Πρώτη σταγόνα Κωμική σειρά.
11.10 Το σόι μου μέσα - (Ε)
12.00 Υγεία πάνω απ' όλα Εκπομπή για την υγεία.
12.50 Ο πόλεμος των άστρων - (Ε)
14.30 Casa De Mikel 4 - (Ε)
15.50 5 X 5 - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.
17.30 Ποιος Παπαδόπουλος; - (Ε) Κωμική σειρά.
18.00 **Τα νέα του ANT1 σε 10΄**
18.15 Ποιος Παπαδόπουλος; (Συνέχεια)
18.30 ROUK ZOUK Special
20.15 **Τα νέα του ANT1**
21.15 Γαμπρός της συμφοράς (Meet the parents). Κωμωδία, με τους Ρόμπερτ Ντε Νίρο, Μπεν Στίλερ, κ.ά.
23.00 The expendables Περιπέτεια, με τους Σιλβέστερ Στάλονε, Τζέισον Στέιθαμ, κ.ά.
00.50 4XXX4 - (Ε) Κωμική σειρά.
01.40 Ταμάρ - (Ε) Κωμική σειρά.
02.30 Solo καριέρα - (Ε)

OMEGA ΤΗΛ.: 22477777

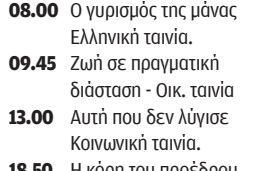
21.10 The Lord of the Rings
06.00 Τώρα μαζί Ενήμερωτική εκπομπή.
09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδι με τον Πέτρο Πολυχρονίδη. Επιπλοκουρεμίδες Εκπομπή μαγειρικής, με τον Σταυρή Γεωργίου.
16.15 Cash Or Trash - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
17.25 Ένα τραγούδι ακόμα - (Ε) Με τον Γιώργο Θεοφάνους.
18.00 **OMEGA NEWS**
18.10 Ένα τραγούδι ακόμα (Συνέχεια)
19.10 Τρία μίλια Κοινωνική σειρά.
20.10 **OMEGA NEWS**
21.10 Ο άρχοντας των δαχτυλίων: Οι δύο πύργοι The lord of the rings: The two towers Περιπέτεια, με τους Άντ ΜακΚέλεν, Ελάντζα Γουντ, κ.ά.
00.00 Ό,τι αγαπάς Μουσική εκπομπή, με τον Πάνην Μπέζο.
02.00 OPEN Weekend - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
05.00 Τρία μίλια - (Ε) Κοινωνική σειρά.
06.00 Εικόνες - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή

ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100

21.00 Survivor All Star
07.00 Μόλις χθες - (Ε) Δραματική σειρά.
07.30 Θεία Λειτουργία
09.50 Όρα για φαγητό - (Ε) Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίου.
10.20 Βουράτε γεγόντοι - (Ε) Κωμική σειρά.
11.20 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά.
12.30 Καλό μεσημέρακι (Best Of)
13.00 Ψυχαγωγική εκπομπή με τον Νίκο Μουσιανό.
14.00 Στην υγεία μας ρε παιδιά! - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.
16.30 Γεγονότα στο πιάτο Εκπομπή μαγειρικής, με τον Δημήτρη Σκαρμούτσου.
17.20 Γεια σου Ψυχαγωγική εκπομπή με τη Μαρία Μπακοδήμου.
18.00 **Τα γεγονότα σε συντομία**
18.10 Γεια σου (Συνέχεια)
19.00 Γλυκάνισος Δραματική σειρά.
20.00 **Τομές στα γεγονότα**
21.00 Survivor All Star Παιχνίδι επιβίωσης.
00.30 **Γεγονότα σε τίτλους**
00.40 Γλυκάνισος - (Ε) Δραματική σειρά.
02.20 Ήρθε κι έδεσε - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.

CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577

08.00 Ο γυρισμός της μνάς Ελληνική ταινία.
09.45 Ζωή σε πραγματική διάσταση - Οικ. ταινία
13.00 Αυτή που δεν λήγισε Κοινωνική ταινία.
18.50 Η κόρη του προέδρου (First daughter). Ρομαντική κωμωδία, με τους Κέπι Χολμς, Μάικλ Κίτον, κ.ά.
21.00 Ξένη ταινία
23.00 Ξένη ταινία
PLUS ΤΗΛ.: 22259000
07.55 Παιδικό παραμύθι
09.00 Έξι ημενες γεύσεις - (Ε)
13.30 Τα λέμε!
15.00 Πας μαγειρεύοντας - (Ε)
16.00 Τηλεαγορά
17.30 Αόρατος φακός
18.00 Quiz Fun
19.40 Τα καλύτερα της αγοράς
20.00 Ο καιρός
20.30 Fatsa Book
21.35 Το ταξίδι της ζωής
22.30 Ξένη ταινία
00.40 Ξένη ταινία
EXTRA ΤΗΛ.: 25715111
06.00 Παιδικό πρόγραμμα
08.00 ΕΛΛ. κινηματογράφος
14.00 Kismet - Δραματική σειρά
15.50 Κινημ/φικές επιτυχίες
16.25 ΕΛΛ. κινηματογράφος
18.00 **Ειδήσεις (νοηματική)**
18.05 ΕΛΛ. κινηματογράφος
19.45 **EXTRA News**
20.20 Κινημ/φικές επιτυχίες
21.00 Σουλεϊμάν ο μεγαλοπρεπής Δραματική σειρά.
22.30 Octopussy Ξένη ταινία.

MOVIES BEST

21.00 Wild Indian
06.00 Carrington
08.00 Ride The Eagle
09.30 Supernova
11.15 High Crimes
13.15 Love At The Christmas Table
15.00 Defining Moments
16.45 Carrington
19.00 Goalie
21.00 Wild Indian
22.45 Christmas At Dollywood
00.30 Waiting For Anya
02.30 The Birdcage
GREEK CINEMA
21.35 Η Παριζιάνα
08.35 Μακεδονικός γάμος
09.00 Τον βρήκαμε τον Παναή
10.20 Είναι ένας τρελός... τρελός Βέγγος
11.50 Ένας βλάκας και μισός
13.10 Εκείνοι που ξέρουν ν' αγαπούν
14.35 Εφοπλιστής με το ζόρι
15.55 Η κυρία Δήμαρχος
17.10 Ξύπνα κορόιδο
18.35 Γυμνοί στο δρόμο
20.00 Ο χρυσός και ο τενεκές
21.35 Η Παριζιάνα
23.05 Δάκρυα για την Ηλέκτρα

Ιστορία με δύο «ηλιόλουστες Σιβηρίες»

Ο Αντονι Μάρα μιλάει για τους Ευρωπαίους εμigréδες στις ΗΠΑ, τη «χρυσή εποχή» του Χόλιγουντ, την πολεμική προπαγάνδα

Συνέντευξη στον **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Η πρώτη ταινία της «χρυσής εποχής» του Χόλιγουντ που έκανε εντύπωση στον Αντονι Μάρα ήταν η «Καζαμπλάνκα», του 1942. Ο σκηνοθέτης της –ο Μάικλ Κέρτιζ– ήταν Ούγγρος εβραϊκής καταγωγής που είχε μεταναστεύσει στην Αμερική του Μεσοπολέμου, ενώ οι σεναριογράφοι της –οι Τζούλιους και Φίλιπ Επστάιν και ο Χάουαρντ Κοκ– ήταν Αμερικανοεβραίοι που είχαν γεννηθεί στη Νέα Υόρκη. Τίποτε από όλα αυτά δεν ήταν εξαρχής γνωστό στον Αντονι Μάρα, ο οποίος είδε την ταινία ως έφηβος στα τέλη της δεκαετίας του '90. Τότε είχε διαπιστώσει απλώς ότι μερικές από τις ατάκες των ηρώων τού ήταν ήδη γνωστές, καθώς είχαν περάσει στην καθομιλουμένη. «Αργότερα, αυτό που μου προκάλεσε ιδιαίτερη αίσθηση στην “Καζαμπλάνκα”», μας λέει σήμερα ο συγγραφέας, «ήταν το γεγονός ότι επρόκειτο για μια ταινία φτιαγμένη από και για Ευρωπαίους πρόσφυγες, η οποία, περισσότερο από κάθε άλλη εκείνη την εποχή, ήρθε να καθορίσει το πώς οι Αμερικανοί σκέφτονταν τον εαυτό τους».

Στο τελευταίο βιβλίο του, «Η Mercury παρουσιάζει», ο Μάρα καταπάνεται με αυτά ακριβώς τα θέματα. Πρωταγωνίστρια του μυθιστορήματος είναι η Ιταλίδα Μαρία Λαγκάνα, η οποία μαζί με τη μητέρα της έχει καταφτάσει στις ΗΠΑ ως φυγάς από το φασιστικό καθεστώς του Μουσολίνι και εργάζεται ως παραγωγός στη Mercury Pictures, ένα καταχρεωμένο κινηματογραφικό στούντιο του Λος Αντζέλес. Λόγω ενός παιδικού της παραπτώματος, ο πατέρας της Μαρίας, ακτιβιστής δικηγόρος, έχει καταδικαστεί από τους φασίστες σε εξορία (ή αλλιώς σε «confino») σε ένα χωριό της Καλαβρίας και όσο εκείνος προσπαθεί να διατηρήσει την επικοινωνία με την κόρη του κι έπειτα να δραπετεύσει, ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος επίκειται, ξεσπάει και κλιμακώνεται. Μετά την επίθεση στο Περλ Χάρμπορ, το αφεντικό της Mercury Pictures, ο μεσήλικας νάρκισσος Άρτι Φέλντμαν, συνεργάζεται με την αμερικανική κυβέρνηση στην παραγωγή ταινιών πολεμικής προπαγάνδας, προκειμένου να διαγράψει από τις σκιοτούρες του το ενδεχόμενο της χρεοκοπίας. Και ο Μάρα φιλοτεχνεί ένα μυθιστόρημα που αποτίνει φόρο τιμής στους Ευρωπαίους εμigréδες των ΗΠΑ, στη «χρυσή εποχή» του Χόλιγουντ και στη δυνατότητα του σινεμά να παράγει ελπίδες και ψευδαισθήσεις.

«Ένα από τα πιο ωραία πράγματα όταν γράφεις ένα μυθιστόρημα για το Χόλιγουντ, είναι ότι μπορείς να κάθεσαι και να βλέπεις παλιές ταινίες και αυτό να το αποκαλείς έρευνα», μας λέει μεταξύ αστείου και σοβαρού ο Αντονι Μάρα. Η συγγραφή του βιβλίου, βέβαια, δεν βασίστηκε μόνο σε απολαυστικές κινηματογραφικές προβολές. Ο 38χρονος συγγραφέας ζούσε ο ίδιος στο Λος Αντζέλес, η σύζυγός του κατάγεται από εκεί, αλλά για ένα διάστημα ταλαντευόταν ανάμεσα σε μια ιστορία που θα διαδραματιζόταν στο Χόλιγουντ και σε μία με φόντο τη νότια Ιταλία. «Τα πράγματα τελικά συνδυάστηκαν όταν με τη σύζυγό μου κάναμε ένα ταξίδι στο Λίπαρι, ένα μικρό νησί έξω από τη Σικελία, από όπου μετανάστευσε η οικογένειά της προγιαγιάς μου», λέει ο Μάρα. «Είναι ένα εκπληκτικό μέρος, κομμάτι συμπλέγματος μικροσκοπικών, ηφαιστειογενών νησιών με υπέροχα τοπία και εντυπωσιακές παραλίες. Μία από τις τελευταίες μας ημέρες εκεί, παρατηρήσαμε μια μικρή πλακέτα, τοποθετημένη ψηλά, σε έναν τοίχο γεμάτο κληματαριές. Η πλακέτα μνημόνευε τους αντιφασίστες καλλιτέχνες και διανοούμενους που είχαν εξο-

«Εγγραψα τα κεφάλαια του “Η Mercury παρουσιάζει” έχοντας κάθε φορά ως μοντέλο και κάποιο διαφορετικό κινηματογραφικό είδος το οποίο ήταν δημοφιλές τη δεκαετία του '40», λέει στην «Κ» ο συγγραφέας Αντονι Μάρα.

ριστεί στο Λίπαρι από τον Μουσολίνι. Δεν είχα ακούσει ποτέ γι' αυτό το κεφάλαιο της ιστορίας του νησιού και δυσκολεύομαι να φανταστώ ότι αυτός ο νησιωτικός παράδεισος ήταν κάποτε το Αλκατράζ του Μουσολίνι. Εμαθα επίσης ότι κάποιοι Γερμανοί και Αυστριακοί πρόσφυγες περιέγραφαν το Λος Αντζέλес ως “ηλιόλουστη Σιβηρία” και σκέφτηκα ότι ο ίδιος όρος θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί και για το Λίπαρι. Συνειδητοποίησα ότι το μυθιστόρημα για το Λος Αντζέλес και το μυθιστόρημα για την Ιταλία δεν ήταν διαφορετικά βιβλία, αλλά τα δύο μέρη ενός άλλου, το οποίο θα αφηγούνταν μια ιστορία με δύο “ηλιόλουστες Σιβηρίες”, στις δύο άκρες του κόσμου, και με μια οικογένεια μοιρασμένη ανάμεσά τους».

Η λογοκρισία

Η πρωταγωνίστρια, Μαρία Λαγκάνα, έχει να κρατήσει μία επιπλέον ισορροπία: πρέπει να οργανώσει τις παραγωγές της Mercury Pictures, αποφεύγοντας τις συμπληγάδες του «Κώδικα Παραγωγής», της αμερικανικής υπηρεσίας λογοκρισίας ταινιών, που εφαρμόζονταν από το 1931 έως τα τέλη της δεκαετίας του '60. Το αφεντικό της, Άρτι Φέλντμαν, πιστεύει ότι η υφιστάμενή του θα ανταποκριθεί στο εγχείρημα, λόγω της εμπειρίας που έχει αποκτήσει στέλνοντας επιστολές στον εξόριστο πατέρα της, οι οποίες διαβάζονται εξονυχιστικά από τις ιταλικές αρχές. «Μέσα από αυτήν την εμπειρία, η Μαρία μαθαίνει να χρησιμοποιεί υπονο-

Το βιβλίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ικαρος, σε μετάφραση Αχιλλέα Κυριακίδη.

ούμενα και υπαινιγμούς για να αποφύγει τη λογοκρισία που κυριαρχούσε στο Χόλιγουντ εκείνη την περίοδο», εξηγεί ο Μάρα και συμπληρώνει: «Αν έχετε παρακολουθήσει μια παλιά αμερικανική ταινία και έχετε αναρωτηθεί γιατί τα ζευγάρια ευτυχισμένων γάμων κοιμούνται σε χωριστά κρεβάτια, είναι επειδή αυτό επέβαλλαν οι λογοκριτές του Χόλιγουντ. Μερικές από τις καλύτερες ταινίες της εποχής γράφτηκαν από Ευρωπαίους εμigréδες, όπως ο Μπίλι Γουάιλντερ, οι οποίοι αξιοποίησαν τις προσωπικές εμπειρίες τους προκειμένου να βγάλουν άκρη με τους μηχανισμούς καταστολής και τη λογοκρισία».

Αν όμως η λογοκρισία δεν έλειπε ούτε από το Χόλιγουντ,

“

Η ζωή είναι ουσιαστικά ένα παράλογο εγχείρημα, και ο παραλογισμός εκφράζεται πιο εύγλωττα μέσω της κωμωδίας.

αν εκείνη την περίοδο ίσχυε για τις ΗΠΑ αυτό που επισημαίνει σε κάποιο σημείο του «Η Mercury παρουσιάζει» ένας άλλος Ιταλός μετανάστης, ο Βίνσεντ Κορτζέ (ο οποίος φτάνει στο Λος Αντζέλес και διαπιστώνει ότι «ταξιδεύεις από τη μία άκρη του κόσμου στη άλλη, για να καταλήξεις πάλι σε confino»), μήπως τέτοιες πραγματικές ήταν τότε κοινός τόπος για όλες τις εμπόλεμες εξουσίες; «Στην αμερικανική κουλτούρα αισθανόμαστε μεγάλη υπερηφάνεια για τον ρόλο μας στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο», αποκρίνεται ο Μάρα και συνεχίζει: «Ιδιαίτερα με δεδομένο ότι έκτοτε έχουμε υποκινήσει τόσο πολλές καταστροφικές συγκρούσεις σε άλλες χώρες, νιώθουμε ικανοποίηση για το γεγονός ότι τουλάχιστον στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ήμασταν στην πλευρά των αγγέλων. Και ενώ αυτό είναι αλήθεια, νομίζω επίσης ότι συσκοτίζει τους τρόπους με τους οποίους πολιτικοί παράγοντες των ΗΠΑ χρησιμοποίησαν τον πόλεμο σαν δικαιολογία για να εμπλακούν σε πολιτικές πρακτικές που θυμίζουν προπαγάνδας, παρόλο που, καθώς προέρχονταν από τις χώρες του Αξονα, στερούνταν τα ίδια τα δικαιώματα και τις οικονομικές ελευθερίες που υπερασπιζονταν οι ταινίες τους».

Η μετανάστευση, η ξενοφοβία, η τέχνη, η προπαγάνδα, οι ηρωισμοί και οι συμβιβασμοί των ανθρώπων προσεγγίζονται από τον Αντονι Μάρα με φαντασία, οξυδέρκεια, τρυφερότητα, αλλά και με χιούμορ. Ποια η σημασία του για τον συγγραφέα; «Ως αναγνώστης, γίνομαι συχνά ανυπόμονος με τα μυθιστορήματα από τα οποία το χιούμορ απουσιάζει», απαντά. «Συνήθως δεν μου φαίνονται πολύ ρεαλιστικά. Η ζωή είναι ουσιαστικά ένα παράλογο εγχείρημα και ο παραλογισμός εκφράζεται πιο εύγλωττα μέσω της κωμωδίας. Οι χαρακτήρες του μυθιστορήματος βρίσκονται συχνά σε παράλογες καταστάσεις – για παράδειγμα, ένας Γερμανοεβραίος πρόσφυγας ηθοποιός, ο οποίος, στο Χόλιγουντ του Β΄

Παγκοσμίου Πολέμου, δεν μπορεί να βρει άλλη δουλειά εκτός από το να υποδυθεί τους ίδιους τους ναζί από τους οποίους νόμιζε ότι είχε ξεφύγει. Γι' αυτούς τους χαρακτήρες, το χιούμορ είναι ένα μέσο για να προσπαθήσουν να κατανοήσουν το ακατανόητο. Επίσης, είναι ένα εργαλείο χρήσιμο για κάθε συγγραφέα. Ξεφουσκώνει τη συγγραφική υπεροψία. Καταργεί τον χώρο ανάμεσα στον αναγνώστη και στον χαρακτήρα. Προσπαθώ να κινούμαι σε όλο το φάσμα του πληκτρολογίου, ώστε να δίνω στο βιβλίο το μεγαλύτερο δυνατό συναισθηματικό εύρος».

Η Μαρία είναι ανθεκτική, φιλόδοξη, με μια γοητευτική αψηφισιά – «φανταστείτε τον χαρακτήρα της Ρόζαλιντ Ράσελ στο “His Girl Friday” του Χάουαρντ Χοκς, μόνο που είναι λίγο πιο πνευματώδης και πολύ πιο Ιταλίδα», λέει ο Αντονι Μάρα. Εκτός βέβαια από την ομοιότητα της Μαρίας με την πρωταγωνίστρια του «His Girl Friday», ολόκληρο το μυθιστόρημα του Μάρα έχει κάτι παραπάνω από αρκετές κινηματογραφικές αναφορές. «Εγγραψα τα κεφάλαια του “Η Mercury παρουσιάζει” έχοντας κάθε φορά ως μοντέλο και κάποιο διαφορετικό κινηματογραφικό είδος το οποίο ήταν δημοφιλές τη δεκαετία του '40 – από τις κωμωδίες σκρούμπολ μέχρι τη φιλμ νουάρ και τις πολεμικές ταινίες. Μία από τις απολαύσεις του να γράφεις ένα μυθιστόρημα γι' αυτόν τον κόσμο, είναι το να αντλεις από τα εκφραστικά του μέσα και να τα ανατρέπεις», λέει ο συγγραφέας.

Σινεμά και τηλεόραση

Πιστεύει άραγε ότι το σινεμά, αλλά και η τηλεόραση, έχουν αλλάξει τον τρόπο που οι μυθιστοριογράφοι αφηγούνται τις ιστορίες τους; «Για δεκαετίες, ο κινηματογράφος και η τηλεόραση επηρέαζαν τη λογοτεχνία περισσότερο από ό,τι τους επηρέαζε εκείνη», παρατηρεί ο συγγραφέας. «Το σινεμά, πιο πολύ από οποιαδήποτε άλλη πολιτιστική δύναμη, αναδιαμόρφωσε τον τρόπο με τον οποίο οι συγγραφείς προσέγγιζαν τις σκηνές, τους διαλόγους, τον ρυθμό της αφήγησης. Μία από τις ενδιαφέρουσες τάσεις της τελευταίας εικοσαετίας είναι η τηλεόραση υψηλού επιπέδου, η οποία δανείζεται από τις παραδόσεις του μυθιστορήματος, με τα επεισόδια να λειτουργούν σαν κεφάλαια μεγαλύτερων αφηγηματικών κύκλων. Για μεγάλο διάστημα, οι συγγραφείς ήθελαν τα μυθιστορήματά τους να είναι κινηματογραφικά. Τώρα, οι δημιουργοί του Netflix θέλουν οι σειρές τους να είναι μυθιστορηματικές».

Και τι γνώμη έχει ο Μάρα, που έχει ζήσει στην Ανατολική Ευρώπη και έχει γράψει δύο βιβλία τα οποία διαδραματίζονται στην Τσετσενία («Αστερισμός ζωτικών φαινομένων») και στη Σοβιετική Ένωση («Ο τσάρος της αγάπης και της τέχνης») για τον τρόπο που παρουσιάζεται ένας σύγχρονος πόλεμος, όπως εκείνος στην Ουκρανία; Είναι ο πρώτος που καλύπτεται τόσο εκτεταμένα από το Διαδίκτυο, με όσες συνέπειες μπορεί να έχει αυτό. «Κάθε νέα τεχνολογία –από το ραδιοφωνικό μέχρι τον κινηματογράφο και το Twitter– δημιουργεί νέες ευκαιρίες στους προπαγανδιστές», καταλήγει ο συγγραφέας. «Αλλά αυτές οι τεχνολογίες προσφέρουν στους ανθρώπους και νέους τρόπους για να αντισταθούν στις μυθοπλασίες που διαδίδουν τα κράτη. Τα ψέματα που διαδίδει το Κρεμλίνο έχουν μεγαλύτερη εμβέλεια χάρη στο Διαδίκτυο, αλλά το Διαδίκτυο παρέχει και σε εκατομμύρια Ουκρανούς τη δυνατότητα να καταγράφουν και να μοιράζονται φωτογραφίες, βίντεο και μαρτυρίες. Αν και οι μάχες συνεχίζονται, η Ρωσία έχει ήδη χάσει τον πόλεμο της πληροφόρησης».

WIZ GUIDE

20
22

wiz-guide.com

500 BEST

RESTAURANTS

BY

Bank of Cyprus

January 30, 2023

SUPPORT BY

